Colecția Clepsidra

CONSTANTIN NOVAC

FERICIT cel care, ca ULISE...

EDITURA EMINESCU

Colecția Clepsidra

Coperta colecției :
SERGIU DINCULESCU

CONSTANTIN NOVAC

FERICIT CEL CARE, CA ULISE...

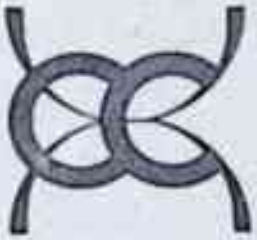

Colecția Clepsidra

București

1979

EDITURA EMINESCU

„Heureux qui, comme Ulysse, a fait un beau voyage,
Ou comme cestuy-là qui conquit la toison,
Et puis est retourné, plein d'usage et raison,
Vivre entre ses parents le reste de son âge !"

Du Bellay, *Les Regrets, XXXI*

I. Întoarcerea

Manevre complicate şi gînduri eretice. Un cuvînt sălbatic de frumos. Consideraţii profane asupra apelativului „nea". Te salut, pămîntule ! La revedere, mare !

— Mijloc cîrma !
— Mijloc cîrma !

După aproape şase luni, sîntem foarte curioşi să vedem efectul absenţelor noastre.

— Drept aşa !
— Drept aşa !

Un soare de iulie, aplecat spre asfinţit, lungindu-ne umbrele peste apa verde a bazinului şi pocnindu-ni-le fără cruţare de muchiile pietroase ale digului de-a lungul căruia lunecăm uşor, aproape imperceptibil ; mă uit cu îngrijorare stupidă la umbra care, printre celelalte, trebuie să fie a mea, intrată acum într-o învălmăşeală de unghiuri tăioase, dure, de tetrapozi îngrămădiţi la baza unuia dintre faruri şi mă retrag cu o precauţie la fel de stupidă în comandă.

— Pilotajul ! Pilotajule ! Nu ştiţi care-i al doilea remorcher ? *Branul* ? În regulă ! *Branule !* V-a dat liber de unde-aţi fost ? Stînga uşor !

— Stînga uşor ! reia mormăind şeful timonier prin faţa căruia, trecînd, mă simt obligat să mă aplec pentru a nu-i stînjeni vederea. Trebuie să te apleci mult ca să nu stînjeneşti vederea şefului nostru timonier. Cu puţin deasupra timonei se leagănă o clădăraie de păr a cărei clocotitoare erupţie ar putea provoca un sindrom depresiv celei mai coafate femei din lume. Auzeam că papuaşii *mekeo* trăiesc în cultul podoabei lor capilare. Văzîndu-l pe Eugen, ar cunoaşte simţămîntul nemaiîncercat al amarei invidii.

— Stop maşina !

Ţiriitul nervos al telegrafului şi liniştea, tăcerea motorului, o linişte încordată, firească, denunţată de modul în care pilotul, într-un bord, şi comandantul, în celălalt, îşi înfig coatele în glaful lat al geamului comenzii. Deslușesc, în razele asfinţitului, panorama febrilă a portului cu silueta aeriană, patrupedă a unei platforme petrolifere, cu fortăreţele silozurilor lui Saligny şi cu fleşa oblică a macaralei *Titan,* preocupată să ciugulească ceva greu, ceva ce deocamdată se ascunde privirilor mele hărţuite de suprastructuri de nave, de estacade şi docuri girînd parcă lent, lent spre dreapta. Odată cu străfulgerarea incandescentă, grea a unui snop pizmaş de lumină, mă cuprinde pe neaşteptate sentimentul apăsător al unui regret abominabil.

— Drept aşa !

— Drept aşa ! zice şi Eugen şi, privindu-l, ca şi cum n-aş avea altceva mai bun de făcut, mă gîndesc cu mult regret la moş Singleton, cîrmaciul de pe *Narcis* al lui Conrad, pentru care marea era o carte de citire cu stele guralive, cu păsări, delfini, nori, peşti şi valuri. Fiecare îşi avea un rost şi toate laolaltă, întrunite în ceva mai presus de experienţă ; tronînd pe duneta înaltă a corăbiei, cu braţele înfipte în cavilele cîrmei, moş Singleton stătea

în fața lui și-și contempla propria mare, uriașă și înțeleaptă, de unde stelele, delfinii și celelalte îi vorbeau omenește. (Căci dintre uneltele pe care omenirea, în mersul ei nestăvilit spre perfecțiune, le-a transformat în exponate muzeistice, numai corăbiile dimpreună cu cîrmacii lor sînt în măsură să-mi inspire o neasemuită tristețe. Nu pentru că meritul lor de a fi lărgit pămîntul — și, odată cu acesta, spiritul nostru de pămînteni — le-a fost socotit în moneda ingratei uitări ; s-a mai întîmplat și cu altele și cu cîte încă dintre cele orgolioase azi o să se mai întîmple. Ceea ce mă îndeamnă însă să le țin partea, să mă întorc spre ele cu scuze murmurate, este irepetabila lor aptitudine — ignorată — de a reconstitui o ipostază umană ; de a rămîne punctul terminus al unui mod de a fi, cu nimic mai prejos decît cele prezente. Există o sumedenie de meserii convertibile, în cazul cărora procesul tehnic se complică rămînînd fundamental același ; există o altă sumedenie de meserii ancestrale, reanimate din rațiuni de pitoresc sau de sportivitate. Meseria de corăbier nu face parte dintre acestea, oricît ar fi încercat Thor Heyerdahl sau Francis Chichester să dovedească contrariul fiindcă, înainte de a fi un mijloc, corabia ca atare este un sentiment, și tocmai sentimentul nu mai există ; acea trăire inedită în care se amestecă riscul cu imprevizibilul și cu dramatismul unei dispute îndelungi între omul izolat și apa necuprinsă. Or, cîți dintre navigatorii — să le spunem — solitari de azi se hazardează într-o primejdioasă călătorie fără posibilitatea de a comunica într-un fel sau altul cu lumea ? Fregate, brigantine, goelete. pînzare, clippere sau bricuri erau, fiecare în parte. o lume, un fel propriu de a dialoga cu vîntul și un tip de orgoliu uman născut dintr-un tip de izbîndă cînd pămîntul se năștea parcă din ambiție și din arcul etravei. Astfel fiind, un nomenclator de corăbii este un tratat de carac-

terologie umană pe nedrept rătăcit, și mai ales fără prea mari șanse compensatorii. În peregrinările mele, cele cîteva corăbii pe care le-am zărit în porturi sau chiar înfruntînd marea deschisă ca niște învolte făpturi neptunice ar fi încercat, nu zic nu, să le demonstreze cumva supraviețuirea, dacă nu chiar recrudescența. Nu-i decît o aparență, un artificiu de regie, rezultatul unei tehnici ultramoderne, abil deghizate. Catargele au măduvă de aluminiu, postul gabierului este un moft trădat de ecranul radarului, înverșunata pîndire a mării e substituită de veghea radiolocatoarelor ; între om și apă se instalează ritmuri mecanice care n-au nimic de-a face cu pulsul valurilor sau cu direcția vîntului, iar vechea dispută bărbătească se mărunțește în angrenaje complicate de aparate ultrasonice. Furtuna, adeseori, e un decor, și asta numai în cazul în care nu vrem să o evităm, distanțele sînt reglabile după voie, au murit alizeele, și dacă intrăm în pacea de moarte a calmului ecuatorial sau la latitudinea somnolentă a cailor, acolo unde vîntul nu ne mai bombează pînzele, punem punct operetei și amorsăm motoarele. Corăbierii contrafăcuți pe care i-am văzut urcînd cu dezinvoltură scările de frînghii se lasă învăluiți într-o reconfortantă senzație de siguranță împotriva căreia, firește, n-am nimic, aș pretinde-o și eu în aceeași situație. Dar ceea ce umblă pe apă nu mai este corabie, adică acel sentiment grațios, înzestrat cu pînze, disponibil și refractar totodată la hazardul întruchipat în vînt și în curenți-fluvii ; e doar un car alegoric plutind pe o mare intrată în tăcere jignită. De aceea cred că odată cu dispariția adevăratelor corăbii a dispărut un mod unic de a înfrunta natura, a dispărut moș Singleton și, dimpreună cu el, un poem de dragoste și luptă. Reproducerile pe care le-am zărit, oricît de ingenioase, n-au valoare. Singura împăcare a nostal-

gici mele aș afla-o în irevocabilitatea procesului, așa trebuie să fie, nu, corăbiile cu cîrmacii lor aparțin trecutului, să ne mulțumim cu dreptul de a le folosi ici și colo ca metafore.)

Iară noi, noi, epigonii ? Nu, nu vreau să-l nedreptățesc pe Eugen, cîrmaciul nostru modern. Trist nu-i atît faptul că moș Singleton nu mai există ; că nu mai e nevoie de el între atîtea stații meteo, radiofaruri și girocompasuri, că marea a ajuns un ecran pulsînd electric, în asta stă oarecarea tristețe. Dar vreau pur și simplu să-mi sugrum acel simțămînt imposibil care-mi dă tîrcoale de puțină vreme împiedicîndu-mă să-mi trăiesc bucuria întoarcerii în măsura cuvenită.

Corpurile negre, gemene, săltate de apă pînă la limita posibilă a golului lor imens, aparțin celor două mineraliere de 55.000 de tone aflate în ultima fază de construcție. Cînd am plecat din Constanța, la sfîrșitul lui ianuarie, erau doar cîte trei fiare puse curmeziș și o flacără jucăușă de sudură. Ei, și ? Nici măcar asta n-ar trebui să conteze astăzi. Fleacuri în fața...

— *Bran !* Luați remorca la prova, și cînd vine *Cisnădie* o ia la pupa. Dana 55 cu babordul la chei. S-a-nțeles ?

... în fața...

— S-a-nțeles sau nu s-a-nțeles ?

...în fața sentimentului obligat, repet, *obligat* al unui ins care, plecînd, nu și-a dat seama că șase luni de absență înseamnă o jumătate de an de același lucru. Nea Titi, nostromul, profitînd de momentul de acalmie din rada portului, mi-a luat un scurt interviu în maniera lui cunoscută, adică dînd să se înțeleagă că de natura răspunsului meu atîrnă soarta umanității. „Sspuneți-mi un lucru ssălbatic de frumos !“ Cîteva gingii goale așezate la vedere îi dau un aer de hîtru, nemeritat cîtă vreme nea

Titi este un înțelept dintre cei ironici, și-i întîrzie atacul decisiv asupra cuvintelor care încep cu *s*. Așteaptă cu gura ușor întredeschisă efectul năucitor al ghesului său interogativ. „Acasă", i-am spus. Și iată-mă acum afectat de lipsa de rezonanță a acestui cuvînt care mi-a monopolizat luni de-a rîndul sensul celor mai aprige dorințe. De bună seamă, fac parte dintre inșii care ar trebui să mă contrarieze. Încerc starea de spirit a unui luptător care-și descoperă condiția eroică anulată simultan cu adjudecarea victoriei definitive. *Am plecat, am văzut, am venit!* Și ? Orice mare bucurie e puțin tristă pentru că semnifică la urma urmei un sfîrșit. Cît îți mai ia timpul din prețul final, cît ți-a mai luat și firea...

Îmi tîrăsc simulacrul de filozofie în camera hărților, acolo unde, singur, nea Pavel, ofițerul III punte, prăbușit peste un registru, consemnează judicios secunda și natura fiecărei manevre. Nea Pavel are ceva din acest amurg liniștit de vară, dacă nu chiar totul. Nădușește sub cipilica lui — cu care vreme de aproape șase luni a întreținut alergiile comandantului, de fapt numai cîteva dintre ele — nădușește, zic, în interesul jurnalului de bord, acel document cu un perpetuu suspans dramatic, promițător de aventură la nesfîrșit dar în care, din păcate, rămîne consemnat doar depășitul, nu pătrunsul...

Refuz să știu ce-aș mai vrea acum, cînd tot ce-am vrut se află lîngă mine.

Zumzetul muzical, reluat în acorduri ample al corepetitoarelor îmi strecoară, perfid, nostalgii de depărtări, frumoase, frumoase fiindcă rămîn necuprinse, și constat, fără fasoane, că aici, în poarta casei, nu m-am vindecat de ducă.

— Liberă prova ! Liberă pupa ! Banda dreapta ! Cap compas 175 de grade ! Direcția Bosfor ! Toată viteza înainte !

O, nu, nimeni n-a pronunțat aceste cuvinte, mă întrebam doar ce-ar fi dacă le-aș auzi rostite iar prova, urmîndu-le îndemnul, s-ar răsuci domol spre ieșire. Dar polipii de piatră ai portului peste care coboară seara cu șiragul ei de lumini ne-au îmbrățișat fundamental și irevocabil. Sîntem acasă ! Acasă, se-aude ? Nu-i un cuvînt sălbatic de frumos ?

— Dați-i lui *Bran* remorca bună prova babord ! dispune comandantul ducîndu-și la gură walkie-talkie-ul său a cărui amplificare redusă indică niște baterii pe sfîrșite. La sfîrșit, totul se sfîrșește. Dar n-am timp să mă contemplu narcisiac în glorioasa mea judecată, fiindcă simt un zvîcnet sub talpa piciorului drept. L-am călcat pe Gioni. Știu, nu e nevoie să urle ca să mă facă să înțeleg, cu atît mai puțin să regret ; Gioni o face însă cu o voluptate animalică în care ghicesc unicul mod de răzbunare a unui ciine dotat : să se lase auzit, fără mijlocirea vreunui walkie-talkie, în toate ungherele vaporului pentru ca toată suflarea existentă la bord să-l ocărască pe neisprăvit. (Care dracu l-ai mai călcat, mă, ești chior, ai orbul găinilor ? Gioni, Gionică, *hai la tata !* Uite, i-a turtit laba, mînca-l-ar copt să-l mănînce !) Povestea e că nu l-am călcat pentru prima dată, ba aș putea spune că a existat o afinitate între talpa mea și laba sau coada lui omniprezente, dar, oricum, sîntem la sfîrșit, cînd se sfîrșesc toate, iinclusiv pricinile supărărilor. Am ajuns acasă, nu ?

Îndur spășit privirile tuturor, încărcate de reproș. Pînă și comandantul își abandonează veghea încordată ca să mă mistuie dintr-o privire. Olteanul care a făcut de două ori ocolul lumii, producînd, în ambele sensuri, proba românească a rotunjimii pămîntului (Constanța, Aden, Chittagong, Calcutta, Singapore, Osaka, Nagoya, canalul Panama, ecluzele Miraflores și Pedro Miguel, San Cristobal, marea Caraibilor, Houston, New Orleans, Windsor,

Montreal, Quebec, Anvers, Rotterdam, Constanța, fantastic, nu ?), deschizătorul atîtor linii comerciale maritime românești, medaliatul cu *Unio fides labor* al cubanezilor pentru meritul de a fi condus *el primer buque rumano que arriba o puerto cubano,* pionierul de onoare al Unității de pionieri din Liceul *Frații Buzești* de la Craiova mai are suflet disponibil și pentru un cîine. Într-o zi dintre cele nenumărate ale voiajului, Gioni a fost declarat pierdut și am trăit cu toții minus unul, înainte de firescul regret, întreaga teroare a gîndului că trebuie să-l înștiințăm pe cel ce, îndreptățit să le știe pe toate, de foarte multe ori le află ultimul.

— Încet înapoi !

Țîrîitul iritat al telegrafului, un scurt răgaz, atît cît durează o inspirație, și bufnetul rar, obosit al mașinii. Întotdeauna mi-a făcut impresia că motorul acesta de mii de cai putere are ceva împotriva marșului înapoi, ceva de principiu, și așteaptă ca mecanicul șef să-i strecoare de fiecare dată același argument, al compromisului necesar. Mecanicul șef ! De ce nu i-aș spune *nea Aristide ?* Aș avea toate motivele, și alte cîteva pe deasupra : seara aceea memorabilă din Haiphong, cînd peste setea noastră îndelungată și profundă s-au revărsat norii binecuvîntați ai cîtorva sticle de *Stolicinaia* cu atîta putere încît se ridicase praful inimilor noastre neudate pînă sus, deasupra creștetelor strînse la un loc ca să încropească un fel de cîntec, asta fiindcă votca fără cîntec nu se poate : *Sînt un cîine vagabond, Ce rătăcesc printre amaruri, Printre dame și apași, La un loc cu alți pungași, Sînt un cîine vagabond...*

Eheu, fugace... Și-apoi, motivul descins din considerația pentru un om a cărui funcție îl imobilizează acolo, jos, între pîrghii, cadrane și pereți opaci, la toate manevrele dificile ; și cum aceste manevre sînt pretinse mai totdeauna în vecinătatea uscatului, venire, plecare sau zone pe-

riculoase, omul acesta nu vede decît apă, şi ţărmul abia după acostare. Dacă, bineînţeles, doreşte să le vadă. Şi-atunci de ce nu i-aş spune *nea Aristide* ? Nu ştiu. Iată, pot spune în schimb *nea Mitică,* ba chiar cu destulă bucurie, tîmplarului de mobilă şi binale ajuns marinar, *omul care a speriat vestul,* dacă nu cumva toate punctele cardinale cu hărnicia lui feroce. Sau *nea Severin,* cu sentimentul că-mi acord un supliment valoric pentru a mă plasa alături de înţelepciunea lui tăcută, cu acumulări prelungi şi explozii orbitoare ; *nea Meri,* bucătarului, cu o spontaneitate care n-are nimic de-a face cu bucatele lui ci pur şi simplu pentru faptul că n-ai avea altfel cum îi zice ; *nea Vasile,* strungarului, din puţină complezenţă, e-adevărat ; *nea Bota* ? Ei, da, nici că se poate mai bine !

— Stop maşina !

Alt ţîrîit căruia i se suprapune apelul mai bogat în nuanţe al radiotelefonului prin care se comunică apariţia remorcherului *Cisnădie.* Nu mai există nici un dubiu, ne vom lipi curînd de dana 55 şi vom zbura sprinteni spre casă. După aproape şase luni de zile !

— Încet înapoi !

Vasul vibrează surd, bineînţeles, numai după ce nea... nu-i pot spune *nea Aristide* şi pace, după ce şeful mecanic deci dă de înţeles hergheliei de cai putere că ar fi vorba de un ultim compromis, şi acela în serviciul înaintării.

— Stop maşina ! *Branul !* Vine la prova, paralel cu babordul !

Şeful timonier are două feluri de rîs : unul baritonal — demonic, de cinic satisfăcut cu care-şi finalizează îndeobşte demersurile intelectuale, şi altul mărunt şi înalt, menit să amendeze realitatea imediată. Acum, în liniştea comenzii, îl aud rîzînd în ambele feluri, semn că dintr-un unghi deocamdată inaccesibil mie a apărut cineva care se pre-

tează la o judecată cumva mai complexă. Nu poate fi decît *doctorul*. Bănuiesc că-i el înainte de a-i vedea bluza și calota înaltă, albe amîndouă și țepene de apret, purtate la ocazii cu doza minimă de ostentație cu care o fire înzestrată ca a lui poate ține la distanță ironia îngăduitoare a sănătoșilor. Se spune că articolul cel mai greu de aflat la bordul unui vapor este sudoarea de doctor. Dar cine ar avea nevoie de ea ? O colică renală, cîteva sciatici, urechea ruptă a lui Vasile, timonierul, și în restul voiajului doar cefalee, nevralgii, constipații, nemaisocotind dorurile cronice cărora *doc* nu le poate oferi nici un remediu. Remediul este *acasă*. Un cuvînt sălbatic de frumos, nu ? Mă uit, vinovat, la nea Pavel căruia seara i-a luat-o, ca vîrstă, puțin înainte și care, prăbușit în continuare pe registrul său, pîndește următoarea indicație de manevră, aud rîsul măcinat în măsele al lui Eugen, și prind, în sfîrșit, în cadrul ușii, mima de chelner stilat a lui *doc* al cărui succes de scenă depășește toate așteptările din moment ce rîde și Nae, șeful electrician, cel ce a devenit tată la o oră după plecarea din Constanța. Au toți un chip inimaginabil de a-și deghiza neastîmpărul, și sper să-l am și eu, în variantă contrarie. Căci mă paște, categoric, recidiva părăsirii de domiciliu.

— Stînga bine, *Branul !* Vedeți că la pupa am 37 de picioare ! Intrăm strîns pe lîngă dana 57 ! *Cisnădie* n-a dat remorca ? A dat-o ? Bun, e-n regulă, rămîneți în urmă !

Zgomotul delicat, compact al girobusolei. Un sentiment spontan de simpatie îmi reține privirile asupra pilotului, tînăr subțire și agreabil care comentează în surdină, cumva melancolic, micile neajunsuri ale manevrei.

— Au dat și ăștia o remorcă de o sută de metri...

Nu pentru că ne poartă cu atîta măiestrie volumul imens printre obstacolele mișcătoare și cele stabile ale

portului ci din pricina acelei stări de spirit negrăbite, o bănuiesc, comună cu a subsemnatului, cu care aşteaptă ţărmul. În fond, de-abia a urcat la bordul *Sinaiei*.

— Pilotajule ! Am făcut o mare greşeală ! N-am anunţat nici la *punct*, nici la barcagii trecerea noastră...

Declic.

— Am anunţat noi !

Declic.

— O, mersi !

— Aveţi ceva pentru *Sinaia ?* intervine cu tile comandantul luînd receptorul din mîna pilotului. Ceva special ?

— Bine-aţi venit !

— O, mersi ! Am să mă revanşez !

Consemnez cu satisfacţie primul bun-venit care ni se adresează, deşi sîntem de cîteva ore bune în legătură cu coasta. Pînă cînd se va înfiinţa probabil un serviciu special de protocol, bravii bărbaţi ai mării trebuie să-şi smulgă singuri urarea, gest pe care-l adaug, fără răutate, la servituţile meseriei. Căci, ce contează ? Sîntem doar acasă !

Ne strecurăm abil prin mulţimea de vase, lăsînd în tribord vechiul far, mărunt şi nostalgic, devenit, din reper glorios, un obstacol în calea traficului de rutină al noului port, şi ne îndreptăm, caşalot uriaş cu patruzeci şi unu de suflete, nemaisocotindu-l pe cel al cîinelui, spre unul dintre proaspetele bazine portuare, inundat de lumină.

— Dreapta uşor !

— Dreapta uşor ! mormăie Eugen.

— Stop maşina !

Ţîrîitul sec al telegrafului acompaniat de paşii precipitaţi ai şefului electrician care pare să nu-şi mai găsească locul. Uniformei reglementare, una dintre puţinele de la bord, îi adaugă o mustăcioară eretică şi o nerăbdare ex-

ploziva, și nu pot să nu mă gîndesc, deși ar trebui să am și eu preocupările, nerăbdările mele personale, nu, că în curînd două perechi de ochi negri se vor întîlni în premieră absolută ; cu șase luni întîrziere, fiindcă tatăl Irinei e marinar de cursă lungă.

— Mijloc cîrma, nu ? Mijloc cîrma, da ! Bun ! Drept așa ! Drept așa ! zice și Eugen, concentrat amarnic asupra timonei, demonstrîndu-mi, dacă mai era nevoie, că în meseria asta, sfîrșitul unei misiuni e mai afurisit decît chiar începutul.

În babord, *Boreland*, în operațiuni de descărcare, un cargou alb, frumos, cu etravă zveltă pe lîngă care lunecăm ușor, ca într-un vis cu scadență apropiată... Se pare că ceva anume de pe cheiul plin de larma motoarelor a stimulat gîndirea lui nea Petrescu, șeful radiotelegrafist, pentru că-l văd pe puntea de comandă angajat, în sfîrșit, într-o conversație înverșunată cu mai tînărul său coleg ; o conversație începută cu șase luni în urmă și întreținută zilnic cu un devotament de păzitor al focului sacru, a cărui ardoare, mărturisesc cu invidie, îmi scapă. Ce-or mai avea să-și spună ? Au fost atîtea zile colorate în cenușiul monotoniei, cînd fiecare dintre noi abia de-și mai suporta propria ființă, necum pe-a celorlalți, cînd ne ocoleam ca jivinele pădurii știind prea bine ce ne poate pielea, care este registrul exact de întrebări, riposte și răspunsuri, în ce chip anume ne scărpinăm creștetul și între ce degete ținem îndeobște mucul țigării ; nea Petrescu și Radu mai aveau ceva de pus la punct în ordinea universului. Sus, în cabina stației radio, acolo unde ascultam șiragul de sunete metalice cu ignoranța idolatră a unui primitiv numai fiindcă veneau de-acasă, discuția din jurul unui ceai neîndulcit de sunătoare amenința să se eternizeze. Debutul putea fi oricare pentru că fondul, prin cea mai elastică și mai parșivă acrobație verbală, se in-

sinua mereu același : nevestele. Nimeni nu-și închipuie o relație posibilă între peștii piranha din fluviul Orinoco și culoarea preferată a consoartei, între un tren accelerat cu locuri rezervate și rețeta infailibilă a unui tort cu jumări făcut în casă de... Nea Petrescu avea aceste relații la îndemînă. Dar acum ? Tot despre neveste o fi vorba, acum cînd sîntem lîngă ele ?

— *Cisnădie,* mola ! După ce molați treceți la prova ! Mola și *Branul !* Repede la prova ! Încet înapoi ! Banda stînga ! Stop mașina ! Banda stînga !

Oare tot de neveste să fie vorba ? Demonul neistovit al curiozității mă îndeamnă să le dau tîrcoale celor doi orbi de-atîta vorbă, miroase crunt a piei argăsite, și dau să mă strecor prin spatele lui nea Pavel care, deși abia prididește cu consemnarea manevrelor, mai are timp să mă prindă de mînecă.

— *Branul !* Împingeți foarte ușor înapoi ! Banda stînga !

Trebuie să-i aduc tutunul lui nea Pavel, sînt doar singurul disponibil pe-aici, și mă execut fără tragere de inimă, cu temerea că în lipsa mea se va petrece acel eveniment unic, colosal, în numele căruia am plecat și am străbătut o jumătate de lume. Totul pentru întoarcere, pentru clipa aceea solară cînd, într-un mic seism, bordul nostru va atinge afectuos buza țărmului. Între noi și chei, fîșia de apă ușor vălurită, bulgărită de luminile portului, se îngustează continuu, au fost mii de mile și acum mai sînt cîțiva metri, simt cum singurătatea dezvelește din carnea celorlalte gînduri și preocupări impuse altfel de prezența celorlalți, sîmburele unei nerăbdări uriașe, ar fi fost și timpul, și mă arunc pe scări, alerg pe coridorul cu stranii rezonanțe anticipatoare de pustiu pînă în dreptul cabinei știute.

Toate cabinele unui vapor au ceva din harababura pitorească a încăperilor locuite de becheri înrăiți, dacă nu cumva *becher* e prea puțin spus. Cum ar putea cineva să-și închipuie că tocmai breasla bărbătească prin excelență căreia îi sînt atribuite prin consensul prejudecăților cotele maxime ale unei conduite virile cu furtuni, femei, alcool și încăierări sîngeroase, își petrece majoritatea covîrșitoare a timpului într-o austeritate de-a dreptul monahală ? Mă revăd în rada unui port căutînd cu înfrigurare, pe punțile acelor fantomatice jonci zămislite parcă de cețurile fluviului, o siluetă, o umbră, un călcîi măcar de făptură altfel croită decît aceea a noastră de bărbați străini...

Ar fi cazul să mă grăbesc. Pe puntea superioară trece duduind spre pupa același Ghiță supranumit Gipsi, care timp de jumătate de an n-a fost văzut deplasîndu-se altfel decît în fugă. Îmi pare rău că-i cunosc pe toți atît de bine. Ar fi trebuit să mă menajez din vreme, în ideea despărțirii inevitabile ; să-mi fie învățătură de minte pentru că, de la o vîrstă înainte, ne pasc despărțirile. Smulg punga de plastic pe fundul căreia mai sticlesc, obosite, cîteva fire de tutun (la sfîrșit, va să zică, totul se sfîrșește) și-mi reiau goana îndărăt, stîrnind la intrare un curent de aer care face să foiască filele jurnalului lui nea Pavel. Pe fiica lui nea Pavel o cheamă Bendis, sau Brendis, nume de zeitate dacă, izvorît pesemne dintr-o lectură hotărîtoare.

— Stop mașina ! *Cisnădie*, nu împinge ! *Bran*, împinge încet ! Foarte încet înapoi !

Slavă domnului, evenimentul se află încă înaintea mea.

— Bun ! Banda stînga !

— Banda stînga ! mormăie Eugen.

— Stop mașina ! Țîrîitul telegrafului. *Cisnădie*, lipit, împinge foarte ușor !

Din locul în care mă aflu, spațiul dintre linia dreaptă a cheiului și arcuirea domoală a bordajului se modelează continuu în forme fantastice, ca o pastă vrăjită de lumină. Bîntuie, în juru-mi, o apatie ciudată, spartă doar de succesiunea seacă a comenzilor ; de-acum sîntem singuri cu noi, fiecare proiectat în propriu-i gol sufletesc, sete sau frică de veşti, după cum ne e firea.

— Foarte încet înainte ! Stop ! Mijloc cîrma ! Mijloc cîrma ! spune și părul lui Eugen. Stop, *Cisnădie !*

— Prova intră ? întreabă comandantul. Bun ! Pupa ? E-n ordine ! Dați parîme la prova și la pupa !

Cînd nu locuiește în Japonia sau în Brazilia, *doc* stă la Galați, acolo unde îi este instalat cartierul general al familiei. Odată reîntors, la primul telefon interurban, întîlnit pe malul Constanței, formează înfrigurat indicativul orașului, numărul de-acasă, spune *Hello* celui de la capătul firului și așteaptă o secundă, două, pînă cînd un alt *Hello* venit de dincolo pune capăt unei tensiuni de săptămîni sau luni de zile. Pauza aceea infimă dintre un fel de întrebare și un fel de răspuns îi pare infinită.

— Banda stînga ! Foarte încet înainte ! Țîrîitul sîcîit, iritat al telegrafului și bufnetul viguros al motorului. Stop ! *Bran, Cisnădie,* împingeți încet ! Mijloc cîrma !

— Mijloc cîrma !

Vocea lui Eugen sună acum a îngăduință, ca și cum tot ce mai face, face numai pentru sufletele noastre de vagabonzi întorși la sentimente mai stabile ; în timp ce nea Pavel rupe o bucată de ziar, presară de-a lungul ei o dîră de tutun, duce la gură cilindrul acela inform, ieșit din degetele-i stîngace și, plimbîndu-l prin dreptul limbii ca pe o muzicuță, îl udă din belșug înainte de a-i da foc, gospodărește, la unul dintre capete. Principalul e că drăcia scoate fum.

— Stop, *Cisnădie* ! Stop, *Bran ! Bran*, împinge pe jumătate ! Prova poate să vireze ! Şi *Cisnădie*, împinge pe jumătate !

Pe pilot îl cheamă Raicu.

— Stop, *Bran !* Stop, *Cisnădie !*

Un şoc mărunt, aproape insesizabil.

— Liberă maşina ! Gata pentru descărcare ! Curent la vinciuri !

Am ajuns ! Te salut, pămîntule ! Nu-ţi ascund că aş vrea să te mai doresc o dată !

Ar trebui să dansăm, dar ne scăldăm nemişcaţi, tăcuţi, înfioraţi, într-o baie de lumină. După şase luni de absenţă, cheiul arată inert şi pustiu ca într-un film cu despărţire. Deşi, ce mai contează ? Sîntem doar acasă ! Acasă ! Un cuvînt sălbatic de frumos !

Respir, încurcat, între două domicilii. *Partir c'est mourir un peu.* Dar revenind ?

E timpul să mă gîndesc la lucruri mai prozaice. Port în geanta de voiaj un coşcogea ananas pe care mă tem că mi-l vor opri cei de la poartă. O monedă de-un leu îşi plînge în palma mea transpirată de emoţii valoarea ignorată atît amar de vreme. Şi va mai plînge puţin dacă autobuzul cinci a încetat să mai circule la această oră de noapte.

Fericit cel care, ca Ulise...

Dar ca să pot trăi cu adevărat această fericire, mi-a trebuit o viaţă şi încă vreo şase luni de zile...

2. Preliminarii

Autoportret, în fond şi Rembrandt a făcut-o... În orice ghinion există o şansă. Aviz amatorilor : o călătorie pe mare poate fi înţeleasă numai călătorind pe mare. Dreptul legitim la puţin infern. Introducere în teoria veştilor. Reporterul total sau filozofia *n-ai încotro-ului*. Să punem capăt legendelor ! Sentimentul mării începe de la a nu privi ţărmul ca pe o margine.

Nu-mi spuneţi Ahab. Nu caut balene albe care nu se vor găsite. Priviţi cu mai multă atenţie şi veţi găsi un ins blond, ascultător, călcînd numai pe poteci umblate. Urma umplută cu apă a unei tălpi omeneşti dintr-un luminiş de pădure mă mînă înainte, tăcerea mă întoarce şi, ceea ce e penibil, îmi furnizează chiar şi argumentele necesare revenirii între ceilalţi. Piciorul din os de balenă al lui Ahab este prudenţa mea temătoare. Ce vreţi, şchiopătăm fiecare din ce ni s-a dat spre a ne purta încoace şi încolo. Nu vă aşteptaţi deci să recompensez cu un dublon de aur pe cel ce, căţărat în gabie, îmi va arăta balena albă spărgînd cu fruntea ei marmoreană valurile întîmpinării mele ; îi voi pune mîna la gură şi poate că-l voi urî în tăcere făcînd cale întoarsă spre cunoscutul dinainte.

Sau poate că balena albă era felul personal, sfidător de a fi al lui Ahab, poate că era Ahab însuși. un tot indestructibil ajutîndu-se unul pe altul să existe, *să aibă ființă*, adică. destin și om, carne și suflet.

Atunci, cu atît mai mult nu-mi spuneți Ahab. De atîtea ori, în sihăstria aspră a unei cabine, în neodihna nebună a vaporului care-mi amesteca haotic somnul cu veghea, visul cu gîndul, ziua cu noaptea, sau în așteptările prelungite pe brațul cenușiu al vreunui fluviu din răsărit, am avut prilejul să-mi dau seama de *programarea* fatal limitată a ființei mele ; de registrul sumar, sîciitor, al atitudinilor mele față de insul blond, trăitor în balta prudenței lui temătoare. Și dacă este adevărat că despărțindu-te înseamnă a muri puțin, am dorit mereu reîntoarcerea, chiar cu prețul acelei puține morți din adagiul cunoscut. Nici o balenă albă nu mi-ar fi răsucit prova spre jetul ei spumos și sonor, nu mi-ar fi putut frînge condamnabila odihnă în ceea ce știu că sînt, trecător cu încetul după legea timpului din afară. Nu dintre inși ca subsemnatul s-au ales cîndva cei ce ne-au apropiat lumea.

Rostiți, vă rog, odată cu mine : o coroană din carapace de scarabei verzi ; o coadă de oppossum ; un smoc din pene de cazuar ; un arc chimbus cu săgeți otrăvite ; un topor de piatră de la tribul huri din Noua Guinee ; o balenă albă. Sînt ale mele, îmi aparțin atîta vreme cît nu le am. Nu mi le oferiți, voi rămîne mut în ipostaza prudenței mele temătoare. Prefer să mor cîte puțin, în dorință. De aceea, de la bun început, nu mă confundați cu Ahab, orice confuzie fiind păgubitoare pentru cel ce-a fost doar unul singur sau poate n-a fost niciodată decît în cugetul nostru mult prea trufaș, mai trufaș decît noi înșine.

În consecință, pîrlit strateg al clipei, ros numai de ea și nu de brutala veșnicie însumată a clipelor, vă voi descrie doar drumuri umblate, călcate de alții înaintea mea, temătorul. Opriți-vă aici cei ce încercați nostalgia lui Ahab și a lui Moby Dick, alba lui balenă.

Spuneți-mi mai degrabă Ishmael...

*

De unde, totuși, nevoia călătoriei ? Ce erezie prescrisă de vreme a ascendenților mei pe linie maternă a permis imixtiunea vreunui spirit bîntuit de neliniștea mării într-un neam de mocani pentru care anul era totul, nu viața ? Pentru care, călătorindu-se de-a lungul meridianelor, comprimarea sau dilatarea unui anotimp în dauna altuia ar fi însemnat dezastrul civilizației lor de lapte și lînă ? Gîndiți-vă la aventura lui Phileas Fogg și închipuiți-vă că, prin trecerea lor grăbită spre vest, mocanii mei ar fi putut pierde din calendar ziua de Sîn'Dumitru ; oile ar fi rămas înghețate pe culmi, cîinii s-ar fi sălbăticit înhăitîndu-se cu lupii iar mocănițele s-ar fi băjenit luînd, singure, drumul văilor.

Atunci, de unde această nevoie ? Nu de la mocani, firește. Pentru oameni ca ei, pentru care fiecare zi din cele numărate ale anului își avea rostul cuvenit și impus din strămoși, nu rămîneau decît drumurile rituale cu întorsul lor bine stabilit în vreme ; drumuri măsurate, cîntărite, bătătorite. Căile lungi cu întoarcere imprecisă, nostalgia ineditului, înverșunarea pe necunoscut nu i-au aranjat niciodată. Nici unul dintre ei n-ar fi dat o mioară bălană pe o balenă albă, n-ar fi putut ajunge deci Ahab.

Și nici măcar Ishmael !

*

În casa unui prieten de-al meu din copilărie, o casă pustie fiindcă tatăl, marinar, număra cu o întoarcere mai puțin decît suma plecărilor, se afla o fotografie fascinantă. Cred că de-acolo a pornit totul. Un vapor românesc, *Carpați*, se pare, surprins în furtună ; nimic altceva decît o masă lichidă spumoasă, rea, lăsînd să se întrevadă doar silueta unui ins cu brațul întins într-un ultim și disperat efort de a-și găsi un sprijin pe coverta inundată. Vaporul cu pricina s-a dus ceva mai tîrziu, l-a înecat războiul, tatăl prietenului meu de asemenea, după ce și-a lăsat cascheta în cui ca o promisiune de întoarcere. N-a fost singura promisiune deșartă, și nici singura jertfă românească a mării, al cărei punct cu latitudinea și longitudinea corespunzătoare n-a fost marcat pe o hartă spre aducere aminte. Marinarii căzuți n-au morminte, e adevărat, deși ar putea avea cultul lor de morți între ceilalți.

Ei, bine, cred că atunci am fost victima unei confuzii ; am luat istoria tatălui, știută deja, și am suprapus-o instantaneului fotografic trăind vizual, cu ardoare naivă, clipa deznodămîntului de mai tîrziu. Și în loc să-mi acord mie beneficiul afectiv hrănit de încă tulburile-mi disponibilități literare, i l-am acordat mării.

De-a lungul anilor, această gravă confuzie n-a pregetat să devină uneori dramatică, să se amestece arbitrar în toate planurile existenței mele, să rupă ici și colo cîte un fir abia consolidat ca să-l reia cu încăpățînare pe celălalt fals, dar albastru, nemărginit, dar nestabil. Orice nemulțumire, orice eșec, orice dorință de autodepășire, în mod firesc controlată de dificultăți, mă întorcea la mare, dar nu ca la un sprijin moral, ca la o sursă eventuală a virtualităților mele, ci ca la o soluție materială de existență. Acestei himere, pentru că era o himeră născută

din confuzie, îi sacrificam totul, iar obstrucţiile inerente care m-ar fi izgonit urgent din drumul oricărei aspiraţii deveneau aici proba eroică a facultăţilor mele fizice şi psihice.

Aş putea spune chiar că am crescut în umbra acestei confuzii.

Virsta pubertăţii m-a adus în poarta unei şcoli de marină pe care, prin graţia celei ce-i inspira fiinţa şi profilul, o intuiam capabilă să-mi mîntuie sufletul. Şi recunosc că ar fi putut-o face, dar în sensul bun al cuvîntului, clarificîndu-mă, torpilîndu-mi amăgirile, dacă n-ar fi găsit în mine o forţă mistificatoare de neînchipuit ; dincolo de poarta numitei şcoli naufragiam imediat într-o programă şcolară cu scîrbite ore de termodinamică, de transformări adiabate şi izotermice, de legile rigide ale lui Carnot sau Dietrich-Robert Mayer prin desişul căruia abia de mai puteai ghici marea. Le-am supravieţuit, zic, în chip iresponsabil, confundînd o meserie cu obiectul exercitării acesteia în ceea ce avea el, obiectul, nemărginit, albastru şi pur.

Marea şi navigaţia sînt două lucruri distincte, adeseori potrivnice, duşmănindu-se, disputîndu-şi cu înverşunare un singur orgoliu, acela al puterii, de parcă în patrimoniul valoric al acestei lumi măreţe nu s-ar mai afla glorii compensatorii. Asta am înţeles-o tîrziu, şi n-aş afirma-o cu atît aplomb dacă m-aş socoti singura victimă a unui asemenea gen de eroare ; e ca şi cum, năduşind la o pompă de bicicletă, te-ai considera în dialog cu cerul care-ţi furnizează puţinul aer strecurat prin ventil : ar fi nevoie de puţină mitologie în materie, şi lumea s-ar umple numaidecît de biciclişti-adolescenţi cu pneurile pline de constelaţii...

Am mers, deci, caraghios, mai departe. Beneficiam, dacă se poate spune astfel, de o navă-școală, fostul yacht al Comisiunii dunărene, pe care anii lipsiți de stimă pentru numele-i înscris pe etravă, acela de *Neptun*, conspiraseră să-l transforme într-o epavă scîrțîitoare și destul de nesigură. Dar tenacitatea mea, demnă de o cauză mai bună, îl socotea frumos și trainic, găsindu-și resursele potrivite de a tinde către același liman al confuziei în siajul nedecis al bătrînei reformate, în umbra melancolic-vineție a țărmului din apropiere sau într-un ochi de hublou mînjit cu albastru de acuarelă. Hățișuri de formule, scheme și diagrame furibunde îmi ulcerau, în cursul săptămînii, spiritul ispitit de iluzii, mi-l duceau pînă la buza prăpastiei necesare, adică pînă la un pas de revelarea acelei realități incompatibile cu demersurile mele concrete. Dar iată că venea duminica, mai bine zis, noaptea de simbătă spre duminică, și mă vedeam din nou la bordul *Neptunului*, în tunelul acela îngust, metalic, care făcea legătura dintre camera mașinii și cea a căldării, trimis, printre alții, să aprind focul și să ridic presiunea la căldare, în vederea călătoriei de dimineață. Tăcerea legănată a fierului, efluviile de uleiuri prăjite pe mecanismele fierbinți, gustul cenușii umede, insinuată în cerul gurii, mă învăluiau discret și mă trezeau din somnul prelungit pe picioare într-o realitate ce-mi părea astfel singura posibilă. Urma primul hîrșîit de chibrit în fața focarului, prima clipire încruntată a peretelui căldării, înalt, mîncat de lepra ruginii, și iar întunericul legănat, răvășit de curenții de aer ai încăperii, înverșunați pe umila mea flacără ; apoi feștila, filfîind ca o pasăre aprinsă, luminîndu-mi unghere cu cărbuni, cu mormane de cenușă neridicate, cu lopeți, vătraie, răngi și găleți răsturnate, agitația progresivă a focului în tăcerea gîlgîită a pompei de alimen-

tare cu apă, apoi bucuria, și ea somnoroasă, a izbînzii oglindite în manometre...

Dar să nu exagerez. Foarte puține focuri s-au văzut aprinse de mîinile mele. Am trăit mai multe încercări neizbutite în așteptarea ostilă a celor din jur, care aveau toate motivele să mă considere o mostră de incapacitate cronică într-ale marinăriei. Eram singur printre ei, acordînd vibrații afective fiecărui detaliu sonor, vizual sau mirositor, respirînd în haloul lor transfigurant, fericit că mă aflu pe mare, dar refuzîndu-i întregului acea finalitate necesară, activă, căreia urma în fond să mă consacru.

Ar fi trebuit să-mi pricep infirmitatea, mai ales că erau destui dintre cei ce-și dădeau concursul să mă lumineze. Școala aceea din care s-au născut mulți marinari ce fac astăzi cinste marinei române nu era un pensionat ; cei mai mulți dintre profesori, înainte de a fi fost pedagogi, fuseseră ei înșiși marinari, oameni care înfruntaseră marea și care supraviețuiseră furtunilor și mai ales războiului tocmai grație acelui simț practic inexistent la subsemnatul. Toată experiența lor, toată durerea lor scrîșnită de bărbați ai mării care fuseseră victime și martori principali la pieirea unei flote îmi erau împotrivă. Fiindcă a existat o flotă și o dramă maritimă românească, dramă despre care va trebui să se scrie cîndva din nevoia de a aduce la zi cronica unui neam în a cărui diagramă etno-psihică, alături de munte, elementul mare a iradiat mereu, dacă nu măcar din nevoia de a arăta că flota de astăzi își găsește resurse de demnitate și competență în flota de ieri, cu nimic mai puțin cunoscută în lume ; au existat torpilele care și-au nimerit ținta, mine și bombe care au terciuit literalmente oameni, au existat așteptări înfrigurate, oarbe, acolo jos, între mecanismele în fierbere, cu mîinile albite în strînsoarea valvulelor și cu ochii pironiți în telegraful

mașinii, cu speranța, vai, deseori înșelată, că proiectilul va trece pe alături. Oamenii aceia deci, cu pedagogia vieții strașnic și necurmat încercată de moarte, care au simțit nu numai o dată imensitatea implacabilă, furibundă a apelor răsturnate în pupilele lor de abandonați între valuri, detestau poezia mării și deopotrivă pe cei ce o agitau într-un port dezolant cu cheiurile sparte, cu cîteva vapoare antediluviene, apte să stîrnească doar interesul istoricilor navali, cu șobolani și sărăcie.

Dar confuzia mea de oțel a refuzat să eșueze pe țărmul realității, și dacă o nedumeritoare hotărîre n-ar fi dus la desființarea școlii mele cu cîteva luni înainte de absolvire, poate că aș fi avut toate șansele să mă lepăd la vreme de condamnabila-mi candoare într-o sportivă întîlnire cu viața.

N-a fost să fie... Voința altora m-a dus în fața unor porți din pragul cărora începea imperiul matematicilor înalte, iar hazardul cel al nimănui m-a îmbrîncit înăuntru. Mă revăd în mulțimea fremătătoare a atacatorilor în ochii cărora puteai citi alternativa *reușită sau moarte*, susținuți de părinți și rubedenii într-un devotament colosal de zi și noapte pe care l-aș da doar pe seama lipsei unui ideal propriu ; ambasador trist al unei mări ingrate, îmi plimbam printre ei singur — iar singur — bruma mea de matematică tînjind după țărm ca după adevărata-mi identitate.

A fost, desigur, nedrept să iau locul unuia dintre acei devotați ai cifrelor cărora depistarea unei soluții algebrice le oferea virtualitatea euforică a unei întregi podgorii, dar, în fond, nu eu ci ființa mea cu nume și pondere carnală, de care nu trebuie să ne socotim vinovați niciodată, a făcut cărțile. Eu m-am retras cuviincios în tăcere și în singurătate rafinîndu-mi vis-à-vis de nedespărți-

ta-mi confuzie, nostalgiile cu puterea polemică a unei dispute între caractere diametral opuse ; eu şi ei, poezia inefabilului, adică, şi matematica dură, fiecare lucrînd cu infinitul în manieră proprie, la ei semn grafic, la mine mare deschisă.

Astfel încît, după numai cîteva luni, spoream cu unul numărul bobocilor altei şcoli de marină proaspăt înfiinţate pe ruinele celei, de ce, abia apuse ; aceiaşi profesori, acelaşi cadru, aceleaşi transformări adiabate, finalizate de astă dată într-un certificat de absolvire care firesc ar fi fost să mă distribuie, în sfîrşit, mării. Ar mai fi fost timp suficient să mă dezmeticesc, să pricep că marea pe care o caut există de mult la purtător, sublimată şi gravă, întărîtîndu-mi fiinţa, călăuzindu-mi-o spre alt gen de ţărmuri mereu neatinse, că restul e o cale, un mijloc de existenţă la care spiritul meu nepractic nu va concede niciodată. Sfătuitori în acest sens au fost, desigur, cu duiumul. Dar călătoria, acel gen de experienţă intransmisibilă care refuză procura tot aşa cum ne-o refuză somnul, dragostea sau durerea, călătoria mult aşteptată prin care aş fi intrat, de bună seamă, în echilibrul cumva resemnat al maturităţii, a trecut iar pe lîngă mine ; fiindcă, dacă e adevărat că despărţindu-te înseamnă a muri puţin, poate că primele condamnate într-o plecare mi-ar fi fost iluziile.

M-am trezit repartizat la Dunăre, terorizat de sensul limitat al distanţelor, izbindu-mă de margini lutoase, de sălcii şi de case neîntrerupte ; acolo unde îmi doream o enormă şi rotundă sincopă albastră, mă poticneam în linii acuzate de hăţişul cărora nu te despărţeai niciodată ca să poţi reveni cum trebuie. Lepădat din nou pe ţărm ca un fel de restituire, de astă dată, credeam, definitivă, n-am putut înţelege atunci că eşecurile succesive mi-au protejat existenţa reală îndemnîndu-mă, prin repetată eliminare,

să-mi ascult glasul interior care-mi poruncea să mă îndepărtez de mare pentru a mi-o apropia în singura modalitate adecvată mie.

Dialectica faptelor am înțeles-o abia acum, după șase luni de agresiune marină, după ce ochii mei au văzut atît albastru nestabil cît n-au văzut în toată deschiderea lor dinainte spre lume. Au fost zile și nopți cînd mintea mea se declara sătulă de mare, cînd era clar că ea, marea, în alcătuirea ei concretă, nu se arăta dispusă să-mi întoarcă nimic din efortul meu idolatru, cînd, tot ea, implacabilă și impersonală, punînd la cale milioane de renghiuri, îmi amenința pînă și viitorul, ba chiar și trecutul, ireversibil s-ar crede ; fiindcă, fără menajamente, mi-a confruntat eroarea din tinerețe cu sensul real, aspru și nu rareori decepționant al așa-numitei călătorii pe mare, sugerîndu-mi cu destulă brutalitate că ar fi cazul să mă opresc aici, înaintea celei de-a doua plecări posibile.

*

Și-atunci de unde nevoia călătoriei ?

Afirm cu mîna pe inimă că, într-o accepție lucidă, debarasată de prejudecățile romantice în materie, călătoriile marinarului nu sînt decît o sumă de performanțe spațiale, de succesive îndepărtări de meridianul nașterii. Cuvintele geografiei, împodobite ca niște pomi de Crăciun cu bibilurile imaginației gratuite, își dezvăluie urgent, în fața primei insule zărite, abstracta lor neputință. Rezolvările vizuale se dovedesc inconsistente. Vechi fascinații cultivate cu pietate în eul nostru visător, nume rezonante înfipte temeinic în ceea ce credeam că există numai pentru că dorim să existe se închid, goale, sau doar palid conturate, în nostalgii resemnate. Privită de pe mare, din lentă plutire, lumea-ți pare mai inaccesibilă

decît de pe unul din ţărmuri. N-am zărit Tropicul Racului, iată, mă încearcă acest absurd regret, în ciuda faptului că i-am recunoscut dintotdeauna convenţia pură, neobligată deci la probe doveditoare. Poate că, dacă nu l-aş fi traversat, ar fi rămas să-mi îmbogăţească mai departe zbuciumul sublimat al unor dorinţe fertile în aşteptare, aşa cum mi-a rămas celălalt tropice, al Capricornului, sau Ecuatorul, din fericire (oare ?) neatins. Oceanele, Indian sau Pacific, îşi dezvăluie identitatea tulburătoare doar pe hărţile mapamondului, putînd abia aici să se lase cuprinse, prin ochi, de legănătoarea noastră nostalgie ; par să fie ele atîta vreme cît le putem domina simbolizîndu-le ; la scara lor reală, terifiante şi anonime, devin stări de spirit, devin izolare, părăsire, solitudine ; privindu-le noaptea, de la pupa vaporului, adică de acolo de unde le începea nemărginirea foşnitoare, sentimentul că mă aflam pe buza haosului mi le înstrăina pînă la frică biologică, revelaţie usturătoare pentru cutezanţa şi aşa sumară a unei fiinţe prudent-temătoare.

Orice călătorie pe mare îşi are un rost şi o ţintă, trebuia de mult să reflectez la asta ; despicînd valurile, etrava vaporului împrăştie irevocabil un cîrd de ispite, abandonîndu-le în refuz la distanţa vederii sporite prin binoclu sau a radarului, simplă hartă mişcată. Am lăsat Indonezia în babord, mulţime de smaralde scăpătînd în azuriul depărtării, şi pentru ca sentimentul frustrării să nu mă poarte peste pragul revoltei penibile mi-am silit gîndul să admită că Indonezia nu există, s-o ţină aşa măcar pînă la întoarcere, de unde-mi voi putea relua nestingherit avatarele închipuirii.

Călătoria pe mare la bordul unui vapor care-şi face datoria îţi suprimă fără cruţare orice deziderat turistic, acordîndu-ţi, într-un modest efort compensatoriu, un

panopticum insuportabil de imagini, o supunere torturată la veşnica schimbare de decor pe care mintea nu are suficientă vreme să-l pătrundă, cu atît mai puţin să şi-l asume. Ea, călătoria, îţi produce superba şi trista convingere că eşti prea mărunt pentru o lume atît de vastă. Şi atunci te resemnezi, mulţumindu-te cu ceea ce îţi oferă ruta vaporului, unica dintre infinitele ispite posibile, aceea care, după săptămîni de navigaţie, pare să se nască miraculos din însuşi faptul plutirii : întîi o pasăre ostenită, apoi o emanaţie, aburul tainic al pămîntului, un promontoriu, o dungă cenuşie crescînd cu încetul în lături ca într-o instantanee geneză materială, un perete tot mai vizibil de rocă asaltată de brizanţi sau o barieră vegetală cu desişuri de mangrove şi panaşe de cocotieri, avanportul, farul, scara, cheiul...

Dar de foarte multe ori, pentru un marinar, ţărmul năzuit se rezumă la geometria ritmică a antrepozitelor şi la freamătul de pe chei al utilajelor ; căci nu deplasarea marinarului în spaţiu contează ci, în primul rînd, deplasarea mărfii a cărei pontare şi descărcare îşi subordonează mai totul, conform unui plan anume, totul, adică griji, neodihnă, inventivitate, suflet. Pentru un petrolier, mult cîntatul ţărm se exprimă adesea printr-o banală conductă elastică, ascunsă între umerii unor banale flotoare ; pămîntul cu oraşele lui se refuză pînă şi vederii, gîlgîindu-şi doar sevele, negre, în încăpătoarele tancuri pentru ca totul să capete aerul unei rătăciri în spaţii acvatice nelimitate ; şi atunci, printr-o curioasă robinsonadă a faptelor, pare că revenirea acasă i-a precedat plecării.

Există, ce-i drept, şi oraşul. Dar, de multe ori, graba marinarului îl transformă într-o uriaşă, confuză viermuială sonoră care se oferă derutei cu cele o mie de răspîntii ale sale încercîndu-l pînă la istovire calitatea opţiunii

și, ulterior, pe cea a șansei. Încotro ? La dreapta, la stînga sau înainte ? Un obstacol oarecare, o ambuscadă umană sau mecanică, o mutră indolentă aducînd cu masca lui Fumanchu sînt în măsură să-i devieze pașii și, implicit, să-i redea un alt chip al acelei vînzoleli babilonice numită în hărți Singapore, Bangkok sau Yokohama. Va rămîne toată viața cu ipostaza întîmplătoare a marelui oraș, ridicată arbitrar la rangul Totului. Nu *a văzut orașul cutare* ci *a fost în orașul cutare*, și-a adăugat, pentru cîteva ore, volumul mișcător celorlalte volume ale locului, dislocîndu-le, împingîndu-le cu mai multă sau mai puțină energie ca să mai poată cîștiga o imagine, încă una măcar pentru ochii-i scormonitori și insensibili la cazna picioarelor.

Pentru un marinar, orașul se confundă adesea cu o stradă, dintre cele mai accesibile, firește, sau cu un magazin presupus la fel de accesibil ; asupra lui rareori acționează vacarmul reclamelor, al pliantelor turistice sau sfaturile bolborosite ale mărunților întreprizi mercantili. Pe el îl mînă interesul vital, are de luat ceva anume, de văzut ceva, de satisfăcut o curiozitate alimentată încă de la bord de tradiția orală a vaporului. Simplul hazard îl poate aduce în preajma unui vestit monument din fața căruia poate pleca însă la fel de grăbit precum sosise, împrăștiind cu gesturi nervoase mulțimea pestriță a privitorilor, a aparatelor de filmat care au făcut probabil drum lung și costisitor pentru a ajunge acolo. Nu e cîtuși de puțin ignoranță, insensibilitate la valoare și frumusețe, ci obsesia torturantă a timpului în trecere, nevoia întoarcerii care acționează asupră-i cu puterea unui arc comprimat. Marinarul nu are vehicul la dispoziție ; autonomia lui de mișcare e determinată de amploarea pasului, are picioare mai lungi, vede mai multe, reperele

fiindu-i în timp, nu în spațiu ; mergi pînă la ora două și te întorci, chiar dacă în fața ta se deschid, promițătoare, grădinile Semiramidei. Uneori, și asta totuși cînd ai șansa ca urbea să se afle în relativa apropiere a portului, mahalalele sordide și revoltător de întinse, cu indivizi sumbri, cu lungi depozite lăcătuite, cu grămezi de gunoaie și prăvălii scăpătate te jefuiesc de orele atît de drămuite, îți răpesc energia și-ți întristează vederea îndemnîndu-te la calea întoarsă abia din locul de unde ar urma să apuci drumurile sănătoase ale orașului. Trebuie să fii înțelept, să nu pui în balanță timpul dilatat enorm al așteptărilor, otrava prelungită a monotoniei pe mare cu scăpărarea de o clipă a uscatului jinduit, ar fi un avatar inutil, pierdere de vreme din puținul avut la îndemînă. Înainte pînă la ora două ! Curiozitatea febrilă scotocește și simțurile lacome înhață de-a valma ființe și lucruri ca dintr-o clădire ce urmează a fi numaidecît abandonată, avînd grijă să diminueze șocul eventualelor revelații fiindcă acestea ar cere timp și efort suplimentar de dezmeticire, și de unde ? Pentru ca, odată ajuns la vapor, reintrat în tempoul calm al plutirii, să constați că din toată încărcătura aparent glorioasă de senzații și reprezentări cu care te-ai căpătuit, abia de poți încropi imaginea stereotipă a unui decor animat, cu clădiri și vitrine.

Un marinar culege de pe străzile unui oraș imagini, nu fapte, singura aventură pe care și-ar putea-o permite fiind aceea de a se rătăci. Pe incalculabilul său risc. Un restaurant îmbălsămat în arome exotice îi este aproape inaccesibil. Îi rămîn automatele de pe stradă care-i oferă ascultătoare, la ghiontul monedei, gustul îndoielnic al surogatului. Un spectacol de teatru e o legendă, lumea artelor de pe Ginza street din inima Tokyo-ului se dove-

deşte a fi mai departe de el decît Proxima Centauri. Rămîn filmele, şi acelea în funcţie de ora şalupei care urmează să te transporte la vasul aflat departe, în mijlocul bazinului. Pierderea ei nu compensează zece producţii cinematografice năpădite de toate Oscarurile. Fiindcă hotelurile, cu gravitatea şi distincţia vechilor pacheboturi transoceanice, se aţin la limita vederii, iar viaţa de noapte care se spune că ar face misterul marinarului, cu firme eclatante, cu cabarete, gheişe şi discrete riokane învăluite în lumina lîncedă a lampioanelor abia ghicite prin jaluzele a rămas vis de adolescent adormit în patul ţărmului. Nu pentru că n-ar mai fi, dar... Te mulţumeşti cu o privire aruncată peste umăr, jinduitoare, cu un ochi strecurat prin deschizătura unei uşi prin care răzbat voci înăbuşite, vibrări languroase şi clinchet de pahare, toate căpătînd o rezonanţă aparte în acel amurg persistent de fum şi de umbră vicioasă, perfid coloratâ, al unui mic infern în care te-ai vrea intrat şi tu, cu nimic mai puţin păcătos decît alţii. Şi te îndrepţi spre cabina ta de bărbat devenit deodată greoi şi searbăd, populată de tulburătoarele ecouri ale regretelor reculese. Ai adăugat oamenilor pe care i-ai văzut într-o viaţă încă vreo cîteva sute de fizionomii, clădirilor, încă vreo cîteva cvartale, prejudecăţilor, de asemenea, încă o duzină, şi iată-te întors acasă...

*

Şi atunci, mă întreb iar, de ce mi-aş mai dori o altă călătorie ? Cînd una singură se dovedeşte suficientă pentru punerea la punct a oricărei candori ? Ba chiar mai mult decît suficientă ? Fiindcă alături de timpul exterior, incompresibil, mai există durata mişcării tale mărunte de ginganie forfotitoare, pe cît de măruntă pe atît de com-

plexă ; întîmplările inerente ale vieții, necazurile, grijile refractare la dorința ta de a le vedea amuțite o clipă pentru că tu vrei să te delectezi, să-ți desfeți, poftim, privirile, povara aceea acră de înțeleaptă a ceea ce ești oricînd și oriunde te secondează cu o necruțătoare fidelitate. Numai în proiecția sintetică a imaginației nu ne deplasăm cu ponderea noastră absolut nesideralã ; în realitate ne cărăm cu zel făptura irascibilă, solitară, reticentă, contemplativă și puțin emfatică prin lumea care, spre cinstea ei, își vede de treabă înainte, gălăgioasă, pestriță, rea și demential de activă. Nu-i pasă de tine și, în fond, de ce ar trebui să-i pese ? Este suficient că te tolerează și că îi oferă acelui grăunte de înțelepciune pe care-l porți, sugestia unei atitudini similare. Dar într-un autobuz din Colombo un ins tuciuriu, fluid, cu mișcări reptiline, te escaladează ca pe un turn, are maniera lui de a tinde spre ușă, pășind din creștet în creștet, și faptul că nu consimți nu pare să-l deranjeze defel. Uiți că te afli în *Lacrima Indiei* și-l admonestezi românește cu năduful pasagerului universal, transpirat, îmbrîncit, traumatizat de mirosuri străine, așa cum, de-acasă, nu te-ai fi închipuit niciodată pe drumurile Ceylonului. O măsea dureroasă sau mustrarea unui pahar băut în ajun peste cele cuvenite au darul să diminueze lumina tropicelor pînă la paloarea mută a unui amurg polar. Fiindcă ființa ne e zăludă, are personalitate, vrea să rămînă aceeași, să-ți modeleze clipa după ceea ce știe și poate ea ; dacă pasul îți este prudent-temător, lumea îți oferă, cu complicitatea propriei firi, ipostaze corespunzătoare, și nu vei zări, să spunem, fruntea marmoreană a balenei destinate îndrăznelii lui Ahab. O sensibilitate superficială se tocește de crestele zimțate ale primei insule apărute la orizont ; o a doua intră, pentru aceasta, în ordinea comunului,

săracită prea repede de misterul cu care ai învăluit vreme de o viață termenul generic de insulă. O infirmă predispoziție la resemnare rapidă te oprește la cincizeci de pași de junglă, prea lesne trădat de imaginația cu care pînă mai ieri plănuiai safariuri primejdioase pe cărările ei croite cu macheta. Cineva ar putea găsi în toate astea sensul optimist al unei lumi deschise oricărui spirit, fie, dar numai în condițiile prezenței acelui interes de glob-trotter care-și așază călătoria în logica dorită a existenței, care o plasează în succesiunea acesteia deci, nu care să substituie existența însăși.

Căci pentru un marinar călătoria nu este întotdeauna o chestiune programată și cu atît mai puțin mereu dorită. Plecarea lui pentru un timp îndelungat poate devansa prin urgență, cu numai o jumătate de oră, un eveniment familial covîrșitor, cu bucuria sau tristețea adecvată. Și-atunci întregul voiaj va sta, pentru cel ce pleacă, sub semnul acestui sentiment, iar Orientul, tulburătorul Orient va împrumuta chipul unei răutăcioase Circe.

Și-apoi, să nu uităm veștile. Lipsa de vești de-acasă, teama că tăcerea, pe care monotonia cursei o dilată nepermis, că această tăcere semnifică cine știe ce oroare petrecută în lipsă, asupra căreia tot n-ai putea interveni de-aici de departe. În cazul unui om plecat de lîngă ai săi pentru mai multă vreme, tăcerea familiei nu se explică atît prin întîrzierea veștilor bune cît prin dorința acesteia de menajare a unei, oricum, neputințe. Veștile bune au întotdeauna ceva din noi, din munca, din interesul nostru, pare că ne-am consacrat lor, astfel încît, luîndu-le la cunoștință, e ca și cum ai pune capăt unui îndelungat demers fizic și psihic. Te bucuri de ea, firește, dar ești conștient că la baza ei ai pus timp rupt din tine, timp prețios care nu ți se mai returnează. Ai plătit-o ; e o recunoaștere a unei aptitudini, a unei trude, foarte rar a

șansei, dacă nu cumva șansa însăși este, de cele mai multe ori, consecința orientării prin efort pe căile ei.

Asupra veștilor rele nu ai nici un ascendent, ele aparțin secundei, nu vieții, împrumutînd ceva din insolența parazitismului ; primite la depărtare, au proprietatea să-și păstreze caracterul năucitor al coșmarului în care nu poți interveni, pe care nu-l poți măcina în gesturi utile, perseverente, de redresare psihică și morală. Ca să te întorci, trebuie să mergi înainte. Și tot ceea ce vezi capătă culoarea dramatică a suferinței abia reținute. Pentru ofițerul II punte, Japonia a însemnat vestea accidentării soției ; toate disponibilitățile lui sufletești s-au blocat aici, el însă a trebuit să meargă mai departe, deoarece vaporul trebuia să meargă mai departe. La Bangkok, ceea ce s-a dovedit ulterior a fi fost un simplu incident în circulația poștei a privat pe mulți dintre noi de scrisorile altfel trimise de-acasă, rătăcite pe undeva, într-un ungher al pămîntului. Le-am primit mai tîrziu, pe țărmul nostru totul era în ordine, dar Bangkokul trecuse, un Bangkok urîțit de îngrijorările noastre, străin de exotismul lui tulburător, cumva pierdut pentru totdeauna.

Orice profesie ajunge, după un timp, să-i menajeze pe cei ce-o exercită, îmbrăcîndu-le dificultățile specifice alc muncii — înălțimea sau subteranul umed sau fluviul fierbinte al turnătoriei — într-o anume rutină, în deprinderi și obișnuințe. În cazul marinăriei, dacă furtuna poate intra în cele din urmă și cît de cît în ordinea comunului, dacă existența veșnic instabilă îți poate deveni a doua natură, dacă poți ajunge să dormi în ritmul penetrant al agregatelor cu ușurința cu care ai putea aținea pe acele unei miriști, lipsa îndelungată a contactului cu cei lăsați pe țărm nu se va putea îmblînzi niciodată. Pentru un marinar, fie chiar pentru bătrînul lup de mare, nu există

experiență sufletească decît în perpetuă premieră sau, într-o mutilantă alternativă, uscăciunea, moartea sentimentelor. Există, de bună seamă, o blazare, încercarea de a salva aparențele printr-un aer de detașată circumspecție, există declarații suspecte — cîtă vreme nu sînt pretinse de cineva anume — exprimînd dezinteresul față de orice semn din partea celor de-acasă ; dar i-am văzut pe toți, fără excepție, așteptînd încordați șalupa agentului. În preajma oricărui țărm, oricît de fascinant, cu efluvii de oleandri în amurg, cu cedri uriași, desișuri de mangrove sau foșnet de sălbăticiune, sensul călătoriei pe mare, printr-o spectaculoasă metamorfoză, pare să se întrupeze în măruntul și banalul reper mișcător de pe apă. În el se va afla un om cu o servietă. Și în servietă, infuzia eventuală de optimism și de robustețe utilă îndepărtărilor viitoare. Sau dimpotrivă, tăcerea, cu totul alta decît aceea de acasă, cînd strigi și poți afla pe loc de ce nu ți se răspunde...

*

Și-atunci, fiind vorba despre mine, de ce m-aș mai încumeta la o nouă călătorie ? Ce impuls m-ar mai putea proiecta pe scara unui vapor inert, imobilizat la chei, măruntă anexă a acestei lumi, căruia îi sînt suficiente cîteva manevre pentru a deveni el însuși o lume cu prezent și viitor, cu țărmuri și mare dar mai ales cu o frenetică, aproape insuportabilă combustie sufletească ?

Nu dezavuez condiția nici unui gen de reporter ; viața necuprinsă are nevoie de martori scotocitori și vorbăreți, apți să întrețină dialogul vital dintre părțile ei principale cooperante. Dar dintre toate condițiile, cea pe care o exalt, în cunoștință de cauză, e aceea a *reporterului total*, participant vrînd-nevrînd la evenimentul supus observației,

martor al propriei sale stări de spirit înainte de a fi sau simultan fiind cu calitatea de cronicar al faptului curent. Reporterul ocazional constată și pleacă ; oricît de dăruit ar fi vocației sale, nu-și poate asuma decît revelații de cunoștință, nu de conștiință. Habitudinile lui nu-s defel afectate, întotdeauna reporterul cu pricina avînd poarta, drumul de întoarcere la îndemînă. Curiozitatea-i firească n-are vreme să se epuizeze, la urma urmei o schimbare temporară de decor, omenește vorbind, nu strică nimănui în condițiile în care, o știi prea bine, poți spune oricînd *la revedere,* punînd capăt, printr-o caldă strîngere de mînă, unei conduite pentru a te asuma celei dinainte. Ora plecării reporterului dintr-o uzină sau de pe cîmp coincide deci cu ora dorinței de a pleca, un neajuns oarecare, o incomoditate putînd chiar grăbi această plecare.

Reporterul *total* nu are însă încotro. El se va devota deciziei inițiale, angajîndu-și toate resursele psihice și morale, ba chiar și pe cele fizice pentru a se integra mediului, reușind s-o facă numai dacă, începînd să fie reporter de tip martor, începe să trăiască după formula locului. Declarațiile patetice de solidaritate cu oamenii, pasiunea spontană pentru o meserie zărită din ușă au timp să se verifice sau să se răzbune ; chestiune de afinitate, singura temelie pe care se poate clădi cu adevărat sau se poate tăcea cu sinceritate. Reporterului *total* i se oferă șansa vieții în plenitudinea ei, și premiza succesului poate sta chiar în nimicirea metodică a prejudecăților lui prin raportarea dură la o realitate încăpățînată, dispusă să-și apere cu îndîrjire meterezele. Cîștig public sau rușinoasă înfrîngere personală, acestea îi sînt alternativele ; conduită evazivă sau cochetărie de durată nu există.

N-aș fi aflat niciodată altfel decît împrumutînd condiția reporterului de cursă lungă că marea și voiajul pe întinsul ei sînt două lucruri la fel de distincte precum sînt

de distincte mijloacele și finalitatea într-o acțiune umană ; n-aș fi putut înțelege sensul particular al asprimii vieții marinărești altfel decît trăind-o alături de cei ce i se consacră fără întrerupere. Pasiunea subsemnatului pentru mare, prezentă la purtător ani de-a rîndul cu incredibilă candoare, a avut prilejul, călătorindu-se să se izbească nu o dată de impasibila ei monotonie, de mutenia ei revoltătoare. Ce s-ar fi întîmplat, mă întreb, dacă m-aș fi putut întoarce la prima nemulțumire, dacă în loc de patru ziduri albastre, inexpugnabile, aș fi întîlnit o poartă și un autobuz care să mă aducă degrabă acasă ? Într-un port obscur de pe coasta Malaeziei, la numai trei săptămîni de drum, împrejurări neprevăzute fuseseră cît-pe-aci să-mi împlinească ceea ce avusese destulă vreme să se insinueze deja ca dominantă a existenței mele psihice : dorința de întoarcere. Candidatul la calitatea sonoră de *reporter total* s-a aflat atunci în preajma unui eșec lamentabil. Lucrurile s-au redresat dincolo de sfera voinței sau nevoinței mele. O clipă am considerat-o drept o neșansă. Am plecat mai departe, ca orice marinar, soluția întoarcerii aflînd-o într-o prealabilă depărtare. Poate că, revenit după atît de puțină vreme, m-aș fi înstrăinat fundamental de mare, singurul element al marinăriei pe care-l socoteam demn de a fi cunoscut și cunoscut, în fine, inspirat fără întrerupere timp de trei săptămîni prin ochi, prin pori și prin toate cutele minții. Dar a nu știu cîta oară în viața mea, neșansa s-a dovedit, în imprevizibila ei dialectică, șansa însăși.

Fiindcă abia astfel am putut înțelege că un voiaj pe căile adesea dramatice ale mării constituie sursa cea mai revelatoare a frumuseții umane în cele mai variate și plenare forme ale sale. Setea de călătorie s-a reinstalat în locul ei menit din cerul copilăriei și cred că, grație acelor oameni care m-au dus și m-au readus acasă, nu voi reuși

să mi-o potolesc, setea, niciodată. Prin aceşti oameni, în mijlocul cărora am trăit aproape şase luni de zile, m-am reîntors la mare, o mare matură, reculeasă, insuportabilă în măreţia ei numai atunci cînd eşti singur cu ea, faţă în faţă...

Altfel zis, am înţeles, graţie lor, că marea în esenţa ei este o chestiune de solidaritate umană, care trebuie iubită cu patetică înţelepciune.

*

Nu le voi spune neapărat pe numele cel adevărat ; fără să ţin cu înverşunare la un anumit gen de discreţie, n-am ţinut nici la extrema divulgare. Celor ce vor da-o pe seama temătoarei mele prudenţe, le replic cu dorinţa sinceră de a-i înălţa pe cei în cauză la puterea de a dăinui mai mult decît eroii unui reportaj cotidian, uitaţi pe o poliţă împreună cu ziarul sau pliaţi pe dimensiunile unui colet oarecare. Se întîmplă, în cazul invocării unei complexe identităţi reale, să-ţi fie date bunele caracterizări pe seama subiectivităţii satisfăcute, a comodităţii tale laborios protejate. iar referinţele mirîite pe seama unui eventual ultraj la aceeaşi subiectivitate. Sper că mărunta mea stratagemă să poată servi convingerii că tot ceea ce este bun aparţine tuturor celor ce pleacă pe mare, în vreme ce perfectibilul este reflexul confuz al împrejurărilor.

Poate că drumul lor spre conştiinţa noastră, spre disponibilităţile noastre afective de cetăţeni ai unei ţări născute la mare, nu e cu nimic mai uşor decît avatarele propriilor lor peregrinări nautice. Poate că a-i face să ancoreze la ţărmul înţelegerii noastre înseamnă înainte de toate a ne descongestiona căile de acces sufleteşti de zgura acelei mitologii neutre cu care ne-am infestat inerentele noastre nostalgii infantile, mitologii cu corăbii, cu Ahab

și cu balene albe răzbunătoare ; nu am face-o neapărat în serviciul lor, al celor reali, mîndri de misiunea lor și de felul în care și-o îndeplinesc, ci în serviciul nostru, ca un imens cîștig moral consolidat finalmente într-un sentiment al mării, dimensiune indispensabilă a conștiinței prezentului. Fiindu-ne lectura mai aproape decît exemplul lor de contemporani, populăm încă drumurile apelor cu fantomele goeletelor cu arborade înalte, cu mateloți vîrstnici à la moș Singleton purtînd cîte un cercel de aur în lobul urechii, schelării solide, refractare la îndemnul îndoielii sau al speranței, cu scorbut și cu latitudinea nechezată a cailor, cu astrolab și creveți sărați ca sarea. Spiritul patetic, hrănit pînă la saţietate de istoriile lui Jack London, Melville sau Conrad, eșuind în termenii unei păgubitoare desuetudini romantice, se arată dispus să substituie realității — aventura, eroismului anonim, fără creste — blazarea răcnită de pe catargele furtunii și, mai ales, prețului muncii — finalitatea abuzivă a curajului. Pe de altă parte, fraze cu pavilioane tricolore pe mări și oceane, cu siluete vînjoase, vitalizate incredibil de îndelungile zăbave prin radele umede și tăcute ale lumii, cu furtuni îngenunchеate sub orgoliul bărbăției tind astăzi să întemeieze o altă mitologie în materie care, înainte de a se escamota adevărul, îl sărăcește prin laconism și-l standardizează prin cunoaștere superficială.

Va trebui, de aceea, reconsiderat la amplă scară morală, la aceeași scară la care marea răspunde prezentului nostru național, în lumina realității aspre dar nu întotdeauna romantice, dramatice, dar nu întotdeauna spectaculoase, sensul marinăriei.

. Îi cunosc pe cei ce o profesează, am avut prilejul să-i văd deopotrivă pe uscat și pe mare. Nu sînt și nu pretind să fie copiii eterni ai mării misterioase, nu jubilează pre-

cum în sînul lui Avraam în vastul univers al nopții și tăcerii oceanului, ba dimpotrivă, monotonia și plictisul însoțindu-i în săptămînile lungi de traversadă sau în staționările fără sfîrșit. Fiind oameni, tot ceea ce e omenesc le aparține. Nu sînt toți frumoși, cu pieptul lat, răsunător, cu voci de stentor răzbind mugetul furtunii. Sedentarismul obligat, perimetrul restrîns al covertei, economia sîngeroasă a spațiului locuibil, drumul scurtissim de la masă la cabină și de la cabină la serviciul de pe punte sau din mașină, uniformitatea peisajului uman și a celui lacustru le dăruie unora încetineală în mișcări, o anume lentoare a gîndului cu interes pentru detalii în ușorul deficit al ansamblului, le majorează inestetic proporțiile și-i învață strategia unui gen de fatalism quasifilosofic, dovedit de atitea ori util dar numai în asprul neprevăzut al mării. Lipsa cronică a societății feminine le inspiră o excesivă libertate de limbaj, o agresivitate formală, ascunzînd de cele mai multe ori un potențial de sensibilitate pe care împrejurările ingrate îl păstrează neostoit. Mulți dintre ei nu s-au dedicat mării din copilărie sau din cine știe ce considerație doctrinară, n-au dorit niciodată marea, n-au scris poezii despre ea, și dacă totuși au ajuns să se legene pe valurile ei o fac cu conștiința provizoratului care poate dura o viață. Lumea străbătută în lung și în lat împrumută pentru unii dintre ei doar aspectul timpului revărsat peste marginile așteptării posibile ; nu destinația ci timpul pînă la revenire contează ; orașele, junglele, arhipelagurile mirifice se pierd pentru aceștia înainte de a fi înscrise pe vreun răboj destinat uitării sau regretelor ; pur și simplu nu există.

Și astfel trec luni, ani, vieți, în vreme ce, în absența lor, țărmul natal își schimbă înfățișarea șocîndu-i de fiecare dată cu încă o imagine, cu încă un ritm necunoscut ; copiii le cresc, capătă personalitate de maturi

şi-şi limpezesc vocaţiile, sărbătorile se duc nesărbătorite iar prieteniile vechi se macină în criza comunicărilor, în timp ce altele noi n-au răgazul să se înfiripe. Oaspete pe mal, trecător pe apă. Căci ajuns acasă, marinarul de cursă lungă îşi caută echilibrul anterior pe care timpul trecut nu i-l mai restituie. E o neîntreruptă luptă cu sine, un fel de succesiune de vieţi luate mereu de la capăt ; somnul hărţuit de păienjenişul fuselor orare şi de programul carturilor, biologicul încercat de asaltul incoerent al anotimpurilor traversate, raţiunea, dispusă pînă atunci să se aplece confortabil asupra unor preocupări tranşante, specifice vieţii pe mare, hărţuită acum de fluxul faptelor prolixe ale uscatului, însăşi mobilitatea mecanică pusă în faţa altor solicitări, toate acestea îi cer marinarului abia sosit de pe mare efortul prelungit al adaptării, efort pentru care nu există timp suplimentar ci viaţă pură, desprinsă din viaţa lui şi implicit din viaţa celorlalţi, asistenţi interesaţi la succesivele-i naşteri.

Pentru ca, odată echilibrul refăcut, să plece iar pe mare. Şi din nou fuse orare, din nou anotimpuri de-a valma care-l aduc bronzat acasă în miezul iernii noastre sau proaspăt nins în arşiţa verii ; alte sărbători pierdute care se vor răzbuna cîndva într-una singură, lungă şi mahmură...

Cu vremea, pentru orice ins plecat pe mare, supus conştient regulilor austere ale bordului şi, vrînd-nevrînd, austerităţii înseşi, marinăria încetează a mai fi o simplă profesie devenind natură, condiţie de existenţă care-l angajează plenar pentru tot restul vieţii. Va fi marinar indiferent unde s-ar duce, indiferent dacă, printr-o întîmplare, s-ar decide să părăsească vaporul, portul şi tot ce-l mai leagă de navigaţie.

Dar, încă o dată, nu căutaţi numai marea la originea tuturor acestor lucruri ; nu ea cu capriciile sau cu placidi-

tatea ei este în măsură să justifice integral preţul unui sacrificiu de cele mai multe ori egal în timp cu viaţa. După o furtună care le încearcă temeliile sufletului, cînd descind, anonimi şi grăbiţi, pe cheiul pustiu al ţărmului de baştină întocmai ca pe un chei al nimănui, nu dragostea pentru mare în primul rînd îi va readuce pe marinari în inima altor furtuni. Singură, sălbatica ei frumuseţe s-ar institui într-un temei prea fragil pentru gestul plin de riscuri de a ieşi, de pildă, pe o punte primejduită pentru a improspăta legăturile unor colete preţioase, izbite haotic de furia valurilor, tot atîtea balene albe, imense şi răzbunătoare. Ahab a murit de mult, sau n-a existat niciodată decît ca un orgoliu, ziceam, al cugetului nostru. Scoşi, prin forţa împrejurărilor numite depărtare şi izolare, din rîndul întîi al pretendenţilor la celebritate, deşi ar merita-o cu prisosinţă, plătesc şi ei, firește, sînt doar oameni, tribut simplei judecăţi poetice cum că marea este viaţa lor, declarînd-o ca atare puţinilor reporteri ocazionali ce le aţin cărarea.

Fiindcă nu marea în sine îi cheamă ci frumuseţea aspră a unei replici umane active la impasibila ei dezlănţuire şi întindere ; conştiinţa unei datorii a cărei dificultate o dă, într-adevăr, marea, dar a cărei împlinire de multe ori contravine acesteia prin îndrăzneală, prin necesară dăruire resimţită în aportul specific la economia ţării. Adăugaţi acestei conştiinţe sentimentul înalt al solidarităţii bărbăteşti dincolo de orice formulare patetică, sentiment născut şi probat nicăieri mai concludent decît la bordul unui vapor şi al cărui criteriu va răsuna permanent ca un îndemn în sufletul celui ce-l trăieşte măcar o dată. Punînd alături suita plecărilor şi a revenirilor, însumate în acea stare de neliniște care-l face ca, odată plecat, să-şi dorească reîntoarcerea şi zăbovind îndelung pe ţărm, să-l mistuie dorul de ducă, veţi înţelege cu aproximaţie,

desigur, condiția marinarului de cursă lungă. Nu trebuie, idealizați ; nu sînt mai frumoși decît noi ceilalți și nici măcar mai răbdători la încercările vieții. I-am nedreptăți acuzîndu-i de perfecțiune, privîndu-i astfel de noblețea gestului lor exemplar de a ne dărui sentimentul autentic al mării, acel sentiment care, pe mine personal, m-a ocolit de-a lungul anilor și care abia prin ei a căpătat expresie și viață independentă.

3. Aşteptări înfrigurate, gînduri şi oameni

Ce cauţi tu în viaţa mea ? părea a zice. Trei despărţiri pentru o singură plecare. Un gînd frumos celor ce rămîn în poarta ţării. Vîrstele mării la Constanţa. O teorie ceva mai plicticoasă. Un petrolier contra o ţigară. Laudă comandantului. Şi tot n-am plecat. Mi-a dispărut cabina ! ! ? Misterul eşarfei viorii a nostromului. Băiat sau fată ? aceasta-i întrebarea. Iată-l şi pe *doc !* Prima noapte pe mare. Pînă unde te poate duce un aviz publicitar. Te salut, mare, la revedere, pămîntule !

Îmi amintesc chipul contrariat al bietului om de la serviciul personal, răspunzător de formarea echipajului *Sinaiei ;* scurta sa fericire în faţa neaşteptatei mele oferte voluntare, întunecată brusc la declinarea unei meserii incompatibile cu orice schemă operativă de pe orice vas de pe lume. Ce cauţi tu în viaţa mea ? părea a zice şi, în încăperea aceea plină de fum de tutun şi de vorbe, lentilele ochelarilor lui luceau între suferinţă şi aversiune. Eram convins că, avînd la îndemînă un set de zece reporteri, i-ar fi dat fără ezitare pe un ofiţer II punte, şi cu această convingere plină de umilinţă, mi-am căpătat lo-

cul cuvenit, adică ultimul, pe un vapor cu destinația Japonia. Am devenit al patruzeci și unulea pe rolul de echipaj înainte chiar ca unele poziții de deasupra numelui meu să-și fi găsit o reprezentare umană, și dacă împrejurări ulterioare nu ni l-ar fi adus pe Gioni, privirea mea întoarsă peste umăr ar fi întîlnit pustiul.

Recunosc că misiunea celui răspunzător de formarea echipajului nu era dintre cele mai ușoare. Un vapor care știe oarecum cînd pleacă dar nu la fel și cînd vine nu pare să ispitească pe oricine. De aceea, în astfel de ocazii, la ușa serviciului personal e mai puțină zarvă ca de obicei. Oamenii optează pentru voiaje mai scurte cu orare certe, ceea ce, cu toată îngăduința și planificarea, în cazul unui cargo de tonaj considerabil, cu mărfuri generale pentru o duzină de porturi aflate la distanțe mari este mai greu posibil. Itinerarul Constanța, Colombo, Port Kelang, Singapore, Bangkok, Haiphong, Kobe, Yokohama, Nagoya, fără cunoașterea prealabilă a porturilor de întoarcere ar părea totuși, în ochii unui profan îndrăgostit de miniaturalul său glob pămîntesc de pe consolă, limitat și albastru, o adevărată ispită. Nici pentru subsemnatul n-a însemnat altceva. Dar experiența celor ce au mai fost acolo adaugă factorilor cunoscuți o mie de alți factori virtuali ; o grevă a docherilor, o staționare prelungită în rada ticsită a vreunui port, un taifun numai cu numele de femeie care-ți propune o spectaculoasă întîlnire la colțul Luzonului, toate acestea mănîncă timp neplanificat și voiajul se lungește.

De aceea, în astfel de ocazii prilejuite de plecarea apropiată a unui vas cu veleități vagabonde, la ușa cu pricina e mai puțină zarvă ca deobicei, iar cel însărcinat cu formarea echipajului respectiv e mai puțin volubil ca oricînd. A, dacă aș fi fost bucătar... Sau strungar... În fața ochelari-

lor acelui om am trăit un mare regret, revelația caracterului atît de inefabil al meseriei mele, dacă nu măcar conștiința amară a scadenței ei întîrziate.

Astfel încît, plecînd din încăperea aceea îmbîcsită de fum de țigară și de vorbe, mi-am asumat convingerea că și numărul 41 e prea bun pentru mine și că, în mod paradoxal, odată ieșiți pe gura portului, singurul invidiat pentru șansă și inocență voi fi tocmai eu, neavenitul; de către cei inocenți, firește, pentru că ceilalți, marinarii, ne vor privi cumva ușurați îndepărtarea, așteptînd voiaje mai scurte cu orare mai sigure...

*

Ca orice plecare, și plecarea noastră și-a avut ceremonialul ei pe care l-aș putea numi jocul de-a despărțirea. Sentimentul grav care-ți supraveghează ultima strîngere de mînă sau ultimul sărut a avut tot timpul să se banalizeze în succesiunea atîtor urgențe amînate.

Mi-am luat rămas bun într-o dimineață de iarnă, îngîndurat și solemn, cum o cerea momentul, și, înhămat la ultimele bagaje, m-am mai oprit o dată în mijlocul aleii ca să privesc cu ochi adînci drumul spre casă, să-mi rămînă astfel pe retină, oriunde m-aș afla, ca o făgăduință certă a întoarcerii.

În micile mele deplasări, nici ele scutite de dorința grabnicei revederi, nu m-am imaginat niciodată în casă ci întotdeauna în drum spre ea, socotind că, dincolo de bucuria colectivă, gălăgioasă și achizitivă a regăsirii sub același acoperiș, mi se cuvine răsplata personală a celui ce se întoarce la sine. Ultimii pași făcuți sub imperiul certitudinii cum că de-aici nimeni și nimic nu te mai poate împiedica să calci pragul dorit sînt extraordinari,

și n-a fost călătorie să nu-i anticipez în închipuire cu satisfacția faptului trăit aievea.

La cîteva ore de la solemna despărțire mă întorceam spăsit la domiciliu.

Mi-am luat apoi rămas bun sub soarele înșelător al unei triste după-amiezi ; tristă, pentru că acum plecam cu siguranță. Din nou grav, îngîndurat, din nou contemplînd cu ochi adînci banca de la intrare, ograda vecinului, aleea în unghi, populată de pisicile cartierului bîntuite de foamea amiezii, blocul de vis-à-vis cu jaluzele albastre, strada Frigului... Bariere irevocabile și cortine de neguri despletite cădeau în urma mea, iar contul deja deschis al memoriei înregistra frenetic chipuri de oameni, clădiri, autobuze, frînturi de vorbe pe care de-acolo, de departe, urma să le licitez la exorbitante prețuri sufletești...

De astă dată m-am întors hoțește, să nu mă vadă vecinii, năpădit de un sentiment de vinovăție căruia nu i-am putut găsi alt leac decît o privire detașată, cumva ironică, asupra oricăror surprize ulterioare.

A treia plecare a fost o parodie jucată cu certitudinea că voi reveni curînd. Și n-am mai revenit. Timpul în trecere își are alchimia lui, reflectîndu-se curios, adeseori contrariant în același fapt rămas din ce în ce mai în urma noastră. Aflat departe și neavînd altceva mai bun de făcut decît să-mi derulez isprăvile trecute, mi-am reproșat nu o dată ușurința cu care am tratat momentul ; un *hai, la revedere,* o privire furișată peste umăr către silueta decupată pe ecranul luminat al ferestrei, în maniera clasicelor despărțiri, și un gînd frumos pentru întunericul care-mi ascundea această nouă tentativă de evadare. A trebuit să treacă timpul voiajului pentru ca sentimentul întoarcerii cu bine, satisfăcut pe toate planurile, să mă facă mai îngăduitor față de gestul de-atunci, gest care,

ridicat la rangul de procedură curentă, ar putea diminua pagubele sufleteşti ale despărţirii.

...Dacă nu cumva împrejurările m-au ajutat să trăiesc cu prilejul unicei mele călătorii de durată ceea ce pentru atîţia alţii, aflaţi în veşnică peregrinare, ar putea să se cheme profesionalizarea despărţirii.

*

După o noapte vîntoasă, ultima de pe ţărm, care mi-a zgîlţîit ferestrele şi mi-a inspirat cu anticipaţie viitoarea existenţă nesigură, dimineaţa calmă a portului, cu fulgi rari şi leneşi, părea o escală meritată. Şalupele dormitau încă la cheiul lor din vecinătatea Gării maritime în timp ce băieţii, proaspăt intraţi în schimb, înghesuiţi într-o încăpere scundă şi ticsită de dulapuri, îşi luau micul dejun îmbiindu-se reciproc cu un soi de grijă maternă care, în mod ciudat, le stătea bine. La sfîrşit, unul dintre ei, cu o palmă făcută căuş şi cu cealaltă plimbată laborios pe netezimea mesei, a procedat la strîngerea firimiturilor ; atent, negrăbit, văzînd risipa de gesturi a celui lipsit de economia deprinderii, le-a adunat în pumn şi le-a zvîrlit pe uşă, la fel de atent, ca şi cum ar fi încercat să ferească fulgii rari şi leneşi ai dimineţii. Apoi şi-au aprins ţigările, unul de la celălalt, împrăştiind în obscuritatea încăperii, odată cu fumul, cu traiectoriile zig-zagate ale jarurilor şi cu şoaptele înăbuşite ale glumelor, acel inefabil sentiment al siguranţei pe care-l trăieşti într-o adunare de bărbaţi învăluiţi în puterea lor tihnită.

— Care şalupă pleacă-ntîi ?

— *Viişoara.*

— Aha !

Nici un gest în plus. Doar licărul ţigării, dusă la buze şi odihnită apoi pe genunchi pînă cînd amintirea fumului

dinainte se șterge, și țigara se ridică iar, reflex, la înălțimea gurii.

Îi cunosc, sînt cărăușii portului. Cei ce sînt nelipsiți în preludiul marilor plecări nu pleacă niciodată. Lungile lor voiaje se opresc între faruri, glorioasele lor furtuni sînt valurile stîrnite de etrava vreunui mineralier imens care le taie calea, țărmurile călătoriilor lor se află pe același țărm, cu numere de dane și cheiuri cunoscute la fel de bine precum conținutul propriilor buzunare. Pupe uriașe, suspendate deasupra capetelor, pereți abrupți de fier plonjînd în sus, parîme negre, curbate, traversîndu-le căile de acces, stînca stearpă, mișcătoare a cheiurilor, abia stăpînită cu puterea brațelor înfipte în cîngi, toate aceste înălțimi clădite pe apa verzuie a bazinului sînt reperele trudei lor de zi și noapte ; în imperiul unor giganți, micile lor șalupe, umile gîngănii, privite de sus, de pe comanda unui transoceanic, împrospătează sîngele acestui port pulsînd necontenit ca valvele unei inimi.

Tuturor acestor oameni, eu, aristocrat al marilor plecări, le închin astăzi un gînd frumos și trainic.

— Cine ziceai că pleacă-ntîi ?

— *Viișoara,* parcă *Viișoara*, nu ?

— Atunci, dă-i bătaie că-i șase !

Țigările se sting sub călcîi, pe ușa întredeschisă se văd căzînd aceiași fulgi rari și leneși, ne ridicăm, poate că n-am să plec nici astăzi, un tînăr cotrobăie între dulapuri în căutarea a ceea ce se dovedește a fi în sfîrșit un ciot de mătură pe care începe să-l plimbe meticulos de-a curmezișul podelelor, și mă întreb cum poate totuși să-i stea bine unui tînăr solid ca el cu o mătură în mînă.

— Băi, Gelule ! Nu ieși așa pe apă, băi ! Pune ceva mai gros pe tine ! Gelu ! Băi, n-auzi ? Pune...

Nu știu ce mă face să cred că prezența unei singure femei ar transforma subit mătura, palma făcută căuș pe masă sau grija pentru sănătatea altcuiva în treburi absolut incompatibile cu specia orgolioasă și posacă a bărbaților.

— La ce dană vă ducem ?

— La 55 ! *Sinaia !*

— Vă ducem la 57 și de-acolo o luați pe jos, încă vreo cîteva sute de metri. Tocmai pe *Sinaia* v-ați găsit ? Asta uită să mai vină.

Tac și încerc să gîtui ispita acelui gînd care-mi dă tircoale ori ce cîte ori aud una ca asta : să rămîn, știu eu, poate voi găsi ceva mai...

Ninge pe mare. Poate că totuși nu vom pleca nici azi deși, la drept vorbind, va trebui s-o facem odată.

*

Înainte de a uita să vină, *Sinaia* noastră uită însă să mai plece. În schimb, ni s-au scurtat cărările. Nimeni nu mai coboară, și sentimentul că mă aflu la doi pași de casă (o și văd, pe coastă, în apropierea farului, învăluită deja într-o aură nostalgică prin generoasa-mi contribuție) mă zgîndăre fără a-i putea oferi prețul unei rațiuni compensatorii ; poate doar gîndul la cei care, după luni întregi de voiaj, mai zăbovesc cîteva zile în radă, adică în pragul orașului ce-și continuă imperturbabil viața lui trepidantă de oraș cu mașini în goană, cu cupluri de îndrăgostiți plimbîndu-se pe faleza învecinată a Cazinoului, cu lumini aprinse la căderea serii și cu cerul palid al dimineții grăbite spre muncă, sugerîndu-ți parcă adevărul răutăcios cum că nu ești imperios necesar pentru ca el, orașul, să arate așa și nu altfel. Poate că dincolo de clădirile aliniate pe faleză se află căminul către care ai năzuit atît amar de vreme, poate că printre siluetele mișcătoare,

zărite cu încordarea ochiului, recunoşti sau bănuieşti doar pe aceea mult aşteptată, nu contează. Rămîi integrat aceluiaşi univers monoton, familiar pînă la exasperare, fragmentat în rutina carturilor, ca şi cum cele două spaţii, al depărtărilor şi al uscatului din preajmă, au presiuni sufleteşti ireductibile, îţi pretind un soi de purgatoriu, de vid absorbant între dorinţă şi împlinirea ei !

După un lung voiaj, şi mai ales după o îndrăcită cursă de întoarcere contra-cronometru în care au fost puse la încercare puterea motorului şi îndemînarea oamenilor dornici să ajungă acasă într-o zi anume, echipajul unui vapor a avut răgazul să vadă de pe mare cum arată Constanţa în noaptea Anului nou ; jerbe de lumini, salvele rachetelor, ferestrele calde ale Cazinoului, ecoul surd al unui oraş în petrecere a cărui frenetică exultanţă li se refuza din motive ce ţin, în ultima instanţă, de natura meseriei.

...Deşi asta nu poate fi o explicaţie în cazul subsemnatului ei, cel mult, un argument liniştitor extras din constatarea că au mai păţit-o şi alţii. Dacă aş şti că noua noastră ipostază, să-i zicem amfibie, cu un picior pe mal şi cu unul pe punte, face parte din strategia despărţirii treptate, n-aş avea destule cuvinte de laudă pentru cel ce-a elaborat-o. Dar cum nu ştiu sau, mai degrabă nu cred, mă mulţumesc să contemplu panorama oraşului care, desfăşurat pe coastă, pare să împrumute ceva din tensiunea arcuirii acesteia, de la farul genovez, trecînd prin ritmul alb al blocurilor de pe bulevardul Republicii, spre obeliscul călăuzitor al farului de astăzi ; de la est, într-un ocol spre sud, un evantai de vîrste şi de atitudini care, raportate la marea ce le inspiră, circumscriu un sentiment în progresivă angajare.

E, la început, partea peninsulară, plină de pitoresc și reculegere, cu fleșe de geamii, sobre campanile și cupole de biserici printre acoperișuri roșcate de olane, cu vestigii antice și mărturii ale unui baroc bastard, smuls din capriciile opulenței — cornișe dantelate, turnuri bulboase îmbrăcate în ardezie, logii, frontoane și cariatide — cu esplanade largi și cu stradele înguste ca niște tunele pe unde, în nopțile cețoase, sirenele portului capătă rezonanțe ciudate, chemătoare din adînc, înginate parcă de gura arhonteselor tomitane ce zac încă, sub pleoape închise de piatră, așteptînd răbdătoare și mute spaclul arheologului ; pe-aici și-a purtat marea aluviunile ei umane, de la ionieni și genovezi iubitori de mozaicuri spre marinarii de ieri, clătinați de vin și de vînt pe sub felinarele roșii ale stradelei Orientului, dînd impresia astăzi a unui ciclu încheiat, a unui reflux bogat în amintiri incoerente precum este memoria unei bătrîne lady căzută în senilă reverie. Fiindcă marea este bătrînă aici, de o bătrînețe poetică, desigur, pe care prezentul orașului și-o asumă ca atare, măcar pentru a-și strălumina succesivele-i geneze, proteismul său amplu.

Și este, la extremitatea cealaltă a acelui arc desenat de coastă, expresia unui sentiment activ, în care nu marea ci uscatul dictează cu șantierele și estacadele lui, cu fluxul necontenit al pietrei ce modelează peluze albastre, umbrite de arborescența macaralelor. Aici marea e tînără, lucidă și practică, uneori chiar mai tînără decît cei ce o cuminței parcelînd-o cu diguri și maluri nenumărate ; viața ei se prelungește pe străzile din jur în sonorități de metal ce va trăi curînd miracolul plutirii și în dialog de sirene chemătoare de depărtări.

Îmi place nespus această latură a orașului, singura care relevă cu adevărat sentimentul mării la Constanța

în ambele sale ipostaze, de contemplație și de acțiune ; mă bucur, prin ea, pentru cei ce vin, mă bucur pentru cei ce pleacă, dar îi deplîng pe cei ca mine pe care nici prezența nu-i cedează, nici absența nu-i pretinde. Binoclul, acel fericit instrument care vreme îndelungată îmi va substitui ochelarii dovediți totalmente inadecvați la dimensiunile lumii, mă ajută să înregistrez cu nefirească, limpede cruzime, necontenitul șir de plecări cărora nu-i sîntem hărăziți încă. Nu știu de ce. Poate, în spiritul aceleiași prea geniale stratageme ca să fie premeditată, pentru a ne acorda timpul util cunoașterii reciproce și mai ales familiarizării cu noua noastră casă...

*

Un vapor e o unitate complexă ca oricare alta, cu probleme economice, tehnice și de personal, care mai are însă și năravul de a se deplasa pe căi lungi și întortocheate, adesea bîntuite de furtuni, de curenți perfizi și de recifuri ascunse. Nu minimalizez cota acelor griji și preocupări ce fac posibilă existența în siguranță a unei întreprinderi de uscat. Dar pe un vapor supus veșnicelor schimbări nimic nu e asigurat odată pentru totdeauna. Există aici o pîndă permanentă, o relație legitimă de suspiciune între uzina plutitoare și marea din jur care pare să-și păstreze pașnicu-i farmec doar pentru cei ce o contemplă de pe meterezele solide ale pămîntului. Dincolo de răspunderea îndeplinirii unui plan economic sau tocmai în interesul acestei răspunderi, siguranța fizică a navei rămîne o chestiune vitală ; atîtea suflete și atîtea valori materiale îi sînt încredințate încît bucata aceea neînsufletită de fier și înnobilată cu proprietățile plutirii se încarcă cu trinitatea deziderateloi esențiale ale umanității : viață, casă și muncă.

Ambarcarea sau descărcarea mărfii, în afara efortului propriu-zis, ridică problema de stabilitate în perspectiva unei deplasări fără riscuri pe orice fel de vreme. Suprasolicitarea cu încărcătură a unui bord, amararea superficială a unor colete grele, dispunerea nechibzuită a mărfurilor cu gabarit și reactivități diferite sînt erori care, în condițiile dinamice și climatice atît de schimbătoare pe mare, de la oră la oră, abia așteaptă să se răzbune. Și s-au răzbunat nu o dată ; vase în derivă, bandate pe bordul către care s-au rostogolit, la șocul travers al valurilor, încărcăturile prost amarate, bordaje sfărîmate din pricina vreunui utilaj greu, smuls din strînsoarea legăturilor pentru a aluneca, în ruliul vaporului, ca un berbece, pînă la izbitura finală ; nave rupte în două datorită proastei depozitări a mărfii, explozii declanșate de reacția neprevenită a unor produse chimice puse alături etc., nemaisocotind împrejurările, totuși, fericite, cînd marea neglijență se soldează doar cu mari pagube materiale. Să ne gîndim, apoi, la petroliere sau butaniere. Am văzut în rada portului Singapore, scoasă ca un ciumat în afara traficului de rutină, jumătatea unui tanc de mare tonaj exhibîndu-și gorgonic articulațiile răsucite, resturile afumate și scîlciate ale suprastructurii și țevăraia arsă de puterea unei extraordinare combustii ; cealaltă jumătate nu mai exista. Vreau să spun echivalentul a 30—40.000 de tone de fier și petrol. Și asta din pricina unei țigări, fără să fi fost, consider, neapărat necesară o țigară întreagă. Un vapor contra un muc de țigară ! Distrugerea nu se arată sensibilă la inechitatea proporțiilor, deși poate tocmai această inechitate exprimă statornica ei slăbiciune.

Dar, firește, problema se pune să preîntîmpini toate aceste dezastre fiindcă, la drept vorbind, de la dezastru încolo poți să nu mai ai nici o grijă. Să încarci mult, bine,

și să transporți în perfectă siguranță, iată un imperativ generator de adevărate griji care bat la cîntar cu greutatea tonelor de mărfuri încredințate.

Și nu este singurul fapt care atestă adevărul că natura muncii pe mare implică în permanență, dincolo de conștiința profesională, pe cea a propriei siguranțe, dacă nu cumva este vorba de un alt gen de conștiință care le însumează pe amîndouă.

Să alegi ruta cea mai economică în funcție de inepuizabila capacitate inventivă a vremii pare a fi sugestia fericită a unui posibil poem care ar proba, prin substanța lui, dialectica tulburătoare a acelui fir de iarbă ce răsfrînge universul. Numai că raportul dintre un vapor în marș și universul asimilat, adulmecat, măsurat și tratat în consecință, este un raport de agresiune permanentă care, dacă a ostenit să se poarte cu brutalitatea unui taifun sau abia și-a retras din uz unul dintre acele renghiuri numite *grenuri* cu ploaie învăluitoare și grea, din senin, și cu vînt în rafale, nu încetează, în schimb, să roadă fierul.

Între securitatea cu eficiența ei maximă și insecuritatea cu infinite efecte tragice, adesori se deschide spațiul unei singure decizii, al unei clipe de ezitare sau al unei evaluări eronate a distanțelor. Un banc de nisip, prelungirea stîncoasă a coastei, un puternic curent deferlant, neconsemnat pe hărțile pilot ale regiunii au de ales între a rămîne obsesii răbdătoare și a deveni șocuri cît se poate de dure. Desigur, atîtea secole de navigație au trasat pe apele globului rute dintre cele mai clare, mai economice, care par să preia ceva din dificultatea opțiunii între mai multe drumuri posibile. S-ar crede că arsenalul tehnic abătut cu precădere asupra acestor rute dimpreună cu caracterul amănunțit al documentelor de navigație consacrate regiunii respective elimină sursele unor surprize

neplăcute. Elimină, într-adevăr, o parte din ele, deşi impactul dintre un vapor şi o cale maritimă de mii de mile comportă aspecte imprevizibile în zona aceea în care marinăria va rămîne oricînd pe cît de inedită pe atît de vulnerabilă, numărînd şi astăzi, anual, aproximativ 400 de naufragii. Dar, întocmai ca în orice alt segment al civilizaţiei, suprimarea unei surse de necazuri dă naştere altei surse ; reduce farmecul aventurii şi majorează în schimb riscul acesteia. Libertatea absolută de mişcare a lui Pytheas sau Magelan, păstrîndu-şi încă aparenţele în succesiunea orizonturilor pustii la limita vederii, se destramă în vecinătatea strîmtorilor sau canalelor către care tind simultan caravane de vapoare. Aglomeraţia, boala secolului, n-a ocolit marea. S-ar putea spune că, în mod paradoxal, oceanul planetar e mai pustiu ca niciodată, traversat doar pe alocuri de magistralele navigabile ale unui trafic furibund şi prin aceasta, firește, complicat. Plăteşti cu alte griji preţul de a nu orbecăi singur prin coclauri albastre. În aceste condiţii, o strîmtoare devine mai dificilă decît o furtună sau decît orice răspîntie de drumuri urbane suprapopulate. Canalul englez, de pildă, între Dover şi Calais împreună cu prelungirea lui spre coastele Danemarcei este o grozăvie. Solicitudinea civilizaţiei a marcat aici trasee întocmai ca pe o autostradă, a căror integritate este păzită de ochi de argus. O noapte cu ceaţă e un dar al zeilor infernului. Pretutindeni marcaje scintilante, spoturi luminoase care reflectă undele radar, balize cu anumite flash-uri indicînd diverse accidente de teren, clipirea farurilor de coastă şi a navelor far, semnale restrictive de ancoraj, undele melodioase ale radio-farurilor, lumini codificate semnalînd existenţa submarină a pipe-lineurilor...

Ardoarea cu care contabilizez toate aceste pericole nu s-ar vrea în fond decît eşafodajul pe care aş dori să clădesc statuia *Comandantului.*

După litera unui regulament care strînge între coperţile lui toată istoria dramatică a navigaţiei pentru a o enunţa în atribuţii şi răspunderi, omul acesta trebuie să fie formidabil. Omniprezent, omnipotent şi omniscient. Să răspundă şi de ce nu ştie. Să ia hotărîri şi acolo unde, ca simplu muritor înzestrat cu toate virtuţiile cetăţeneşti ar ezita s-o facă. Să nu doarmă niciodată, nici chiar atunci cînd doarme. În situaţii critice în care ceilalţi şi-au pierdut curajul, el trebuie să şi-l distribuie pe al său şi încă să-i mai rămînă. Lui, comandantului i se conferă măreţul privilegiu de a nu împărţi cu nimeni consecinţele unei măsuri greşite, fiind autorizat să dispună chiar şi cînd aparenţele nu-i inspiră nici măcar o minimă sugestie. Desigur, există la bord forme de consiliere şi structuri organizatorice, care, în cazuri extreme, adună capetele mai multora asupra unui plan de acţiune ; faptul înlesneşte pînă la un punct munca comandantului, dar cum răspunderea rămîne unică, la toate obligaţiile lui trebuie s-o mai adauge şi pe aceea a activizării unui circuit democratic al opiniilor. Să ia de oriunde fără să cedeze nicăieri, nici chiar în substratul viu şi cald al propriilor opţiuni sentimentale.

Pe un vapor, oamenii vin cu viaţa lor, cu concepţiile lor despre muncă şi existenţă ; marfa vine cu proprietăţile, capriciile şi preţul ei alterabil ; vaporul însuşi reprezintă un complex de funcţii şi reacţii. Comandantul devine formidabil încă din clipa în care, punînd piciorul pe scară, semnează o poliţă în alb pentru siguranţa vaporului, a oamenilor şi a mărfii ; nu numai pentru ce a luat în custodie deci, ci şi pentru ceea ce în mod sigur urmează să

se schimbe după eternele legi ale neprevăzutului. Cumulînd atribuţii care, luate separat, legitimează vocaţia unei vieţi oneste, comandantul trebuie să fie în acelaşi timp navigator, om de afaceri, pedagog, meteorolog, funcţionar de bancă, jurist, notar, psiholog, administrator de bunuri şi nu în ultimul rînd om politic ; să fie sociabil chiar dacă, din fire, e un tip ursuz, să cunoască la fel de bine ce alimente intră în cambuză, care-i situaţia politică curentă în Tailanda şi ce frecvenţă au în aprilie furtunile tropicale din marea Japoniei.

Dificultăţile încep cu nevoia expresă a formării unui colectiv dintr-un număr de oameni care se ştiu mai puţin între ei şi, laolaltă, cunosc deopotrivă de puţin vaporul respectiv cu instalaţiile lui specifice. Consensul general şi visul particular al fiecărui comandant vizează, desigur, un *team* consolidat de-a lungul mai multor voiaje, rodat sufleteşte printr-o convieţuire de durată. Dar va exista întotdeauna cîte ceva care ne va împiedica să populăm raiul. Concediile, compensaţiile, evenimentele familiale creează o fluctuaţie inevitabilă, fără a mai socoti ritmul prosper al construcţiilor de nave care reclamă noi şi noi echipaje ; apoi, marinarii abia ieşiţi din băncile şcolii, trebuind să fie asistaţi cu înţelegere şi firească prudenţă în debutul lor profesional astfel încît să se integreze mediului şi să-şi asigure, simultan, premizele creşterii. Graţie unui învăţămînt de profil bine gîndit care, printre altele, beneficiază de un cadru optim de practică profesională, tinerii absolvenţi dispun încă de la început de un fond de cunoştinţe şi deprinderi utile. Dar pînă la răspunderea exclusivă pe un anume post e cale lungă, şi depinde de comandant dacă vaporul său va continua să fie o şcoală bună sau proastă.

Pînă cînd flota noastră, caracterizată printr-o justificată afluență de personal promovat din alte sectoare productive, își va asuma servicii specializate de testare socio-psihică, omnipotentul comandant este sociologul și psihologul extrabugetar al vasului. Dacă nu cumva și de-atunci înainte...

Fiindcă întotdeauna vor exista situații dilematice privind omul sau vaporul, a căror soluție n-o poate da decît cel ce poartă pe umeri povara integrală a răspunderii. Nici un tratat și nici o somitate științifică nu poate oferi modelul unei conduite în situații pe care marea și-o permite în nesfîrșite unicate provocînd comandantul la un soi de joc al șanselor cu diverse cote de cîștig sau de pierdere.

Și nicăieri mai mult ca pe mare alternativele extreme nu sînt atît de apropiate ; abandonarea vasului grav avariat de furtună și salvarea echipajului, sau prelungirea unui pericol real în speranța, clădită lucid, pe analiza judicioasă a tuturor factorilor, că încă un efort va curma acel coșmar al deliberării acrobatice : solicitarea unui ajutor din afară și, prin aceasta, grevarea companiei cu cheltuieli considerabile, sau... ? Dar dacă efortul se va dovedi tardiv ? Dacă ajutorul chemat va zăbovi, fatal, cu concursul propriilor ezitări ? Sau chemarea se dovedește în cele din urmă, pripită, aceasta însemnînd totuși o droaie de cheltuieli inutile ? Care e clipa adevărului suprem : asta sau cea care, iată, a trecut deja, sau cea care vine ?

Comandantul nu-i dumnezeu dar sînt situații în care e musai să fie. Să rezolve ideal o ecuație ai cărei termeni sînt, în ordine logică, vaporul, adică totul, viața oamenilor și marfa. Să aibă ceva din focul sacru care face să sfîrîie spiritele marilor genii născute cu zgîrcenie unul sau două pe secol. Cu diferențele de rigoare, desigur :

dacă alegerea lui se va dovedi justă, nu va deveni nemuritor ; va continua să joace table la careul marinarilor sau să-l bombăne pe șeful timonier care a uitat să pună lampa de semnalizare în tribordul comenzii, așteptînd fără dorință un alt prilej de revelație divină. Dacă nu, totul se va întoarce împotriva condiției lui de muritor, adică acolo unde am fost dotați fără prea mari excepții cu egală mărinimie sau, dacă vreți, cu egală zgîrcenie.

În întortocheatele preliminarii ale călătoriei mele am fost deseori întrebat, dintr-o firească curiozitate dublată de o la fel de firească grijă pentru soarta mea de marinar cu termen redus, care-mi va fi comandantul. Mărturisesc cu mîna pe inimă că nu mi l-am ales, singurele mele criterii tenace ținînd de destinația și, mai puțin, de lungimea voiajului. Poate că o anumită structură sufletească înclinată din naștere mai mult către contemplație decît către acțiune a avut vreme să se consolideze teoretic în convingerea că e bine să iei viața așa cum ți se înfățișează. O aventură retușată încetează să mai fie aventură. Nemulțumirile provocate eventual de propria-ți intervenție în cursul faptelor îmi par întotdeauna mai amare, și dacă aș întîlni peștișorul de aur a cărui salvare din undița mea l-ar costa îndeplinirea celor trei clasice dorințe, acestea le-aș concentra într-una singură : să n-ajung să-mi reproșez efectul propriei mele conduite, socotind că cea mai incomodă existență e aceea intimă, devenită cu vîrsta din ce în ce mai intimă... Și-apoi, din moment ce-mi asum neprevăzutul, de ce i-aș impune colaborarea tocmai în zona cea mai fertilă a aventurii mele, adică în aceea umană ?

Nu-i vina mea că, cel puțin pînă acum, împrejurările mi-au dat dreptate, măcar că mi-am păstrat neatinsă

șansa de a reproșa orice oricui, ocolindu-mi propria persoană cu o calmă și înduioșată tandrețe...

Pe comandantul care urma să fie și al meu l-am întîlnit pe scara Gării maritime, înainte de a-l revedea la bord în ajunul plecării, adică de-acum investit cu toate prerogativele sale supreme ; era o seară cam întunecoasă din pricina unei zile supte de lumină, și silueta celui proiectat deasupră-mi, ca într-un detaliu căutat de regie, suprainălțată de aparențe, concura la realizarea acelui raport în limitele căruia aveam să mă fixez vreme de șase luni de zile. Sînt multe lucruri care mă fac să cred că o întrevedere mai lungă decît aceea de pe scară, unde n-am reușit decît să-mi declin identitatea, mi-ar fi corectat în chipul cel mai derizoriu opțiunea pentru *Sinaia*. Judecînd retrospectiv, aș fi comis o eroare de neiertat dacă aș fi căutat dintru început să-mi aleg, în funcție de anumite afinități, omul de care avea să depindă în mare parte spațiul meu de mișcare fizică și sufletească, atîta vreme cît un vapor, se știe, își schimbă înfățișarea după aceea a comandantului ; încît există vapoare încruntate și vapoare dezinvolte, tinere, ba chiar juvenile, sau dimpotrivă, atinse de rugina morală a unei bătrînețți prea timpurii, există vapoare pătrunse de o importanță fără egal, indiferente sau placide, visătoare sau intrepride... Șocat de aparențe, aș fi pierdut, cred, unicul prilej de a cunoaște un vapor *omenesc* în accepția copioasă a cuvîntului.

Există o vagă tendință ținînd de un anumit gen de pudicitate, prudență, care pare să scoată cuvîntul *dumnezeu* din drepturile lui expresive pentru a-l substitui cu numele unui mai nou zeu al epocii. Spui : *nu sînt computer*, și se înțelege că nimeni n-are dreptul să-ți pretindă toate harurile divine. Omul acesta pe care nu l-am căutat, fiindu-mi oferit integral de mama-șansă, n-a fost spre binele meu cel din urmă, un computer, deși poate uneori s-a ostenit

să fie, supunîndu-mi principiile rigide vis-á-vis de statutul comandantului la un examen a cărui rigoare numai viața mi-o putea impune. Nimeni altul n-ar fi reușit atît de bine să-mi scuture mintea de zgura elanurilor mistice în materie preluate din lecturi și din opinii neîncercate de experiența nemijlocită a mării. Nu-i aduc un omagiu, voi încerca doar să-l transfer în aceste pagini cu bogăția de pitoresc și de imprevizibil care-i colorează identitatea, cu jena de a nu-i putea oferi, cavalerește, prilejul de replică. Adeseori m-am întrebat, poate cu năduful omului întărîtat de severitatea împrejurărilor absolut suverane, absolut străine de voința sau de nevoința cuiva, pînă unde merge decizia comandantului și de unde începe sugestia personală a celui ce, ca om, e chemat să-l reprezinte ; și dacă n-am găsit uneori răspunsul, înseși tăcerile mi le-am trecut cu satisfacție sinceră în beneficiul faptului cu virtualități literare, adică al acelui fapt care marchează cum nu se poate mai fecund distanța dintre ideal și realitate.

Fiindcă tocmai această natură stenică, plină de contradicții confortabile retractate cu luciditate pentru a fi din nou avansate unde și cînd nu te așteptai, dinamizată de spontane avînturi juvenile pe care o simplă inspirație de moment le cenzura pînă la osul alb și dureros al resemnării mohorîte, angajată pînă în ultima fibră în dansul elastic al disponibilităților extreme, tocmai această natură, zic, venea să întruchipeze imaginea unui comandant, profesional, fără cusur. O inteligență dominatoare și plină de vervă caustică ce-și permitea, la adăpostul sigur al unei vocații temeinice de marinar cu îndelungată experiență, să atace cu sprinteneala ușuratică a omului și să pareze cu autoritatea intangibilă a comandantului ; să pună sub pirostriile regulamentului invocat cu neîntreruptă ardoare focul subtil, adeseori încîlcit dacă nu cumva

îngrozitor de subtil al măruntelor paradoxuri eretice față de tot ce se pretinde formulare lapidară și definitivă ; un spirit iubitor de harță, atent cu sine, fermecător de neglijent cu alții, pe care n-ai vreme să-l contești fiindcă-ți oferă numaidecît argumentele superioare ale propriei sale contestări punîndu-te pe gînduri cu această promptitudine întoarsă împotrivă-i în timp ce el a trecut din nou de partea sa cu arme, opinii și bagaje ; făcîndu-te, în cele din urmă, să-ți refuzi orice concluzie în afara aceleia cum că, dacă te respecți, trebuie să-ți refuzi orice concluzie în beneficiul revelațiilor viitoare.

Ce poate fi mai tentant pentru o fantezie înceată precum a subsemnatului decît această mixtură tipologică gata preparată, originală pînă la intenția manifestă de a submina orice pronostic rațional, gata să fiarbă la zero grade și să înghețe la temperaturi solare, pînă în clipa cînd spiritul de dincolo, neîntrerupt polemic, neîntrerupt advers de dragul jocului, sesizîndu-ți ritmul înțelegerii, își va inversa punctele critice ? Deși am convingerea că, reprodus cu maximă fidelitate, omul acesta pe care am avut șansa să-l întîlnesc va fi deja departe de propria-i imagine, ca timpul care trece năbădăios, nemaiputîndu-se oglindi în sine, dar dăruindu-mi, în schimb, favorul unei achiziții princiare.

Un oltean dintre cei plecați de-acasă, nu atît împins de instinctul nomad al semenilor cît atras de un miraj în care John Waine și Marlene Dietrich i-au făcut semne amăgitoare spre țărmul de unde ar pleca mereu corăbii făgăduitoare de bărbăție și tandrețe ; anii în trecere, departe de a-i diminua robustețea, i-au modelat obrazul după canoane numai de ei știute și i-au rărit părul în ciuda celor mai sofisticate remedii culese de pretutindeni, oferindu-i, în compensație, un profil de efigie napoleoniană, acela imperial, îngroșat de vîrstă, ars lăuntric de reve-

laţia funestă a gloriilor veşnic trecătoare. A trăit, într-o jumătate de secol, mai multe anotimpuri decît oricare altul fără ca vreunul dintre acestea să-i umbrească anotimpul dintîi, cu dovleci fabuloşi recoltîndu-se singuri toamna, tîrziu, şi călătorindu-se de sus de pe deal pînă în poarta ogrăzii odată cu vacile cuminţi, întoarse de la păşune, rozînd muşchiul gardului într-o gratuită şi deci cu atît mai elocventă dragoste domestică. A cunoscut atîtea fizionomii cîte nu pot încăpea într-o viaţă, dar a rămas, de la mileul tipărit gospodăreşte pe pupitrul biroului său de comandant pînă în cele mai îndepărtate cute ale minţii, învăluit într-o frenetică adoraţie filială. Solicitat în infinitul demersurilor practice caracteristice meseriei şi clădit în consecinţă în spiritul acţiunii, mai are timp de o *pasenţă* sau de o divagaţie asupra unui vis de noapte pentru a-i descifra sensul şi, eventual, făgăduinţele. Căutat de reporteri, fotografiat şi comentat pentru călătoriile sale în absolută premieră românească, îşi duce cu sine alter-ego-ul său publicistic alcătuit din poze, titluri şi tăieturi de ziare fără ca sensibilitatea-i atît de satisfăcută să ignore cel mai timid afront sau cel mai mărunt gest de măgulire.

Şi poate că, spunînd toate acestea, n-am reuşit să-l apropii mai mult decît am reuşit atunci, pe scara aceea învăluită în clarobscurul unei zile de iarnă, cînd, urcat pe trepte, ca într-un căutat detaliu de regie, mi se înfăţişa înalt dar confuz, rezumînd astfel un raport în care vrînd-nevrînd trebuia să mă fixez pentru şase luni de zile ; căci dacă i-am iscodit întotdeauna, cu olimpiană bucurie, perfecţiunea rigidă a divinităţii, niciodată nu i-am suspectat sacrosanctele răspunderi.

Orice regulament, ţintind cadrul şi conduita ideală a unei funcţii în multiplele împrejurări ale exercitării ei, insinuează biografia posibilă a unui personaj mitologic.

Regulamentele sînt mitologiile noastre moderne în care eroii, fără suflet și fără culoare, depășesc cu aplomb dificultățile unui etern viitor. Nu cred să fi putut găsi, prin cele mai înverșunate investigații prealabile, un alt om mai colorat și mai bogat sufletește — înțelegînd prin *bogăție* și imprevizibilul cu întreg cortegiul său de contrarietăți și fantezii — care să întruchipeze atît de elocvent — precum a făcut-o în cazul meu Liviu N. — care să întruchipeze deci ipostaza regulamentară, citiți *ideală*, a comandantului.

Conștient de șansă, nu-mi rămîne decît să mă arăt, cu umilința cronicarului, la înălțimea ei...

•

A te familiariza cu un vapor înseamnă tot atît de bine a-i oferi posibilitatea vaporului de a se familiariza cu persoana ta sicîită și dezorientată ; înseamnă să-ți plimbi aliura stîngace de produs al uscatului de-a lungul coridoarelor labirintice, pe sub punte, pe covertă și pe oriunde se găsesc oameni angajați în diverse treburi pentru a-i obișnui cu prezența ta inutilă, conștient că, din zece mirări iscate în trecere, cel puțin nouă se referă la ce naiba cauți pe-acolo ; să-ți expui cît mai copios chipul aiurea zîmbitor, pentru a scăpa cît mai devreme de sentimentul unui rătăcit pe altă planetă și să-i încurci pe toți pînă vor găsi de cuviință să-ți lase un rost oricît de mărunt printre rosturile lor importante.

Mi-am început demersurile încă de dimineață, reclamînd secundului dispariția cabinei ce-mi fusese dată, încă din ajun, în exclusivă folosință. Abia urcat la bord, de pe șalupa care mă adusese, mă reped în coridorul întunecos pe care proaspăta-mi intuiție de proprietar plasa locul viitoarei mele reședințe. Caut ușa cu numărul 39, vîr

cheia în broască și încerc s-o răsucesc. Nu se răsucește, deci poate fi deschisă. De ce e deschisă ? E prima nedumerire cu care pășesc mai departe, prin micul hol de intrare, spre ușa din dreapta presupusă cu ceva mai puțină siguranță a-mi aparține.

În scurta vizită din ajun, făcută în compania secundului, o făptură masivă, zăngănind ca o panoplie din cele cîteva chei și paspartuuri — avusesem doar răgazul să contemplu un interior impersonal de cameră de hotel menită să satisfacă cerințele minimale de confort ale succesivilor ei locatari ; silueta scorțoasă a dulapului la poalele căruia, cerșind parcă îndurare, se lățea un pat despuiat de lenjuri, vis-á-vis de o canapea trecută, după aparențe, printr-un martiriu similar cu cel al sfîntului Solomon ; o măsuță îngustă, lipită de perete, o chiuvetă neagră, de parcă oficierea spălatului celor ce m-au precedat se realizase prin simplul transfer de culoare de la albul porțelanului la negrul mîinilor lor muncite, și o mochetă în tonul tuturor pingelelor care au cutreierat-o. Lucruri, în genere, dispuse, după un șmotru sănătos, să mai scadă din prețul dezolării. Dar ceea ce mi se păruse a fi iremediabil întristător erau ferestrele dînd spre o îngrămădire informă de fiare care-mi promiteau mizerabila lor tovărășie de-a lungul voiajului. Să călătorești pe mare fără s-o vezi, fără s-o aspiri în fiece clipă, o socoteam un nonsens. Mai bine stăteam acasă ! În fața acelui gabarit impresionant care avusese bunăvoința să mă însoțească, am dat curs acestei opinii scîncite pentru ca, pironit în dojana unei perechi de ochi extraordinar de albaștri, să primesc o lecție severă, savant dozată, asupra raportului *ne-ce-sar* dintre pretenții și atribuții sau, dacă-mi convine, *in-vers*, adică dintre atribuții și pretenții. Dreptul la cea mai *multă* mare îl au, în mod logic, vîrfurile, perspectivele asupra acesteia scăzînd în conformitate

cu statul de funcțiuni, cu urmînd, adică, după cele deduse din demonstrație, s-o văd dintr-o groapă. A fost prima prelegere a secundului dintre cele care mă vor institui într-un audient ascultător și receptiv de-a lungul unui amar de vreme. Va să zică poziția mea ingrată de pe rolul de echipaj nu-mi dădea dreptul la mare.

Acum, cu această durere neostoită încă, stăteam în pragul cabinei învăluite în semiîntunericul dimineții, schimbîndu-mi deruta de pe un genunchi pe celălalt ; fiindcă, la inventarul știut din ajun, se adăugau o pereche de picioare ale unui ins necunoscut care dormea pe patul neînfățat cu acea hotărîre dată îndeobște de conștiința proprietății sau de genul de insolență cu care-ți însușești tot ce-ți convine. Violare de domiciliu ! îmi zic, încercînd să-mi stimulez latura intempestivă a unui caracter dedat mai degrabă la compromisuri, dar zăresc prin cele două ochiuri de geam două ochiuri limpezi, albastre deasupra cărora evoluau fulgi mari și încrezători de zăpadă. Cabina mea n-avea acces la mare. Citisem bine numărul de pe ușă : 39. Atunci ? Nu exista altă explicație decît că cineva mi-a substituit cabina *mea* cu a *lui* ; cineva aflat, pesemne, la altitudinile superioare ale schemei, care și-a permis să-și aducă, dimpreună cu calabalîcul personal, porția de mare reglementară în spațiul destinat mic.

Și, cu sentimentul frustrării totale, mă avînt în căutarea secundului, începîndu-mi deci opera menită să mă impună ca prezență.

*

— *Dispariție ?*
— Da ! *Dispariție !*
— Hm !

Există fel de fel de nedumeriri la care mă grăbesc să adaug genul de nedumerire albastră, smulsă dintr-o pereche de ochi a căror culoare celestă este, repet, indescriptibilă. Un ciuf revărsat patetic, în maniera poeților tribuni, pe o frunte cărnoasă și zguduită de seismele unei bănuieli sinistre, abia reținută spre a nu fi mărturisită. Nu cumva sînt ne... ?

— Hm ! S-a cărat cabina, așa...

— Întocmai !

Omul se saltă silnic dintre hîrtiile lui, acum întregul său chip se surpă în disperarea unei concluzii irevocabile, e clar, un nebun le mai trebuia și iată-l aici, livrat cu amănuntul. După o tradiție înstăpînită nu de ieri de azi, secundul este socotit *soacra* vaporului ; el e, adică, cel ce bate la cap pe toată lumea lăsîndu-se cu generozitate regulamentară expus sîciielilor tuturor. El întocmește scheme, tabele, cargoplanuri, adică diagramele încărcării, el face evidența compensațiilor și concediilor echipajului, el răspunde de încărcarea și descărcarea mărfii purtînd în consecință lungi și colorate pertractări cu diverși reprezentanți ai diverselor agenții și servicii portuare, el, avîndu-l în subordine pe nostrom, administrează nava, el... Mai face și cart pe deasupra, orele 4—8, socotite cele mai dificile din pricina îngînării zilei cu noaptea sau invers, moment cînd evaluarea distanțelor cere un ochi experimentat și o minte aidoma. Dacă comandantul are în spinare *totul*, secundul răspunde cam *de toate*, exclusiv mașina și stația de radio. Comandantul este *spiritus rector*, putîndu-și permite să fie prezent chiar și unde deocamdată nu se află. Secundul este *spiritus loci*, obligat să fie cu adevărat ubicuu, fără a se neglija pe sine în perspectiva unui examen greu care-l va plasa în rîndul atotputernicilor. Comandantul este dumnezeu, apărut ici și colo, oferindu-și sacralitatea în circumstanțe care

pretind decizii exemplare, în timp ce secundul este profetul său, veşnic supus pipăitului profan spre a se vedea că există, adînc implicat în viaţa echipajului şi a navei care trebuie să-i fie cunoscută pînă-n detaliu. O plecare ca asta a noastră reprezintă pentru el un infern de griji, şi înţeleg că eu exprim ceea ce s-ar numi „colac peste pupăză". Dar dacă mi-a dispărut cabina ?

— — Hm !

Acum e dur, deşi o anumită mijire a ochilor lui albaştri pare să-mi ceară îngăduinţă. Iese din spatele biroului, traversează salonul lui de secund cu o ostilitate atît de manifestă încît simt cum aerul dintre noi se comprimă pînă la tăria unui resort care mă împinge, reflex, din drumul lui către uşă, unde se mai opreşte o dată de parcă ar vrea să mă prevină că deplasarea unui angrenaj de gabaritul său costă energie. Şi energia costă. Poate, totuşi, mă răzgîndesc. Eu ? De ce eu ? Să se răzgîndească cabina ! Şi pufnesc în rîs în clipa în care, fără să vreau, mi-l imaginez pe secundul meu în pantaloni scurţi şi cu ciorapi albi, trei sferturi, bine întinşi pe gamba piciorului. În 1963, elev fiind al Şcolii superioare de marină, ferchezuit şi dichisit după rînduielile vremii, aştepta în coloană pe unul dintre cheiurile portului Constanţa întoarcerea solemnă a *Bucureştiului* revenit din înconjurul lumii. Comandantul, tocmai Liviu N., avea să se întipărească atît de puternic în sufletul elevului G. Gheorghe încît posesorul pantalonilor scurţi şi-a propus să depăşească orice dificultate pentru a ajunge în subordinea acestuia. Şi a ajuns, iată, şi-a permis luxul, mai bine zis, să ajungă, deşi are astăzi în buzunar un livret de comandant egal cu al vechiului său idol, cu care ar putea prelua calitatea supremă pe orice alt vapor. El însă rămîne secund din dragoste. Îmi notez, în faţa perplexităţii lui, concluzia îm-

bucurătoare că omul acesta are sentimente pe măsura volumului, și trec din nou la chestiune.

— Dacă vă spun...

Secundul meu are ceva din masivitatea unui urs și încă ceva din lentoarea corpolentă a unui motan matur, pentru care gesturile, înainte de a ajunge evidente, se coc îndelung în învelișurile lor intenționale și, nu știu de ce, îmi dă senzația că întreaga-i existență se compune dintr-un șir nesfîrșit de campanii lăuntrice, de marșuri glorioase ale fiecărui gînd către eliberarea lui faptică. O mobilitate înceată, divulgînd totuși arzătoare combustii puse în slujba unui comportament care pare să întîlnească, în terminațiile lui vizibile tuturor, nu aerul ci densitatea lichidă a mercurului. Ceea ce vede acum lumina zilei a pornit să se edifice de mult, acolo, în arborescența celulară a anatomiei lui, adunîndu-se și readunîndu-se după legile naturale ale unui fluviu care mai cere îngăduința să fertilizeze delta și să coacă rodul aluviunilor exteriorizat, în fine, în deplasarea unui picior sau într-un gest neglijent de înlăturare a părului de pe frunte. Îmi dau seama ce spun despre cabină ? Zic, *păi, sigur că-mi dau seama,* conștient că declanșez o altă istorie ale cărei consecințe, ce să fac, trebuie să le mai aștept.

Secundul meu trăiește ramificat în trei timpuri deodată, extrăgîndu-și mișcarea curentă din deliberările puse la dospit o cîtime de vreme înainte și elaborîndu-și viitorul prin ceea ce îi stimulează clipa de față, ca și cum trupului său mare nu i-ar ajunge cadrul prezentului.

Sper că undeva, în această teribilă alcătuire s-a înfiripat ideea deplasării la locul delictului, și mă mai întreb, cu lăcomia tolerabilă a unui copil aflat în fața misterelor dulci ale cămării încă închise, ce urmează a se petrece între două firi atît de deosebite : un comandant

iute, nestăpînit, plin de avînturi spontane a căror logică trebuie s-o deduci ulterior, cu mîna la frunte, și un căpitan a cărui răbdare este răbdarea naturii înseși luată în procesul tehnologic al celor patru anotimpuri. Pînă atunci, iată că pornim !

*

Misterul cabinei cu numărul 39 s-a dezlegat urgent, ca și cum n-ar fi așteptat decît sosirea secundului. Ceea ce văzusem în ajun, grămada de fiare din dreptul celor două ferestre, era un fragment din suprastructura *Predealului*, tras vremelnic la *dană dublă*, adică lipit de bordul nostru pînă una-alta. Plecarea lui a însemnat deschiderea perspectivelor mele la mare. Cu alte cuvinte aveam și eu porția mea de insule, de cheiuri străine și zgomotoase și de oceane pustii cărora urma să le spun bună dimineața din cuibul meu personal, adică de-acolo de unde le-am dorit neîntrerupt, vreme de o viață. Secundul nu-mi înțelesese eroarea, faptul că luasem *Predealul* drept o parte inalienabilă a *Sinaiei*, închipuindu-și că mă vait pentru prea puțina mare care, totuși, mi se dăruie. La ce bun să-i mai explic ? Țintuit într-o pereche de ochi neiertători de albaștri, îmi asum poza jalnicei umilințe, așa cum cred că s-ar cere într-o atare situație, și rămîn în cele din urmă în compania intrusului, a celui ce avea să devină cu timpul numitul nea Pavel. Poartă un soi de fes pe cap care va stîrni mereu alergia comandantului (Scoate-ți ciorapul din cap !), are ochii cîrpiți, privirea nesigură, și în genere îți oferă indiciul unei mahmureli dureroase ale cărei antecendente, prelungite mult peste ora ultimei șalupe, l-au reținut la bord și l-au proiectat în prima cabină presupusă liberă. Își balansează picioarele, șezînd pe stinghia înaltă a patului, și simt cum mă nasc treptat ca

identitate fizică, cum apar din straturile de ceață ale răvășirii lui momentane precum fantoma tatălui lui Hamlet. zdruncinătoare de tihnă. Acum cred că sînt întreg, fiindcă nea Pavel a revenit la sine administrîndu-și o țigară care, practic vorbind. nu se va isprăvi decît peste șase luni de zile.

— Căsătorit ?

— Da !

— Copii ?

— Da !

Dă drumul unui oftat profund care, cu vremea, avea să mă prevină, în spiritul reflexelor condiționate ale lui Pavlov, că e cazul s-o șterg dacă nu vreau să fiu martorul unei stufoase deliberări despre paștele sau dumnezeii — la alegere — mă-sii de viață. Cum deocamdată însă nu știu ce urmează, stau locului încercînd, naiv, să supun unei logici oarecare explozia orbitoare de date biografice și de informații livrești declanșate fără aparența vreunui impuls din parte-mi. Pentru nea Pavel e suficient să exiști ca să ilustreze miraculoasa spontaneitate a unei sonerii cu celulă fotoelectrică. Apari, și sună. Dar mai întîi oftează. Se află la a doua căsătorie, prima nevastă e pe undeva prin Moldova, o templul de la Borobudur, o Spinoza, are o fată deșteaptă foc căreia îi pregătește un ierbar... grădina botanică din Colombo, Peradenya ? Am auzit de ascide. plantele carnivore din Borneo ? A îmbătrînit ofițer trei. și paștele mamii ei de viață alături de sunetele guturale ale lemurienilor. Tamili, sinhalezi, pățania lui Raffles, întemeietorul Singaporelui care a încărcat o corabie cu inestimabile manuscrise malaeze, duse la fund odată pentru totdeauna, Moctezuma, Cobălcescu, Rama al III-lea și dumnezeii... Are certificat de traducător din malaeză și a constatat asemănări izbitoare între folclorul malaez

și cel românesc. Țugulea, păi. Țugulea pare să descindă dintr-un substrat indoeuropean de unde l-am împrumutat și noi, îmbrăcîndu-l în cămașă cu arnici. Taj-Mahalul și ciudatele platforme din podișul tibetan, și paș... Să nu care cumva să pronunț *chei ci cheu*, a făcut o comunicare pe chestia autohtonizării terminologiei marinărești, *prova* nu *proră* dimpreună cu mama ei de viață. Îți ocolește cu atîta strășnicie cunoștințele pe care le deții, încît te duce la deznădăjduitoarea concluzie că ai trăit degeaba. Sentimente, resentimente, aluviuni de lecturi fixate într-o memorie prodigioasă din care, reconstituind lumea, te-ai trezi în vălmășagul unui bazar oriental unde poți găsi dragoste și ură, capre bicefale, șopîrle varan cu trei ochi, plastoizi pentru uz erotic, australopiteci și cizme înalte pentru delta Orinocoului dar nici o coajă de pîine. Pentru nea Pavel se prea poate ca marea să fie canalul de aducțiune al erudiției lui, pe cît de incoerentă pe atît de epatantă. Sînt uluit, zăpăcit, de parcă aș fi fost cernut prin fantezia colorată a unui Picasso înainte de a-și deschide ochii și-l văd, în sfîrșit, cum se ridică, ușurat de lestul atîtor confidențe și informații, transferate în mine. Un caricaturist perspicace i-ar reține degrabă succesivele-i acolade care-i alcătuiesc statura peste mijlocie, îngroșată de preavizul corect al bătrîneții, de la tîmplele sure spre convexitățile ușor acuzate ale obrazului, prin linia căzută a umerilor către proeminențele calme ale burții și șalelor, preluate în parantezele grijuliu racordate ale picioarelor, flambate parcă sub greutatea acestei enciclopedii ambulante. Decupat pe fondul deschis al chesonului, dă impresia că liniile distincte ale trupului său întîmpină rezistențe felurite încordîndu-se în arcuiri tot mai înalte, pe măsura căderii spre altitudinile joase ale podelelor. Și, ca și cum n-ar fi fost deajuns de sugestiv, întregul ansamblu se asezonează cu acolada ori-

zontală, cenușie și amplă a unei mustăți pe sub care filozofia atît de des invocată a paștelui sau dumnezeii — la alegere — mamii ei de viață, pare să capete accentele blînde ale împăcării cu toată lumea.

Niciodată n-am fumat atît de mult fără să duc o țigară la gură. În cabina mea plutește o obscuritate densă de fum și de întuneric, și poate că tocmai această atmosferă a primei întîlniri cu cel ce va deveni curînd nea Pavel, avea să complicieze la acea viziune cețoasă, ușor aburită, ușor neclară, în care-l voi proiecta pe ofițerul trei punte multă vreme înainte. Deschid fereastra după ce mă chinui destul cu un mecanism agresiv, apucător de degete, și-mi sorb lacom porția de mare. Încă n-am plecat și tot mai ninge.

*

Apoi l-am cunoscut pe nea Titi, nostromul, și cînd spun asta, îmi asum curajul care-i mină pe alții să afirme că au cunoscut lumea. Stătea aplecat peste copastie contemplînd cheiul pustiu și nins pe care ordine severe îl proiectaseră pe orbita cosmică a altei planete, și mă gîndesc că apariția lui, a lui nea Titi, printr-o miraculoasă și fericită coincidență, s-a suprapus unui gînd incipient, pornit să-mi otrăvească de-aici înainte bucuria voiajului.

Am fost întotdeauna convins că, sufletește, mă administrez în chipul cel mai penibil. Perspectiva unei satisfacții încolțește simultan pentru mine, cu intuiția întristătoare a limitelor ei inevitabile.

O împrejurare dificilă îmi diminuează combativitatea legănîndu-mă în spațiul unui interes absurd pentru propria-mi conduită, absurd deoarece nu-mi acord nici o mînă de ajutor, mizînd doar pe mine cum mizăm îndeobște, din afara ringului, pe cel ce-l cunoaștem mai

de-aproape. Jena de a contraria pe cineva îmi anticipează și-mi reduce la minimum orice fel de spirit competitiv, fiindcă trăiesc numaidecît starea morală a virtualului contrariat. Justețea evidentă a punctului meu de vedere într-o dispută oarecare mă face să amuțesc, socotindu-mă dincolo de orice, angajat într-o partidă de orgolii pe care trebuie s-o părăsesc tăcut, cu demnitatea modestiei. Puterea absorbantă de interes și de atracție generală ale unui fapt sau personaj notoriu trezește în mine reculul unei detașări puțin melancolice, puțin revoltate. O filozofie nu neapărat defetistă dar întotdeauna agrementată cu un dram de amărăciune mă împacă cu orice evoluție a situației, grăbindu-mă să pun totul, chiar și neprevăzutul, în seama voinței mele coerente, împăcîndu-mă cu logica rămuroasă a faptului finit, ca și cum aș fi preconceput-o eu. Nu ziua de mîine mă neliniștește sau mă bucură, nu perspectivele reale ale unui cîștig sau pierdere mă tulbură într-atît cît reușește s-o facă cine știe ce reacție a unui gînd arbitrar care-mi monopolizează cugetul și-mi impune conduita viitoare.

Stînd alături de nea Titi, cu ochii țintă la țărmul atît de apropiat și totuși atît de departe, pătruns deja de mustrarea acelei despărțiri trăite parodic, tocmai cea din urmă și cea mai adevărată, m-a săgetat gîndul că frumoasa și mult dorita mea plecare în lume devine obstacolul cel mai temut al reveririi.

N-a fost decît embrionul acelei stări apăsătoare la care urma să lucrez, cu grația unui artizan, pînă cînd prova vaporului, răsucindu-se cu 360 de grade, avea să foarfece apele întoarcerii. Ispitele, făgăduințele lumii întregi tindeau deodată să se convertească în tot atîtea bețe-n roate, înainte chiar de a fi văzute și simțite, de a-și fi revărsat asupră-mi farmecul lor agitat și multiplu ; obiectul tînjitoarelor mele vise amenința să se așeze,

posac, între mine și casă. Și dacă nu l-aș fi cunoscut pe dumnealui, cel apărut ca printr-un miracol lîngă mine, simultan cu nefericitul gînd, ca să mi-l asiste și să mi-l tot zeflemisească de-aici înainte, așa cum numai el ar fi putut-o face, cred că aceste rînduri ar fi înșirat doar o neîntreruptă, monotonă litanie ; și mai cred că aș fi privat înaltul sobor de făpturi olimpiene născute spre a hrăni harul creației de unul din glorioasele lui prototipuri...

Nea Titi stătea deci aplecat peste copastie, contemplînd cheiul rece cu indiferența celui în care plecările, nemaiavînd ce roade, se așază cuminți între rosturile vieții. Nu pentru că n-avea ce mai face stătea el acolo, ci poate fiindcă erau prea multe treburi între care urma să aleagă, meditînd asupra lor cu ochii țintă la ceea ce cred că nici măcar n-avea interes să găsească. Un nostrom sau, cum i se mai spune, șef de echipaj care se respectă își poate, cel mult, întrerupe preocupările : să le termine, asta nu se întîmplă, practic, niciodată. Nici chiar atunci cînd, după o muncă asiduă, va părăsi un vas pentru altul ; cortegiul tăcut dar mustrător al grijilor îl va însoți pînă la scară, dispus să sară numaidecît în spinarea noului nostrom ce urcă. Mai cu seamă pe un vapor abia ieșit din reparații, cum e cazul nostru, la bordul căruia numai un naiv își poate închipui că ar domni rînduiala și curățenia, problemele șefului de echipaj sînt copleșitoare : băieții din subordine sînt noi și în general puțini, tabla bordajului e murdară și ruginită, încăperile neglijate, staționarea îndelungată în port a adunat mormane de gunoi la pupa, zestrea vaporului e împrăștiată, nemaisocotind aprovizionarea, încărcarea mărfii, vardii la scară, gestiuni de materiale etc. etc. etc. Din ce ungher, prin ce minune ar mai putea întrezări, în clocotul atîtor misiuni, farmecul promițător al călătoriei ?

Din nici un ungher, e limpede. Nea Titi n-are viitor deoarece îi prisosește prezentul. El nu va pleca nicăieri cu adevărat fiindcă, oriunde s-ar afla mîine sau peste o lună, va trăi mereu între aceleași lucruri : bidoane cu vopsea, socaro, perii de sîrmă, rașchete și marțagoane. Și dacă totuși m-a zărit și mi-a acordat o parte din prezentul său continuu a fost pentru că, intuind exact petele de rugină ale firii mele, s-a simțit profesional obligat să mă ia în custodie alături de bidoanele lui de vopsea, de rașchete și marțagoane.

Purta o șapcă marinărească de care n-avea să se despartă decît în puținele ore de somn și în rarele momente cînd, în căutarea cîte unui cuvînt mai drăcos, și-o sălta de pe creștet masîndu-și fruntea cu degetele ca pentru a o îmboldi la trudnice eforturi ; numai atunci își dezvelea profilul înalt, reflexiv, de pasăre stilizată, ochii, altfel umbriți de streașina cozorocului, cu lumina lor cernută neîntrerupt prin sita subțire a unor cețuri ironice, buzele surpate în alveolele dinților ce s-au petrecut cu anii, bărbia, prin contrast, voluntară, năpădită de perii albi și negri ai vîrstei de cumpănă. Și mai departe, o intrigantă eșarfă viorie căzută parșiv în răscroiala șubei, care părea să mă prevină asupra unor eventuale revelații conținute în acest ansamblu numit nea Titi, altfel numai tonuri palide, scrutări intense și savant balans între limbajul vorbelor și-al tăcerii.

De-aici am și pornit, de la eșarfă, ca să-mi îngădui descifrarea, cu voie sau din nevoia de a-mi agrementa lunga călătorie marină, a unui adevărat truditor al metaforei. Nu numai pentru că nea Titi, smulgîndu-se uneori austerelor lui preocupări, se mai apleacă asupra unor foi albe înnobilîndu-le, pentru uzul intim, cu patos și simțire poetică. Nu numai pentru că i-au supra-

vieţuit candorile după o prea încercată căsnicie şi că-şi mai poate proiecta variante de viitor învăluindu-se tandru — enigmatic în vioriul eşarfei lui preferate... Nici numai pentru că, în căutarea frenetică a unei stele statornice, a fost, pe rînd, *colporteur* de ziare, barbugiu, lustruitor de ghete, balerin la Piccadilly-bar, nimic, director de teatru, mare activist sindical, apoi iar aproape nimic şi, în sfîrşit, navigator, enumerîndu-i, evident, doar marile segmente ale vieţii. Ci, dacă vreţi, din toate aceste motive la un loc şi din încă altele, nemărturisite. Dacă a fost cu adevărat marinar, nea Titi a fost marinarul propriei sale mări lăuntrice, plină de furtuni, de calmuri plate, de rechini dar mai ales de ademenitoare cîntece de sirene, mereu dispus să justifice voia sorţii, întotdeauna izbăvit de înfrîngere cîtă vreme n-a ocolit-o niciodată.

Numai un poet este capabil să vadă în contradictoriile faţete ale existenţei sale — şi ce existenţă ! — ipostaze egale şi demne deopotrivă de a fi fost trăite. Numai un poet înzestrat îşi poate adopta retrospectiv, cu aceeaşi dragoste paternă, etapele vitrege şi pe cele luminoase ale vieţii, păgubind imprevizibilul de măreţia lui năucitoare prin aceea că şi l-a asumat, de dragul frumosului etern, odată pentru totdeauna. Ascensiuni teribile, culmi scînteind din zăpezi în timp ce prin văi înflorea cireşul, prăbuşiri spectaculoase în genuni, acolo unde alţii şi-ar găsi numai streangul, acumulări lente de năzuinţe nu către ceva anume ci către altceva decît ceea ce a fost, abandonuri explicabile doar prin sila faţă de orice echilibru, toate se înscriu cuminţi în traiectul unei diagrame sufleteşti care nu şovăie, nu urcă şi nu coboară. Există şi atît ; frumoasă ca o auroră boreală, singura cu care cred că se poate compara opera sau viaţa lui nea Titi, tot una. Şi dacă totuşi, din cînd în cînd, un junghi în dreptul

inimii îi cer, întocmai unui cal dresat, linguriţa cuvenită de zahăr, aceasta e pentru ca să înţelegem că tocmai un semn de-al nostru, cu carne şi sînge, a putut fi în stare de o asemenea poezie.

N-aş fi înţeles că, în chipul în care mă administrez sufleteşte, mă paşte singurătatea orgoliului ; dacă nu l-aş fi întîlnit pe nea Titi, ale cărui stele călăuzitoare de-a lungul unei vieţi, adunate pe o singură boltă, ar rivaliza cu calea lactee, n-aş fi intuit că spiritul meu tolerant, uşurinţa cu care-mi schimb cărările, înverşunarea cu care-mi secondez singura dispută acceptată, aceea asupra modestiei, pornesc din convingerea intimă şi îngrozitor de periculoasă că lupta, competiţia se cuvin doar celor egali ; că cei mari trebuie s-o privească doar de departe, în trecere, cu zîmbetul forţat al presupusei lor superiorităţi. Uitînd, înainte de orice să-şi încerce puterile, dacă vor exista, schimbîndu-şi teama, în fond, de a nu fi înfrînt, în împăcarea declarată manifest cu orice înfrîngere posibilă şi cu imprevizibilul însuşi ; alegînd, din mîndră neputinţă, soarta fulgului rătăcitor pe un infinit de traiectorii în locul celei unice a glonţului, şi unul şi celălalt sfîrşind prin cădere dar în alt chip şi cu altă glorie.

Nu-mi dau seama dacă nea Titi şi-a văzut în mine trecutul ; eu, oricum, ascultîndu-i povestea vieţii, mi-am priceput perspectivele, altele decît ale lui, deşi solitudinea şi orgoliul exprimate în conduita de fiece zi ne apropie tulburător de tare. Fiindcă numai un fericit accident genetic, unul dintre acelea care zămislesc un poet la un secol, poate concepe o forţă mistificatoare de neînchipuit, ca a lui, aptă să sublimeze o existenţă plină de contradicţii dureroase, de refuzuri şi ambiţii refulate într-o creaţie

olimpiană, armonioasă și candidă. Eu nu sînt printre aleși. Și dacă totuși, din cînd în cînd, cîte o linguriță de zahăr vine să potolească armăsarul inimii, pe unii ca mine, orgolii de duzină, lipsite de harul sublimelor inspirații, ne-ar paște infinit mai multe junghiuri, acreala veșnică a singurătății, răspuns corect și definitiv la izolare nefondată.

Călătorind fără un țel unic pe marea lui lăuntrică, decît poate dintr-acela de a ilustra vocația neliniștii solitare, nea Titi a ajuns la marea adevărată ca la un liman, ca la un schit ascuns în munți pentru a medita și a-și desăvîrși creația. De-acolo de unde alții își încep călătoria, el îi pune capăt. E ostenit moral, are dreptul la odihnă al marilor exploratori-poeți, își mută imprevizibilul de pe umerii lui pe umerii mării, se lasă găsit, nu mai caută, cu conștiința compromisului inevitabil, și arareori, cînd își evocă înfricoșătoarele taifunuri personale, își întinde mîna, reflex, către lingurița de zahăr ca pentru a-și potoli o vulgară inaderență la trecutele decizii ale hazardului.

De cîte ori am descins în cabina lui deschisă spre orizonturile încîlcite ale covertei, am încercat sentimentul inedit al unei alte călătorii, cu nimic mai prejos decît aceea trăită aievea ; cînd una dintre ele devenea abuzivă treceam, interesat, în cealaltă. Gîndul că plecarea îmi este prețul costisitor al întoarcerii și-a trăit astfel umilința în fața unui exemplu de îndepărtare continuă cu puterea de a nu se înstrăina niciodată de sine. Și dacă, iată, m-am întors din Japonia, nu același lucru l-am făcut din cealaltă, a lui nea Titi pe itinerarul vieții, așa cum nu te poți desprinde din clocotul unei inepuizabile creații, fie ea clădită pe o dramatică eroare, decît păgubindu-te. Esarfa viorie, căzută în răscroiala șubei, a fost începutul ei, după cum cheiul dezolant cu fulgi mari și gînditori

era începutul celeilalte. Celei de-a doua, mă încumet să-i fac față. Pentru prima, cer un avans neputinței...

*

Și tot n-am plecat. Ca și cum, în spiritul acelei geniale stratageme de care vorbeam mai înainte, mi s-ar oferi favorul gradatei adaptări la ideea despărțirii ; mi-am luat rămas bun de cîteva ori pînă mi-am banalizat sentimentele, apoi mi-a fost interzis cheiul pentru a mă obișnui, probabil, cu desprinderea de uscatul originar. Parcă am fi niște prunci înțărcați cu negrăbită înțelepciune maternă, de laptele casei.

Este, bineînțeles, aspectul figurat al lucrurilor fiindcă, în realitate, altele-s motivele care ne amînă plecarea. Cel mai important dintre ele : nu avem ofițeri doi și trei punte. Nea Pavel, *malaezul*, venit pe funcție de *doi*, își adună calabalicul abia distribuit în mulțimea sertarelor și coboară încărcat pe chei, asortîndu-și monologul cu serii lungi din înjurătura-i preferată. Nu se împacă cu comandantul și, în sinea mea, regret această pierdere, urmărindu-i, de pe punte, silueta acoladică în treptată scădere. Ofițer trei nu avem nici de leac. Cei dinainte înscriși în rolul echipajului pe funcțiile respective s-au îmbolnăvit ori s-au băjenit în speranța unui voiaj mai scurt și, eventual, mai dulce. Pînă se vor găsi alții să-i înlocuiască, sîntem un echipaj cu doi comandanți brevetați dar fără ofițeri de punte. Printre zvonurile care zgîlțîie mica noastră comunitate, devenită brusc autonomă prin interdicția uscatului, circulă și acela că vom ieși totuși în afara portului, fie și în ipostaza precară în care ne aflăm, pentru a face compensarea busolelor. Apoi va trebui să revenim în port pentru controlul dinaintea plecării.

Și, dacă-i vorba să reproducem miniatural un voiaj dus și întors, poate dăm și o raită pe-acasă ; una, tot miniaturală...

*

Cabina mea se află pe o punte intermediară, în tribord, alături de cea a ajutorului mecanic cu care urmează să împart doar spațiul strîmt și obscur al holului de intrare și pe-acela mai larg și mai dotat al grupului sanitar. În rest, întreg tribordul acestei punți este domeniul senioriat al lui Petre G., asistentul medical al vasului, supranumit *doc* prin înjumătățirea cît se poate de chibzuită a cuvîntului de origine. *Certified for doctor*, stă încrustat pe toate pervazurile ferestrelor unui salon destul de mare în care mărturisesc că aveam să pășesc întotdeauna cu invidie amicală. Deși n-are treabă cu marinăria însăși, *doc* dispune de o grandioasă vedere la mare, dimpreună cu obligația severă de a-și camufla ferestrele, seara, pentru a nu disturba cu alte lumini în afara celor regulamentare rosturile navigației.

Și totuși, *doc* pare marinar pînă în măduva oaselor dacă aș înțelege prin asta capacitatea de a-ți strînge timpul în chingile răbdării, socotind de la bun început că partea de viață plutitoare nu-i decît coaja celeilalte părți comestibile. N-a avut revelația mării din copilărie și n-a desenat vapoare înainte de a fi învățat să silabisească. Moldovean din țara de jos, de pe undeva din preajma Galaților, cred că l-a mînat încoace o anumită predilecție pentru studiul, în beneficiu propriu, al caracterologiei umane ; face injecții, pune cataplasme dar în același timp investighează atent, cu o sclipire maliție în priviri, tribulațiile semenilor angajați în aventura cel puțin inedită a marinăriei. Vreo cîțiva ani de practică medicală într-un sana-

toriu de boli nervoase i-au canalizat interesul spre acele laturi ale comportării al căror sens supus observației l-ar plasa între un popă și un psihanalist.

Deocamdată, cu ușile apartamentului său princiar larg deschise, de unde răzbește sîrguința sonoră a unui magnetofon dat la maximum, *doc* face curse nesfîrșite între cele două extremități ale domiciliului său, cu brațele încărcate de medicamente ; infirmeria, care n-avea să adăpostească pe nimeni în tot cursul voiajului, oficiul farmaceutic, baia, toate poartă aceeași amprentă a părăsirii, și simțul de ordine al lui *doc* se zbuciumă surd între cearșafuri, ambalaje și o mulțime de medicamente cu termene depășite.

*

Seara ne strînge la prima noastră cină. Aici, în salon, unde locurile sînt fixate după criterii precise de grade și funcții, am cinstea să șed în fața celor doi *mari* și în dreapta șefului mecanic, un brăilean-între două vîrste, cu o conduită controlată, vag pedantă, oricum plăcută, accentuată de austeritatea fumurie a unei perechi de ochelari și contrariată din belșug de impulsurile entuziaste ale unui apetit fără egal.

O nefericită lumină filtrată prin sticla vînătă a lămpilor din plafon ne face însă, mai flămînzi sau mai puțin flămînzi, mai dispuși la oficiercea formală a indestulării sau mai puțin dispuși, mai frumoși sau mai urîți, egal de cadaverici. Sîntem împresurați, prin grația celui care ne-a copt-o, de detaliile agresive ale unei scenografii de cavou ; prizonieri livizi ai propriilor noastre umbre multiplicate demonic pe pereții salonului, aplecați deasupra farfuriilor al căror conținut, oricît de variat, capătă reflexele mercurului sau fosforescența moartă a bălților stătute. părem

deopotrivă fantome descinse dintr-un festin medieval. Mărturisesc că dacă n-aș simți în coastă indemnul exemplar al șefului mecanic, aș avea prilejul să mor curînd de inaniție.

Primul nedreptățit al acestei povești de groază este nea Meri, bucătarul, ale cărui virtuți culinare se irosesc sub lumina crîncenă a plafonului ; nea Meri, omul care, prin silueta lui hieroglifică, pare decis să pună capăt prejudecăților înstăpînite asupra celui jertfit pe altarul plitei ; e atît de subțire încît pare lipsit de organe interne, și te aștepți ca orice boare de vînt sau chiar curentul provocat la deschiderea simultană a două uși să-l îndoaie ca pe o trestie. Așa cum stă în pragul salonului, pe jumătate învăluit în aburul macabru al încăperii, pare o întruchipare contagioasă a renunțării la cele pămîntești. Dar nea Meri, săracul, nu cere decît elogii pentru osîrdia lui bucătărească pe care noi, ieșind afară, în lumina sănătoasă a coridorului, i le oferim cu înfocată complezență.

Tîrziu, ne strecurăm printre farurile portului, și faptul nu mă tulbură cîtuși de puțin ; poate fiindcă știu că trebuie să revenim, sau pur și simplu m-am săturat să-mi tot antrenez sentimentele în evenimente simulate. În vîntul subțire și destul de pătrunzător, depășim clipirile înaintate ale farurilor și ancorăm undeva printre celelalte vapoare ce-și așteaptă intrarea. Ne iau în primire un ritm potolit de valuri și o primă tăcere dintre cele o sută și ceva pe care nu le-aș putea chema decît tăceri marine, lichide și sonore ca o neîntreruptă revărsare de ape. Și astfel trăiesc prima noapte pe mare.

*

— Pilot Constanța, Pilot Constanța ! Calling yugoslavian ship... Calling yugoslavian ship ! Over !

De cîteva ore ne învîrtim în jurul unui cargou iugoslav, singurul reper într-un spațiu cețos, cu orizonturile aproape lipite de bordul nostru. Orașul trebuie să fie pe undeva în vecinătate sau, mai bine zis, pretutindeni cîtă vreme tatonăm toate punctele cardinale din rațiuni numite compensarea busolelor ; ceea ce ar însemna punerea în acord, prin corecții succesive, a magnetismului terestru cu cel al navei.

— Have you any instructions for me ?

— Băi, Costică, ia vezi ce face ăla acolo, s-a împotmolit, ce-a făcut ! *Cimpurile, Cimpurile,* mă auzi ?

— Pilot station ! Pilot station ! Pilot station Constanța !

— Yes, pilot Constanța ! Reception !

Radiotelefonul deschis revarsă torente de conversație între dispeceratul portului, stația de pilotaj și vapoarele staționate în radă, și mă gîndesc că peste cîteva luni va veni un moment cînd...

— *Sinaia, Sinaia* cheamă pilotajul ! Cheamă pilotajul *Sinaia !* Mă auzi ? Recepție !

Oare cum voi arăta atunci și cu ce ochi voi privi în urmă ceea ce se află astăzi abia înaintea mea, cu toate cele bune și rele ?

Dar pînă cînd voi reveni, înghet pe puntea de comandă lăsîndu-mă pătruns pînă-n oase de umezeala rece a cetii de ianuarie în preajma unui ins a cărui fizionomie se ascunde sub o căciulă croită după tiparele ancestrale ale unei civilizații păstorești apuse. Nu știu decît că îl cheamă Vasile și că e ofițer stagiar de mașină provenit dintr-un inginer electromecanic ieșean care, picat în concediu la Constanța, și-a aruncat ochii, *între un scaldat și șelălalt,* pe o ediție a ziarului local ; acolo, pe ultima pagină, *Navromul* aviza angajări ale căror condiții, începînd cu diploma de specialitate și isprăvind cu dorința,

părea să-l aranjeze perfect pe ieșeanul pentru care marea, pînă mai ieri, fusese doar o margine și numai estivală. Și iată-l lîngă mine, pe comandă, amîndoi disputîndu-ne cu aceeași rapacitate singurul binoclu șterpelit din camera hărților după o procedură personală pe care aveam s-o rafinez în decursul voiajului ; după cum, în aceeași durată, aveam să-mi cimentez convingerea că ziarul acela căzut în mîna inginerului a cochetat puțin cu destinul călătoriei mele, și poate cu cel al călătoriei lui *doc*, pătimaș colecționar de firi originale...

Deocamdată, eu și posesorul căciulii fără prejudecăți scrutăm, pe rînd, prin binoclu, o zare oarbă în toate punctele ei cardinale, în vreme ce, prin radiotelefon, ni se anunță că au pornit spre noi ultimii doi membri ai echipajului. Primul care pășește pe coverta modelînd aerul cu acoladele lui multiple este însuși nea Pavel, *malaezul*, revenit însă pe postul de ofițer trei. Asta în ciuda voinței comandantului, căruia nu-i rămîne decît să-și aline necazul cu satisfacția de a întîlni în persoana celuilalt nou sosit pe un fost elev al său, Mihai D., un tînăr smead cu ochi negri, de iluzionist, și cu tendințe vizibile spre un gen de viață opus ascezei, bineînțeles, în măsura în care un vapor i-o poate permite. Principalul ar fi, gîndesc eu, că ofițerul doi este oltean din Tîrgu Jiu, și că de la Craiova, Ithaca scumpă a comandantului, pînă la orășelul de pe Jii nu-i decît o postață, sufletește vorbind... Timpul însă, contradictoriu și pizmaș, și nu numai timpul, avea să-mi încerce de atîtea ori prezumțiile, deducțiile cele mai logice încît... Dar de ce ne-am grăbi să scrutăm ceața zilelor viitoare din moment ce n-o putem pătrunde nici pe aceea ce ne înconjoară, rece și densă ca o cortină infinită prin faldurile căreia rătăcim încă, ba într-o direcție, ba în cealaltă ? Să rămînem;

pînă la proba contrarie, cu satisfacția profesorului de a-și fi regăsit în Mihai pe unul dintre cei mai buni foști elevi ai săi.

— Pilot station ! Pilot station ! Calling yugoslavian ship... Calling yugoslavian ship... Over !

Cu efectivul complet, continuăm să descriem cercul imaginar în jurul aceluiași cargou sîrbesc, mugind neîntrerupt din sirenă pentru ca să se știe unde sîntem

*

Din jurnalul de bord, vineri, 30 ianuarie : 18.20 Terminat operația de compensare. 19.20 Pilot la bord. 19.25 Spre intrare avanport. 20.30 Coborît pilotul. 21.30 Control la bord. 23.00 Debarcat pilotul. 23.25 Gata de manevră. 23.29. Vira ancora. Remorcherul Cîmpeni *împinge prova tribord. 23.33. Ancora la post. 23.45 Liber remorcherul 23.50 Far intrare. Nave în trecere prin pasa de intrare. 24.00 Toată viteza înainte. Cer senin, vizibilitate redusă. valuri mici.*

Addenda la jurnal : Nae, șeful electrician, a devenit tată. Pe fetiță o cheamă Irina și are 3,200 kg. Averse de bucurie paternă. Și, în fond, dacă mă gîndesc, n-a fost decît un declic, o veste telefonică și un alt declic. Restul peste șase luni, în țară...

*

Toate lucrurile par ele cum par pînă în clipa în care deții certitudinea plecării, și trebuie să recunosc că, grație firii mele înclinate spre scepticism, dar mai ales atîtor repetate amînări din diverse pricini, certitudinea faptului a coincis în timp cu faptul însuși ; adică, în miezul unei nopți geroase, cînd bătaia intermitentă a farului de pe coastă ne atingea, ca o pisică uriașă, cu labe moi și tandre,

pe cînd ne strecuram printre roșul și verdele farurilor de poziție.

Atunci, cînd puzderia de lumini ale portului tindea să capete aparența glacială a galaxiilor îndepărtate iar marea se pregătea să ne adăpostească în încăpătoarea ei pustietate circulară, între mine și plecare n-a mai existat nimic decît acel sentiment perfid de înstrăinare ; perfid, fiindcă de aproape patruzeci de ani mi-a stat ascuns îndărătul oricărui dor de ducă, făcîndu-mă să cred că, dacă există, e prea mic ca să fie luat în seamă ; perfid, mai ales în ultimele săptămîni, fiindcă m-a lăsat să mă tem destul de eventualitatea unui dezastru concretizat în cine știe ce stupefiantă retractare a deciziei inițiale, de genul *Novac nu mai pleacă ;* perfid, fiindcă m-a lăsat să deschid unor oameni abia cunoscuți conturi de prietenie durabilă și fiindcă mi-a permis să împachetez, să adun cu disperare în jurul meu o cantitate de bagaje echivalentă cu gestiunea unei prăvălii de mărunțișuri.

Dar dacă e perfid nu poate fi altfel.

Era o noapte, zic, geroasă, pe care curentul vaporului o făcea și mai geroasă, și, cu veșnica-mi pornire de a împăca lucrurile, am încercat acolo, pe comandă, cu fața spre punctul cardinal al orașului, să admit că cei de-acasă mă știu plecat deja, de două zile. Alături de mine, dar cu fața înainte, cu capul împins peste parapetul punții comenzii, comandantul scruta bezna lichidă din prova, străduindu-se să dea de urma unei balize indicatoare care, în condiții normale, ar fi trebuit să fie luminată.

Cui m-aș mai adresa deci cu întristarea mea dacă ai mei mă știu deja plecat ?

Comandantul înjură concludent baliza invizibilă, înjură ușa din babord și pe cel ce și-a închipuit că a reparat-o, dar baliza nu se aprinde, stă ascunsă în întuneric,

iar ușa se încăpățînează să se înțepenească împiedicîndu-l să se deplaseze din interiorul comenzii pe latura ei descoperită. Dacă, din întîmplare, vom da peste dihania aceea neluminată, ne-am putea întoarce la remorcă, cu clicea drăgăstos îmbrățișată de lanțul balizei...

Hm ! Cine ne-ar putea face vinovați de ipocrizia profundă, instructurată sufletelor noastre ? Mai bine să nu dăm... să mergem înainte, încotro privesc și eu cu ardoare spontană de colaborator sau de complice la procedura îndepărtării, adăugîndu-mă celorlalte perechi de ochi scrutători în noapte.

Am zărit-o, în sfîrșit, baliza reală dacă nu una inventată de ocările patetice ale comandantului, se prelinge oarbă, masivă și mută de-a lungul tribordului, *ultimul semn al țărmului nostru,* te salut mare, la revedere, pămîntule, același sentiment viclean îmi fură privirile înapoi, purtîndu-mi-le pe cocoașa balizei în scădere către nord-nord-vest, acolo unde luminile-bulgări se transformă, concasate de milele depărtării, în pietriș, în pulbere, în baltă, într-un halo iradiant, apoi în nimic, făcînd să se închidă cerul pustietății și să mi se strîngă inima.

Simt fiorul aprig al iernii de pe mare, în timp ce ființa dinlăuntrul meu, răsfățată de atît uscat, se zbuciumă îndreptîndu-și prova în căutarea altor orizonturi.

4. Fața dinspre mare a pămîntului

Descoperirea Bosforului. Sentimentul mării la Istanbul. Îndărăt, spre o Constanță pitorească și spre o alta mult prea austeră. Și inimul meu prea trist plutea, în largul Mării Marmara. Intervenție chirurgical-mecanică în Egee. Voi număra oricînd cu o primăvară mai puțin. Marea Mediterană și nea Meri Botezătorul. Cocotieri în premieră personală pe Suez. Sînt autorul unui furt cu complicitatea nocturnă a Mării Roșii. Constantin Novac și oceanul. Nimic coștier în vedere. Colombo, văzut marinărește.

31 ianuarie, sîmbătă: Nave în trecere prin ambele borduri în drumuri diferite. 11.27 Relevment far Rumili. 11.44 Ambarcat pilot. 11.50 Control la bord. 12.00. Efectuat control. Navigație în drumuri practice pe Bosfor cu pilot la bord. 12.40 Coborît pilot. 13.15 San Stefano. 15.55. Se stopează mașina pentru remedieri curente. Predat cartul în derivă. 17.57. Remediat defecțiunea. 20.00. La predarea cartului, în vedere Gallipoli. Se navigă în drumuri practice pe Dardanele. Cer parțial acoperit, vizibilitate moderată, vînt variabil 2—3, mare calmă.

Un acces de panică, ultima îndoială mă proiectează din pat pînă în dreptul ferestrelor care mă întîmpină cu

o mare matinală, verzuie și nesfîrșită. Iată că există deci și apă fără țărmuri. Visuri, speranțe, demersuri, incertitudini, nerăbdări, temeri contradictorii, toate m-au condus în cele din urmă aici, sub plafonul cafeniu al acestei cabine plecate în lume pentru un timp pe care numai sfîrșitul efectiv al voiajului îl va marca cu precizie. Patru luni ? Cinci luni ? Șase ? Cine știe ? Foșnetul cald al ventilației aflate sus, deasupra patului, pulsul egal al motorului antrenînd în ampla lui vibrație o mulțime de alte zgomote mărunte îmi asaltează vechile obișnuințe. Înclinația spre o liniște mută în spațiul căreia mi-am adăpostit pînă mai ieri cazna gîndurilor. Cineva, o persoană misterioasă care și-a ascuns identitatea sub numele meu, care mi-a pretins întotdeauna să fiu interpretul faptelor lui în fața celorlalți, va trebui în curînd să se demaște. Nimeni și nimic nu-l mai pot împiedica s-o facă ; relații, prejudecăți confortabile, drumuri bătătorite, veleități, automatisme zilnice sau lunare, habitudini dirijate din umbră de eminența mea cenușie s-au oprit într-un ambuteiaj colosal în bariera zilei de ieri. Azi începe o altă viață, o viață lungă de luni de zile, în care persoana în chestiune, înlăturînd vălul anonimatului, are timp să se reașeze, să dea sau să primească porecle, să-și mobileze casa, să-și facă prieteni și să perfecteze vizite, să capete manii și să se dezbare de ele, să se lase de fumat pipă și să exerseze, știu eu, trabucul. Într-un fel spus, să-și confecționeze și el, la rîndu-i, o altă eminență cenușie, cel puțin pînă la întoarcere.

Dar dacă ar trebui s-o iau de la capăt de cîteva zeci de ori, pendulînd necontenit între o identitate și alta, între două comunități, lumea și echipajul, e adevărat, nu la fel de numeroase deși la fel de dense în preocupări și sentimente ?

Abia atunci aș căpăta, cred, acea natură proprie a marinarului, natură cunoscută mereu pe jumătate, dintr-o perspectivă sau din cealaltă, rareori pe de-a-ntregul, așa cum se întîmplă de obicei în cazul ființelor amfibii. Pornind de-aici, încep să înțeleg motivul pentru care, indiferent de pretențiile intelectuale, orice marinar își consideră din capul locului meseria ca pe o oficiere tainică și exclusivă, arătîndu-se dispus să surîdă cu superioară îngăduință oricăror tentative de a fi oferit cunoașterii umanității.

Mă așteaptă vremuri cam grele, și, cu acest simțămînt, mă dau în lături pentru a-i face loc celuilalt dinlăuntrul meu care, multiplicat de curiozitate, privește de sus, de la înălțimea medie a punții de promenadă, goana cu 15 mile a vaporului către primăverile sudice.

*

Întreaga coverță e plină de bidoane cu acid formic, marfă pentru Colombo, stivuită și amarată astfel încît să încapă cît mai mult în spațiul disponibil dintre gurile magaziilor și structurile instalațiilor de forță. Rezultatul, privit dinspre castelul-pupa, unde ne ducem traiul, închipuie o punte supraînălțată, traversată ici și colo de podețe înguste, simple scînduri în reazem nesigur, apte să-ți complice o eventuală deplasare spre prova pînă la proporția unei peripeții de ținut minte.

Nu numai din acest motiv, extremitatea înaintată a vaporului, în raport cu dimensiunile ce caracterizează micul nostru univers domestic, pare îndepărtată ca o aspirație ; pe furtună trebuie să fie de-a dreptul inaccesibilă. Acum însă, pe marea abia frămîntată de o hulă cuviincioasă, etrava saltă ritmic, ușor, oferindu-ne fără încetare schimbări de nivel ale unui orizont plumburiu din care aștept emoționat să se nască Bosforul.

O singură pată vie, albastră, la prova babord are şansa să ni se insinueze ca un simbol optimist al revenirii ; în fond, nu-i decît un container de genul celor care se folosesc în transporturile rutiere internaţionale, menit să-şi probeze rezistenţa în condiţiile specifice ale mării, şi mă gîndesc că între persoana mea şi obiectul albastru se instalează o elocventă similitudine : amîndoi sîntem supuşi testării, numai că el îşi asumă, îndrăzneţ, riscul de a fi în avangardă...

În rest, dacă n-aş socoti pulsaţia motorului, o inimă mecanică bătînd lîngă şi pentru inimile noastre, tăcere şi pustietate. La nivelul punţii principale, nea Titi, nostromul, ciocăneşte o uşă muşcată crunt de rugină, în timp ce băieţii lui, siluete impersonale în depărtarea provei, aplecaţi deasupra unei deschizături în punte, depozitează parîmele grele, devenite inutile pînă la viitoarea manevră pe Suez. Aşa cum se profilează pe orizont, cînd etrava intră între valuri, par integraţi unor hieroglife enorme, sau o ceată de hămesiţi într-o partidă inegală cu nişte macaroane de dimensiuni ciclopice.

În curînd, două gheburi mărunte, abia cernute prin ceţurile străvezii ale mării, ne vor vesti Bosforul.

*

Prin anul de graţie 1894, cargourile *Medeea* şi *Meteor* deschideau oficial linia maritimă Constanţa — Constantinopol. Faptul se înscria ca un eveniment de seamă în succesiunea etapelor de efort naţional şi de dăruire a unor personalităţi, oameni politici, amirali şi comandori acoperiţi astăzi pe nedrept de colbul uitării, care au înţeles, fiecare la vremea lui, să preia mesajul înaintaşilor şi să-l traducă în limbajul eficient al raţiunilor noastre politico-economice.

Să răsufle țara ! au spus voievozii, lățindu-și puterea și grația asupra compatrioților lor născuți la marginea mării și tinzînd, de aici, mai departe, către zările lumii. Pătrunzătoarea clarviziune politică a lui Mihail Kogălniceanu a intuit că *„Cheia mîntuirii noastre este drumul Dunării spre Marea largă"*, iar ilustrul om de știință Simion Mehedinți a socotit ca indispensabilă pentru destinele țării trecerea din faza continentală în aceea maritimă.

Toate acestea însemnau, firește, înainte de multe altele, Bosforul. Pînă la data cu pricina, 1894, cînd pătrundeam investiți cu toate drepturile unei flote libere prin poarta dintre cele două continente, o istorie lungă și încrîncenată ne legase deja de apele strîmtorii ; spre ele au năzuit corăbierii lui Ștefan cu pînzarele lor ușoare și rapide, spre ele vor fi privit încruntați piratii moldoveni, flibustieri ai Pontului Euxin, luptători la Bender și Țuțora, proveniți din rîndul marinarilor ale căror cetăți-porturi, Chilia și Cetatea Albă, fuseseră îngenunchiate de către Baiazid al II-lea ; prin Bosfor trecuse drumul surghiunului odată cu tearna urcînd ca o mreje în mădulare de domni învinuiți de hainie, și tot prin el pruncii și aurul pămîntului nostru ; și, mai tîrziu, corabia lui Cuza, oprită în pragul dinspre mare al Sublimei Porți pentru a marca începutul unei alte istorii pe care San Stefano, oglindit mai la vale în aceleași ape ale strîmtorii, o va pune definitiv sub semnul demnității naționale.

Singe, sudoare și aspirație românească, nemaisocotind înseși apele Dunării materne, au irigat zările albastre ale Bosforului care, și din pricina noastră, își colorează amurgurile solare cu fantastice reflexe purpurii...

Niciodată conștiința istorică a acestui neam, obișnuit să fie tratat ca un popor eminamente continental, născut și crescut la poalele munților, n-a exclus marea și implicit Bosforul dintre posibilele deschideri către o pașnică uni-

versalitate. Vechile legături comerciale cu genovezii, venețienii și englezii, reglementate prin statute nautice concepute pe o perfectă reciprocitate, presupuneau, de bună seamă, abordarea prealabilă a problemei rutelor maritime în care chestiunea Bosforului era esențială. Că pînzarele moldovenești au depășit strîmtoarea în drum spre Mediterana o dovedesc rămășițele unui far ridicat, se zice, de către Ștefan lîngă mănăstirea Zografu de pe muntele Athos. După o lungă perioadă de servitute otomană, ne recăpătăm dreptul de a naviga pe mare, iar Alexandru Ghica, suplimentînd tributul acordat Porții, își rezervă dreptul de a arbora pavilionul Valahiei pe corăbiile românești care iau, prin Bosfor, drumurile Stambulului.

Din această perspectivă istorică din care renumita strîmtoare se instalează natural ca un simbol de poartă între noi și lumea largă, evenimentul de la sfîrșitul secolului trecut, marcînd deschiderea oficială a liniei maritime Constanța — Constantinopol mi se pare mai vibrant pentru noi decît, de pildă, prima traversare aeriană a oceanului ; deși cu mult mai puțin cunoscută față de aceea a temerarului Lindbergh, primul spărgător al vămilor aeriene continentale, cursa celor două vapoare românești din 1894 a risipit vămile unei lungi și încercate zbateri naționale, lăsîndu-i Bosforului doar simpla lui dificultate geografică.

Pe atunci nu dispuneam încă de multe vapoare și nici de prea multe cadre de specialitate, deși beneficiam de o istorie încurajatoare și de o forță nativă încercată în bulboanele Bistriței și în anafoarele sau pe canalele întortocheate ale Dunării ; n-a fost, în fond, decît un transfer pe alte orizonturi, fiindcă dorul de lume și putința omenească de a-l stinge își împliniseră de mult măsura.

Încît Bosforul, apărut atunci în prova *Meteorului* sau a *Medeei* (de ce nu ne-am aminti de ele și astăzi împărtășin-

au-le numele altor nave românești ?) sporindu-se mereu în detalii și masivitate, pe măsura apropierii, părea să se nască mai degrabă din reliefu! încîlcit al istoriei decît dintr-un spațiu geografic altfel prea bine cunoscut nouă. Mult năzuita strîmtoare își deschidea porțile sub presiunea unei multiple realități românești, înțeleasă în fondul ei uman și material, rămînînd mai departe, pînă astăzi, martor al devenirii noastre.

Cred că primul reporter român, dispus să-și lege, vremelnic, desigur, soarta de aceea a unui vapor a fost un anume I. Chiru Nanov care, prin 1922, a găsit de cuviință să se îmbarce la bordul unui cargou pentru a străbate cu el, atît cît îi permitea ruta impusă, legendarele căi ale profeților. Nu-mi propun să parcurgem odată cu el aceste drumuri și nici nu încerc mai mult decît să insinuez vechimea unei lăudabile tradiții care face loc reporterului într-o ambianță atît de fertilă cum e aceea a unui echipaj de cursă lungă. Omul cu pricina cunoștea prea puține despre ce e acela un vapor, iar reciproca nu era mai puțin dramatică, prilej de nesfîrșite confruntări și de concesii din ambele părți, inspirînd o adevărată aventură din perspectiva neofitului. Rezultatul acesteia s-a concretizat într-o carte al cărei subiect, nu prea concludent pentru viața marinărească, o așază totuși între puținele lucrări cu orientare marină ale timpului.

Cititorul amator de literatură de călătorie, trecător măcar cu gîndul printre țărmurile Bosforului, a avut răgazul să-și facă o imagine cît de cît apropiată de înfățișarea actuală a Istanbulului ; considerîndu-mă, prin aceasta, ușurat de o sarcină ingrată, și oricum absolvit de ea prin asumarea obligată a condiției de marinar care vede ce i

se oferă privirii, nu neapărat ce pretinde, am să-l invoc pe Chiru-Nanov din dorința de a reda chipul unui Istanbul nemaicunoscut astăzi ; un oraș înălțat pe straturi succesive de mit și istorie, legănat între poezia florii de mirt și tăișul hangerului. Pe atunci, Bosforul își păstra încă sălbăticia sa ospitalieră, cu palate înconjurate de tăceri și hașurate de gratii în spatele cărora ghiceai femei cu trupuri lascive, cu enclave de grădini de leandri și lămîi în pustietatea colinelor prelungite în cîmpii sau în păduri întunecate, cu ilustre ruini, cu fortărețe ursuze, zăvoare ruginite ale strîmtorii, asaltate de iedera morții, cu sate de pescari oprite în marginea sclipirii mate, verzi, a nesfîrșitelor podgorii și cu mahalalele sordide ilustrînd, prin contrast, aristocratismul apăsător al cartierelor rezidențiale ; văi dulci, irigate de fîntîni îmbrăcate în marmură de Paros și de izvoare lîngă al căror jet sonor șed turci bătrîni trăgînd din narghilele, cu gîndul dus la soarta Islamului ; cealmale și fesuri, femei cernite, cu obrazul ascuns sub iașmac, cafenele afumate, cu țăcănit de ghiul-bahar și miros îmbătător de gingirlii fierbinți ; șiruri-șiruri de Bazar-caic cu gît de lebădă, cu prova verde și bănci de catifea purtînd spre Kestane-Su, valea Castanilor, sau spre Selim-Bagce, haremuri întregi ca spre o întemnițată tihnă ; și Stanbulul între toate acestea, individualitate certă în oglinda apei și pe fundalul cerului azuriu, împărțind parcă asigurări de pace extremităților Bosforului, înecate în apele Pontului și ale Mării de Marmara...

Asigurări, mă grăbesc să afirm, ce se vor dovedi întru totul mincinoase ; fiindcă astăzi Istanbulul tinde să devină sinonim cu Bosforul, realizînd un fluid neîntrerupt de case, străzi, buildinguri și turisme în goană de-a lungul țărmului de la Therapia pînă sus, spre San Stefano. E o înșiruire de ziduri vechi și noi, o nevoie devorantă de

spațiu care nu prea substituie ci sudează, plombează, apropie și suprainalță, călcînd sub tălpi de temelii pămîntul castanilor de altădată, primul sacrificat pe altarul civilizației moderne ; un conservatorism ieșit mai degrabă din moliciunea orientală a resemnării decît dintr-o concepție realistă despre patrimoniul muzeistic tolerează încă mahalale întinse la poalele clădirilor avîntate, încununează fortărețe cenușii, născute cîndva din relația masivitate egal forță, cu poduri robuste, aproape imponderabile, cunună catedrale și moschei cu ereticele lăcașuri consacrate zeilor banului.

Nimic nu-i sfînt, sau poate toate sînt deopotrivă de sfinte, e ca un autobuz gigantic transportînd cu viteza pămîntului o sufocantă aglomerație unde, înzestrat cu o ureche mai sensibilă, ai putea percepe ciocnirile agitate ale sufletelor în trap amarnic spre o iluzorie destinație privată. Relieful bătrînelor coline s-a tocit în densitatea contradictorie a înălțimilor artificiale, măreția vechilor palate primește ghionturi necuviincioase din partea mai tinerelor edificii, iar bazarele gem sub straturi de umbră substanțializată prin grația gazelor de eșapament care învăluie orașul cu milioanele lui de ferestre în otrava sinilie a unui fel de ceață ; singure, zvelte și candide, tremurînd de frumoase ce sînt, minaretele se smulg din strînsoarea ucigașă, năzuind parcă spre cea de-a patra dimensiune care, deoarece nu există, va trebui numaidecît inventată.

Și dacă acest potop răvășitor, dacă această colcăială febrilă de voință și materie suferind de lipsa spațiului vital nu s-a aruncat încă în apele Bosforului, e pentru ca să poată fi contemplată în frenetica ei desfășurare.

*

— Iaso, capitan, cinci la stînga !

E o zi însorită dar rece, și pilotul turc, îmbarcat în dreptul punctului Buyuk Dere, intră în comandă suflîndu-și în pumni și adresîndu-se comandantului, încă din ușă, într-o românească posibilă.

— Bun așa !

De-aici, pînă în apropierea farului San Stefano, timp de o oră și jumătate, va fi tăcere pe comandă, foșnetul aproape material al atenției încordate și freamătul funcțiilor multiple care ne asigură deplasarea lentă spre celălalt capăt al Bosforului ; duduitul moderat al motorului, zumzetul girobusolei, reluările înăbușite ale comenzilor de către șeful timonier, întotdeauna prezent la pasele mai dificile, și sonoritățile melodice, ritmate, ale stației de radio de care ne desparte doar un perete.

În tribord, orașul se deapănă întocmai unei uriașe sculpturi cu multiple planuri, răsucindu-se lent și inepuizabil, dîndu-ți senzația măgulitoare că spectacolul îți este destinat în exclusivitate, senzație cu atît mai accesibilă mie în mijlocul încordării generale sub semnul căreia Istanbulul rămîne un simplu reper păstrat cu strășnicie dincolo de limita critică a distanțelor. Atît ! Cei ce au încercat să-l vadă altfel în timp ce stăteau cu mîna pe timonă s-au cățărat pe mal, și dacă surpriza lor a fost enormă, îmi închipui ce trebuie să fi trăit locatarii acelui bloc care s-au trezit cu capul lîngă o etravă apocaliptică.

Din păcate, senzația mea princiară e de scurtă durată fiindcă stagiarul de la mașini, aflat în cartul său liber, îmi înhață fără preaviz binoclul din mînă, singurul binoclu disponibil de la comandă. Și astfel începe o dispută acerbă, străină cu desăvîrșire de magnificul oraș care se deapănă, netulburat, mai departe cu Anatoli și Rumeli Hisar, cu podul monumental aruncat peste strîmtoare, cu Marele Serai... Pun obiectul la ochi, abia îl reglez pentru miopia mea și încerc, cu firească emoție, să deslușesc

alcătuirea de miraj oriental a... Ar fi trebuit să fie Dolmabagce, dar nu mai este decît o construcție neutră sărăcită de depărtare și de sentimentul frustrării.

Știu că sînt absurd, că sînt victima unor slăbiciuni execrabile, că sînt lacom, poftim, și tocmai asta mă îmbolnăvește. În loc să văd Cornul de Aur, mă contemplu pîndind cu mirșavă stăruință momentul cînd degetele grăsulii, acoperite de smocuri de păr, ale stagiarului își slăbesc strînsoarea de pe învelișul negru, grunțos al binoclului. Asta văd eu la Istanbul : mîinile stagiarului. *Dă, bă, bino*... Abia mă abțin să nu-i spun. Decența mă face în cele din urmă să rid și rid, dar mînzește, doar așa, ca să-mi satisfac un orgoliu, acela al echilibrului superior. Aiurea, care echilibru ? Urmează Sfînta Sofia și Moscheea Albastră și simt că, dacă nu mă lasă să le văd cum trebuie, sînt pe cale să-i crăp capul.

Acum cîțiva ani, am avut prilejul să întîlnesc o delegație de irlandezi, o ceată roșcată și somnoroasă de tineri mahmuri care protestase vehement împotriva propunerii ghidului lor de a da o raită pînă la Constantinopol, tot erau aproape. Băieții voiau însă să continue chindia din ajun, le plăcea țuica aceea românească trasă în tablă ilustrată cu haiduci, porțile Orientului fiindu-le cu desăvîrșire indiferente. Am considerat-o ca pe un afront personal, adus adică mie, celui care, aflat încă din străbunici alături de aceste porți, nu izbutise să le calce pragul niciodată, în ciuda dorinței acerbe și a oricăror sacrificii. A oricăror sacrificii ! Hm !

Și iată-mă lîngă ele, gata să mă încaier cu un ins aproape necunoscut, prăvălit cu furie asupra biografiei lui care n-a avut altceva mai bun de făcut decît să se întretaie cu a mea. Cine i-a împins mîna spre ziarul care anunța angajări la *Naerom* ? Nu putea sta el acasă, acolo, în Iașii lui, pe malul Bahluiului unde n-ar fi avut

nevoie de binoclu ca să-şi numere raţele de pe malul celălalt ?

Mi-e ruşine, sincer ! În ruptul capului n-aş fi crezut, că, ajuns în Bosfor, aş fi putut trăi un alt sentiment în afara celui pretins de măreţia împrejurimilor. Probabil că sînt foarte mic la suflet, dar tot atît de probabil este că, dacă n-ar fi fost Vasile lîngă mine, n-aş fi ajuns tocmai acum la o concluzie atît de deprimantă. Prin tribordul nostru trece, maiestuoasă şi calmă, Sfînta Sofia cu cele patru minarete ale sale străjuindu-i imensa cupolă, în timp ce eu, pătruns de logica propriei mele demonstraţii, mă înverşunez şi mai tare pe omul care nu şi-a lepădat căciula nici aici, în vecinătatea sacrelor ziduri ; e indesat, decis în reflexe achizitive, nu cred că s-a justificat vreodată, cu atît mai puţin să se scuze, are ochi de culoarea vîntului, bătînd pieziş din gînduri mocnite şi, peste toate, se încheie la toţi cei trei nasturi ai hainei cu grija cu care ai încheia o husă de valiză.

Oricum, e cazul să reflectez serios la sănătatea relaţiilor mele de perspectivă ; ştiu că în spaţiul strîmt al vaporului, unde n-ai loc să te îndepărtezi pentru a-ţi conserva unda aceea de enigmatic în stare să te facă suportabil celorlalţi şi ei deopotrivă ţie, se pot naşte adversităţi pe cît de gratuite pe atît de penibile. Să sper în stagiar ? Să sper în mine ? Dacă şi la întoarcere n-o să mă lase să văd Istanbulul...

La San Stefano totul se sfîrşeşte, obiectul disputei noastre îşi recapătă locul printre celelalte binocluri devenite deocamdată inutile, iar pilotul îşi ia sfertul de coniac lăsîndu-se condus spre scara la poalele căreia îl aşteaptă şalupa legănată de proaspetele ape ale Marmarei. Zbîrnîitul telegrafului, duduitul înzecit al maşinii, zumzetul stăruitor al girobusolei şi cîntecul nostalgic, de

sirene (ce-o mai vrea ?) al corepetitoarelor din camera hărților, simt cum toate acestea își caută în mine albia obișnuinței și cum setea de larg, împăciuitoare, mă reînnobilează dintr-o dată.

*

Oricît de nereceptiv la detalii, călătorul trecător printre țărmurile Bosforului nu poate ignora ceea ce se impune ca o fascinantă și, aș putea spune, furibundă caracteristică a locului pe care timpul prezent, preluînd-o din urmă, o sporește inimaginabil : fuziunea exemplară dintre pămînt și apă. Nu știu dacă, dispărînd, pămîntul desenat de liniile sinuoase ale strîmtorii ar putea stîrni o surpriză mai mare decît aceea stîrnită din eventuala prăbușire în neant a strîmtorii înseși fără de care Istanbulul n-ar fi într-adevăr de conceput.

Orașul, clădit în amfiteatru, își trădează nevoia vitală de mare, căutînd-o cu toți ochii ferestrelor întocmai unei plante lumina soarelui multiplicat prin absolut fiecare frunză. Favorurile geografice, rațiunile strict economice nu pot și n-au de ce justifica integral această imperioasă nevoie de mare, insinuată aici ca un sentiment plenar, în numele căruia consistența celor două elemente, pămîntul și apa, se egalizează contestînd frumos legile fizicii. E o goană acerbă de străzi, scări, poduri și terase către nivelul fluid al strîmtorii, aproape că simți răsuflarea gîfîită a debarcaderelor de unde orașul își majorează proporțiile prin cele mai năstrușnice ambarcațiuni reduse la factorul comun al plutirii ; bărci pescărești, trezite de răsăritul soarelui, caice, ceamuri și feriboturi ferindu-se din drumul navelor marine într-un necontenit du-te-vino, șalupe somnolînd, în tremurarea lenevoasă a apei, la scara unor iahturi elegante, remorcherele grele duduind de forța motoarelor și spinekerele colorate ale

micilor veliere, toate par să semnifice-lipsa oricărei prejudecăți în materie de aventură nautică.

Fiindcă aici marea e a tuturor celor ce-o vor, și mulțimea șantierelor mari și mici, utilate sau numai improvizate pe mal, cu două-trei schelete de carenă, golfurile colcăind de zbuciumul peștilor în plase, pragurile caselor linse de plescăit de valuri o demonstrează cu prisosință.

Numai în delta noastră susurul apei mai poate iriga, ca aici, pînă și susurul visului.

*

Nu știu de ce mă gîndesc la o Constanță apusă după legile firești ale devenirii, cu marea încă elementară bătîndu-i la porți, cu bărci colorate la Cazino, purtînd îndrăgostiți sub văpaia lunii, și cu arome de chefal prăjit duse departe de briză, spre centrul orașului. Era o vîrstă romantică, bîntuită de șoaptele melancolice ale unui sfîrșit de eră în care orașul, mărunt, abia ieșit din apă, mai respira prin bronhii de pește ; cînd focile de Caliacra, cu alte simțăminte decît cele ale contemporanelor noastre retrase în schivnicie, atingeau în treacăt buza talienelor întinse către plaja Duduia, iar pescarii mai puteau vedea în larg delfini născînd ca pisicile. Era o vîrstă a unui dialog dramatic cu o mare mușcînd aprig din pămîntul moale al falezei și cu șiruri lungi de harabale tătărești umplînd golurile cu alt pămînt, bătut cu maiul ; caravane de căruțe sălbatice, fără arcuri, de cai cu coamele despletite, zornăind din mărgele albastre, și de inși mărunți cu îndemnuri ienite aduceau, odată cu zarva lor pitorească, sensul unei delimitări, al unei autonomii urbane. Din această dispută se năștea portul, cuminținț dar și îndepărtînd o mare, se nășteau silozurile lui Saligny și marinarii, oameni tatuați rudimentar din ac, urină și funingine de lampă care, la vreme de noapte, își căutau aleanul absti-

nenței lor printre siluetele rătăcitoare ale străzii Mare Aureliu.

Apoi a trecut o vreme, suficientă pentru ca orașul, deja matur, să-și poată permite luxul nostalgiilor. Unde mai erau oare măslinele de Volo sau de Kalamata ? Vinul de Tenedos ? Ce vînt topise frăgezimea de zăpadă a femeilor aduse cîndva pe mare din Kastomuni, din Epir sau din Erzerum. Sulamite frumoase ca un cort din Kedar, cu săculețe de smirnă între sîni și cu obrazul lucitor ca peruzeaua, mîngîiat cu iarbă din care pasărea alcion își frămîntă cuibul ? Ieșiseră din preț stînjenelii din Iliria, mierea attică și florile de Toscana, pudra fină din cornul de cerb lepădat primăvara și orzul secerat de pe cîmpiile Libiei, cele care făceau arsenalul farmecelor feminine dimpreună cu enigma lor importată.

În largul plajelor se răriseră peștii, abia de mai bătea o trigonă sau un lavrache cu carnea dulce ca a puiului de găină, focile de Caliacra consimțiseră deja la recluziunea lor monahală, iar smaridul gustos își luase tălpășița ca și galiaua cea fără solzi ca să-și depună icrele în cotloanele altor țărmuri.

Trecuse, chei, timpul naivelor lovituri de bursă la *America*, iar fabuloasele comori adăpostite în pămîntul tomitan, unele aduse la rîndul lor, cîndva, de peste mare, își regăsiseră calea exodului îmbogățind nu numai indivizi ci chiar patrimonii naționale : șapte chiupuri pline cu aur, pietre scumpe, safire și briliante care, spune Evlia Celebi, călătorul, i-au servit Istanbulului să se fălească cu geamiile sale, Șehzade și Suleimania ; tezaurul de la Cuzgan, două mii de monede de argint din Apolonia și Mesemvrios luate amintire de nu știu ce serenissimă lăcomie, stateri de aur de-ai lui Alexandru Machedon găbuiți prin

preajma Anadolchioiului, monezi tomitane bătute în monetăriile proprie spre cinstea Demetrei sau a lui Zeus, cel cu fruntea încununată de lauri auriți, mahmudele și medgidii înnobilate ca vinul de vechimea și întunericul ascunzișului lor, cazane de aur dospit sub dolmane de piatră, dansînd fosforic cu limbi de flăcări, se duseseră, ca și cum n-ar fi fost, pe căile răbdătoare ale apei.

Marea orașului prezida de-acum afaceri de anvergură, mai puțin poate pasiuni ardente și jinduiri adolescentine după orizonturi poetice ; și tot ea, închingată, mînjită de păcura petrolierelor și de gunoiul luxoaselor pacheboturi, inspira mulțimea micilor intreprizi, contrabandiști și negustori, traficanți de carne vie și de stupefiante colcăind prin porturile și cîrciumile Constanței. Ceea ce făcea altădată farmecul exotic al locului se strecura acum pe sub mînă, ocolind calea vămilor și vigilența legii : butelii pîntecoase de Chianti, șampanie franțuzească, sticle sigilate de Vouvray și de Mavrodafnis aduse în calele vapoarelor urmau drumuri sinuoase de întuneric spre inima orașului în timp ce aurul și platina, numai aparent prohibite, își desfăceau foliile grele de indecență la lumina crudă a zilei.

Murise și Fehimè, cadina cu ochi lascivi și trup de odaliscă, se prăpădiseră asiaticele aduse din Diarbekir și Erzerum și odată cu ele speranța nebună a bietelor fete jertfite pe altarul Afroditei că vreun armator bogat și stătut, trăznit de frumusețile lor ofilite, avea să le ducă în țara lui de peste mare. Legendele cu greci expatriați, zăcînd, în ciuda pricopselii lor, de dorul unei mămăligi aburinde și a unei ciuști rele ca focul se stingeau în inimile lor de fete, rămase totuși inimi... Idolii lui Ninette sau Eulalie, preotese păgîne oficiind în șandramalele numite sonor *Elita-bar* sau *Terasa-Bulevard*, sau în restaurantele cu *șambru* deveneau flăcăii autohtoni cu bani la teșcherea proveniți din iscusința lor de a face contra-

bandă cu haşiş şi afion ; cambuzierii de vapoare, gîfiind sub povara aurului cărat din Istanbul, Haifa şi Pireu, gata să dea oricît pentru o noapte de dragoste fiindcă aveau de unde ; apaşii fără frică şi prihană, învăluiţi pe dedesubt, la trecerea prin faţa legii, în mătăsuri scumpe, în covoare de Ispahan şi Buhara, sau inşii loviţi de damblaua norocului la Cazino pînă cînd, ruinaţi, se vor lăsa culeşi dimineaţa din *mare mater* cu carmace de moruni, puhavi şi vineţi ; minuitorii de roabe cu fundul dublu, presupuşi hamali cu simţul înnăscut al caramangelii şi al tranzacţiei, murdari pînă în întunericul portofelelor lor doldora de păduchi şi bancnote ; traficanţi de amfore culese din aceeaşi generoasă mare dimpreună cu trupurile pietroase de efebi apolinici şi arhontese înecate de milenii.

Toţi aceşti complici ai norocului, flori de putregai fertilizate de agonia şi extazul mării, îşi găseau loc în templul încăpător al poftelor anticipat plătite. Iar fetele, fetele care uitaseră smirna şi petalele de trandafir, cu subsuorile roase de saltratul dat împotriva transpiraţiei, fetele trăind din noapte în noapte cu vocile răguşite de tutun, de alcool şi de chemări insinuante, cîntau : „My dear, Will you come to night, For make one dance with me, On the sea from Terasa, I wait for you, And I Kiss you. Mersi..."

Şi marea îşi dădea obolul mai departe îmbogăţind pe unii, abia hrănind pe alţii, aducînd alinarea faliţilor care au crezut, vai lor, în fidelitatea norocului dintre zidurile unui Cazino prea înţelept ca să mai vorbească surzilor, „Faites vos jeux, messieurs... Rien ne va plus... Banco !", scările, un plescăit şi gata, poate doar prohodul unui ţipăt de pasăre marină, aducînd deci alinarea lor şi durerea văduvelor de pescari şi marinari nemaiîntorşi de pe unde plecaseră.

Singură, ca, marea placidă sau arțăgoasă, plină de demoni și de îngeri, își trăia scrupulele gesturilor ei fundamentale numite, mai simplu, iluzii, iluzia de a sfîrși odată cu necazurile, iluzia de a da lovitura, mărunta iluzie de a-ți umple burta, legînd ziua pescarului de următoarea doar printr-o sfoară cu lufari ori guvizi prinși cu momeală de scoici fărîmate la plaja Duduia, sau la Trei Papuci, în nordul orașului ; căutîndu-le, cu maternă grijă, prostovolul și undița pentru a le răsplăti, printr-o pălămidă sau printr-o grămăjoară de aterină lucitoare, nu atît truda, sau speranța, sau nevoia, cît nedreptatea flagrantă dintre sărăcia lor și opulența celor ce, adunați la *Bristol* sau *Elita-bar*, comandau „Homari à l'americaine" și plachie de morun ; midie fiartă pe pirostrii la *Cafeneaua marinarilor* și *Homari à l'americaine* la *Funogea*, aterină cu roșii la *Timonier* și coniac de contrabandă *Metaxa* la *Select* sau *Internațional* ; țigări aromate *Wing* și *Spud*, de dubioasă proveniență, aduse cu aceeași complicitate a mării, alături de tăciunii aprinși ai pipelor la *Tripoli*, cafeneaua șomerilor.

Fiindcă tot marea prezida adînca tăcere ostilă dintre două lumi prea deosebite, prea amarnic opuse pentru a fi împăcate vreodată, deși descindeau din aceeași a ei sărată vecinătate ; erau armatori și angrosiști, industriași de la Romăno-Americana cu jabou și lavalieră și cu fesele dublate de proeminența portofelelor, în piața Ovidiu, iar deasupra portului, strînși în jurul unei sticle de braghină, mocneau marinarii fără vapoare, tatuați în suflete cu penițe de sînge, ipistații mărunți, căruțașii, docherii și cazangiii pe jumătate surzi, cu piepturile stilcite de capul contrabuterolelor și cu tîmplele zvîcnind încă în păcănit de nituiri imaginare ; erau beteală și marele pavoaz al sărbătorilor marine cu purcei pe școndru, cu caschete

regale și cu sticle de șampanie sparte în etrava noilor achiziții plutitoare alături de doliul catastrofelor navale convertite aici în durere, dincolo în beneficii ; era dorința neliniștită de ordine cu orice preț, cazna coșmarului deasupra tizicului de bani într-o parte și zvîcnetul tot mai sonor al miniei de cealaltă parte, numită eufemistic în ziarele vremii *anarhie* și *răzmeriță* de către cei ce nu voiau să înțeleagă că e vorba de acumularea progresivă a unei conștiințe de sine, de scadențe apropiate în vreme.

Marea, tot marea le seconda pe toate, iar orașul, conștient de mărturia ei funestă, încerca zadarnic s-o adoarmă în plînset de balalaici și de romanțe guturale la *Cochino*, luxosul restaurant cu grădină, sau s-o astimpere cu valsurile fanfarei din piața Grand în vecinătatea țărmului.

...Și acum, trecînd pe lîngă elocvența marină a Istanbulului, mă gîndesc, nu știu de ce, la orașul meu lăsat în urmă, crescut după legile firești ale devenirii, atît de fascinant prin dialogul lui cu marea, atît de solid impus economic în rosturile lui maritime de astăzi dar, vai, pe atît de auster în fantezii albastre...

*

Să mergem mai departe ! În Marmara, o bucșă uzată ne oprește vreme de peste două ore, și în deriva lentă pe valurile molcome, nu știu de ce, triste, ne salutăm cu traulerul *Someș* în drum spre țară. După nenumărate luni de absență, mai au inima aceea largă și bună a românului să se îndrepte către noi pentru a ne întreba de sănătate. Mulțumim, e O.K ! Nea Meri, bucătarul, speră într-o coțadă de pește, are un gînd cu scordolea, dar vasul, grăbit, se îndepărtează în babordul nostru furîndu-mi primul fior nostalgic care mîine, în zori, va fi depus la poalele farului de pe coastă...

De ce-o fi Marmaraua atit de păcătos de tristă ? Poate fiindcă nu presupune vreo destinație posibilă, fiind simplă cale de tranzit între două doruri, de lume și de casă ? Sau din pricina unui cintec pe care-l ingîn la pupa, modificat după meandrele voinței mele, în timp ce sîngele elicei se prelungește șoväind în noapte ?

Adevărul e că nu-mi găsesc încă locul. Să cobor în mașină ? Pe cine cunosc eu acolo ? La comandă ? În cartul de la 20.00 la 24.00 trebuie să oficieze nea Pavel, ofițerul trei. O lecție de malaeză pe un fond dezorientat ca al meu ar avea toate șansele să mă facă groggy. Mai bine la club ! Clubul e însă gol, cu scaunele ridicate pe mese ca într-un făgădău, dimineața, înainte de a fi picat primul mușteriu, cu scrumierele masive, de lemn, în care deocamdată n-a fost strivit nici un muc de țigară, și cu o hartă cafenie marcînd itinerarul *Sinaiei*, de unde macheta minusculă a vaporului pare să mă sfideze cu poziția noastră curentă, aproape suprapusă Constanței. De parcă n-am fi plecat încă ! E gol și în careul ofițerilor. Pînă cînd singurătatea nu-i va izgoni din cabine, băieții mai au de rumegat gînduri de-acasă, resurse sufletești de consumat.

Unde să mă mai duc eu, unde să mă mai duc... Ei, bine, locuri nesimțitoare și pustii, atîtea cîte veți încăpea sub acoperișul acestei nopți a nimănui, vă voi dormi cu irresponsabilă frenezie.

Și aștipesc, asediat de mustrări și de zgomote.

1 februarie, duminică : Marea Egee. La predarea cartului 00—04, în vedere insula Psara. 08.25 A.K. Popos. Reparat instalația frigorifică a cambuzei. 10.54 Insula Levitha. Capul Spanò. 13.15 Kandeliusa. 14.30 Pornit ventilația magaziilor. 15.30 Marea Mediterană. Cer senin, vizibilitate bună, vînt moderat forța 4.

Lapte cu cafea și corn, micul dejun cu insula Icaria în traversul babordului, pe fondul de indigo intens al Egeei. Ciorbă de perișoare și mușchi à la Ștefania, la prînz, cu promontoriile stîncoase ale insulei Kos, și budincă de zahăr ars, spre seară, în largul Mediteranei, albastră așa cum nu-mi închipuiam să fie ; nu budinca, bineînțeles. Nea Meri, necruțător, ne pîndește evoluția masticatorie, iar noi, ca să-l facem fericit, ne întrecem în plescăituri extatice. „O adevărată risipă", zice afurisitul de *doc*. Șeful mecanic nu zice nimic : el mănîncă. La orele 18.40 îmi frig degetele cu un muc de țigară, iar ceva mai tîrziu, n-am consemnat ora exactă, necunoscînd pragul cel de sus al ușii de intrare în domiciliu-mi privat, verific proverbul știut printr-un contact contondent cu podeaua... Dacă o voi ține așa, tot în bășici, bube și vînătăi, ce mai las călătoriei ? Umilitoare forfotă personală într-un spațiu populat de zeii Olimpului (din Jurnalul *meu* de bord).

*

Așezări omenești solitare, cățărate pe înălțimea stîncilor golașe, argintiul lăptos al plantațiilor de măslini, golfuri aurii, sufocate de masele pietroase în lentă răsucire, faruri albe în creștetul unor promontorii inaccesibile, toate proiectate pe fondul ultramarin al apei : etrava o despică în felii păstoase, translucide, ai impresia că apăsarea mîinii ar rămîne în memoria ei și că mîine, revenind, ți-ai putea recunoaște amprentele, dacă nu chiar umbra-ți înmărmurită aplecată peste copastie.

Cum să nu cînți aici sau să nu scornești basme pentru uzul întregii umanități ? Un cîrd imens de pescăruși se abate asupra pupei, unde Anton, ajutorul de bucătar, împrăștie resturile festinului nostru de amiază : mușchi à la Ștefania pentru pescărușii Egeei. Duc binoclul la ochi și, într-o străfulgerare, zăresc o enormă pasăre-torpilă

repezindu-se către mine, cu ochii sticloși, cu ghearele încordate în dreptul sternului ca un tren de aterizare în deschidere, cu o aripă întinsă și cu cealaltă curbată spre trup într-un viraj decis... Dar nu-i decît binoclul, iar ea, o biată zburătoare flămîndă și îndepărtată.

Întreg vaporul e un filfîit de aripi și de țipete gîlgîite în contrast cu imobilitatea monumentală a pietrei din vecinătate, a cărei imagine tăcută și vag enigmatică, conturată viguros pe limpezimea orizontului, ne călăuzește pînă în dreptul celeilalte, deocamdată abia zărită.

...Și cum să nu călătorești aici ? Cred că dorința de vagabondaj pe mare își poate permite în aceste locuri să nu se nască niciînd, ea numindu-se, din primul impuls uman, nevoie ; un soi de tentație elementară de a te împărtăși țărmurilor abia mijite în geana ochiului cotropit de albastru ; o suită de provocări obsedante la extensie urmînd să te regăsești apoi, pe țărmul tău originar, într-o sintetică alcătuire. Ulise e mărunt, restul, major, aparține mării în accepția ei pămînteană. Pretutindeni, spontan și simplu, se verifică ideea că a nu călători înseamnă să nu existi ; poate în aceasta se ascunde sîmburele adagiului conform căruia „vivere non necesse est, navigare necesse est.“ Căci periplul marin este, într-adevăr, unul dintre modurile cele mai lesnicioase ale obiectivării sinelui, și dacă o uităm uneori, e bine măcar să visăm Egeea cu pămînturile ei apropiate, acolo unde marea, tot marea, ne învață acest adevăr primordial precum ea însăși.

*

Valvule solenoid, tubulaturi albe și roșii încolăcindu-se șerpește, vane și butelii pîntecoase, compresoare și gaz-freon înghesuite unele într-altele ; iar dedesubt, sub cerul lor îngust, concret și dramatic, șeful mecanic

împreună cu ofițerul său doi. Gigi R., scormonesc de azi-noapte în căutarea acelei fisuri care amenință să ne jefuiască de *agentul frigorific* al frigiderului cambuzei. Habar nu au cei doi că afară este soare, că mai există un alt orizont cu țipete fulgurate de pasăre și insule mitologice. Pentru ei, Egeea nu există decît în accepția sa caldînvăluitoare de primăvară nebună de februarie și, încă de pe acum, Marea Roșie cu făgăduința ei toridă în stare să ne coacă proviziile înainte de a le vedea ajunse pe plita lui nea Meri ; asta, dacă nu găsesc blestemata de gaură pe unde se scurge freonul, sîngele instalației, calm, stăruitor, cu perfidia lentă a marilor catastrofe, înscriind evoluții resemnate pe cadranele indicatoare din preajmă.

Amîndoi mecanicii sînt răzbiți de oboseală, dar a abandona partida înseamnă să compromiți voiajul într-un fel sau altul, și mîinile lor par s-o știe, agitîndu-se calificat în ceea ce ar putea să se cheme *cadru operator*, printre mărunțaiele metalice ale unui pîntec hemoragic ; e o fisură infimă, o plagă inobservabilă cu ochiul liber pe țesutul complex, ramificat al unui organism, lucru care presupune să iei, răbdător, centimetru cu centimetru în bătaia lămpii alogene pînă cînd șansa sau tenacitatea te va duce la locul cu pricina.

Mă încearcă mustrarea de a fi întîrziat la datorie, și aș dori dacă ar fi posibil, să-mi trec în contul lor beneficiul primăverii de-afară, sau măcar în contul uitării... Fiindcă se pare că treaba e pe sfîrșite, au depistat hiba provenită din forfecarea tubului mărunt de cupru, de la refularea unuia dintre compresoarele frigorifice, și acum purced, după clasica procedură chirurgicală, la sutura plăgii. Literalmente laminat de îngustimea locului, *șeful* cositorește. Nu mai are aproape nimic din distincția care l-a inspirat pe comandant, — al cărui farmec în acordarea unor porecle apelative ține, cred, de descendența lui olte-

nească —, să-l cheme *frumusețea mea tehnică*; geme, scrîșnește, își întinde ligamentele și se contorsionează acrobatic, dincolo de limita pe care vîrsta și existența, să-i spunem, sedentară, i-o mai pot permite. Aș vrea să înțeleg de ce băiatul de la Brăila, căruia îi place amarnic viața în sensul mai condimentat al cuvîntului, a consimțit cîndva la un astfel de trai plin de amînări, compatibil mai degrabă cu structura unui ascet din născare: simt că nu-i un mister, că nu-i vorba de o poveste romantică de genul celor care te aduc la poarta mănăstirii, ci de o cale mai întortocheată spre o profesie capabilă să-l justifice în ceea ce are el, ca om, bun și trainic. Deocamdată, renunțările inerente, mai reticente la el decît la alții, fac parte din *frumusețea lui*, tehnică pe deasupra, fiindcă Aristide S. este unul dintre cei mai competenți mecanici ai flotei. Restul, mai am vreme să-l aflu.

Acum au trecut la ceea ce s-ar putea numi *reanimarea pacientului*; o sterilizare generală cu alcool, eliminarea oricărei impurități printr-un jet puternic de aer, etanșarea perfectă și transfuzia gazului în locul celui pierdut, pînă la debitul de regim al instalației. După atîtea ore de muncă neîntreruptă, indicii cadranelor zvîcnesc pozitiv în impulsuri abia perceptibile, e bine, vom avea carne și legume, mergem înainte, chirurgul își merită Egeea, cîtă a mai rămas în fața noastră, și încă ceva pe care comandantul, ieșindu-i în întîmpinare pe puntea bărcilor, i-l sugerează arborînd un aer de răutăcioasă complezență.

— Ei, cum e? S-a dres? Arăți ca vai de capul tău! A ieșit tot spirtosul din tine!

Lîngă Rodos schimbăm iar de drum spre apele răsăritene ale Mediteranei.

Șeful mecanic acordă un interes notabil țigărilor mele *Peony*, lucru care mă măgulește pînă la amenințarea directă a fondului meu intangibil. Știu că pe vapor problema tutunului, alături de cea a cafelei, constituie o problemă gravă, una dintre cele care-și permit o serie completă de atitudini umane, de la extaz la agonie ; că, în domeniul acestor apucături, poți cunoaște ipostaze radical opuse, de la aristocratismul unei *Rothman's Royals 120 s* cu filtrul dublu rafinat astăzi, la sărăcia lucie a unei bucăți de ziar umplută cu mărar sau cu tutun din chiștoace, mîine.

Știu că, pentru un marinar care se respectă, preparativele plecării într-o cursă cu o anumită durată implică, în materie de țigări, mai ales, o contabilitate aparte, în funcție de ritmul presupus al fumatului și de eventualele împrejurări excepționale care i-ar majora, odată cu bătăile inimii, consumul mediu de fum pe zi. Totul este pus la punct pînă la întoarcere mai abitir decît strategia sentimentelor, dacă nu cumva aceste sîcîitoare muște ale sufletului nostru nu vor fi odată demascate în umilitoarea lor servitute față de iarba dracului ; ultima țigară, care a supraviețuit voiajului, s-a dus și s-a întors cu tine, e fumată în prag, între sărutul acordat nevestei și cele acordate copiilor. Puținul alcool ajuns la bord se evaporă în atmosfera colectivă și însetată a începutului ; cel ce va ține greul zilelor va fi tutunul, iar aparența avariției, refuzul lipsit de menajamente la solicitarea unei țigări, măcar a unui fum de țigară, nu sînt decît glasul mameiprevederi ; dai, n-ai, ia nu da să vezi cum ai.

După cîteva săptămîni, fumatul devine o chestiune exclusiv privată, oficiindu-se în colectiv dar din resurse proprii ; neprevăzătorii se pot bucura în circumstanțe

excepționale de îngăduința ironică a unuia dintre potentații în materie ai vaporului, căpătuindu-se cu o linguriță de cafea numită îndeobște *Moca*, nu de la cunoscuta cetate a cafelei ci de la românescul *de-a moaca*, sau cu o țigară botezată generic *Ariel*, departe de orice aluzie la ghiduşul lui Shakespeare şi simplă aglutinare a lui *are el* ; adică, de ce-ai mai avea tu dacă are vecinul...

Pentru cei imuni la ironie, dispuşi mereu să se înfrunte din bunul draconic raționalizat al celorlalți, se aplică tratamente grosiere care, dacă şi ele îşi dovedesc ineficiența, se pot transforma în stratageme mai mult sau mai puțin ingenioase dar cu reuşită sigură.

Într-un voiaj lung şi greu, unul dintre mecanici, reputat pentru dezinvoltura cu care-şi dijmuia confrații, a avut suficiente motive să se mire de dărnicia extraordinară a celor din jur ; n-avea vreme să schițeze gestul cererii, fiindcă se şi trezea cu o *Altóra* între degete (marcă imaginară de țigări al cărei sens poate fi dedus prin simpla deplasare a accentului) ; invitațiile nenumărate la o cafea *Moca* îi făceau praf toate presupunerile vis-à-vis de sursa acestui nemaiîntîlnit privilegiu pe care, spre cinstea reputației lui, şi l-a asumat conştiincios pînă la întoarcere. Acasă a aflat că unul dintre colegi, prieten de familie, invocînd un motiv plauzibil, îl îndatorase la plecare înseşi consoartei lui cu o sumă de bani tradusă în țigările şi cafeaua cu care fusese gratulat de-a lungul voiajului. De-atunci, impricinatul priveşte cu îndoială orice ofertă amicală.

Nu-i o exagerare cînd afirm că, adeseori, de starea curentă a acestor provizii depinde, pe un vapor, sănătatea relațiilor interpersonale ; într-un spațiu sărac în inedit — în afara, bineînțeles, a acelor evenimente nedorite pe mare —, cu perpetuarea unui ritm monoton de muncă şi odihnă între aceleaşi fizionomii şi comporta-

mente devenite, după un timp, absolut previzibile pînă la gestul cu care-ţi înlături părul de pe frunte sau cu care pretinzi să tragi un fum, unul singur din pipa vecinului, mărunţele sîcîieli, uşoarele apucături achizitive, tolerabile pe uscat, capătă aici proporţii considerabile. Solidaritatea pe vapor presupune la baza ei o riguroasă delimitare a agoniselii proprii fiindcă nevoia, lipsită de memorie, se adună, dar de împărţit nu se împarte niciodată. Aici, în zona strîmtă a chibzuinţei individuale, *nimeni nu te creşte* : e un rezultat al unei înţelepciuni acumulate de-a lungul atîtor generaţii de marinari, iar cei ce-o contrariază dăruind fără preget sînt priviţi cu aceeaşi dezaprobare cu care sînt trataţi cei cu mîna statornic întinsă.

Nu, ca să fiu drept, *şeful* nu-mi cere niciodată ; are, repet, o distincţie inegalabilă care îmi opreşte întotdeauna pe buze dorinţa de a-i spune *nea Aristide*, pe lîngă raţia lui de ţigări antecalculată conform celor mai îndrăcite norme de consum pe mare. Îmi place însă surpriza invariabilă cu care-mi întîmpină gestul ofertei, privirea lui încîntată. *O, fumăm Peony*, cu care parcurge cilindrul sumar al ţigării, de la un capăt la celălalt, şi apoi extazul salvelor de fum dirijate, în spiritul celor mai alese maniere, spre plafonul alb al camerei de comandă a maşinii. E ca şi cum, vă spun drept, aş fuma eu în beneficiu exclusiv.

Ca să nu mai vorbesc că îmi place aici, în locul acesta strîmt dar aerisit ca o casă de munte, primăvara, între mulţimea impresionantă a cadranelor, pîrghii şi scheme de funcţionare care mă duc la gîndul unei rachete uriaşe, propulsată spre o altă lume. O fereastră largă cît peretele ne desparte de masivitatea verde a agregatului, la poalele căruia motoriştii par animaţi de reflexe acvatice, lente,

în densitatea sonoră a pistoanelor, ajunsă dincoace, la noi, ca un simplu susur de ape.

Sînt cîteva zeci de mii de cai putere, iar omul care-i hăţuieşte, omul care prezidează misterul combustiei în cei şase cilindri enormi, dispuşi în linie, cu pîrghiile supapelor ciocănind alternativ în capacele de oţel ca nişte păsări însetate, este *şeful ;* nimic din ceea ce s-ar petrece în măruntaiele acestei uzine plutitoare, aflată în neîntreruptă funcţiune luni de-a rîndul, nu-i este străin, şi gîndul acesta, privind numai haosul articulaţiilor mecanice, fără să mai vorbesc de sîrme şi tubulaturi, mă umple de un respect deosebit, faţă de care o ţigară *Peony*, fie ea şi ultima, n-ar fi decît un umil omagiu.

Întotdeauna am privit cu o mistică aparte celebrarea mişcării, corolarul viu al înlănţuirii unor fiare inerte, sau transformarea unui lichid care clipoceşte, într-o forţă dinamică nevăzută cu succesiuni ritmate de explozii şi cu puţin fum, mă rog, preţul obligat al zădărniciei. Actul minunat al propulsiei a refuzat sistematic să se închipuie în mintea mea ca un acord ingenios, e adevărat, dar profan, între un gaz în extensie şi nişte articulaţii puse să gliseze, să culiseze, să pivoteze şi aşa mai departe, simţindu-mă oricînd dispus să-l suspectez de complicitatea spiritelor ghiduşe. O îndărătnicie de tip special, similară poate cu aceea a adolescentului încăpăţînat să creadă încă în Moş Crăciun, m-a reţinut la hotarele înţelegerii modului practic în care mişcarea rectilinie ajunge să învîrtă o elice ; i-am tolerat misterul, i l-am îndrăgit chiar aşa cum ador măcinarea luminii în frunzele copacilor, dar l-am păstrat cu străşnicie cît mai departe de revelaţia posibilă.

Pe vremea de curînd apusă a maşinilor alternative cu aburi, instalaţia mecanică îşi dezvelea cu indecenţă privirilor freamătul ei multiplu, de furnicar sau de orologiu,

violentîndu-ți ochiul cu un infinit de mișcări simultane și succesive : erau deplasări lente și pendulări rapide, oscilații radiale și zvîcniri nervoase, vicleniа de șarpe a excentricelor și obscene îmbrățișări de roți dințate după o prealabilă contemplare de la distanță, era saltul mortal al capului de cruce și rotirea rafinată, în cuzinești, a arborelui mașinii împăcîndu-le pe toate fără a izbuti totuși să le împace vreodată ; era imaginea lumii însești, în furibundă desfășurare, cu ură și dragoste scrîșnită în care energia aburului își trăia fazele unei veritabile existențe biologice, de la tinerețea exuberantă a emisiei în cilindrul de înaltă presiune la bătrînețea flască, pîcloasă și inutilă a evacuării din cilindrul de joasă ; pentru ca totul să înflorească, apoteotic, în floarea de bronz a elicei...

Am lăsat, fără excepție, pe seama altora, rațiunea închegării acestei făpturi mecanice, eu rămînînd doar beneficiarul tainei, fascinatul și deci structural-conceputul împotriva oricăror demersuri practice în specialitatea ce, vai, mi-o alesesem ; aici trebuie să fi stat, îmi zic eu acum, motivul stupefacției atîtor șefi mecanici puși cîndva să mă căpătuiască cu brățara de aur a meseriei, la a căror inimă n-am avut acces niciodată fiindcă pur și simplu drumul spre inima lor trecea prin mașină.

„O, fumăm Peony !“ zice *șeful* mîngîind cu privirea cilindrul mărunt al darului meu, înainte de a-l duce la buze, și satisfacția lui vine să răscumpere ceva din păcatul erorii mele juvenile în numele căreia atîția oameni minunați au trebuit să pătimească cu mine.

*

Îmi amintesc de un remorcher uzat, uitat în serviciile portuare, pe care mă instalase obligația unei luni de practică între cîțiva inși uitați și ei în slujbă, trăind

mai mult în trecut decît în prezent, dispuși să-și petreacă ultimii ani dinaintea pensiei în singurătatea lor colectivă, răi la imixtiuni și cu atît mai răi la imixtiunea unui tînăr nepricepător ca mine.

Memoria mea reține zilele și nopțile vrăjite ale portului, fiindcă lucram în ture, dar mai ales nopțile cu truda lor înăbușită pe cheiuri, cu șiruri de vagoane slab luminate de unde țîșneau erupții înecăcioase de praf și tusea bărbătească a hamalilor, cu duduitul pompelor la dana de petrol, pe fondul întunecat al unor clădiri pustii, cutii de sumbră rezonanță pe lîngă care se mai întîmpla să trecem cu barabafta noastră astmatică.

Nu ne chemau prea des la manevre, și în freamătul nocturn al portului destul de rar se puteau auzi două țignale lungi și unul scurt, apelativul convențional al remorcherului nostru. În rest, în ce mă privește, dormeam somn greu de tînăr, ghemuit în lada strîmtă a unei cușete negre, fără așternut și fără pernă, pe o saltea aspră ca o miriște, invocînd bunăvoința zeilor pentru a ne absolvi de orice chemare, dealtfel oricînd inoportună ; iar căpitanul și șeful meu mecanic jucau table.

Ar fi mai nimerit să spun : *trăiau* table. Fiindcă nu cred să-i fi văzut, cu excepția perioadelor de manevră, altfel decît față-n față, pe covertă, deasupra unei cutii nenorocite, înfruntîndu-se din zaruri și din ochi ca de sub aripa protectoare a unei viziere imaginare și aruncîndu-și provocator pietrele fiecare sub nasul celuilalt. Tot ce mai putea fi ambiție, spirit vindicativ și satisfacție în mădularele lor obosite se consuma aici, deasupra acelui calup de lemn tocit încît nu mai puteai deosebi săgețile albe de cele negre sau măcar culoarea pulurilor. Ai fi zis că acolo unde se duceau, între ture, nu făceau decît

să se întremeze în vederea următoarei confruntări, că sînt legați unul de celălalt printr-un blestem care, la simpla recunoaștere, trezea în ei instincte cavalerești de turnir tradus, prin uzura vremii, în niște pîrlite de table.

Cel venit al doilea îl stîrnea pe primul sosit, așezat deja în fața cutiei, cu zarurile fremătînd în pumn, îl stîrnea deci de departe, de pe chei, pentru ca, abia ajuns pe punte, înainte chiar de a-și scoate capul de sub piepții combinezonului de lucru, să bîjbîie în căutarea scaunului : *azi te rad, vezi c-am venit cu vîntu-n față, ăla fraier dă de două ori, poartă-n casă, bate, fuge și astupă, uh, os din genunchi de...* Întreg limbajul pitoresc al cafenelelor din poarta Levantului se bătea la gura lor, în timp ce-și împărțeau gustul izbînzii și al înfrîngerii ; soarele matinal îi găsea tot acolo unde-i lăsase la apusul său din ajun, poate mai gîrbovi, mai căzuți între puluri dar nicidecum mai dispuși la lichidarea ostilităților.

Nu mai exista nimeni pentru ei atunci, iar eu cu atît mai mult nu existam ; dormeam în cușeta mea neagră, cu genunchii la gură, implorînd zeii să nu ne cheme la manevră, tresărind la două țignale lungi și lungindu-l în somn pe cel de-al treilea ca să nu fie scurt și deci să nu fim noi aceia, mulțumirea — eventuală — că sîntem lăsați în pace mă adormea din nou, nu înainte de a nu percepe zgomotul persistent, de rîu veșnic al zarurilor, și astfel practica mea își depăna rostul ei bizar către marginea lunii.

Fusesem deja catalogat, integrat fără echivoc în rîndul ignoranților din naștere, dar așa cum o fac oamenii stăpîni, pe o singură meserie, socotind-o în consecință unica de pe fața pămîntului, unica soluție de a exista, de a-ți întemeia o familie, de a concepe copii și de a-ți da o părere competentă despre, să zicem, calitatea nutritivă

a orezului. Raporturile mele cu șeful mecanic se întemeiau pe o reciprocă toleranță ; el îmi ierta incapacitatea stîngăcia cronică în strîngerea unei piulițe, în închiderea unei valvule, eu nu-l băteam la cap cu întrebări de ucenic sîrguincios, și-i mai toleram și tablele, fără ca el să știe că mai percepeam un preț suplimentar de rezistență psihică din vecinătatea îmbărbătătoare a mării. Apa neagră, uleioasă, pe oglinda căreia aluneca gîfîind silueta noastră butucănoasă, deschiderile trecătoare ale unei guri de orizont marin în drumul nostru printre faruri mă făceau să uit grava impostură, stupefacția, dovedită cu timpul îndreptățită, cu care îmi fusese întîmpinată opțiunea pentru marină de către fostul meu profesor de limba română Caragea, și deopotrivă, tălăzuirea întăritată a babaroaselor de pe covertă.

Pînă într-o noapte cînd, prins în tremurul unei febre răutăcioase, cu dinții înfipți în țesătura îmbîcsită a saltelei, atacat fără încetare de carcalaci, gîndacii neobosiți ai vapoarelor vechi, istovit de insomnie și traumatizat de zgomotul înfiorător al zarurilor de deasupra, de *șase-șase*, de *poartă-n casă* și de *nu merge, crapă tabla*, am simțit că nu mai suport și am izbucnit. Nu știu cum am ajuns în gura tambuchiului și nu știu efectiv ce le-am putut spune, începenindu-i în ultimul lor gest de parcă le-aș fi turnat pe umeri lavă fierbinte ; a fost, oricum, punctul meu de vedere, jumătate delir, jumătate rechizitoriu la adresa concepției lor despre viață, mare și muncă. Le-am vorbit, pare-mi-se despre resemnare, despre descurajarea lor senilă, despre inutilitatea lor găunoasă de inși scîrbiți, scoși în afara existenței, purtînd nume de două fluiere lungi și unul scurt, uitat de toți, ca și ei, uitații, le-am vorbit încă de multe altele, încît mă minunam eu însumi cu ce prilej, în ce durată subsumată traiului meu lucid m-am putut gîndi la ei atît de sistematic. Eram

caricatura lui Savonarola, așa cum stăteam cu capul înfipt în capacul tambuchiului, expunîndu-mi doar jumătatea de sus a trupului amarnic scuturat de friguri, dar pornit să tun și să fulger, de la tribuna tinereții mele încrezătoare, împotriva zădărniciei.

Liniște ! Vreau să spun că a urmat aproximativ un minut de tăcere istorică de care se va fi mirat însuși bătrînul nostru remorcher.

Apoi au început să joace iar. Dacă ar fi încetat, dacă s-ar fi dus să se culce, probabil că, trezit din beția febrei, n-aș fi trăit simțămîntul aprig al mustrării pe care l-am trăit în restul nopții, cu tîmplele zvîcnind ca niște arcuri sub presiunea zgomotului de pe punte. Ce m-a apucat ? Ce mi-o fi venit să trag cu dinții de liniștea lor iluzorie ? Și cum mi-am putut eu închipui că aș putea tărîma ritmul lor de viață ajunsă la ultima soluție, aceea a mimării ei ?

Deasupra mea se așezau pulurile pentru următoarea partidă iar eu reflectam astfel, cu patetismul meu juvenil, disponibil la atîtea, încă nebănuite, urcușuri ; încercam o nesfîrșită milă pentru cei doi de la înălțimea bogăției mele de Cresus...

Se întîmplă de multe ori ca, odată ajuns, după îndelungi zbateri lăuntrice, la o concluzie, să te fixezi în ea cu bucuria regăsitului, uitînd că abia te așteaptă un milion de alte regăsiri, din ce în ce mai limpezi. Eu rămăsesem aici, deci, la conștiința superiorității mele zdrobitoare al cărei apanaj nu putea fi decît toleranța în fața umilelor existențe.

Spre dimineață, ne-au chemat la manevră. 'Am coborît în mașină ceva mai tîrziu, lăsîndu-i timp șefului mecanic să mi-o ia înainte ; un spate gîrbovit, aplecat asupra telegrafului, și o tăcere jenantă, subliniată de foșnetul constant al supapelor.

— Ai venit ? întreabă, mai mult constată el, într-un tîrziu, tot cu spatele, și fără a-mi da răgaz să-i răspund : deschide valvula de purjare !

Mă îndrept orbește spre peretele care despărțea mașina de compartimentul căldării, și pun mîna pe...

— Mț ! Aia nu-i valvula de purjare. Aia-i valvula registru !

Întind atunci mîna spre...

— Mț ! Nici aia ! Ia, uită-te mai bine !

În glasul lui nu ghiceam nici un fel de ranchiună, dorință expresă de a-mi da o lecție, ci doar ascuțișul unor convingeri. Mă îndrept, nesigur, spre floarea unei alte valvule...

— Aia e, fiindcă aia ți-a mai rămas. Bravo !

Se întorsese către mine, în sfîrșit, pentru ca, de la înălțimea strivitoarei lui superiorități, să mă privească cu nețărmurită milă ; nu neapărat contrîndu-mă, încercînd cumva să-mi amintească de penibila mea comportare nocturnă, ci poate doar asumîndu-și întîmplarea ca pe un drept la replică sau, dacă vreți, ca pe febra lui personală. Și-mi mai întinde cu blîndețe înduioșată una din țigările lui *Naționale*, ca să-mi ilustreze probabil viziunea lui privată asupra ideii de toleranță.

Restul manevrei l-am petrecut în tăcere.

Coincidența a făcut ca, urcînd malul portului, să dau față-n față cu fostul meu profesor de limba română, omul care ținuse morțiș să mă îndepărtez de ideea unei cariere, considerată, cu instinctul lui pedagogic, străină de opțiunile mele reale. Eram doborît de febră, de noaptea nedormită, și ros de toate îndoielile lumii. N-ar fi trebuit să-l întîlnesc tocmai atunci, poate că n-ar fi trebuit să-l mai întîlnesc niciodată, dar întîmplările ne silesc să ne mulăm după logica lor, eu nefăcînd excepție. Mergea agale spre liceul pe care-l abandonasem și, dînd cu ochii de mine,

s-a adresat întîi unui interlocutor imaginar în timp ce totuşi mă privea cu zdrobitoarea şi încă compătimitoarea superioritate a celui căruia i s-au confirmat presupunerile :

— Ia, uite-l pe Novac ! Aoleo, Novace, Novace...

M-am îndreptat spre casă întrebîndu-mă deznădăjduit a cui va rămîne, dintre a celor trei, mila cea adevărată.

„...O, fumăm Peony !“ zice *şeful* de-acum, mîngîind cu privirea cilindrul mărunt al darului meu, şi nu pricepe, la drept vorbind la ce-ar trebui să priceapă, că returnez astfel o datorie veche, chiar cu riscul epuizării fondului meu intangibil.

Pentru celelalte, adică pentru îndoieli, am plătit, slavă domnului, cu timp-gheaţă.

*

Spuneam că navigaţia crepusculară, fiind socotită cea mai dificilă, intră în serviciul secundului. Atunci, în cele două carturi de la 4 la 8, comanda se umple treptat de întunericul mut al mării sau, dimpotrivă, ia fiinţă în detalii sub ochii timonierilor, odată cu delimitarea tot mai precisă a bordurilor decupate din fondul ultramarin al apei. Motorul însuşi pare să ia act de această dinamică a luminii, reîmprospătîndu-şi sonor puterile sau, dimpotrivă, reducîndu-le la măsura şoaptei, într-un tulburător ciclu uman, iar catargul mare, susţinînd bigile de greutate, aspiră spre constelaţia Orionului, mai strălucitoare aici decît aiurea ; seara, în plinul puterii sale, dimineaţa, între aceleaşi ore, zăcînd pe aşternutul orizontului. Înspre stînga, Sirius ne zgîndăre pleoapele şi acum, cînd intrăm în noapte, pare să-şi fi găsit un cuib odihnitor pe cozorocul căschetei lui nea Titi care, urcat la comandă, într-o atitudine extatică, inspiră moartea zilei.

— Va să zică, oţelul folosit în construcţia navelor este mag-ne-ti-zat de cîmpul magnetic terestru. Buuun ! Noi

ce știm ? Noi știm că : asupra rozei compasului magnetic aflat la bordul oricărei nave acționează, nu-i așa, acționează...

M-a bătut norocul să-l întreb pe căpitan, pe masivul nostru căpitan cu ochi albaștri, de ce mai e nevoie de compas magnetic din moment ce dispunem de girocompas.

—...acționează, va să zică, intensitatea cîmpului magnetic terestru cît și intensitatea cîmpului magnetic gene-rat de...

Mă privește stăruitor, didactic, ca și cum ar vrea să pătrundă prin parietalul meu în acel teren virgin pe care trebuie el să traseze pîrtiile luminoase ale unei vitale înțelegeri.

— ... generat de...

— ... de... zic și eu.

— De navă ! De navă, dom'le ! Ei, bine, în terminologia tehnică, operația ce urmează a fi făcută se numește compensația declinației magnetice. Răbdare, acum vom ajunge și la întrebarea dumitale.

Reiese pînă la urmă că tot în ce-i vechi avem încredere.

Tîrziu, cînd părăsesc comanda, înecați în întuneric, am impresia că nu vaporul ci însăși noaptea palpită în jurul nostru.

2 februarie, luni : 14.15 Redus mașina pentru ancoră Suez. 14.45 Funda stînga, 2 chei de lanț. Ancorați în rada portului Suez pentru așteptarea formării convoiului. 20.00 Funda stînga încă 1,5 chei de lanț. 24.00 Vira ancore. Așteptare pilot pentru intrarea în portul Suez. Cer parțial acoperit, vizibilitate bună, valuri moderate.

Mă grăbesc să consemnez evenimentul derutant, în absolută premieră personală, al acestei primăveri de

februarie. E, oricum, un risc să atentezi la fatalitatea anotimpurilor ; prins congenital în ciclul obligat al celor patru mari atitudini naturale, egale și insensibile la preferințele noastre pentru una sau alta dintre ele, iată-mă bruscîndu-mi calendarul la numai două zile distanță de iarna casei. În spatele meu, dacă nu chiar în văzduhurile încă neavizate ale ființei mele lăuntrice, mai ninge, e polei și chiciură, iar memoria unui ritm biologic amputat fără veste mă mai zgribulește, inutil, sub avansurile solare ale Mediteranei.

Nici nu ne dăm seama cît de profund aparținem unui pămînt anume, și el nouă prin ceea ce ne inspiră la nivelul celulei. Îmi simt trupul contrariat, cel pus pe gestații îndelungi, somnolente, cu scadențe prin martie, dat prea curînd afară din văgăuna hibernării.

Buimăcitor e că mîine va fi vară. Va să zică tot ce înseamnă primăvară pentru mine, parfumul purificator al vîrstei reînnoite, convalescența calmă a lui aprilie și imaculata lui concepțiune, sămînță, germinație, muncă, totul va apune mîine, la hotarul unei zile albastre. Pe urmă va fi tot mai vară, pe măsură ce vom coborî spre Ecuator, via Tropicul Racului, la Singapore și la Bangkok fiind vară de tot ; grîul acestui an va crește fără mine, porumbul înalt, regăsit — să sper — la vremea laptelui, îmi va întoarce, aferat, spatele, iar florile de salcîm, trufandalele și dudele vor fi cățărate pentru mine pe versantul abrupt al unui timp ireversibil.

Cinstit vorbind, nu-mi prea dau seama cît de mult le-am trăit vreodată prezența, dar absența lor mă va afecta cu siguranță.

Apoi ne vom întîlni cu un soi de primăvară-toamnă în vecinătatea Haiphongului, pentru ca în Japonia lunii mai, sărind peste iarnă, să vedem înflorind *sakura*, floarea cireșului ; și din nou vară, luată invers, lungă pînă în

Constanța, și de-aici pînă-n septembrie cînd mă voi re-întoarce în ritmul matern al celor patru anotimpuri.

Hm ! Va trebui încă de pe acum să mă scrutez cu o atenție deloc îndoioșată, suprimîndu-mi din față orice protest al obișnuințelor contestate prin forța împrejurărilor...

*

E, mai întîi, primăvara noastră pornind întotdeauna dinspre mare, cu efluvii iodate de ierburi și de scoici tinere, le simți încă dinaintea echinocțiului cum urcă greu, conspirativ, ca niște seve, străzile estice ale orașului, furișîndu-se pe lîngă ziduri și mocnind îndelung pe la răspîntii. Ploi urîte și cețuri pletorice, răzbunate pe uscăciunea iernii, astîmpără setea reveriilor solitare — deși localnicii sînt mai puțin predispuși la peripatetică —, sarea mării intră în vopseaua proaspătă a gardurilor și în calafatul puținelor bărci întoarse cu etrava spre orizont. Pașii sună, înăbușiți, pe asfaltul lucios al străzilor cufundate în neguri scandinave din care abia răzbesc turle de biserici, de macarale și de mai noi edificii : faleza Cazinoului e goală, dacă n-am socoti vînzoleala puilor de pescăruș bătînd cu aripile lor stîngace suprafața impură a apei din apropierea micului port turistic al cărui somn greu, vai, nu cunoaște anotimpurile, în timp ce, spre nord și spre sud, orașul își lustruiește neobosit porțile ospitalității.

Ai zice că-i toamnă dacă nu te-ai uita în frunzele abia răsărite ale puținilor castani și dacă n-ar mai pica, între două mohoreli, acuarela vie a unei zile cu soare tînăr, alintînd, pe lîngă Muzeul de arheologie, mormintele de piatră ale bravilor arhonți tomitani și scoțînd reflexe iuți din solzii vreunui lufar prins fără permis de băieții orașului.

Apoi, pe neobservate, vine vara care, cu puține excepții, nu aparține localnicilor. Marea, mută, se scutură de orice poezie, se ascunde sub propria-i hlamidă, lăsîndu-și călcate în picioare minuscule margini ; extazul cedează locul febrei cu autobuze despletite gemînd din șasiuri, cu foamea ritmic reînnoită a sejururilor, cu plaje arhiaglomerate de la Mangalia la Mamaia și cu orchestre de café-concert căutînd zadarnic pe țărmuri acordul unor armonii pierdute prin însăși prezența lor turbulentă și utilă. Succesivele recolte de odihniți vor conferi, prin nedreaptă judecată, celor ce rămin aici ca să-i primească și la anul și la mulți ani, iluzoria fericire amorală a veșnicilor beneficiari de vacanță marină, neaplecîndu-și urechea la zgomotul trudei din vestul orașului.

Fiindcă nimeni n-a reflectat de ajuns la condiția unui oraș împărțit simultan între muncă și odihnă. Prinși în ritmul obligațiilor fără amînare, constănțenii visează măcar la un soare răbdător de după-amiază, cînd umbra falezei, lungindu-se peste plajă, le va ciunti, grăbită, dreptul la beatitudine estivală. Cîți dintre ei, rămași pînă-n toamnă albi ca laptele, nu și-ar dori un concediu la mare ? Doar liceenii, cu lipsa de prejudecăți a vîrstei, își leapădă veșmintele din mers, profitînd de o oră liberă în favoarea unei zbenguieli incomode pentru extaticii sezonului.

Vara, marea la Constanța e un templu profan, cu pronaosul maculat de pantalonii scurți ai sentimentelor ocazionale și cu naosul retras spre orizonturile pure, punctate de vapoarele radei și de delfinii rațiunii ei eterne.

(Prima vară, cunoscută cu adevărat, a orașului a coincis cu întîia mea vară conștientă, petrecută după ferestrele unui birou potopit de hîrțoage, în calitate de funcționar sezonier al statului ; confruntam depunerile unor impozați cu o evidență nominală uriașă și bifam unde se cădea,

bucurîndu-mă pentru cei ce scăpau de grijă și deplîngîndu-i pe cei rămași în urmă... Instituția, populată de oameni posaci, așa cum ni se par din perspectiva adolescenței toți cei de care depindem, poate în afara părinților, se afla ceva mai jos de piața Ovidiu, constrînsă fiind la o formă arhitectonică bizară din pricina unor străzi sucite care-i precedaseră nașterea.

Nu vedeam propriu-zis marea ci doar împrejurimile ei care mi-o reverberau în conștiință, dacă nu cumva sentimentul prezenței sale apropiate se sădea prin mine în ceea ce se întîmplase să mă înconjure ; calcane cenușii de clădiri, închipuiri bulboase de ardezie, unghiurile supte ale bisericii de rit spaniol, holuri reci, urît mirositoare și neteneuite de case vechi cu scări de lemn și loggii umile, olanele roșcate ale acoperișurilor pe care, cu puțină imaginație, puteai auzi plesnetul elastic al căldurii mă extrăgeau, la simpla lor vedere, interiorului obscur și mereu foșnitor din hîrtii, distribuindu-mă generos acelui spațiu violat de forme și mai ales de incidențe de lumină. Cu excepția amiezii, cînd un scurt intermezzo vertical le așternea pe toate deasupra lor, cinstite și greoaie, denunțîndu-și în mutenia locului imensa lor încărcătură toridă, restul zilei le răvășea haotic, le aglutina după cele mai absurde moșturi constructive, împodobind biserica cu lucarnele colțuroase ale clădirii vecine și înălțînd somptuoase obeliscuri gotice printre hornurile amărîte ale celorlalte case. Erau, firește, doar capriciile luminii în veșnic neastîmpăr, iar eu, captiv în hora ei, printre bibliorafturi și oameni posaci, confruntînd la nesfîrșit cote și nume ; și bifînd acolo unde era cazul.

Cum stăteam în dreptul ferestrei cu privilegiul de a o deschide la discreție, puteam lua cunoștință personală de evenimentele străzii, împuținate pe măsura creșterii zilei, aproape inexistente în apogeul ei dospit, cînd pînă și

filele registrelor se înfoiau, clădite pe straturi de căldură, și din nou sporind spre marginea serii. Pe la nouă dimineața, ultimul răsuflet al mării apunea sub coatele mele ; umbra clădirii noastre ceda terenul umbrei de vis-à-vis înaintînd pătimașă ca un flux vizibil de dogoare, iar marea ne abandona cu totul pămîntului încins, nebiruit de briza de peste noapte, stîrnind totuși arareori țipătul cîte unui pescăruș pentru a nu-i uita prezența. Alte cote, alte bifări cu sentimentele aferente, alte amprente asudate pe coloanele stivelor de registre...

În jurul orei douăsprezece se desfăceau pachetele, odată cu micul foșnet îngăduit în pauza marelui freamăt birocratic, și atunci începea să-mi bată inima cu putere, fiindcă ziua de vară își întregea sensul ei prin apariția lui Tedy. Pe strada în pantă domoală, pustie de-acum, atît cît îmi îngăduia s-o găsesc din unghiul poziției mele, auzeam tîrșitul pașilor lui, sincronizat după cele mai perfecte cronometre electronice cu momentul îndestulării noastre. Trecea prin fața ferestrei, cu un aer de gentlemen, aparent dezinteresat de ceea ce se petrece dincolo de aceasta, apoi revenea fixîndu-se în cadrul ei, ca și cum ar fi fost altul, răsărit din partea opusă. Nu cerea, era, poate, restul, derizoriu, e adevărat, al demnității lui de odinioară, dinainte ca un accident portuar să-i fi alungat mințile și vorba. Bărbat chipeș încă, bărbierit la întrecere de toți frizerii orașului, cu capul umbrit de o veche caschetă colonială, își aștepta ofranda.

Nu cred să pot găsi în existența mea o expresie mai tulburătoare, mai enigmatică și mai tristă a verii constănțene decît aceea a chipului lui Tedy. Întotdeauna venind dinspre mare, exalînd mirosuri iuțite de căldură dimpreună cu colonia ultimului frizer, părea mesagerul indiferențelor ei nesfîrșite ; apoi, revenit din partea opusă, devenea însăși torpoarea amiezii, boala pămîntului fer-

mentat de acizi solari în clocot. Nu mulțumea, nu schița nici un gest de nerăbdare flămîndă, conștient poate că ne dăruie, prin el, agonia suportabilă a celeilalte jumătăți de zi, eliberînd fereastra după o minimă cîtime de timp suficientă să-și umple căușul palmelor.

Fiecare dintre noi își îmbogățește ilustrata abstractă a anotimpurilor cu sensul particular al unor întîmplări trăite ; pentru mine, vara Constanței va rămîne Tedy. Deși, dacă stau să mă gîndesc, chipul lui imobil ca o sfărîmătură de rocă croită de hazard după tiparul uman, privirea intensă și răzbătătoare prin noi, obstacole mărunte ale țărînei, mîinile-i întinse pentru a ne oferi sentimentul generozității noastre umane ar putea fi mai mult decît vara mea personală...)

...Toamna, orașul își recapătă aerul calm, recules, de nostalgică demnitate. La marginea lui albastră încep să se poticnească insinuări de ceață, de alge ofilite sau de crabi vîrstnici agonizînd pe plajă, între răsăritul soarelui și apusul uscatului. Apoi pornesc să rătăcească pe străzi, dinspre faleză, adieri oxidate și puf de păsări marine năpîrlite, în timp ce de dincolo, dinspre cîmpie, năvălește ecoul mirositor al altor metamorfoze, de porumb și de calcar dobrogean amețit în struguri.

Fiindcă toamna constănțeană începe prin a fi o toamnă olfactivă. Orașul, prins între cele două recolte, a mării și a cîmpiei, se supune unei dulci și prelungite agresiuni odorante, o mitologică alcătuire cu trup de vară și aripi tomnatice planează în indecizie deasupra lui octombrie pînă ce, cu volte din ce în ce mai strînse, aterizează în centrul orașului.

Atunci, Constanța redevine a localnicilor ; plajele își recapătă dimensiunile naturale în beneficiul reveriilor solitare, se așterne brumă pe olane, ciulinii de pe mal se bat cu sunete uscate măciulii în măciulii, iar sirenele de

ceață taie felii dintr-o numai fățarnică tăcere pontică. Marea își mută din nou templul meditației, readucîndu-și altarul pe faleză, între Cazino și statuia lui Eminescu.

...În ce privește iarna constănțeană, nu contenesc să mă mir recitind versurile lui Ovidiu : „Dar în adîncul lumii eu sînt pe-un țărm ajuns, și sub zăpezi eterne pămîntul e ascuns..."

„Où sont les neiges d'antan ?".

Dacă aș fi climatolog, m-ar intriga științific dispariția iernii tomitane. Nu mai sînt zăpezi, deși mai cad uneori ninsori anemice ca dintr-o senilizată memorie sarmatică. E doar un amestec de toamnă înrăită și de primăvară beată vorbind ca în basme în pîntecul matern al țărmului. Vînturi amare, învîrtejindu-se orbește lîngă statuia marelui exilat, nu dau răgaz norilor să-și cristalizeze agoniseala, și plouă în ianuarie cu fulgi topiți înainte de a ne cunoaște căldura frunții ; geruri seci, rupte din soclul de piatră al podișului, insinuează atmosfera planetelor moarte, atîrnînd ghirlande și draperii de sloiuri pe balustradele falezei. Marea e mai neagră decît numele-i și mai săracă decît oricînd, catadicsind abia prin februarie să-și lepede zestrea de rapana, proaspăta ei achiziție exotică, sau trupul vreunui delfin purtat de valuri cu ezitări prelungi, sucit și răsucit, pînă va fi depus pe plajă ca un dar smuls dintr-o ilustră avariție.

Poate doar spre Pescărie, în nordul orașului, să mai poți vîna o fulgerare de iarnă adevărată, frîntură de peisaj polar între două răsuflări confuze. Acolo, tonele de scoici încremenite în mirosul dur al cărnii lor ioduroase par zăpadă brună, iar plaja pare să se încheie cu nasturii de gelatină înghețată ai meduzelor moarte.

Îmi vine greu să admit că tocmai din pricina mării, iarna la Constanța e scoasă în afara legii.

•

Să mergem mai departe ! Înaintea noastră, puțin spre dreapta, somnolează Egiptul ; un țărm neutru, esențializat, punctat de siluetele vapoarelor în așteptare. Mai concret și mai incitant îmi pare vasul libanez *Pilal*, eșuat pe coastă, a cărui poziție ne este semnalată prin radio, ca un virtual pericol. Înaintăm cu jumătate de viteză în întîmpinarea Port-Saidului, în vreme ce nea Meri, cu patetismul marilor devorați de destin, îi hăituiește pe băieți încercînd să le aplice practica sumară a botezului ; un ibric cu apă răsturnat hotește pe creștet. Știu că mă pîndește și pe mine, dar profit încă de un statut incert care-l face să ezite, deși în cariera lui de botezător, bucătarul nostru a murat o mulțime de capete solide, inclusiv cel al unei inginere. Mi-o spune cu convingere, iscodindu-mi acordul, apoi își aduce aminte că *golanii*, la botezul cu pricina, i-au mînjit femeii unghiile cu catran, și amintirea îl face să se îndoaie de rîs, să se plieze, adică, pe unica lui dimensiune.

Încep să-i cunosc pe marinari, băieții nostromului, și sînt înclinat să cred că n-a fost numai simplă șansă cea care m-a adus în mijlocul lor ; pe orice vapor aș fi găsit aceiași tineri plini de viață, aplecați cu pasiune și seriozitate asupra meseriei, deși cei mai mulți dintre ei se află pentru prima dată pe mare, proveniți fiind din diverse servicii auxiliare ale portului.

Buni, răi, nea Meri e necruțător, în ciuda faptului că, mai în glumă, mai în serios, comandantul îl previne asupra consecințelor ce descind din păcatul numit substituire de atribuții ; stă pitit în umbra ușii de la bucătărie, cu un ochi la plită și cu celălalt la victimele în trecere pe coverta,

cîntărind necontenit ibricul și basculîndu-l cu pricepere profesională în freza neofiților. Alături, nea Matei, brutarul, coace pîine și bodogănește ; e scund, are privire și vorbă piezișă, dispus mereu la replică repezită, încît pare că întregul lui fond de cumsecădenie se refugiază în pîine, o pîine divină pe care aș împărți-o în oraș ca pe o cuminecătură.

— *Să ține* de prostii. Om bătrîn și *să ține* de prostii — zice el, adresîndu-se aiurea, cu gura pungită a vehementă dezaprobare.

Pe intervalul strîmt dintre peretele bucătăriei și parapetul bordului, adus de miresmele pîinii, își face apariția deja poreclitul *Saulă*, un băiat blond, înalt și subțire, aducînd într-adevăr ceva din fragilitatea aparentă a unei frînghii marinărești. Cu ochii la un coltuc fumegînd, n-are vreme să se eschiveze, și nea Meri are de ce rîde, îndoindu-se în hohote pe singura-i dimensiune și bătîndu-se cu ibricul gol pe genunchi cu o satisfacție de-a dreptul copilărească. Îi rîd și ochelarii.

— Ia, ui ! Ia, ui ! Humm ! Om bătrîn ! Și-a găs' cu ce-ss'joace ! Humm ! zice nea Matei, vorbind cu cuptorul.

Miroase, nu știu cum, a cald și a pîine, în timp ce *Pilal*, ajuns în dreptul nostru, cu prova îndreptată tragic spre elementele văzduhului, ține să ne sugereze o altă față a lucrurilor.

3 februarie, marți : 00.10 Ancora la post, încet înainte spre intrarea în Port Said. 00.55 Pilot la bord, manevră pentru legare la geamandură. 04.35 Pilot de canal la bord, în așteptarea formării convoiului 07.15 Ancora la post, foarte încet înainte. 08.30 Practic, pe Suez, viteze variabile. 17.20 Stop, Port Suez. Coborît pilotul. 17.50 Înainte, Marea

Roșie. Pe drum, instalații petroliere frecvente. Cer senin, vizibilitate bună, mare liniștită.

Începe să mă preocupe, deși, oricum, e zadarnic, chestiunea dramatică a nopților dormite ; e ca și cum, în timpul lor, n-ai mai călători. Patul e același oriunde și nu poți debita, în materie de somn, viitorul. Mă revolt de pe acum în fața inerentelor zile goale sub acoperișul cărora, neavînd încotro, va trebui să respir undeva așteptînd zile mai faste în loc să le substitui acestor prezente nopți atît de inutil de bogate. Sigur că aș putea sta de veghe alături de ceilalți, dar raționamentele contabilicești nu vin să mă avantajeze ; ar însemna să moțăi continuu, neavînd practica îndurării de care se bucură (?) atîți alții din jurul meu. Manevrele de intrare în Port-Said, îngreunate de o ploaie cîinească, i-au răpit tot somnul comandantului. Șeful mecanic a avut mai întîi o noapte *frigorifică* pentru ca, abia intrat în somnul lui binemeritat, să fie trezit de stagiar, cu spaima-n ochi și glas, cum că s-ar fi blocat din nou frigiderul cambuzei. Specialistul în electromecanică n-a înțeles că și frigiderul, săracul, doarme din cînd în cînd, și l-a făcut pe șef să se arunce aproape cu așternutul în cap pe scările mașinii. S-a dus somnul ! Pe deasupra, o conjunctivită cronică îi urmărește puținele clipe de răgaz, de moțăială pe scaunul lui de șef din fața pupitrului de comandă.

Apoi a venit manevra de intrare în Port-Said, lungă cît noaptea, cu acel gen de așteptări ce nu-și găsesc echivalent aiurea, între un demers și următorul. Nu așteptare, mai degrabă pîndă. Pîndești, în obscuritatea neclintită, să apară o lumină mișcătoare, pîndești un far, o chemare sonoră, te deplasezi, în sfîrșit, într-un alt punct, perspectiva perdelei de lumini a țărmului se schimbă lent, filmic, și iar aștepți cu mîna pe timonă, sau pe telegraful mașinii,

sau cățărat pe prova lingă auxiliarul ancorei, o comandă, un clinchet metalic ori un muget de sirenă, scurt, ca o greșeală. Pe puntea descoperită, marinarii, sub o ploaie rece, ostoită abia spre dimineață, și-au tocit mîinile în parîme, iar nostromul, nea Titi, s-a dopat cu zece cafele ca să-i poată îmboldi prin ubicuitatea-i necesară. Mai nou, i-a așteptat pe barcagiii arabi care ne vor însoți de-a lungul canalului pentru a interveni în eventualitatea unei defecțiuni în stare să strice ordinea convoiului. Ei, va să zică, indiferent de clemența sau avariția viitorului, îl încarcă pe acesta cu făgăduiala odihnei, fiindcă ziua aceasta de 3 februarie se cere la fel de trează, dacă nu cumva chiar mai trează decît cele trecute.

În ce mă privește, neavînd încotro, eu mă opresc la lumina zilei...

*

Spre dimineață, un incident neplăcut vine să sfîrșească noaptea agitată din pragul canalului ; unul dintre timonieri, Vasile M., un bărbat scund, oacheș, și-a adăugat la necazul de a nu fi dormit măcar un ceas în casă nouă, pe acela al unei plesnituri de parîmă care i-a cam ferfeniță pavilionul urechii stîngi. Începe un dans îndrăcit, contracronometru, pentru ca urechea omului să poată fi salvată, fără a ne pierde totuși poziția în convoiul gata format. *Doc*, împreună cu accidentatul, dispar pe chei, însoțiți de agentul nostru din Port-Said, în căutarea unui chirurg, în vreme ce vaporul duduie sub tensiunea altei așteptări De n-am pleca înainte de a-i vedea întorși pe cei doi !

Lucrurile se precipită însă, ocupăm locul al doilea în convoi, și vasul dinaintea noastră se angajează deja în pasa de intrare a Suezului. Ce facem ? Îi părăsim, dispu-

nem să fie transportați pe șoseaua paralelă cu canalul pînă la Ismailia, unde-i vom putea reîmbarca ? Rămînem aici pînă se vor întoarce ? Ochii comandantului se împart între cheiul aproape pustiu și îngusta cărare de apă din prova. Dar trebuie să-i dăm drumul ! Încet înainte ! Nu mai e nici o speranță, ne uităm degeaba, mă uit și eu, abia avînd vreme să-mi dau seama că pe cerul de un albastru-pal se înalță panașele primilor palmieri ai vieții mele : cu tijele lor zvelte, brune, prezidează tăcuți, în nemișcarea aerului saturat de ploaie, un oraș trist, ciuruit de proiectilele ostilităților trecute ; nu trist, mai degrabă mîhnit, încordat ca un resort, pînditor. Undeva, între pereții supraviețuitori ai uneia dintre clădirile pe care le lăsăm, resemnați, în urmă, se coase o ureche, fragilă replică optimistă la marasmul distrugerii prezente și-a celei posibile. Deși, n-ar fi singura replică ; o duzină de burnusuri negre, strînse în jurul unei grămezi de moloz împuținat în ritmul lent al ligheanelor purtate pe cap încoace și încolo.

Dar, pentru dumnezeu, cît durează croitul unei urechi ?

Stop mașina ! Ne mișcăm, totuși, inerțial, o bluză fîlfiind ca o flamură, a lui *doc*, apare pe cheiul rămas în urmă. N-am oprit însă pentru ei, ci fiindcă o dragă năbădăioasă a încurcat, printr-o fericită șansă, navigația pe canal ; prilej să ne recuperăm oamenii. Vasile e negru-vînăt, are o alură de combatant abia descins din focul luptei și, de astă dată cu echipajul complet, ne reluăm locul în formație așteptînd iar alte soiuri de așteptare

*

Port-Said, El Kantara, Ismailia, Marele Lac Amar, Port-Suez — repere sumbre respirînd durerea mută a războiului, presărate de-a lungul unui itinerar de nisip

modelat în dune pînă departe, spre cerul cu margini roșiatice. Oaze verzi ca smaraldul, explozii orbitoare în mijlocul deșertului, punctate de siluetele negre ale felahilor, tulburătoare obeliscuri de palmieri pe care le-am asociat întotdeauna în minte cu binele vieții, veghind impasibile la freamătul obscur din ogrăzile deschise ale colibelor cu cîte un măgar somnolent, un cîrd de curci gălăgioase sau o cămilă spărgînd, mare, proporțiile domestice ale locului. Rețele de sîrmă ghimpată, ochi pînditori prin dreptunghiurile ambrazurilor, un simbol de femeie înfășurată în negrul funerar al veșmîntului ei asexuat, lung pînă-n călcîie, tîrînd de mînă spre buza apei un copil, rodul fertilității ei incredibile. Poalele unei mantale fluturînd, resturile afumate și răsucite ale unor tancuri devorate de rugină, durere și nisip, zădărnicie și nisip, epave pe maluri, carcase de automobile măcinate între fălcile unui moloh nicidecum absent, retras doar în țevi jumelate sau în carapacele blindatelor ascunse între povîrnișurile moi ale dunelor. Zgomot asurzitor mocnit sub cenușa tăcerii grele, coloane dure de copaci fără umbră defilînd, odată cu noi, spre orizontul izbăvit de pămînt al Mării Roșii.

Plutim între două continente, pe firul de apă al canalului, alături de șoseaua care duce la Ismailia, rareori animată de cocoașa vreunui turism în goană nebună. Un biciclist, probabil un comisionar, poartă cu sine, pe ghidon, un orbitor buchet de flori galbene ; ne depășește, apoi se oprește chibzuind, nu știu de ce, asupra roții din spate, suficient timp pentru a-l ajunge, apoi ne depășește iar, pedalînd monoton, în ritmul dunelor pînă cînd dispare, ascuns de coturile malului.

Un buchet mare, greu de flori galbene ! Îmi pare că niciodată florile n-au ilustrat, mai aproape de esență ca acum și aici, metafora speranței.

Dintr-o pură coincidență, cele trei carturi ale punții s-au organizat după criterii de similitudine formale. E, mai întîi, cartul căpitanului, alcătuit din el însuși, masivul cu ochi albaștri, și doi timonieri : Eugen, mai-marele peste breasla cîrmacilor, și Ghiță, supranumit Gipsi, singurul care n-a plecat cu totul de-acasă dacă nu l-am socoti la fel și pe Anton, frate-său, ajutorul de bucătar aflat sub autoritatea scolastică a lui nea Meri. Toți trei, cu excepția rostirii comenzilor, și, în cazul căpitanului, a scurtelor prelegeri marinărești pentru uzul subsemnatului, vorbesc o păsărească imposibilă. Fiecare cuvînt al lui Eugen pare însoțit de regretul instantaneu de a fi fost rostit și, în consecință, e retractat pe jumătate. *Gipsi* suferă din pricina laconismului funciar al cuvintelor, și stăruința de a spune cît mai multe în minimum de timp posibil îți inspiră savoarea pitorească a discursului unui derviș între oalele sale cu fierturi miraculoase. Căpitanul, fără a fi un taciturn, consideră că s-au spus destule, iar cele ce mai rămîn de comunicat — și le comunică — își au audiența lor interioară, consumîndu-și vibrațiile în spațiile încăpătoare ale trupului său, celorlalți din afară rămînîndu-le doar ecoul nedefinit al celor ce s-au vrut spuse.

Cartul ofițerului doi, Mihai D., cel sosit cu ultima șalupă, adus cu mari sacrificii tocmai de la Galați pentru a umple un gol din rolul echipajului, e preponderent tuciuriu ; odată cu apetitul remarcabil de tutun, Stelică și-a adus pe vapor mai vechea poreclă de *Balaurul*, iar Vasile M., accidentatul din gura Suezului, se poate ascunde în orice amurg, cu puține șanse de a fi descoperit după culoare.

Cît privește ultimul cart, al lui nea Pavel, el se caracterizează prin aceea că întrunește, prin contrast cu cei

dinainte, trei *fețe palide* cu vorba așezată și limpede. Ofițerul nostru trei care-și edifică, laborios, reputația de specialist în malaeză (deși, simt cum, contrar „curcanilor" lui Alecsandri, tinde să-și schimbe mai degrabă renumele în poreclă) e virtuoz-polemic chiar și acolo unde nu întîlnește replică. Ceilalți doi, timonierii Valentin S. și Mihai C., își reclamă ostentativ, ca pentru a amenda elocvența avocățească a șefului lor de cart, lipsa oricăror ostentații ; ei n-au decît opinii la cerere.

•

Travelling lung, obositor, peste dune pustii cu iarbă aspră și rară. Obiectivul insistă suficient asupra unei țevi de tun răsucită spre zenit, apoi își reia deplasarea trudnică pe seama acelorași dune, sugerînd, sacadat, o succesiune de pași sortiți să înfrunte denivelările terenului. (Pentru expresivitatea tabloului cinematografic, vezi versul minulescian : „Treci tăcut ca beduinul ce cutreieră nisipul...").

Efectul de sharf-unsharf pe linia orizontului ruginiu, cu umbra unei așezări solitare și cîteva coroane de palmieri însoțind coloana mutilată de bombe a unui castel de apă. Brusc, plonjon vertical în cărarea oțelită a canalului, apoi ascensiune lentă pe peretele curbat al pupei unui vapor cu imaginea nostalgică (dacă se poate) a depărtării închipuită în silueta confuză a celuilalt vapor ce ne urmează. Obiectivul se stabilizează, în sfîrșit, pe puntea bărcilor unde, după o scurtă panoramare, cu scările urcînd spre comandă, cu cavalerii solizi ai bărcii și cu dunga taluzului nisipos, atît de aproape încît pare că șterge bordul navei, surprinde în gros-plan silueta subțiratică a lui Gipsi. Suferă vizibil de căldură și e atît de concentrat în a-și domoli alergia prin energice scărpinări încît tresare

la descoperirea obiectivului sau, dacă vreți, a martorului la această scenă. Demarează spontan, avînd grijă să sublinieze cu mimica feței trecerea, altfel greu sesizabilă, de la o istorie la alta :

— He, cald, dom'le ! Păi, la Port-Said, cînd am fost data trecută... Știți cît era ? 50 de grade la umbră, vă-nchipuiți ? Că-ți blestemai și ziua de ieri dac-o mai găseai. Veneau niște cioroi la gunoi, la pupa, cu un cioc uite-atîta, și cîrîiau, mamă, mamă, de la cinci dimineața că nici cu perna-n cap nu puteai să dormi. Îi goneai, te dădeai la ei, huști !... te-ar dracu să te ia, te dădeai ca la om, așa te dădeai, da' degeaba, se cărau printr-o subțioară și-ți veneau înapoi p'in ailaltă. Ha,... te-ale dra... Că la ei cioara și cămila zice că sînt sfinte, numai să le-atingi atîtica și-ai încurcat-o. Mergi pe stradă cît e ziua de lungă și mori de sete. Pici jos ! Că tocmai băieții, hai la niște corali, e o plajă acolo, e și-un dig, da' mie tot mi-era frică. I-am lăsat să se ducă ei, duceți-vă voi, nici nu știi cînd te-apucă, mișună rechinii pe-acolo ca orbeții, ca liliecii ăia. Așa a pățit-o un băiat, tot la Port-Said, un rus, săracu', s-a dus după corali și l-a halit rechinul, dar ăștia ai lui, băieți, dom'le, *pronto*, nu s-au lăsat, că știți că rechinul, după ce mănîncă, se mai plimbă prin jur, he, he, poate mai pică ceva la ramazan. Și l-au împușcat, dom'le, băiat tînăr, săracu, uite-așa scoteau din el hălci din băiatul ăla, băiat tînăr ! Eu le-am spus să se ducă ei dacă au chef de *chap-chap*. He, he, așa zicea bucătarul nostru în Filipine cînd am fost data trecută la Manilla cu sodă caustică pentru un grangur, să-și spele sticlele de bere : *chap-chap*, și toți speriații ăia, flămînzi de capul lor, călare pe bucătar. Na și ție, na și ție ! Buuun bucătar am avut ! Așa ! Duceți-vă voi, n-aveți decît ! Eu i-am dat un săpun la un mermenghez de-al lor, că nu se mai spălase în cap de la botez, avea niște țurțuri în cap, dormea cu caprele, he, he.

că se loveau și clincheneau ca niște cloapete. un săpun. Să-mi aducă un coral dar s-a făcut coral. nici nu mă mai așteptam să mai vină, a fost ciubucul lui. Decît să mă halească mai bine dau patru dolari, și-am luat un coral frumos să-l am acasă, i-am pus lumină-năuntru, și se vede ca focu' ! Mi-era o oftică pe toți băieții ăștia, că le plac filmele dar nu se duc la schimb cu alte vapoare, ei stau picior peste picior să se ducă altul. Am văzut în China, mamă, *Teroarea albă*, de la un vapor englezesc, patru albi în echipaj și restul negri...

Sonorități molcome de motor în ralanti. Țărmul defilează monoton, permițîndu-și luxul, pe coasta africană, să ridice cîteva gheburi mărunte, pigmentate de ierburi subțiri ca niște ace înțepînd lumina. Pe cerul palid, umbra străvezie a unui val de nisip, stîrnit de înaintarea noastră, ne însoțește la fel de negrăbită. E tot ce ne poate oferi Sinaiul.

*

Spre seară, golful Suez, cu țărmurile supte de ventuzele sondelor. Flăcările instalațiilor dansează fantomatic în apa Mării Roșii a cărei temperatură s-a ridicat brusc, cu două grade, făcîndu-l pe șeful mecanic să dea ocoluri pline de curtoazie frigiderului cambuzei aflat în convalescență. Ne strîngem cîțiva în apartamentul *certified for doctor* unde gazda, respectiv *doc*, între două pahare de vișinată producție *Găneşti sur Horinceà* își mărturisește înverșunarea față de vîrsta lui de 33 de ani care întîrzie să-l decidă asupra partidei conjugale. Cam ciudată înverșunarea cîtă vreme nimeni nu-l împiedică să rămînă holtei sau să devină inversul acestuia. Cred că e ceva la mijloc. Bănuiesc că starea de grație a burlăciei, cînd poți alege fără ezitare lumea largă dintre aceasta și bătă-

tura casei, cînd poți atipi într-un fotoliu adînc, în carcul ofițerilor, pe o mare clătinată, fără să-ți aduci vreun corectiv mustrător mulțumirii că ești acolo, legănat și suveran, bănuiesc deci că această minunată stare îi este amenințată de o persoană anume. *Căsnicia* — spunea Arghezi — *întoarce spiritul din zbor la coteț*. Am impresia că undeva, pe malul Dunării, se proiectează cotețul în care va ateriza spiritul hoinar al lui *doc* ; deși el, săracul, se mai zbate încă, în limitele sportivității...

Comandantul, în schimb, luat cu vapoarele încă din tinerețe, a uitat să se însoare pînă mai anul trecut. Burlăcia îndelungată e ca o beție plăcută care se lasă însă cu mahmureală și cu mustrarea unui cuget retrezit care-și chestionează trupul pe unde naiba a hălăduit în absența stăpînului. Dar asta-i mintea românului cea de pe urmă și, o recunoaște și el, *masterul* adică, sînt domenii în care experiența nu se poate transmite, de pildă lui *doc*. Ceea ce e mai trist, îi plac copiii, are o preferință înduioșată pentru cumetrii înfricoșate, cu vizite tradiționale, într-o manieră gentilică, de „saru'mîna, nașule, să-ți trăiască finul", să fie toți lîngă masă cu paharul în mînă. Poate și fiindcă absențele îndelungate l-au învățat să guste prețul rarelor întruniri familiale. Acum aspiră la un copil, dacă n-o fi prea tîrziu.

Îi notez doar pe cei doi deocamdată pe lista celor pentru care acest lung voiaj, abia început, reprezintă o amînare, un obstacol în drumul unor autoidentificări necesare.

Afară, sîntem înconjurați de torțe ca într-o procesiune nocturnă, ard va să zică inutil sevele pămîntului, și etrava noastră le tulbură reflexele acvatice făcîndu-și loc către largul torid al Mării Roșii.

5 februarie, miercuri : Marea Roșie : vreme calmă, comentarii personale.

În cele din urmă, cred că am socotit bine. Mă voi expune, fără crîcnire și fără vreo prejudecată oricăror revelații umane, reînnoindu-mi ori de cîte ori va fi nevoie optica asupra tovarășilor mei cu care mă aflu în drum spre Japonia. Firește, asta nu va însemna nici pe departe procesul optim de depistare a adevărului absolut, cîtă vreme eu însumi voi fi silit să acționez după parametrii fatal limitați ai structurii mele afective : sentimente austere, puțină prudență la expansiune sufletească, alergii la sîcîială, spirit vindicativ, irascibilitate dureroasă la monotonie, aversiune la emfază etc. etc. Nemaisocotind ineditul împrejurărilor pe care le anticipez ca imprevizibile dimpreună cu ceea ce vor declanșa ele nou în oameni. Sîntem o microlume solitară, și evoluția noastră în timp va coincide cu o evoluție sufletească de la care nimeni nu va face excepție ; cînd ne vom despărți, vom fi categoric alții decît cei plecați, măcar că ne vom cunoaște ca niște cai brezi, fiecare pe ceilalți patruzeci.

Acordînd deci tuturor dreptul inalienabil de a-și gospodări zestrea afectivă, mi-l acord și mie, de vreme ce conviețuiesc cu aceleași drepturi și-mi asum aceleași riscuri ale neprevăzutului ca și prietenii mei, marinarii. După cum nu-i pot împiedica — și de ce aș putea — să-și formeze despre subsemnatul orice părere, fie chiar și lamentabilă, nu văd de ce n-ar putea exista și reciproca.

Chestiunea se complică însă atunci cînd mă gîndesc că sînt singurul dintre ei care își va difuza public propria-i opinie asupra peripețiilor voiajului. Cum aș putea împăca sensibilitatea mea vag abuzivă, receptarea cam grecoaie și cam contradictorie a adevărului conținut în

oameni, inerentele mele erori, cu deziderатul obiectivității totale, infailibile ?

Întrebare parșivă și de prisos. Nu voi putea ! Dacă mi-aș impune totuși, amputîndu-mi subiectivitatea în perspectiva unei conduite impasibile, omițînd, de pildă, impulsurile asasine pe care le încerc în preajma Sfintei Sofii cînd stagiarul îmi smulge binoclul din mînă, aș scrie o istorie abstractă, un tratat profan de navigație împănat cu elemente de geografie fizică. Numai pentru oameni inventați, între care n-ai trăit, s-ar mai putea inventa o glorioasă viziune olimpiană.

Atunci, nu-mi rămîne decît să scriu o carte *sinceră*, urmînd ca sinceritatea mea să se confrunte cu adevărul tuturor.

Dar grijile mele sînt departe de a se epuiza, dacă nu chiar de-aici încolo devin mai prăpăstioase.

Există un scriitor român căruia, probabil din motive de afinități comune, îi port o nespusă considerație, și pe care în nici un caz nu vocația, incontestabilă, îl situează puțin excentric de larga notorietate legitimă ; aș fi dispus să cred că tocmai aplecarea sa tenace asupra mării și oamenilor ei — caracteristică aproape singulară în anvergură între vocile momentului — îl plasează cumva într-o nedreptățitoare penumbră. Fiindcă pionieratul într-un domeniu — și marea noastră, ca spațiu spiritual, rămîne încă apanajul întreprinderilor pe cont propriu — își asumă riscul solitudinii și pe acel al relativului anonimat ; pe îndrăzneț explorator îl pasc deopotrivă indiferența celor din afara cunoștinței de cauză și neîncrederea mergînd uneori pînă la dezaprobare a celor aduși, în sfîrșit, în lumina atenției generale.

Omul acesta care a trudit și sper din suflet să mai trudească la edificarea unui sentiment pur românesc al mării,

a fost cu ani în urmă oaspetele pasager al unui trauler, prilej fructificat într-o carte bogată, întrunind, dacă vreți, toate dezideratele, de la acela de document pentru uzul specialiștilor în materie, trecînd prin halta unei autobiografii spirituale logodită etern cu marea, pînă la proporțiile unui produs de ficțiune literară : o carte, într-un cuvînt, *sinceră*.

Marinarii, am mai spus-o, își socotesc meseria ezoterică și exclusivă, apărîndu-și cu ardoare tainele așa-zise ale îndeletnicirii lor și contestînd șansa acelor temerari din afară de a se putea integra, fie chiar și vremelnic, în ritmul lor de existență ; contestînd cu atît mai mult încercarea socotiților venetici de a difuza o opinie dezavantajoasă, oricît de sinceră, fie chiar și despre cel mai puțin agreat de către ei înșiși. Explicații sînt multe : prea rar solicitați ca sursă de inspirație literară, păstrați aproape sistematic în zona alintătoare a cuvintelor sonore cu care concubinează îndeobște cunoașterea superficială a celor ce-i invocă astfel, se împacă greu cu o altă față a lucrurilor. Și apoi, admit că, în fața lumii, condiția aspră a marinăriei trebuie să tolereze pînă la ignorare cusururile unuia sau altuia dintre ei ; e treaba lor exclusivă din mijlocul oceanului, se amuză, îl supun la farse pe cel în culpă de avariție, lene sau lăcomie, critică, mai înjură, mă rog, dar pînă la scara vaporului sau pînă la urechea colegului de breaslă. Încercarea cuiva de a sparge acest zid al tăcerii, chiar dacă această încercare se exprimă într-un document literar dorit sincer și revelator, întîmpină reacții neașteptat de dure, după cum s-a și întîmplat cu cartea scriitorului despre care vorbesc.

Și totuși, de ce oare ? Să fie marinarii, — oameni înzestrați cu simțul adevărului, al curajului de a-l afirma, —

atît de refractari la o tentativă nobilă de popularizare a vocației lor ? Mă împac greu cu această alternativă, iar neliniștea mea de ins aflat în fața unei întreprinderi similare sporește pînă la inhibiție. Trăind într-o ambianță concret-marinărească, m-am întîlnit nu o dată cu acordul exemplar între relatările cărții respective și realitatea faptelor petrecute. Aceiași oameni care recunoșteau fără rezerve slăbiciunile de caracter ale unor membri ai echipajului de pe traulerul cu pricina se ridicau împotriva mărturiilor corespunzătoare scrise și a celui ce a cutezat s-o facă. Simțul dreptății, criteriile judicios morale ale majorității martorilor fizici la desfășurarea de zi cu zi a voiajului se întruneau fericit cu cele ale autorului, și totuși...

Știind încă de pe acum că voi fi supus unei presiuni extraordinare de care se face frumos vinovată viața complexă și sfidătoare, că dacă nu voi înghiți pe cineva o voi spune, șansa depoziției mele literare scade văzînd cu ochii. Înseamnă că mă va paște aceeași ingratitudine a celor către care mă îndrept cu inima deschisă.

Iată-mă tîrît într-o măcinantă înfruntare de factură clasică dintre datorie și dragoste, din care am ieșit, în cele din urmă, scîlciat dar învingător, rămas, adică de partea amîndurora, ajungînd la concluzia că nu numai stricta socotință ezoterică a marinăricl a provocat scizi-unea dintre scriitorul respectiv și personajele sale reale...

Voi fi și eu personajul meu printre ceilalți. Îmi voi acorda în această calitate, cu egală solicitudine, dreptul la neprevăzut, admițînd de la bun început că pînă la bunul sfîrșit voi fi supus atîtor încercări cărora le voi răspunde, întocmai semenilor mei, și cu abuz, și cu nedreptate, și cu exagerată nerăbdare... Să mă contemplu neobosit, așa cum mă foarfecă împrejurimile, simultan cu privirea furișă

spre farfuria celorlalți ; să fiu, adică, primul personaj reclamagiu neobosit la atenția răutăcioasă și la sancțiunile morale ale scriitorului, primul deci pe rolul de echipaj literar și nu ultimul.

Cred că de-aici, adevărul difuzat prin carte, oricît de impurificat prin subiectivitate privată, oricît n-ar întruni sufragiile tuturor martorilor, devine suportabil ; solidaritatea în aprecieri, nemulțumindu-se cu simple declarații de principiu, e o probă grea, cu promovați și căzuți la examenul public. Un voiaj e o chestiune dificilă, mult mai dificilă decît un spectacol cinematografic cu vapoare privit din sală.

De aceea mai cred că, în ciuda sincerității acelei cărți atît de necesare literaturii noastre prea sărace în tematică marină, dezaprobarea celor ce au inspirat-o se instituie într-o firească sancțiune a izolării, a unui statut de observator a cărui tablă de valori s-a refuzat nuanțării în funcție de împrejurări ; dacă nu înțelegerea omenească a unor slăbiciuni omenești, să zicem, în anumite cazuri inacceptabilă, cel puțin privirea circumspectă asupra propriilor slăbiciuni născute în aceleași ocazii.

Mă dau, deci, zălog viitorului, oferindu-vă prilejul de a mă regăsi printre ceilalți, măcar dacă, cîștigîndu-mi astfel dreptul la sinceritate, voi putea încropi un suspans însemnărilor de față prin ceea ce cred că sînt și sîntem către ce vom fi la sfîrșitul călătoriei.

Socotiți-mă un personaj cu deficiențe de caracter care, iată, vă previne că va regreta îndeajuns inițiativa acestui voiaj, de parcă i-ar fi dat brînci cineva spre mare, după care, odată revenit acasă, îi va dori curînd reeditarea.

Navetele cu apă minerală se află în babordul punții pe care locuiesc. Deocamdată, în frenezia generală a începutului, *antidotul* se consumă la discreție, dar cei cu experiență știu că va veni o vreme, tocmai în căldurile tropicelor, cînd ne vom învîrti cu limba crăpată de sete în jurul sticlelor goale.

N-am o aplecare specială către apa minerală. visele mele răcoroase nu s-au întrupat cu necesitate într-un pahar broboncat de *Borviz,* nu este, nu-i nici o nenorocire, și totuși gîndul epuizării proviziilor lichide îmbuteliate aprinde în mine o scînteie atavică de primejdie și de lăcomie. Hm ! Ce-ar fi să... ?

De-aici, lucrurile se rînduiesc, năvalnic. după legile elementare ale raptului. Dezideratul binelui meu suprem se strînge în jurul cîtorva sticle nenorocite pe care *trebuie* să le car în cabină, dar, nu știu de ce, numaidecît noaptea, în neatenția celorlalți. cînd aș putea s-o fac mult mai firesc la lumina zilei. Sau să n-o fac deloc. In jurul nostru, o Mare Roșie matinală, cu valuri înspumate din pupa, iar eu evaluînd numărul posibil al butelcuțelor pe care le-aș putea transporta odată ; înmulțit cu trei drumuri.. Nu ! Cu patru !

Simt efectiv cum căldura intră din ce în ce mai adînc între moleculele fierului ce ne înconjoară.

Rușine ! N-am să fac decît un singur transport. Dar am să iau cîte pot odată !

•

M-am obișnuit să escaladez scîndurile suspendate deasupra încărcăturii covertei, către prova. acolo unde, secondat doar de foșnetul apei sfîșiată de etravă și de

tremurul abia simțit al motorului, muncește nea Bota, dulgherul.

E de neînchipuit cum lucrează asupra noastră nevoia marginilor și cum saţietatea trădează pînă și dorinţele cele mai fierbinţi. Spaţiile largi, fără repere ale mării mă împing spre locul acela strîmt, calm, ca o bătătură de ţară, cu bătăi gospodărești de teslă sau cu zgomotul de pasăre al rindelei. În stînga mea, peretele ondulat al containerului albastru ; două rulouri imense de hîrtie cerată, cafenie, și o bucată mare de placaj pe care probele nenumărate de vopsele au transformat-o într-o incitantă pictură fantezistă ne străjuiesc spatele, consolidat de peretele înalt al magaziei cu numărul unu, în timp ce pe oglinda provei dinaintea noastră stă răstignită ancora de rezervă, neagră și mută ; o ușă deschisă către încăperile de sub acoperișul teugii slobozește arome calde, odihnitoare, de rumeguș și de uleiuri minerale încropite, lăsînd să se mai întrevadă, în penumbra interioară, încolăciri înverșunate de parîme groase, ațipite și ele în asalturile valurilor de căldură. Numai către dreapta se desfășoară, fără margini, marea păstoasă, cu berbeci albi de spumă, pe care, dacă vreau, pot să n-o văd.

Pe un banc închipuit dintr-o scîndură lată, așezată pe o pereche de bînte, nea Bota fasonează *trepene*, un soi de trepte duble pe care se vor urca marinarii ca să vopsească părţile mai înalte ale vaporului. Concentrat, cu mișcări iuți și sigure, îmbucă lemnele, apoi, cu îndemînatice lovituri de teslă, le înfrăţește pentru totdeauna, dînd impresia că nu mă vede, luînd invariabil jocul de la capăt ca să ajungă mereu la același gest de surprindere exagerată, jucată, desigur, fiindcă m-a auzit venind, știe că sînt acolo, dar îmi face plăcere să cred că mi-a așteptat chiar sosirea.

— Ah ! Uite-l că iar a venit. Cît e ceasul ?

— Nu știu... Nouă, nouă și jumătate.

— Păi, de ce nu știi precis cît e ceasul ? Cum îmi dau eu seama că-i timpul de cafea, ai ? *Cofitaimul*, ai ?

Privirea lui albastră, mai palidă decît a căpitanului și mijită în severități prefăcute, dă senzația că aș fi obligat să-i semnalez mersul vremii. E alb, dar se ține bine, s-a născut în Canada și zice că s-a întors acasă, adică la *Tîrgușorul* părinților lui, prin nordul Dobrogei ; la Constanța a ajuns după ce un lup turbat i-a mușcat beregata și a rămas aici după ultima injecție antirabică pînă la cincizeci de ani cînd, vrînd să dea o replică vehementă unui amic care susținea că nu s-a construit încă vaporul lui, s-a îmbarcat ca să-i arate că, poftim, vaporul acela există.

— ... De ce nu știi, ai ? Apoi încheie, biruit de un gînd trist căruia aveam mai tîrziu să-i găsesc rostul. Ei, dacă aveam cu ibricul meu, nu mai era nevoie de ceasul dumitale ! Îmi făceam fiertura mea, acum trebuie să-i pîndesc pe alții...

Departe, înapoia noastră, pieptul alb al comenzii cu nenumărații ochi ai ferestrelor se lasă potopit de arborescența galbenă, multiplă a cranicelor și a bigilor de greutate din planurile mai apropiate. O iau înapoi, hotărît să revin cu ceasul, bîțîindu-mă acrobatic pe punțile nesigure așternute deasupra bidoanelor cu acid formic... Sînt cîteva goluri proaspete între ele, ceea ce înseamnă că barcagiii arabi de pe Suez și-au adăugat un lest util bărcilor lor naiv colorate, și constatarea mă duce prin analogie la...

Sticlele ! Dacă fac un transport și nu mă zărește nimeni, e ca și cum nu l-aș fi făcut ! Simplu ! Pentru ochii vreunui rătăcit, al doilea drum ar putea fi socotit primul, iau și cu cîteva sticle, acolo, nu se poate ?

Istoria asta cu sticlele începe să mă agaseze ca o obligație contractuală față de un căpcăun strecurat sub piele. Încă o dată, rușine !

•

Un întuneric uleios, dens, învăluie comanda în care reușim să ne identificăm doar după capetele aprinse ale țigărilor ; încolo, numai lumina provei, îndepărtată ca pîlpîirea unei stele către care am tinde mereu, și încă un grup de scînteieri pe linia orizontului, freamăt mărunt de impulsuri necunoscute, farfurie zburătoare, ochi de monstru acvatic sau simplu vapor în trecere. Ființa îți tatonează pragul oricărui posibil, e un moment de taină subliniat de tăcere și de adîncimile ascunse ale unui spațiu enorm și rece în care orbecăim după legile noastre omenești ; închizi ochii cu încordare și nu se schimbă nimic, aceeași fantezie scintilantă la marginea unui ocean interior cu farfurii zburătoare sau numai simple vapoare în trecere, îi deschizi iar, și iar îi închizi, pînă nu-ți mai dai seama încotro privești, spre tine sau spre lume, e ca o cădere în moarte, n-am crezut că te poți sufoca cu ochii striviți de fonta grea a întunericului, încerci să respiri lumină prin pupilele largi, dilatate, horcăind agonic în atmosfera rarefiată a celor cîteva scînteieri, peste zvîrcolindu-se pe uscatul nopții, și bați zadarnic din foalele pleoapelor, bați pînă în apropiere de țipăt, nuuuuu... !

— Cît ții acolo ? Valentin !

— 166 !

— Ia, fă-o puțin la dreapta ! Să vedem ce hram poartă ăsta care vrea să dea peste noi.

Așa e, măcar să vorbim. Inspir adînc, plin de recunoștință pentru cei ce-mi redau, dacă nu lumina, cel puțin siguranța unei sorți comune ; în timp ce timonierul de

cart schimbă cu două grade direcția microlumii noastre, a celor ce dorm și a acestora care mai stau de veghe.

— 164 !

— Bine-așa !

— Bine-așa !

•

Vorbim despre riscurile țărmului, despre *grenurile* omenești pentru care nu există avize de navigație, nici măcar semne prevestitoare, în mijlocul cărora marinarul poate pica senin, cu dorul uscatului prăbușit în primejdioase ambuscade. O stradă calmă, toropită de soarele amiezii care înflorește spontan în luciri de puști-mitraliere și în duruit de șenile ; o piață de oameni răvășită sub jeturile de cascadă ale furtunilor de apă, văluri de gaze lacrimogene, bîte sau cavalcade de copite ; ce-i un *tsunami*, valul uriaș stîrnit de fiorul scoarței pămîntului, ce sînt brizanții față de lava torențială a unei mulțimi întărîtate luînd în tropot surd cărarea strîmtă dintre două ziduri de baionete și scuturi medievale în calea căreia întîmplător te afli ? Așteptări, manevre sau staționări în ambiante ostile, gata să scapere într-un foc pustiitor care nu alege, armistiții nesigure între două părți beligerante, insensibile la solia ta de pace și de înțelegere, iminente stări de asediu, gata să te strîngă ca într-un clește dacă n-ai inspirația să prinzi ultima deschidere, înainte de a auzi scrîșnetul porților închise în prova ta pentru luni de zile... Războaie declanșate de un mecanism politic a cărui complicitate te plasează, absurd — absurd din moment ce te afli acolo în interesul generos al colaborării — între adversarii noii instauratei puteri. De-aici suspiciuni, obstrucții, provocări...

În Golful Persic, cu prilejul ostilităților prea bine cunoscute din părțile locului, un petrolier românesc a fost

prevenit asupra eventualelor acțiuni de luptă ale oamenilor-broască inamici. Un petrolier reprezintă o bombă prin el însuși ; dacă îi ajunge un sfîrîit de țigară, un detonant înfășurat în plastic îi și prisosește. Cîteva nopți de ochi împărțiți, vardii dublate, patrulări necontenite au dus echipajul la o stare de nervi extremă, în care troznetul unei uși căpăta proporțiile unei catastrofe.

În portul-capitală al unei țări latine, impactul revoluționar i-a surprins pe marinari abia coborîți pe țărm, iar comandantul a trăit momente de insuportabilă tensiune pînă i-a văzut, în sfîrșit, pe toți permisionarii la bord, aducînd ceva din panica, buimăceala și violența orașului în fierbere.

Vaporul pe care mă aflu, într-un voiaj precedent, a depășit Canalul de Suez cu numai cîteva ore înainte de blocarea îndelungată a acestuia, evitînd doar printr-o simplă întîmplare pericolul de a fi supus tirului încrucișat al celor două maluri. Celelalte nave întîrziate umplu azi cu fierul lor ruginit țărmurile canalului.

Vii dintr-o țară comunistă ; o atmosferă ostilă, o curiozitate cel puțin suspicioasă te fac să pendulezi, pînă cînd ultimul colet va părăsi puntea, între vigilență și teamă. Aștepți neașteptatul. Calci ca desculț prin miriște.

Într-o altă țară mare, suspiciunea capătă aspectul unei cohorte de funcționari prepuielnici și al unor chestionare indecent de amănunțite cu caziere și amprente digitale, cu poze, interdicții inexplicabile de debarcare și forfotă suspectă îndărătul atenției tale. În spatele bunăvoinței protocolare și-al zîmbetelor-rictus ghicești ușor tactica măcinării timpului și speranța că sîciiala prelungită te va obosi pînă la renunțul de a mai beneficia de ospitalitatea țărmului.

Trecem la lucruri mai amuzante. Cineva, ascuns în întuneric, a cărui voce n-o pot încă identifica, își amintește că, poposiți la malul unei foste colonii bîntuită încă de incertitudinile renașterii, au fost opriți să coboare. Singura făptură care s-a bucurat de acces la desfătările locului a fost cocoșul vaporului, un pintenog pieptos căruia binevoitorii de pe chei i-au alinat amarnica singurătate cu farmecele unei găinușe indigene. A urmat un *coup de foudre*, apoi zile de îngrijorare colectivă pentru soarta celor cîteva ouă, rodul pestriț al unei iubiri înflăcărate, pînă cînd coverta s-a umplut de piuituri infernale secondate cu intermitențe de cloncănitul patern al cocoșului.

*

Pilpîirile proiectate mai adineaori pe orizont s-au apropiat considerabil în babordul nostru, rămînînd totuși într-o formație stranie căreia comandantul, pentru a-i deslușì sensul, îi adresează cîteva întrebări prin semnalele luminoase ale lămpii Aldis. Nu ne răspunde nimeni, bizara constelație se petrece pe lîngă noi în mutenia unui fapt ireal, planetă adormită sau numai blazată prin călătorii ei, și refuzul comunicării ne umple de tristețe ; s-a umplut oceanul de vapoare golindu-se proporțional de zarva pitorească a întîlnirilor, s-au ascuțit interesele, marinăria devine o goană tăcută între două porturi, cu minime abateri de la ruta prestabilită, și numai atunci cînd siguranța navigației o pretinde. Sistemele containerizate și mai noile metode de transport cu barje speciale, basculate urgent în gura porturilor în interesul altei plecări grăbite, au schimbat breasla navigatorilor într-o ceată de funcționari sufocați de computere. Unde mai e misterul ? Unde afecțiunea de breaslă ? Pînă și asistența pe mare intră în rațiunile obligate prin convenții internaționale, și nu știi

între cît ajutorul la nevoie pornește din inimă de frate sau din tarifele judicios cîntărite ale gradelor de recompensă.

Civilizația plătește omenia, mai precis o seduce. S-a dus iremediabil acea stare de matriarhat în care pămîntul-tată își trimitea copiii să învețe de la marea-mamă lecția sublimei solidarități pentru a o împrăștia apoi pe tărmuri în legende optimiste ; acum e rîndul pămîntului să aplice mării lecția severă a interesului, după ce, mai întîi, a stors-o de inedit și de toate insulele posibile...

Știu că nu-i prea adevărat ce spun, dar trebuie să-mi asimilez suficiente resurse demonstrative pentru a-mi suprima scrupulele vis-à-vis de un gest care mă obsedează încă de dimineață. Vasăzică mă duc, iau un rînd de sticle, și dacă nu mă vede nimeni mă mai întorc o dată, și dacă iar nu mă vede ni... Ce să fac, am să-i ofer și eu Mării Roșii lecția mea de interes meschin, și cu aceste gînduri mizerabile, ocrotit de pavăza nopții, mă îndrept spre obsesiile mele pline cu apă minerală.

*

Cele două aripi-fundături ale punții mele îți oferă, noaptea, senzația unor guri adînci și negre. Licărul palid al crestelor de spumă de pe latura descoperită a bordurilor, reținut în coada ochiului altfel concentrat să depisteze eventualele obstacole de pe puntea caldă, cu vagi adieri de motorină, pare pigmentul unui zid mișcător, zidul lumii însești ștergîndu-se de noi cu afecțiunea virilă a unui bivol cosmic. Pășesc deci cu băgare de seamă, condus de clinchetul frivol al ispitelor mele îmbuteliate, intrate în acorduri de nuanță cu ampla orchestrație a motorului, bîjbîi precipitat marginile unei navete goale și o dau biniiiișor la o parte ; stiva e înaltă, fructele setei mele

absurde sînt ceva prea sus, degetele urcă pînă unde-mi permite brațul spînzurat deasupra capului fără a putea totuși atinge ultimul nivel al încărcăturii...

Stai puțin, e o provocare aici, propria mea provocare la un act imbecil înainte de a fi antisocial ! Ce faç eu cu, să zicem, douăzeci de sticle ? Cu o sută ? Cu o mie ? Cel mai bun lucru ar fi să mă retrag, deși conștiința mea uricios de trează îmi va da de-acum necontenite ghionturi, ori de cîte ori mă voi erija în arbitru al probității. Și-atunci, dacă tot... Nu, m-am hotărît. Înhaț naveta goală, n-am nevoie decît de puțină imaginație să mi-o închipui în greutatea echivalentă a zece sticle îmbușonate, și mă îndrept cu ușurare spre intrarea din tribord, aplecat instinctiv în lumina săracă a punții de promenadă.

— Hiii ! Hoții la sticli !

Nu putea fi decît el, firește. Deși, de ce mi-am zis *firește*, nu-mi pot da seama, sau nu vreau să-mi dau atît de repede.

Simt că eu și silueta asta îndesată care mi-a furat Moscheea Albastră și care-mi aține acum cărarea sîntem pe cale să ne proiectăm în conștiința generală ca un tandem de pîrliți ai uscatului ; el, propulsat de un anumit anunț publicitar, cum de l-o fi găsit, eu, de o inconsistentă chemare, amîndoi la primul voiaj și poate la ultimul ; stîngaci ca niște pisici aruncate în apă, incapabili la adaptare marină, ignoranți într-ale vaporului, și mai ales mereu împreună, luminîndu-ne reciproc bicisnicia. Nu ! Lăsînd la o parte faptul că nu-mi place să împart cu cineva calitățile și cusururile ce mă caracterizează, nu doresc să-mi împart nici voiajul care, într-un fel, îmi aparține. Și, cu naveta în brațe, mai am încă o dată prilejul să-mi afurisesc soarta care ne-a trimis pe amîndoi cu acelasi vapor spre Japonia. Deci :

— Hiii ! Hoții la sticli !

Chicotește satisfăcut, sînt al lui, pentru ca, treptat, pe măsură ce dezorientarea produsă de imaginea lăzii goale pătrunde mai adînc în densitatea carnală a alcătuirii lui bondoace, să-și schimbe chicotul în rătăcirea unui fel de rînjet. În fiecare dintre noi doarme un caricaturist, gata să se trezească la soneria resentimentelor.

— Hiii ! Da-i goali ! Și fași c-o ladî goalî ?

— Măăă... urc pe ea. O duc la comandă și mă urc pe ea să văd mai departe. Dacă-mi iei binoclul, ce să fac ? Mă uit și cu cu lada.

— Serios ?

Mă privește neîncrezător, galinaceu, cînd cu un ochi, cînd cu celălalt, și-și freacă transportat, în realizarea explicației mele trăznite, părul cîrlionțat de pe piept : are o carnație albă, groasă și poate tocmai din pricina asta cumva indecentă, cu bumbii rozului ai țîțelor învăluiți în vălătucii unei pilozități abundente, și mă cuprinde jena la gîndul că ar putea să mă creadă.

— Serios, dom'le ? Serios ?

— O să vezi !

— Păi...

Mă strecor pe lîngă nedumerirea lui, sînt convins că o să-l pască un viitor cam încurcat, vaporul nu te iartă, și cu naveta în brațe mă îndrept spre căldura lipicioasă a cabinei.

Mîine trebuie s-o duc înapoi : lada...

5 februarie, joi : nimic în vedere costier.

O noapte zdrăngănitoare care, nemulțumită probabil de eficacitatea ei somnambulă, mi-a mai întîrziat în urechi încă o bună parte din această zi, și așa scurtată cu o oră după legile înaintării spre răsărit. A fost o bătălie nocturnă inegală între răbdarea mea și apetitul muzical al fiarelor

din preajmă, în cursul căreia zadarnic am încercat să onorez preceptul pedagogic cum că ceea ce nu poţi înlătura trebuie să ignori. Melamina de pe pereţii cabinei dansa ca o cămaşă prea largă pe un trup nehrănit, scîrţîind voluptuos la încheieturi, dulapul parcă zgîria zelos cu un cui hectarele de geamuri ale lui Empire State Building, iar uşa prinsă în cîrlig pentru a face un cît de mic curent în zăpuşeala din încăpere se zbătea ca apucată în ritmul trepidant al motorului ; pe deasupra, mă înnebunea un scherzo diavolesc urcînd pînă la frecvenţe inimaginabile de unde, după o pauză respiratorie, se poticnea într-un bufnet răsunător ca s-o ia din nou de la capăt ; mă înnebunea pentru simplul motiv că în micile pauze dintre acorduri speranţa încetării avea vreme să înflorească şi să piară ; apoi, dinspre pupa, mă hărţuia sugestia sonoră a unui escadron de cavalerie luînd în copite un cîmp plin de tinichele pe care, în ciuda eforturilor, n-aveam unde-l localiza într-un spaţiu altfel cunoscut în amănunţime.

Am ieşit pe puntea numită *de promenadă*, deşi deocamdată nu-i decît locul de depozitare a unui boţ enorm de parîme. Hîţîielile cabinei lăsate în urmă dispăruseră, firesc, dar acum escadronul realiza o şarjă spectaculoasă exact pe direcţia mea în vreme ce, metronomic, acelaşi violonist nebun îmi executa, undeva, pe punţile superioare, acrobaţia lui melodică contrapunctată de bufnet. „Smuls din conştiinţa lumiiii !“ părea să spună, şi apoi hohotul. „Smuls din conştiinţa lumiiii !“ Pauză. S-a terminat, slavă dom... Hohotul.

Mă paşte neurastenia. Putea fi o uşă uitată deschisă. Urc scara pe puntea bărcilor şi, în semiobscuritatea locului dominat de cele două ambarcaţiuni pîntecoase, suspendate pe cavaleţii lor, ascult, stetoscop viu, ritmurile înconjurătoare. În spaţiul fără repere ai fi zis că ne

mișcăm multiplu, că fiecare obiect își cere dreptul de a-și alege un punct cardinal, declamîndu-și autonomia cu toată gura posibilă.

— Hiurișiiinaaaaiii !... Pooc !

Am prins-o ! E dură, vie, în mîinile mele. E ușa care dă spre cabina armatorului, o cabină goală fiindcă armatorul doarme pe țărm, în tihna nopții. Oricum, el nu e singur în conștiința lumii din moment ce cineva din largul Mării Roșii îi rîvnește somnul. Închid blestemata de ușă și cobor în mijlocul herghelici pornite, după cîte pot deduce, din scripeții bigii de încărcare a alimentelor. Chestiunea îmi depășește puterile, aici e nevoie de o lăcătușerie mecanică, mă resemnez pedagogic, am suprimat totuși sursa aluziei răutăcioase la abandonarea ființei mele, cabina mă întîmpină cu sporite energii sonore, și mă ghemuiesc în cușetă, ureche îndurerată, adăugînd la toate provocările din jur ritmul bubuitor al inimii îndelung încercate.

— Hiurișiii...

Și totuși se trîntește. Ușa aia ar trebui înjunghiată.

...Mult mai tîrziu, poate niciodată pe deplin, voi realiza principalul acelei nopți, anume că atunci pluteam sub un cer plin de stele, pe o mare scăldată în sclipiri fosforescente, departe de larma abuzivă a lumii.

•

Așa cum șeful mecanic e *frumusețea tehnică*, cu sînt *frumusețea turistică* a comandantului, după cum *doc* e *scîrba lui medicală*. Sînt, tustrei, cazuri fericite, raportate la apelative ca *bidon turtit* sau *băi, coadă de mătură* adresate altora, și acestea, la rîndul lor, fecioare față de altele.

Mă contrariază în mod plăcut dezinvoltura celui ce, în fond, impune gradul de confort psihic al echipajului și pe

cel al meu, implicit. Zic *mă contrariază* fiindcă în concepția mea hrănită de lecturi fastuoase cu skipperi englezi aristocrați și mahmuri, ordonînd doar din priviri glaciale sau din gesturi zvîcnite, poziția comandantului de navă se îmbracă într-o aură mitică, absolut privilegiată față de cea a omologilor săi pămînteni. Ordinele seci, autoritatea mohorîtă, capriciile țipate mă inhibă de obicei, mă expun unei suferințe realizate cu concursul propriului meu oportunism, devenit deodată conștient că este ; emise de *Comandant*, însă, sînt înclinat să le admit pînă la a le considera necesare, și mă mir nespus cînd dau în schimb de o degajare cu totul lipsită de prejudecăți. Sigur că e mai bine așa, dar asta, zic, nu mă oprește să mă mir în tăcere. Skipperul nostru are o voce baritonală, răzbătătoare pe toate punțile, și cînd cîntă *Noi cu drag muncim* în loc să declame canoane regulamentare sau să bage oamenii în pămînt cu ordine răstite, e ca și cum mi s-ar făgădui o nesperată vacanță.

Înarmați cu perii și găleți, cîțiva marinari spălau astăzi, spre prînz, pentru a nu știu cîta oară, linoleumul coridoarelor mereu murdărite din pricina motorinei aduse de pe covertă. Comandantul deschide brusc ușa din tribord și, pătrunzînd pe coridorul proaspăt salubrizat, lasă urme groase și negre de unsoare ca un șir de păcate pe o conștiință abia purificată.

— Pune, dragă, un preș, ceva la ușă — i se adresează celui mai apropiat dintre băieți. Noi, ăștia, ne gîndim mereu la lucruri mari, n-avem timp să ne uităm pe unde călcăm, nu-i așa ? Noi sîntem *intelectuali !*

...De s-ar ține așa pînă la capăt...

*

S-a petrecut un fenomen curios căruia abia astăzi i-am găsit dezlegarea. De trei zile mi-am spălat mocheta din

cabină, atîrnînd-o afară, în bătaia soarelui și a vîntului, fără să fi depistat nici cel mai mic indiciu încurajator cum că obiectul în chestiune ar avea vreun gînd să se usuce. Într-un climat care-ți seacă și sufletul, unde ți se evaporă și lacrimile neplînse, mocheta mea de culoarea vișinei putrede rămînea flască, șiroind de apă. Era un caz excepțional asupra căruia toți veneau să-și dea părerea, zîmbind și schimbînd între ei priviri semnificative. Numai mie îmi administrau acel gen de atenție înduioșată cu care căpătuiești de obicei victimele naivității.

*

Într-o călătorie lungă, vaporul e o desfășurare de fantezie, o scenă pe care același decor veghează la schimbările de situații, în majoritate amuzante, cu protagoniști și figuranți, ascunzînd în spatele părelnicei lor gratuități o constantă aplecare spre sancțiuni morale ; lacomi, naivi, ignoranți, leneși, îngîmfați, mitomani devin rînd pe rînd obiectul farselor colective, cei intratabili rămînînd să-și poarte mai departe, pe alte vapoare, reputația împreună cu ghinionul de a fi mereu *la mijloc*.

Inițierea novicilor, între care am onoarea să mă număr, își are formele ei rituale, variind totuși în funcție de caracterul persoanei dedus cu destulă iscusință de ceilalți și întîmpinat ca atare. Dacă te-ai născut în zodia unei perspicacități sumare, ești trimis de la comandă pînă în sala mașinilor, preț de cîteva etaje, să aduci *relevmentul*, și mecanicul te trimite înapoi cu o cogeamitea piesă de fontă la care te umerești pînă sus, acolo unde afli înciudat că trebuia într-adevăr să aduci relevmentul, dar cel din tribord. Pentru cei inapți să sesizeze sensul convențional al unor termeni geografici, se inițiază un consens de încurajare în ignoranță ; la trecerea Ecuatorului, cu alt

prilej, doi inși zdraveni s-au urcat deasupra cabinei celui ce-și închipuia brîul pămîntesc ca pe un șanț oarecare, și sărind simultan, l-au făcut pe cel de dedesubt să simtă, chipurile, hurducătura de căruță în mijlocul neteziмii oceanului. Unui ipohondru i se dezvăluie cu ezitări abil mimate că dispozitivul cu o închipuire cam savantă lipit de peretele comenzii este un aparat ionizant, destinat în exclusivitate comandantului ; în rîsul înăbușit al parșivilor lui consilieri care, va să zică, închideau ochii la flagrantul furt de ioni din pricopseala șefului, insul s-a prăjit cu dichis zile de-a rîndul, pe o căldură tropicală, la un radiator oarecare.

Unui cititor lent și aproape dezinteresat de lectura unei cărți începute fără a da nici măcar vaga impresie să fie sfîrșită vreodată, confrații îi mutau semnul de carte, în mod sistematic, înainte cu cîteva pagini, dintre cele deja parcurse. Bietul om avea cele mai acuzatoare cuvinte la adresa pîrliților de scriitori care-i dau cu ața-ntruna, repetînd cuvînt cu cuvînt aceleași scene.

Lăcomia, spiritul de căpătuială nu se iartă, și dacă cusurul poate fi întors în serviciul public, e cu atît mai bine. Cu cîteva zile înainte de revenirea în țară, brutarul are nevoie de un sac cu făină și, cum s-a săturat să-l tot care singur tocmai de la cambuza aflată departe de cuptor, în complicitate cu un amic, aruncă momeala celor dispuși s-o înhațe : comandantul a dat dispoziție ca sacii cu făină neconsumați să fie distribuiți doritorilor. Într-o clipă s-a și găsit amatorul, cunoscut pentru setea lui achizitivă, care, înhămat la doi saci pîntecoși, dădea să se strecoare spre cabină pe lîngă complicele bucătarului, picat ca din întîmplare în calea lui și îngrozit peste măsură de răstălmăcirea unei dispoziții. E adevărat, să se distribuie, dar nu sacii *cu* făină : sacii *de* făină. Singura șansă de a nu fi

învinuit de sustragerea bunului colectiv ar fi ca, dînd impresia unui băiat cumsecade, să îndrepte sacii spre cuptorul bucătarului...

Nimeni nu-şi poate explica de ce mitomania face o incontestabilă carieră pe vapor : probabil din pricină că cele adevărate se consumă rapid, sau lipsa oricăror repere vizuale într-un spaţiu nelimitat să încurajeze imaginaţia, spectaculosul inventat cu ochii în bagdadie.

Minciuni colosale, demne de competiţii specializate, vin să înfioare, prin gura cîte unui expert al fabulosului, un echipaj întreg, rămas fără replică. Performerul îi asigură de pildă pe toţi că, fiind trimis la un moment dat să măsoare nivelul încărcăturii pompate de la staţia de petrol, a scos din tanc un ins care pretindea nici mai mult nici mai puţin decît că a picat din nebăgare de seamă în pompa de refulare de pe chei. Dar ceea ce i s-a întîmplat cu porcul, o recunoştea el însuşi, depăşeşte orice imaginaţie : hrănise un godac vreme de o vară cu turte de floarea-soarelui şi la vremea Ignatului, cînd să-l facă jumări, untura nu se sleia şi pace : pasămite era uleiul din turte !

Pentru astfel de indivizi care-ţi iau în răspăr buna credinţă în ciuda oricăror somaţii şi apostrofări, remediile se clocesc îndelung, avînd, în cele din urmă, ceva din subtilitatea crudă a răzbunărilor orientale. Unui mincinos cronic i se strecoară perfid sub cocarda caschetei o mică bucată de carne care, în atmosfera tropicelor a început să fermenteze împrăştiind în jur vagi miasme de descompunere. Ingrijorarea afişată cu adîncă pricepere a celorlalţi cum că insul ar avea ceva la cap n-are audienţa dorită, şi atunci se procedează la adăugarea progresivă a unor benzi de hîrtie în interiorul aceleiaşi caschete care devine din ce în ce mai neîncăpătoare : semne evidente că i se umflă capul. Cele două simptome se întrunesc într-o certitudine,

și bietul om intră în ipohondrie și de-aici în fandacsie, renunțînd la fantasmagoriile lui sîcîitoare.

...În ce mă privește, de trei zile încoace, toți cei aflați în trecere pe puntea la al cărei nivel se lăfăie ca un prapur mocheta mea vișinie, consideră de datoria lor să mi-o boteze cu cîte o găleată cu apă de Marea Roșie...

•

După o cină îmbelșugată în ale cărei preparative nea Meri s-a întrecut pe sine, am neașteptata plăcere de a primi vizita nostromului și amărăciunea sinceră de a nu-l întîmpina decît cu o cinzeacă de șliboviță ; deși, oricum, încercînd să mă consolez, pe o secetă alcoolică precum prezenta, face bine și un sirop de vișine.

Șade pe canapea, cu brațele albe, musculoase, întinse pe masa de-alături ca două animale în odihnă neclintită, și cu șapca-i nedespărțită, dată pe ceafă. Nu-i numaidecît o poză, deși nu știu ce mă face să cred că e întotdeauna conștient de locul său într-un anumit spațiu, că în cea mai decontractată poziție își îngăduie o ușoară crispare vigilentă pentru uzul privitorilor. Are ceva din disciplina intrată în sînge a actorilor de vocație sau a gimnaștilor pentru care propriul trup nu trebuie să-și permită niciodată altă expresie decît aceea dictată de viitoarea distribuție, expresii pure, grăitoare și economice. Oboseala, atenția, elocvența, politețea își subliniază semnificațiile printr-o harnică regie interioară care poate face din nea Titi aici un om foarte obosit, dincolo un om foarte atent, profund elocvent sau extraordinar, ireproșabil de politicos. Asta mă fascinează : capacitatea lui de a fi mai mulți, de a-și multiplica identitatea, cînd majoritatea dintre noi abia-și pot duce în spinare bietul rol cu care s-au născut pe lume.

Vine seara, la comandă, în cartul căpitanului căruia îi este prieten mai vechi, și nimic nu mă poate convinge că harul său înnobilat de rațiuni cu perspective scenice, mizanscenă, prim-planuri etc., ar fi străin de silueta aceea neagră, tăcută, înghețată într-o severă concentrare hamletiană și decupată pe amurgul lunecos al mării : „Iată, pare să zică, o ipostază posibilă ! Aveți careva ceva de obiectat ? Priviți-mă sub cornul lunei și veți contempla însăși esența solitudinii meditative."

În fața comandantului este *soldatul ;* grav, încremenit statuar, cu mîinile fir de plumb pe o vipușcă imaginară, cu privirea fixată în privirea autorității, mestecă cu un minim de ostentație, numai atît cît ar fi vizibil spectatorului ager, detașarea ironică de propria-i ținută : indiciul unei autoevaluări sub orice critică pe care tot el, în altă ipostază, și-o denunță cu : Hai sictir, nostromule !...

Acum, spinarea curbată, mîinile țepene de oboseală aruncate pe masă, gîtul puternic, curbat și el ca o coloană elastică închipuie laolaltă expresia unui eretic tîrît în fața instanței sale sufletești. Eu nu exist decît ca să torn din cînd în cînd balsam de șliboviță peste o conștiință tulburată.

— Va să zică te interesează viața mea. Așa, pe scurt. În '46 țin minte că mi-au pus în circă pagube de vreo două milioane de lei. Am plecat măturător la teatrul din Constanța și după cîteva luni am ajuns directorul lui, primul director al Teatrului de stat din oraș, bagă de seamă, și-am dat lovitura cu *Vinovați fără vină*. Eu cu mintea mea și cu șase clase ale mele l-am pus în scenă. Spectacole cu el la București, la Pitești, prin țară, aplauze, ce să-ți mai spun, îl citisem pe Stanislavski de la pagina opt la optuspe, atît, fiindcă mai încolo nu era voie.

Nu era voie, nu l-am citit ! Simplu ! A venit armata, după ce mai întîi colindasem cu lopata toate șantierele de tineret din țară, să facem, să dregem, *răsună valea de la Bumbești la Livezeni*, cu băieții scoși de sub pietre, cu eroism, așa s-a făcut treabă, fiindcă altfel nu se putea ; m-am întors șeful secției artă pe Dobrogea, membru în biroul executiv al regiunii, cum era pe-atunci, ridicat în muncă, săltat membru al Comitetului Central al Sindicatelor finanțe-bănci... Punct ! A fost o istorie după care m-au eliberat din muncă, hai la Cooperație, învăț cu ce-i cu Cooperația, pun lucrurile la punct, și iar trîntit, trimis la Iași, întors la raion pe la Topraisar și terminat și-acolo cu puțin cîntec. Virgulă. În '56 m-am îmbarcat la cursă lungă, comisar politic pe *Transilvania*, după asta șef de echipaj cu o mie și ceva de lei pe lună. Am suferit, am muncit, dar niciodată n-am dat perna mea de-acasă pe alta mai dulce. În '45—'46 te urcai pe orice vapor și plecai oriunde, unii au făcut-o pe pielea lor, eu m-am uitat la ei cum se duc, aveam treabă aici. Aici, înțelegi ? N-am avut și n-am banii lui Rockefeller, dar ceea ce e extraordinar, nici n-am nevoie. Dar ce mă deranjează pe mine ca om e că de ce cînd ieși pe gura portului ești ambasador, și cînd te întorci se uită toți la tine ca la un bișnițar pus pe căpătuială ; că nu toți care răspund de marinărie în țara asta știu cu ce se mănîncă. Marinarul e un om pe care trebuie să-l respecți începînd cu a ști despre ce face el acolo pe unde se duce. Și face bine !

Uite, eu ! Sînt șef de echipaj, n-am diplomele lui dumnezeu dar am cîteva licențe de viață pe care dacă le pierd sînt mort. Sînt ale mele !

Themo, oftalmologul, are un an grădiniță, patru primare, opt de liceu, cinci de facultate și umblă numai la ochi. Cataractă — mataractă, miopie — dioptrie și gata !

La el poți să rămîi chior de-un ochi dar la mine trebuie să fiu atent cu toți să nu-mi rămînă vreunul chior de creier ; să nu fure, să nu aia, să nu ailaltă, că sîntem ambasadori, nu ? Nu-i așa ?

Mi-e silă de escroci, de afaceri murdare, de bani cîștigați dînd cu busuiocul. Eu, dacă am nevoie, cu trei rîme făcute bucățele scot trei kile de stravrizi, iau doi poli pe două kile, cumpăr o sticlă de vin roșu, mă duc acasă și-s domn cu-o saramură. Și-am să-ți mai spun ceva, despre Olinda, sau cum am găsit eu cinstea într-o colibă, într-o pădure ecuatorială pe lîngă Vasco da Gama, port în Africa. Olinda asta avea un tată portughez care-și luase cîmpii, și ea a rămas să se întrețină cu ce putea, pentru o bucată de brînză își dădea și sufletul, și un prieten de-al meu i-a dat un șal și niște sandale luate din Madras. Îi veneau ca la o regină. Olinda ! Intrai în colibă pe brînci, și la un moment dat prietenul meu și-a dat seama că și-a pierdut medalionul de la gît. Trebuia să ridicăm ancora. Cine crezi că venea spre vapor val-vîrtej pe o ploaie torențială să-ți înece și sufletul ? Cu medalionul în mînă, ca și cum îi era frică să nu-l strice ? Olinda ! Am plecat, și ea pe mal, cu șalul ei negru fluturînd..."

*

Primul film la pupa : *Fiul căpitanului Blood*. La vibrația necontenită a cadrului se adaugă o căldură umedă, înăbușitoare, și calitatea sub orice pretenție a peliculei, culeasă, se pare, dintre deșeurile uscatului. Deocamdată, ca un client virtual al tuturor spectacolelor viitoare, vreau să sper că e un accident, că n-ar fi deci urmarea unei proceduri păguboase pentru cei ce pleacă pe mare, vitregiți în acest din urmă caz de dreptul de a fi spectatori obișnuiți ; deși filmele aflate în zestrea vaporului,

după titluri, îmi dau sugestia unui curs de cinefilie începînd cu neoliticul celei de-a şaptea arte. Oricum, cu străduinţa celor doi electricieni, se mai pot zări pe ecran, sub colţul fermecat al lunii autentice, cîteva fiţe făcînd freuri în faţa odraslei lui Blood, şi asta e suficient să zgîndăre fondul inepuizabil de junele din sufletul privitorilor.

Într-una din numeroasele pauze forţate, o libelulă se aşază pe burta şefului mecanic care-şi face, speriat, vînt cu cămaşa, în risetele asistenţei. Pînă la sfîrşit, fiţele mai apar de cîteva ori stîrnind o animozitate din ce în ce mai obosită, ghicesc în asta un început de atitudine, vom fi tot mai singuri cu aceste simboluri colorate de feminitate; doar noaptea înstelată ne adună pe noi şi pe ele sub marele ei ecran, pînă cînd rămînem doar cu ea, cu noaptea şi cu resemnările noastre. Undeva, în prova tribord, străluceşte timid, ca o părere, bumbii Crucii Sudului.

Drumul spre cabină începe să devină drumul spre o casă pustie.

6 februarie, vineri : nimic în vedere costier. La predarea cartului 04—08, în babord, înaintea traversului, insula Jabal Attair. 13. 26 Abu Ali. 18.40 Insula Perim. 20.00 În vedere babord Aden. Cer acoperit, evaporaţie, vizibilitate moderată.

Am prilejul să confrunt numiri geografice melodioase, insinuante, cu suportul lor material deloc melodios şi insinuînd doar forţă brută, elementară, neagră. În primul rînd, Tropicul Racului nu se poate confrunta cu nimic, decît eventual cu o candoare. Jabal Attair, Abu Ali, Zubair : roci primare, compacte şi insensibile în masa lor geologică pivotînd ca nişte monstruoase statui carboni-

zate, ulcerînd privirile cu sugestia unor apocaliptice explozii atomice și trimițîndu-te cu gîndul la soarta Sodomei și a Gomorei. Un soare enorm dilatat, altul parcă decît soarele nostru, le decupează crestele zdrențuite pe fondul cețos-străveziu al evaporației, și nu știi dacă imaginea solitară a cîte unui far alb cocoțat pe stîncă este avanpostul civilizației sau, dimpotrivă, ultimul cuib de rezistență umană pe ruinele unei planete moarte. Abia jos, spre poale, linia arămie a plajelor le îmblînzește puțin, acolo unde trebuie să mișune rechinii paleozoicului, feroci și agili, și unde trebuie să picure, odată cu fluxul în creștere, lacrimile materne ale broaștelor țestoase.

Apoi Mocca în babord, spre seară, încercînd o vagă compensație de miraj pe fondul deșertului care se călătorește odată cu noi, pe coline înalte, către Bab-el-Mandeb, poarta lacrimilor. Mai cinstită e insula Perim, din mijlocul strîmtorii, nu pentru că, neagră și slută, ar arăta mai blînd decît semenele ei ci fiindcă, în traducere, își declară sincer identitatea de *Piază Rea* pentru cei ce nu știu s-o ocolească. Stă ca o cobe între două cărări, ghemuită în forța ei destructivă, gata să-și ofere materialitatea-i dură în ascuțișurile căreia acum se zdrențuiește, însîngerat, amurgul.

Nu-mi place aici, pe Marea Roșie ; sună a avertisment, a agonie telurică. Privirea, ulcerată de imagine, scapără îndărăt către viață : e bine că urechea timonierului e pe cale să se însănătoșească, e minunat că arătăm așa cum arătăm, pestriți și gălăgioși, buimăciți de căldură, transpirați și aproape goi, expunîndu-ne unii altora cele mai mondene echipamente de plajă. E formidabil de bine că vreo cîțiva mecanici, strînși ciorchine în dreptul unei uși, se ceartă, aiurea, pe calitatea brichetelor personale adunate din toate colțurile lumii.

Comandantul își plimbă pe puntea comenzii un șort dungat roșu și albastru, asortat cu un tricou bleu-ciel pe al cărui fond se lăfăie doi cocoși simetrici de culoare vineție ; un vapor grecesc, *Sea Succes*, ne întîmpină în drum spre nord, iar nea Meri, străveziu ca un ascet, tranșează la pupa, pe o bintă, o bucată de carne cu atenția celor ce încearcă să deslușească tainele viitorului în viscerele animalului sacrificat. E extraordinar de bine să fii sigur că orice chip ar lua aceste taine ele se vor numi, generic, viață.

Noaptea, pe la ora două, poposesc singur și nebun pe țărmul unui oraș oriental necunoscut, cu palate și minarete albe, înconjurate de grădini, cu havuzuri de porfir și jeturi cîntătoare de apă, cu terase etajate și cupole lactescente, ninse de lumina lunii ; cineva, nu știu cine, mirosea a smirnă și a dorință, mă conduce spre răcoarea unui palat smălțuit, brodat în piatră, cu plafoane de cristal și covoare adînci, înecătoare. Dar nu sînt decît tronuri de aur bulbucate în pietre verzi, de smarald, care încep să se zgîltîie amarnic la prima încercare de a te așeza pe ele...

Scripeții bigii din pupa. E răzbunarea visului meu personal pe tortura unei zile fumegînde.

Marea Roșie, în apropierea strîmtorii Bab-el-Mandeb, nu trebuie să placă nimănui, poate doar uitării.

*

Fișe caracterologice (recunosc, destul de pripite, dar disponibile la modificări pînă la restructurarea lor fundamentală.)

Îi zice *nea Ion*, e motorist dar nu din vocație, are o voce răzbătătoare, ușor nazală care, asociată cu spontaneitatea unor opinii de cele mai multe ori sentențioase, face loc în jurul său, îndepărtează și obosește. Avînd un destin

într-ucîtva similar cu cel al nostromului, se deosebește de celălalt prin ceea ce un bătrîn frizer înțelept mi-a spus odată că ar fi lutul din care ne coacem. Amîndoi au cunoscut ascensiuni notabile, au emanat cîndva acel gen de personalitate smulsă de împrejurări din anonimat și întărită de prestanța unui scaun — de unde, uneori, e mai ușor să ți se dea crezare pînă cînd, în atmosfera rarefiată de îndoielile cele firești, ale altora către tine, ajungi să mi te închipui corect spre infailibil ; și amîndoi au descins pe mare fără poate să-și fi dorit vreodată, viață de călători anonimi, din perspectiva antecedentelor.

Dar *lutul* îi desparte. Nea Titi a tras linia și a adunat, fără ca asta să se numească numaidecît resemnare, cît mai degrabă o concepție elastică despre relieful accidentat al vieții ; îl ajută ascuțișul inteligenței, adică tocmai ceea ce i-a săltat odată pentru a-i rămîne însoțitor fidel dincolo de-al treilea cîntat al cocoșilor, capacitatea de a se detașa de sine pînă la a se privi evoluînd pe scena lumii, aici acrobatic, dincolo ridicol sau tragic ; se amuză, se huiduie sau își duce mîna spre junghiul său rebel atunci cînd spectacolul memoriei îl îndurerează.

Nea Titi se distribuie, nea Ion nici măcar nu iradiază, deși cred că, cu colaborarea vieții, e un ins înțelept. A fost activist, s-a pensionat apoi, conducînd diverse servicii de prestații publice ca să se întoarcă cu fața către mare la vîrsta la care alții sînt dispuși s-o abandoneze. Nea Titi a avut întotdeauna nostalgia viitorului, prins fiind, necurmat între două opțiuni umane, una dulce, alta puternică. Nea Ion, în schimb, s-a adîncit în nostalgia trecutului, trădînd-o, nevindecat de suiș, într-o autoapologetică sonoră — pe cînd era, pe cînd făcea, pe cînd spunea cînd era cu Cineva — care-i îndepărtează interlocutorii pe cît i-ar apropia filozofia sictiristă a lui nea Titi. E înalt,

bine legat, inspiră forță, dar masivitatea, cochetînd simptomatic cu un început de obezitate, i-a ocolit picioarele împrumutîndu-i aparențele unui bizon singuratic între declamațiile sale.

Își îmbracă pieptul și burta, aflate pe aceeași verticală, într-un tricou purtînd însemnele Olimpiadei din München și-și plimbă cele cinci cercuri olimpice pe covertă ca pe un mut îndemn la solidaritate continentală, căruia puțini îi răspund, și doar în trecere.

Nu știu de ce, personal, nu pot deroga de la conduita generală, instaurată prea rapid ca să nu fie susceptibilă de prejudecată. Sînt încă o dată convins că în spatele unor manifestări puțin zgomotoase se ascunde o fire matură, așezată care, după un scurt preambul despre cine-a fost și cum a făcut cînd a fost ce-a fost, și-ar revela fondul cu nimic mai puțin chibzuit decît al altora. Mai ieri, stăteam cu coatele proptite în copastie și mă uitam, așa, în apă. Am auzit niște pași, l-am văzut venind cu toate cercurile lui olimpice și-am șters-o.

Prea devreme ! Prea devreme !...

Altul e *Șucuri*. Servește la masa ofițerilor, ospătar fiind de profesie, îmbarcat din rațiuni declarate fățiș cum că, pe uscat, ispitele meseriei sînt prea mari pentru firea lui slabă, și nu știe, cred, ce total adevăr rostește în perspectiva celor patru băieți gata plămădiți la o vîrstă la care altul abia se însoară. Preferă să tînjească pe scaunul lui din oficiu, între prînz și cină, sau în timp ce face *mezanplasul*, lucruri inofensive, exterioare faptelor culpabile, precum ar fi o licoare botezată sau altă bunăvestire de prunc în pragul casei. Tace. Îl întrebi de ce s-a îmbarcat, îți răspunde oriental că oala căpăcită nu dă gunoi în ea și iar tace. Nu e marea deci, e doar refuzul uscatului. Îl întrebi dacă la întoarcere își ia concediu, și numai după

ce-ți oferă o porție de absență meditativă își aduce aminte că trebuie să-și boteze turcaleții după un ritual care se lasă cu lacrimi și durere, și din nou tace. Pentru el mai mult vorbesc farfuriile tencuite pe peretele oficiului sau tacîmurile trîntite pe masă de trei ori pe zi, la al căror clinchet ne strîngem toți, animați de reflexe pavloviste.

Fiind chemat, alături de comandant, să facă oficiile concrete de gazdă în fața diverșilor oaspeți dintr-un port sau altul, rareori coboară pe cheiuri străine, și atunci doar ca să-și dezmorțească oasele și să-și amăgească recunoscutele ispite.

Am convingerea că atunci cînd cîntă *Banii n-aduc fericire* pe scaunul lui din colțul oficiului unde așteaptă încă din prima zi să se termine voiajul, nu știe ce cîntă...

7 februarie, sîmbătă : 03.55 Stop mașina. 04.00 Nava în derivă. 06.30 Remediat defecțiunea la mașină. 10.30 Golful Aden. 13.00 Stop mașina pentru remedieri. Cer parțial acoperit, vizibilitate moderată. Valuri mici.

Cred că mă aflu pe drumul cel bun : astăzi, spre dimineață, m-am trezit cu sentimentul că se petrece ceva deosebit, acel ceva fiind oprirea motorului principal. Fără pulsul lui vibrant antrenînd o mie de alte felurite zgomote, somnul nu mai are nici un haz. Sîntem un plaur rătăcitor, o corabie fără pînze. Aceeași senzație am mai încercat-o în jurul prînzului, cînd motorul a amuțit din nou în vederea altei remedieri.

E ciudat că după o reparație capitală care a imobilizat vaporul o lungă perioadă de timp, mult mai lungă decît se planificase, ne-am oprit pînă acum de cel puțin patru ori din pricina mașinii ; că lochul electric nu funcționează ; că instalația de desalinizare a apei e moartă fără apel ; că

mecanismul cranicelor plouă mizerabil cu ulei, descurajîndu-i pe temerarii dispuși să curețe în sfîrșit coverta ; că arborele elicei are nu știu ce deviație ; că una din turbosuflante, că sonda de adîncime, că instalația de aer condiționat, că instalația de forță din prova etc. etc. Garniturile de la conductele de evacuare a gazelor de la cei șase cilindri au fost confecționate dintr-un material aproape neserios care se sparge lesne în momentul lansării motorului, și atunci două carturi dintre cele trei pureed la înlocuirea cartonului cu clingherit, ceea ce sé putea face din șantier, pe agregatul rece și în bună pace ; nu aici, unde staționările sînt cel puțin păguboase.

Cert e că, dacă mașina amuțește, mecanicii lucrează. Încă de ieri, ajutorul mecanic a constatat că supapa de evacuare de la unul dintre cilindri *răsuflă*. O supapă de-a noastră are greutatea unui motor de automobil și o temperatură de peste 500 de grade. Am asistat la o cursă contra-cronometru, de genul celor întîlnite la haltele forțate pe pistele rutiere, cu o impresionantă coordonare a atribuțiilor, pentru înlocuirea supapei vătămate ; numai că acolo, pe pistă, nu stai ca aici pe o plită incandescentă, să tot deșurubezi piulițe strînse cîndva cu nădejdea că nu se vor slăbi ușor.

Afară, golful Aden căruia, instinctiv, îi împărtășesc neliniștea neclintirii noastre. E greu de imaginat că în pîntecul vaporului șase oameni se coc literalmente înmînîndu-și operativ sculele și înjurînd temeinic, unde e cazul, cu acel gen de seninătate bărbătească izvorîtă din convingerea că o înjurătură oportună stimulează efortul. E un calm desăvîrșit, cu munți îndepărtați, ruginii, modelîndu-și vîrfurile stîncoase pe al doilea plan al deșertului, și cu o apă abia clipocind în adierea ce ne poartă lent, după voia ei deocamdată.

Laborios depozitar al atîtor lecturi prăpăstioase, aștept cu inima încremenită să mă oglindesc în ochiul imens al vreunui balaur acvatic, să văd jerba uriașă stîrnită de coada unui calmar sau să mă cutremur zgîindu-mă la lunecarea lentă, ucigătoare, a polipilor vreunei caracatițe pe bordurile vaporului, în tentativa unei îmbrățișări pătimașe...

Se spune că în adîncurile golfului sălășluiesc ihtiozauri care dovedesc o deosebită afecțiune pentru orice fel de ambarcațiune. Dar cum portul cu numele golfului și-a stins strălucirea odată cu descoperirea drumului către Indii, închipuind exemplar dialectica necruțătoare a măririi și decăderii, îmi convine să cred că și monștrii s-au călătorit spre locuri mai prielnice ; sau, năpîrlind, au luat definitiv chipul resemnării.

În mașină e mai reconfortant, ai percepția reală a timpului închegat în forme de viață cu finalitate precisă și necesară. Cobor, știind că pe un anume obraz, destins după reușita intervenției mecanice, voi declanșa un zîmbet însoțit de gestul prea bine cunoscut, de contemplare încîntată :

— O, fumăm Peony !...

*

Am pierdut, totuși, un cașalot. Cei aflați pe punte l-au văzut aruncînd trei jeturi de apă înainte de a dispărea în necunoscutul din care răsărise.

*

Glosar marinăresc. Maiagonul (sau marțagonul) e un ciocan ale cărui extremități ascuțite, dispuse în planuri perpendiculare, servesc la șubrezirea stratului vechi de vopsea de pe structurile navei. Efectul complementar e

zgomotul care nu servește decît la încordarea nervoasă a celor ce, ieșiți din cart, trebuie să se odihnească ; va mai dura pînă cînd, personal, îl voi trece în legalitatea percepțiilor mele familiare. *Rașcheta* îi succede mațagonului, fiind ceea ce știm toți că este, dar ceva mai robustă și cu un capăt îndoit ca un cioc, menit să radă ceea ce rezistă predecesorului. Are și ea, slavă domnului, zgomotul ei, un hîrșiit care, asociat cu ciocăniturile, dă aparența unei glume proaste de orchestră smintită. Întrunite, cele două scule alcătuiesc trusa marinarului de cursă lungă.

*

Gurile rele afirmă că nea Mitică, fostul tîmplar de mobilă și binale, acum marinar de punte, își cănește tîmplele ca să arate mai tînăr decît este la cei patruzeci de ani ai săi. Are trăsături mobile și un apetit corespunzător pentru conversație îndreptată cu precădere spre *ce ne facem, dom' inginer, cu femeile*. Mie îmi spune, adică, *dom' inginer*, așezîndu-mă într-o schemă pe care am invidiat-o mereu pentru presupusa îndeminare a celor ce o populează, invidie căzută uneori chiar în complexe de inferioritate. În consecință, nu știu de unde să-l iau pe nea Mitică, și-l abordez cu ușoare ezitări prepuielnice. Stă la pupa, călare pe o traversă, și bate zdravăn cu mațagonul tabla de deasupra ușii din tribord făcînd să sară pretutindeni așchii mari de vopsea cenușie.

— N-ați mai trecut și pe la noi, dom' inginer, pe la cabina 23, vă duceți numai pe la ăia barosani... Mi se adresează de departe, probabil să nu mă piardă. Se dă jos, își scutură neglijent umerii ninși, poartă niște ochelari de protecție care-i subliniază mobilitatea buzelor prin neclintirea privirii și și-i alungă în cele din urmă de pe frunte cu un dos de palmă asudată. Numai pe sus vă duceți...

Nea Mitică mă socoteşte un fel de pastor itinerant care uită să-şi mai cădelniţeze enoriaşii.

— Asta e — intră în subiect, ce ne facem cu femeile, dom' inginer, că la noi, la români, e interdicţie pe vapor cu femei cum am văzut că-i la alţi *mermengheji*, şi ruşii şi polonezii au. Românii s-ar bate pe ele, iese dănănaie mare. Nu le iei, nu le iei ! Dar dacă le laşi acasă, altă dănănaie. Că femeia, aşa-i piciea ei a dracului, aşa-i făcută ea, nu rezistă, vii trei zile-acasă, ba tură, ba o şedinţă de sindicat, ba mai iei una mică că l-ai văzut pe frate-tu, ieşi în radă că nu-i loc în port, du-te, zice, unde-ai mai fost ; şi-şi ia înlocuitor. Se găsesc ! Oho ! Vine data de şase, ia banii, chindie, şi tu tragi ca prostu ! Uite, eu, din '66 la *Căi navigabile*, după asta în '68 m-am îmbarcat să iau şi eu o pensie mai bună dacă oi mai apuca-o, că mă bagă-n pămînt cu reumatismul ăsta. Tot la rindea m-oi întoarce. Mai fac nişte table la băieţi, să joace şah, să nu-mi uit meseria, mai un scăunel. Să treacă timpul, nu ? Aici mai trece el, dar să vedeţi în radă, dom' inginer, după ce te-ntorci, şi tot aştepţi la ora 12 să se termine şedinţa de comandament ca să-ţi spună : *pentru voi n-avem deocamdată nici o comunicare*. Vezi Cazinoul, se plimbă băieţii, noi umblăm căpii pe punte, n-ai somn, n-ai foame, că eşti om, nu ? Aici boleşti, ba o criză de reumatism cum stai pe feroaicele astea, şi nu ştii măcar ce mai e pe-acasă ; că ce-i rău nu ţi se spune. În '69, cînd am venit din India, cu piper, parcă piper aveam, da, piper, da, da... Ai ? Nu ! Da, piper ! Cînd am venit... Nu era piper, dom'le, fir-ar al dracului sau ce mă-sa a fost, indiferent. Cînd am venit de acolo mi-am găsit sora-n pămînt, avea 21 de ani... Piper era ! Am mai păţit şi-un *naufragiu* cu *Hunedoara*, s-a rupt axul elicei în Egee pe-un *bulău* mamă-mamă. Trei zile şi trei nopţi ne-a bălăngănit cu atîta *tensiune de*

frică că ziceai ce-i aia. A venit *Reşiţa* să ne remorcheze, şi pe furtună am tăiat cu bomfaierul lanţul ancorei să punem bulonul să prindă remorca. S-a rupt de trei ori, o dată chiar pe Bosfor, să intrăm în mal. Eram coloraţi ca indienii ăia, fiindcă se vărsaseră butoaiele de vopsea din prova. că nici cu raşcheta nu mai dădeam scoarţa după noi. Uite-aşa, uit-a...

— Mitică, băiatule ! apare de undeva nostromul. Te-ai aşezat la taclale, ai ? Pune mîna pe maţagon. băi. gură bogată ! Vezi, că...

— Ce să văd ?

Nea Titi are un sistem captivant de-a dreptul de a bruftului în limitele unei simpatii evidente care-l leagă de băieţii lui, probă certă a licenţelor de viaţă căpătate în urma atitor peripeţii.

— Vezi, că... se apropie de el, îl priveşte pătrunzător, întinde mîna cu graţie jucată spre unul dintre nasturii bluzei lui nea Mitică şi, concentrat. pătruns de gravitatea momentului, i-l răsuceşte îndelung. .

— Ce să văd. dom'le ? Ce să văd ?

— Vezi că te-am visat azi-noapte !

*

Noaptea, marea se învolburează într-o fantastică lumină fosforescentă în unghiul apelor tăiate de etravă şi la pupa, pe siajul elicei. Cu focurile calme ce ne însoţesc ai putea face să strălucească feeric un orăşel al copiilor.

M-am culcat tîrziu, după ce am bîntuit zadarnic coridoarele în căutarea unui suflet vorbăreţ, întorcîndu-mă în cabina care pare să arate altfel în urma şmotrului, deşi e la fel de fierbinte. Nea Ionel T., cambuzierul navei, m-a înzestrat cu nişte huse foarte urîte ; nu e vinovat el,

săracul, dă ce are ; le-am întins pe canapea și pe fotoliu, dar tot respingătoare au rămas încît, așa cum m-a învățat o lungă experiență, mi-am impus să le creditez cu dreptul de a-mi deveni, treptat, frumoase. Și-apoi, vis-á-vis de o mare vrăjită, orice altă pretenție trebuie să-mi pară absurdă.

Cambuzierul nostru e un om în vîrstă, cu state vechi în marinărie, notificate de două naufragii în timpul războiului, unul cu *Peter* în Egee, altul cu *Santa Fè* în dreptul Eupatoriei, cînd a văzut cu ochii lui cum s-a prăpădit un întreg regiment de flăcăi din Vlașca ; s-a încadrat ulterior în armată și a revenit tîrziu la mare, dar nu ca timonier cum fusese înainte ci cu îndatorirea echivalentă unui administrator. Poate viața furtunoasă, poate faptul că a văzut moartea luîndu-și rodul din dreapta și din stînga lui de pe învelișul agitat al mării iluminate în răstimpuri de salvele artileriei, poate rutina unor mai vechi îndeletniciri sau mai degrabă toate laolaltă să fi contribuit la acea conduită de vigilență încordată care-i secondează gesturile oricît de simple. Îl mai întîlnisem de cîteva ori pe punte, și de fiecare dată am încercat un freamăt lăuntric, hai, să nu-i zic panică, sub privirea lui compresivă ; ai spune că printr-o pereche de ochi te concasează și prin alta te macină fin pentru uzul unor concluzii neliniștitoare.

Ne-am propus o întîlnire pe puntea de promenadă ca să lămurim chestiunea naufragiilor.

8 februarie, duminică : Oceanul Indian.

Constantin Novac și Oceanul. Noaptea asta mi-a oferit una dintre cele mai însemnate dimensiuni ale plămădirii mele. O știam dinainte că există ; legănarea amplă, orgolioasă, a unui concept fără de sfîrșit, el, sau numai tulbu-

rata mea neputință de a-l pricepe altfel decît în legănarea lui albastră. Am terminat o facultate, m-am însurat, am făcut armata, mi-am botezat copiii, mi-am văzut prima carte ieșind din teascuri și am întîlnit oceanul : lucruri certe, ireversibile. Constantin Novac și Oceanul, sau, dacă vreți, invers.

Și, pentru ca totul să fie copleșitor, noaptea, pe la miezul ei, sînt chemat pe comandă să privesc o mare albă ca laptele, desfășurîndu-se calmă pînă-n orizonturile violete ale cerului. Smuls din somn și tîrît pînă sus de un îndemn străin căruia îi potrivisem doar pașii, nu și cugetul, am avut inițial senzația că asupra lumii s-a abătut o catastrofă, că o forță cosmică ne-a stors ziua de lumină lăsîndu-ne doar sugestia ei îndepărtată. Un cîmp de reflexe alburii, izbucnite ici-colo în puternice vîlvătăi fosforescente dă impresia unei miriști pe care s-au aprins simultan rugurile verii trecute ; parîmele, catargele, pereții suprastructurilor au încărunțit dintr-o dată, ca și cum aceeași forță necunoscută le-ar fi împrumutat o vîrstă biologică în limitele căreia ființe și obiecte, stranii alcătuiri opalescente, ne-am fi putut înțelege ca elemente ale aceluiași regn.

Așa ceva nu există ! Dacă aș fi singur, mi-aș repeta aceste cuvinte pînă m-aș convinge de irealitatea plăsmuirii. Dar în dreapta mea, chemat să prezideze cu autoritatea-i supremă orice întîmplare ieșită din comun, șade comandantul măcinînd și el între pleoape această emulsie lăptoasă, pasta vrăjită de întuneric luminos a nopții. Masterul e în pijama, în pijama pe comandă, și asta ar putea intra în beneficiul îndoielilor mele, în arbitrarul unui vis, dacă nu l-aș auzi demarînd spontan într-o confesiune căreia cu greu îi deslușesc sensul. Își amintește de găinile copilăriei, urcate noaptea, ciorchine, în copacul din bătătură, ca să picure în jur un freamăt indistinct și somno-

ros de aripi și cîrlieli înfundate : venea pala cîte unui vînt amarnic care îndoia copacii măturînd cu coama lor pămîntul ogrăzii... și ceea ce mi se pare fantastic din toată istoria asta a comandantului cu găini porumbace, nu e atît faptul că, în ciuda zgîlțîielii, păsările rămîneau buchet pe ramuri, cît mirarea lui ingenuă că găinile rămîneau astfel, supraviețuind atîtor mirări ulterioare de om trecut prin lume.

— Uite-așa, uite-așa ! — se zbătea, alb ca un morar, închipuind din fîlfîielile pijamalei crengile copacului surprins de vîntoasele nopți. Văzuși ? Și ele, ale dracu', să cadă, pace !

Cred că noaptea aceasta mitică i-a stîrnit-o pe cealaltă, la fel de mitică, din copilărie.

•

Capul Guardafui, dimineața, pe avanposturile stîncoase ale Somaliei. *Privește și fugi !* îi spune numele, rezultatul atîtor experiențe amare ale celor ce n-au fugit de el la vreme. Înalt, semeț, cu versanții abrupți ninși de soarele ivit dintre nori, ne veghează, din tribord, evoluția pe valurile blînde ale Indianului. Stau încremenit de respect, pe aripa comenzii, și, cu binoclul la ochi, încerc să-l impun memoriei mele vizuale, în timp ce reții la periferia atenției o forfotă obscură, urmată de un clinchet de găleată. Picături rare pică dintr-un cer acoperit icicolo de flamuri de nori, și asta mă gonește spre spațiul protejat al punții exact cînd se prăbușește pe creștetul meu un șuvoi de apă ; cățărat pe puntea-etalon, șeful timonier Eugen îmi acordă în premieră chicotitul lui demonic de proaspăt naș, sfidîndu-mi pornirea instictuală de a-l dobori cu privirea de unde se află. Căpitanul rîde și el cu mîna dusă la urechea-i vătămată care-l face de cîteva

zile să mormăie ininteligibil, apoi, pentru a mi se acorda o compensație, este chemat sus Anton, ajutorul lui nea Meri și fratele lui Ghiță timonierul.

Anton, însă, nu dă două parale pe Guardafui. Vine, totuși, se oprește în pragul comenzii, aruncă un ochi indiferent către glorioasa stîncă și un altul, circumspect, spre cei din jur, în vreme ce frate-său îl supraveghează de deasupra cu găleata-cristelniță plină de apă oceanică ; degeaba îl îmbiem, degeaba îl împingem dincolo de prag, dacă ar fi rămas descoperirea lumii pe ajutorul nostru de bucătar, am fi citit încă harta lui Ptolemeu, și în cele din urmă îl vedem plecînd cu umerii înălțați a totală nedumerire. Auzi Guardafui, cînd nea Meri l-a pus să piseze usturoi pentru specialitatea casei, mușchiul dominical à la Ștefania !

Ceea ce demonstrează încă o dată că un spor ca al lui de conștiință profesională te poate păstra în veșmintele abia îmbrăcate.

•

Împrejurimile dezvelesc în memoria mea chipul unui om de mare pe care l-am cunoscut în perioada școlarității mele marinărești, rămasă, altfel, fără finalitate ; îl chema Mitică Alexandrescu, poreclit de prieteni, fiindcă nu cred să fi avut vreun dușman, în afara lui însuși, *Bojocea*. Pricina izvora din înjurătura-i preferată, blîndă și statornică de *Bojocii mă-sii* în care-și îngropa amarul lui de fochist etern și deopotrivă rarele satisfacții de om ajuns atît de rar pe țărmuri.

De cîte ori, la întoarcere, din apele oceanului răsărea, ca un ultim avertisment, Guardafui, nea Mitică ieșea printr-o gură de buncăr din bîrlogul lui incandescent și,

cu trupul răsucit spre primejdiile depășite ale orizontului, cu brațele negre, întinse apostolic, exclama :

— Măi, măi, măi, Indianule, te-am dus și de data asta, tu-i Bojocii mă-sii...

Nu le-a *dus* întotdeauna pe toate nea Mitică, și tocmai asta mă face să cred că, în încîlcelile existenței lui, primul care și-a pus o groază de piedici a fost el însuși. Înainte de orice, a rămas fochist toată viața și, pentru cei ce n-au avut prilejul să vadă un compartiment de căldări marine în funcțiune ar fi greu de imaginat ce ar putea însemna o atare performanță. Focăria cu cărbuni e o meserie dură pe care, abolind-o, civilizația noastră a redat-o cu dreptate spațiului mitologic al infernului. Sînt cinci-șase vetre dogoritoare într-o încăpere relativ strîmtă, ai cărei pereți metalici aruncă neîntrerupt înapoi încărcătura fierbinte a aerului viciat de miasmele combustiei. Din rațiuni de economie de spațiu, peretele transversal e foarte aproape de gura focarelor, încît manevra lopeții, menită să zvîrle cărbunele tocmai în inima vie a focului, devine o chestiune de artă, și este vorba de cîteva tone de combustibil într-un singur cart, trecute prin mîna unui singur om ! Buncărele, laterale, slobozesc cărbunele prin cădere liberă pentru a fi adus în dreptul gurilor nesătule pe itinerarul accidentat de mormanele mocnind încă ale cenușii cu emanații otrăvite de pucioasă ; apa stingătoare stîrnește vălătuci amețitori de aburi denși ca lichidul în timp ce, înarmat cu o rangă fierbinte, trebuie să zîdărăști focul ca pe un animal pus la muncă, să-l păstrezi la intensitatea cuvenită în funcție de presiunea de regim a căldării. O furtună transformă locul într-un vacarm de fluxuri rătăcitoare, iar tropicele ridică atmosfera la temperatura leșinului. Apoi vine operația de îndepărtare a resturilor carbonizate, de încărcare în buioane

grele, care, cu ajutorul unui sistem de scripeți, sînt basculate în mare.

Sigur că poți rezista, dovadă concludentă fiind Mitică Bojocea însuși. Focăria dezvoltă un tip de om al pirosferei, insensibil la agresiunea focului, flacără, jar, fier sau piatră încinsă. Mîinile fochistului devin niște clești insensibili, picioarele de asemenea. L-am surprins odată cum, fără grabă, de parcă vederea și nu simțul tactil i-ar fi semnalat incomoditatea, s-a aplecat să-și desprindă dintre degete un tăciune aprins de mărimea unei nuci roșii. Unui postament fierbinte ca o plită, fochistul adevărat îi opune o pereche de galenți ordinari și, de bună seamă, setea lui de viață : acea sete de viață care-l face, la descinderea pe țărm, să-și spele cu minuție de gingerică gîtul, fața și brațele pînă la cot, lăsînd restul pe seama negrului funest la care se va întoarce oricum după o noapte dorită valpurgică : acea sete de viață ce-l va îmbrăca într-o cămașă albă ca spuma dăruindu-i, prin contrast cu cearcănele iremediabil îndoliate, o aură de prinț al întunericului pe care dimineața îl va afla legănîndu-se pe chei, silueta nesigură și răzbită, în sfîrșit, pe dinafară, de cărbunele adăpostit într-însul.

Asta a fost și viața lui Mitică Bojocea descins, spre bătrînețe, la bordul *Neptunului,* vasul nostru școală, ca să ne învețe o meserie căzută deja în desuetudine. El n-o abandonase, încununînd o existență altfel plină de pățanii născute din aceeași încăpățînată scîrbă de sine : nu filozofică, fiindcă în fața căldării nu prea avea timp să cugete, și pe țărm cu atît mai puțin ; instinctivă ; ceea ce îl făcuse odată, de mult, să accepte fără zăbavă un angajament pe *Quadrato,* vas de contrabandă menit să transporte persoane clandestine în Palestina și să cunoască singura vacanță dintr-ale focăriei oferită de rigorile unei pușcării arabe.

— Măi, măi, măi, Indianule, te-am dus și de data asta, tu-i...

. Ieșit la pensie, a ținut să-și desăvîrșească opera de vajnic întors împotrivă-i printr-o scurtă escapadă pe mare, numai în dreptul Cazinoului. Cei ce-l cunoșteau afirmă că-l mînau cîțiva guvizi care n-ar fi stat bine acolo unde hălăduiau din naștere. Eu cred că-l mîna destinul. O barcă șubredă, caricatura vapoarelor lui de altădată, o velă prost mînuită în zgîlțîiala unei furtuni spontane de către cel ce nu știa decît socoteala cărbunilor, și s-a sfîrșit totul ; Marea Neagră nu s-a mai lăsat *dusă* ca odinioară Indianul...

NIMIC COSTIER ÎN VEDERE !

Formulă intrată în uzanță pentru a ilustra condiția de naufragiat a privirii ; nici un reper, zile de-a rîndul ; sentimentul că te afli pe o planetă lichidă ; gesturi stereotipe, scurte peripluri matinale cu somnul încă în oase pînă la balustrada punții așa-zise de promenadă de unde, refuzînd provocarea meditativă, caști sau te scarpini aiurea în fața grandiosului infinit al materiei. Dorința de a călători te trădează, o vrei alcătuită numai din destinații.

Sau măcar să treacă ceva pe lîngă tine.

*

Ce-i drept, oceanul și-a dat oarecum silința, regizînd într-una din zile un spectacol superb cu cîțiva delfini care ne-au amuzat vreme de o oră cu salturile lor acrobatice. Apoi, într-o dimineață, în prova tribord a răsărit ciuperca monstruoasă a unei trombe cu baza răscolind circular apele și cu creștetul înfipt în norii tăiați ca o hîrtie pe direcția înaintării ei ; se îndepărta, maiestuoasă și mută și cu atît mai teribilă, pînă cînd a supt-o orizontul, avînd

tupeul să aştearnă în urma ei o paradoxală umbră nostalgică.

Serile colorate, împodobite cu strălucitoarea Cruce a Sudului, ne adună la comandă, în cartul căpitanului care, despuiat pînă la brîu, cu opulenţa lui carnală de şef de trib polinezian şi cu mina dusă tămăduitor la urechea lui beteagă, schimbă vorbe mormăite cu nostromul : siluetă neagră, dinadins austeră.

Altfel, totul este tăcere.

*

În această claustrare mişcată nu ne rămîne decît să ne mobilăm existenţa cu repere în timp... Dimineaţa, după binecţele micului dejun, cînd întreg vaporul începe să zuruie în bătaia maţagoanelor, apuc drumul provei spre atelierul lui nea Bota care, aplecat deasupra banculuî său improvizat din două binte şi o scîndură lată, scoate din rindea miresme dulci, răcoroase de pădure. Le adulmec cu lăcomie şi-i aştept întrebarea, mereu aceeaşi, aproape de *ora cofitaimului*, fiindcă maistrul lemnar n-are ibric personal, depinzînd în consecinţă de fiertura celorlalţi.

A plecat în voiaj dintr-o casă pustie, atîta vreme cît stăpîna ei murise cu cîteva luni înainte, cei doi copii îşi au rostul lor de-acum, şi cu sentimentul unei grabe sufleteşti, nemaiavînd *nimic costier în vedere*, şi-a aruncat în valiza pentru prima oară pregătită de mîna lui doar lucrurile găsite în juru-i. Ibricul era în bucătărie, iar bucătăria, prin graţia urîtului său de om lăsat singur, se afla la mii de mile, depărtare pe care n-a mai avut putere s-o străbată.

Tot întocmeşte trepene, duce o viaţă de pustnic în singurătatea singurătăţii noastre, şi de la şase seara se face nevăzut în cabina lui pentru ca în zori s-o ia de la

capăt așteptînd, îmi place s-o cred, reperul meu pe marea mutei lui suferințe din prova.

*

Seara începe să se numească tot mai insistent *club*. La una dintre mese, șeful mecanic, șahist de clasă, și-a găsit, se pare, un adversar incomod în Stelică, *balaurul*, cel care, împreună cu Vasile, rănitul-de-pe-Suez, întunecă cartul ofițerului doi punte, nici acesta mai bălan. De la masa vecină se aude rîsul contagios al lui *doc*, prins într-o partidă de 66 cu comandantul, nostromul și ajutorul mecanic, în timp ce prin fața ușii se perindă diverși inși în căutarea unei preocupări ; stagiarul de la mașină, proaspăt intrat în colecția botezaților iluștri ai lui nea Meri, bucătarul însuși, neîmpăcat după eșecul tentativei de a prepara o maioneză pe *căldurile astea torențiale*, Gelu H., al doilea ofițer electrician a cărui gură nu cred să se fi deschis vreodată fără să enunțe un cuvînt *tare*, Chirilă, motoristul, marc, cărnos, scos parcă din starea civilă a lui Dostoievski, abia refăcut după o criză de rinichi, și alții.

Apoi se stinge lumina și, pe ecranul tremurător, celor mai perspicace li se oferă varianta căzută în mizerie a filmului *Un dolar găurit*. Doi sudiști, Gary și Ochi-Negru, vibrînd alături de noi din toate încheieturile, ucid echivalentul numeric al armatei lui Abraham Lincoln avînd grijă între timp de sănătatea psihică a cîtorva făpturi grațioase, tremurătoare și ele dar, oricum, capabile să ne întoarcă gîndul de la lipsa reperelor costiere. Se șușotește, se fac comentarii piperate, scena de amor e însoțită de îndemnuri încurajatoare, și tocmai cînd tensiunea ajunge la paroxism, în locul lui Ochi-Negru apare chipul autohton al lui Iurie Darie, pierdut și el în simbolul pietros, alb-negru, al Porții sărutului.

La bord, adesori filmele își fură unul altuia începutul sau deznodământul, hărțuindu-se reciproc sau redistribuindu-și actorii fără să-i consulte în prealabil dacă mai vor la Paramount sau trec la Casa de filme numărul cinci a Studioului București. Dar n-are importanță. Principalul e să existe pretext de comentarii iar timpul să se furișeze printre ele. Lumină, pelicula se derulează, Iurie Darie e dat afară să-și vadă de Dragostea lui de zero grade. film promis în altă seară, iar Ochi Negru își recapătă locul. Femeile ! Unde-s femeile ?

Tristă societate fără femei ! Trăim un afurisit abandon într-o numai aparentă vulgaritate, un soi de răzbunare pe sihăstrie care ne face adolescenți cu singura deosebire că nu ne luăm în serios, dacă asta ne poate diminua necazul. Înainte de frustrarea identității virile, e vorba de o afectare socială : neputînd fi galanți, curtenitori. așternem cuvinte brutale de-a curmezișul resemnării. Nu contează deci că pe ecranul clubului se desfășoară seriile unui singur spectacol amarnic — tremurător ; să fie o femeie-două, vorba unuia, *pasabile*, ca să ai la cine fluiera golănește.

Într-una din seri, aflat în cabina comandantului, dau să-mi arunc privirea către două fotografii puse altfel la vedere, și mă trezesc împins spre ușă cu brutalitate, desigur, jucată, înainte de a-mi da seama măcar pe cine reprezintă ele.

— Ce făcuși ? La cine te uitași, ai ? La copil, sau... ? Te uitași la nevastă-mea ? Ieși afară, scîrbă turistică ! Uite pe cine chemai eu în casă ! Afară, hăndrălăilor !

Nu cunoșteam proprietatea misogină a oceanului : privit de-acasă, pare plin de poezie și mai ales de țărmuri împăcate. Ne îndepărtăm mereu, multiplu, ne despart de casă aproape 4000 de mile și cîteva ceasuri pe scara

fuselor orare. în Japonia vor fi şapte şi cine mai ştie cîte luni de absenţă.

12 februarie, joi : Se dau ceasurile înapoi cu o oră. In vedere babord, coasta sudică a Indiei. Nave pescăreşti în toate direcţiile. Cer parţial acoperit, valuri în creştere, vizibilitate bună. 08,30 Cormorin. 12.00 Nava ambarcă pachete de apă prin babord. 16.00 Spre aterizare Colombo radă. 18.30 Stop maşina. 18.50 Funda ancora babord, şase chei pe vinci în rada Colombo. Nava oscilează uşor pe ancoră.

Dintre cei patruzeci de oameni ai echipajului, singurii care au slujit marea fără ostenire de-a lungul unei vieţi întregi, cu toate consecinţele posibile ale acestei convieţuiri, sînt şeful radiotelegrafist şi ofiţerul trei mecanic. Au intrat în flotă cu zeci de ani în urmă, cînd zestrea noastră maritimă se ridica la patru vapoare hîrbuite, resturile unui război necruţător, şi au crescut odată cu ea, cu flota, pînă la înfăţişarea ei de astăzi. Marea, cum spuneam, şi-a pus amprenta pe sufletele lor, şi-a impus autoritatea ori de cîte ori se afla ca termen al unei alternative, de partea cealaltă fiind casa, familia, un eveniment capital sau o mai comodă soluţie de existenţă. Adunat, timpul lor petrecut pe apă depăşeşte cu mult timpul ţărmului natal revăzut la intervale largi, privit cu mirare în desfăşurările lui eruptive, căruia, din perspectiva condiţiei lor hoinare, nu i se puteau devota decît prin cît mai multe absenţe. De aceea, poate, n-au copii nici unul nici celălalt, de aceea poate şi-au stabilit o stare civilă la vîrsta potrivită îndeobşte nunţilor de argint, de aceea poate uscatul, în viziunea lor, se proiectează în planul puţin naiv, puţin fantast în care noi ceilalţi, pămînteni incorigibili, proiectăm întîmplările mării.

Şeful radiotelegrafist Petrescu, zis nea Petrache, a plecat de pildă într-o lună martie spre Japonia, a revenit

în octombrie, pentru ca peste patru zile să se călătorească în Brazilia de unde s-a întors abia în martie al anului următor ; patru zile în intervalul unui an din care să scădem somnul și orele diverselor formalități necesare ! În numeroasele lui absențe i-au murit părinții, i-au răsărit nepoții trecînd ca în basme, miraculos, de la o vîrstă la alta, i s-au schimbat fără s-o știe înseși dimensiunile lui sociale și morale în funcție de devenirea intempestivă a vremurilor. Cunoștea, ce-i drept, mai bine și mai repede decît alții dacă a plouat cu grindină pe-acasă sau dacă moinește, fiind mereu la capătul firului nevăzut care-i lega sonor vaporul de țară.

Singurătate și depărtare. Probabil că de-aici i se trage, din această lungă obișnuință de a conversa fără un interlocutor vizibil, pornirea aproape amuzantă de a dramatiza orice scenă evocată sau opinie mărturisită.

Se plimbă de-a curmezișul comenzii vorbind cu considerație competentă despre docherii chinezi care nu permit pontarea mărfii, socotind faptul drept o criză de încredere, o punere la îndoială a probității lor. Cinste, nu vorbă ! Și de-aici, inspirat, se prăbușește pe demagogi, pe inșii lipsiți de statut moral care-și ascund lenea îndărătul vorbelor și al angajamentelor formale : miau-miau la ședințe.

— De ce, tovarășe ? se adresează el interlocutorului imaginar, indolentul, străpungîndu-l cu privirea.— Păi, să vorbesc și eu. (O imperceptibilă scădere de ton, mușchii faciali se abandonează atît cît să ilustreze pocăința unui motan prins în delict de smîntînă ; șeful are o chelie roză, întinsă, care face deliciul comandantului, dispus să-l întîmpine întotdeauna la masă cu vorbele : vezi, nea Petrache, că-ți cade păru-n ciorbă !) — Păi, de ce să vorbești și tu ? Ca să treacă timpul ? Întrebarea capătă rezonanțe metalice, incisive, care au darul să turtească pe

luatul la împrejur, respectiv tot pe nea Petrache, revenit în ipostaza fariseului, capabil, culmea, să mai replice. — Nu să tacă, dar nu vorbește nimeni, uite — Și dacă nu vorbește ? — Păi, cum să nu vorbească nimeni, tovarășe ? De data asta mă înfierează pe mine, ca și cum el ar fi osînditul salvat de principii iar eu nea Petrache, obligat să înțeleg că nu se poate, nu există ședință fără cîteva discuții. — Ai ? reia, satisfăcut de filipică, izbăvindu-mă de fulgerele căprui ale privirii lui ca să intre în sine și totodată în voltele agitate de-a curmezișul comenzii. E scund de statură dar a cîntărit nu de mult peste o sută, reflexul unui sedentarism deformant pe o coajă de fier, și faptul că a slăbit cu cîteva zeci de kilograme mărturisește o voință teribilă.

...Și pămîntul se învîrtește, se învîrtește... mai zice, filozofic, înainte de a-și da seama că e momentul să stabilească legătura radio cu Colombo.

— Pilot station ! Pilot station ! Calling roumanian schip *Sinaia !* Calling roumanian ship *Sinaia !* Over !

Vine dinspre coastă o răcoare misterioasă, simt răsuflarea umedă a țărînei necunoscute, și nu știu dacă fiorul acesta brutal insinuat în mine e al lui, al pămîntului străin sau îmi aparține cu totul mie.

— Pilot station ! Pilot station ! Calling roumanian ship...

Dar deocamdată nu ne răspunde nimeni. Estompat în ceața sinilie a țărmului liniar, portul se află în grevă de cîteva zile.

13 februarie, vineri : Colombo radă.

O zi întreagă petrecută cu binoclul la ochi, încordarea pînă la amețeală a privirii îndreptate spre orașul care continuă să ni se refuze. Recunosc, printre cedri uriași, cîteva repere consemnate în Cartea pilot a zonei, clădiri

înalte, albe, mărite de puterea lentilei, dar rămase mute în depărtarea neînvinsă, și întrucîtva nostalgice : Grand Oriental Hotel, reperat după cele trei turle ale sale, turnurile bisericii St' James și catedrala St' Lucia's împodobită cu un dom remarcabil, ultimele două situate în partea de nord a orașului ; apoi, dincolo de farul Colombo, spre sud-sud-est, o construcție roșie amplasată pe coastă este menționată ca fiind Gall Face Hotel a cărui esplanadă, noaptea, se promite feerică, privită de pe mare. Ar fi singurul nostru beneficiu deocamdată.

O vegetație bogată, răzbătătoare, setoasă de înălțime dăruiește locului senzația falsă a unui relief accidentat, cu coline și terase supraetajate de-a lungul cărora aleargă harnic sute de vehicule stimulîndu-mi în chip ciudat mușchii motori în ritmul unui mers iluzoriu ; simt, strîns pînă la refuz, acel resort care ne acționează încoace și încolo deosebindu-ne de plante ; n-am mai călcat pe pămînt de două săptămîni iar trupul meu o știe mai bine decît mine.

La Colombo vom descărca acidul formic — de pe coverță ; asta înseamnă că drumul spre prova, aproximativ o sută de metri, va fi pus în slujba mișcării, containerul albastru va deveni o destinație accesibilă iar atelierul lui nea Bota va intra în animația specifică marilor magistrale. Îmi pare bine că singurătatea maistrului lemnar va lua sfîrșit, fie că și-o dorește sau nu.

Pînă atunci, însă, răbdare. Șeful electrician, Nae, cel a cărui fiică are vîrsta voiajului nostru, și mecanicul trei, nea Severin, amatori de pescuit, scot din apa verzuie a radei o mulțime de pești ursuzi cu fruntea înaltă, teșită ca o vizieră osoasă, dispuși să moară rapid, din două-trei zvîrcoliri pe tabla încinsă a pupei. Îi privesc ca pe un mesaj codificat al necunoscutului alături de nea Meri care-i evaluează cu ochi haini, bucătărește, în vreme ce nostro-

mul, călare pe o bintă, aflat într-una din zilele lui limbute, își deapănă povestea vieții agrementînd-o cu parabole profane pentru uzul ascultătorilor.

De-a lungul bordului nostru lunecă grijuliu spre intrarea în port un pachebot demodat scoțînd trîmbe de fum negru pe cele două coșuri sub povara unei mulțimi pestrițe care-i inundă punțile : sînt numai bărbați, purtați în hagialîc la Mecca pentru a se prosterna în fața Kaabei, întorși acasă cu lumina profetului în suflet dar la fel de crunt bătuți de soarele tropical al amiezii ca și noi, ceilalți, lipsiții de revelație. Stau în dreptul scărilor, ciorchini fremătători de fesuri și cealmale, insulă de iluzii pe care nea Titi o privește compătimitor pe sub cozorocul șepcii sale.

— Pilot station ! Pilot station ! Calling roumanian ship *Sinaia !* Calling roumanian ship *Sinaia !* Over !

— *Sinaia. Sinaia !*

— Yes, *Sinaia,* over !

În sfîrșit, legătura radio cu coasta ne aduce vestea că mîine, în zori, vom cunoaște orașul.

14 februarie, sîmbătă : 09.45 Vira ancora. 10.15. Pilot la bord. 10.33 Funda stînga, patru chei pe vinci. Nava se leagă la geamandură cu patru parîme prova și patru pupa în bazinul portului Colombo. Doi watchmani iau masa la bord. Patru echipe de muncitori încep descărcarea acidului formic. Cer parțial acoperit, vizibilitate moderată.

O mulțime de ciori se năpustesc în întîmpinarea noastră, negre și urîte dar sfinte, aterizînd pe structurile înalte ale vaporului ca un cîrîit semn de bunăvoință celestă. Stîrnim, cu elicea, o apă nămoloasă și, legați cu nădejde între două geamanduri, asistăm la defilarea mută, tropăitoare a muncitorilor portuari spre magaziile noastre ; sînt mărunți, slabi, par subnutriți, deși fiecare dintre ei poartă

în braţe cîte un ciorchine orbitor de fructe, tainul zilei lor de muncă. Aşa cum urcă pe scară, contrazişi în tuciuriul lor de bomba coloratâ a unui ananas, de strălucirea solară a portocalelor sau de rotunjimea voioasă a nucilor de cocos, dau impresia de ansamblu a unui şir alegoric de copaci-oameni încărcaţi de rodul fericit al tropicelor. Dar nu mai departe decît azi-dimineaţă au conţinut o grevă, protestul indigenilor concuraţi de mîna de lucru mai ieftină a celor sosiţi din India, ţară de care ne desparte doar o strîmtoare.

„Lacrima Indiei" se vrea măcar lacrima ei personală...

*

În oraş ies, firesţe, numai cei ce n-au treabă, carturile şi turele libere ; plecarea corespunde cu un start într-un cros de amatori, răsplata fiind o imagine inedită în plus pentru cel cu reacţie mai rapidă.

Ne divizăm în grupuri mici, întemeiate pe afinităţi şi interese comune, deşi deocamdată ne ambarcă pe toţi aceeaşi şalupă încăpătoare dar murdară, pe ale cărei banchete ţi-e silă să te aşezi ; apa bazinului e plină de curcubeie de petrol, detaliile cheiului din ce în ce mai apropiat se scutură de taina cu care le învăluiam de departe, aştept clipa impactului cu ţărmul ca pe o eliberare, ca pe o naştere, aşa cum aş aştepta sunetul de bronz al unui gong interior, fiindcă va fi o zguduire, de bună seamă, niciodată nu mi-am închipuit să pot pune într-un picior şi încă încălţat întreaga sensibilitate a trupului dorit de lumea asta largă, şi-l ţin suspendat deasupra pietrelor cheiului, întîrzii conştient într-o ipostază confuză pentru cel din spatele meu care, nerăbdător să coboare, mă împinge suficient ca să calc descumpănit, cu o fracţiune de secundă înainte de a mă mobiliza integral în solemnitatea iniţierii.

Sînt marinar ! Ghiontul îmi reamintește că dispun de șase-șapte ore *autonomie de marș*, socotind și întoarcerea. Un ins scheletic, cu dantura proeminentă și cu priviri carnivore se vîră în sufletul meu biiguindu-mi ceva într-o englezească îngrozitoare și stîrnindu-mi un spor de vigilență care mă îndepărtează definitiv de măreția clipei trăite. Instinctul de conservare își reia grăbit locul său dintotdeauna, mă atîrn filial de pulpana lui *doc*, evident mai dezinvolt în modul în care împrăștie ceata de solicitanți miraculos apăruți în jurul nostru, și înaintăm astfel, căznit, pînă la ieșirea din port de unde începe bătălia împotriva taxiurilor ; o droaie de mașini vădind o mobilitate de pietoni ne ațin drumul, se urcă pe caldarîm, ne însoțesc în mersul nostru zigzagat, voit derutant, ca să ne agațe cu mîini omenești și să ne șoptească oferte de tot soiul.

Adio, rațiuni turistice ! Insula Paradisului, a Mirodeniilor, a Culorilor, Safirul Oceanului Indian mă incită la o defensivă zăpăcită; mă cotrobăie lacom în deplorabilele mele reflexe de degajare ca și cum ea m-ar vizita pe mine. Mă soarbe, aproape pe neprevăzute, interiorul incendiar al unei mașini, fapt care mă face inițial să mă zbat animalic, pînă-mi dau seama că mîna hrăpăreață aparține lui *doc*. Nu sînt răpit va să zică. Mergem la Zoo ? Mergem ! În buimăceala atîtor oferte învinge singurul considerent practic : la urma urmei trebuie să facem ceva. Ne costă 20 de rupii, lucru dedus dintr-o conversație bizară, presărată cu gesturi și icnete de aprobare sau refuz în care excelează intrepidul nostru *doc*, dar stagiarul nu e de acord. *Ceri mult, domnule ! Mai bini mergim pi jos ! Facim iconomii di ci dracu parali mai au ș-ăștia.*

Nimeni nu l-a rugat să urce alături de noi, deși asta nu-l împiedică să ne țină o teorie asupra celei mai eficiente strategii financiare. Ne urnim, în sfîrșit, cu condiția să oprim puțin în oraș unde cică sînt niște maimuțe sculptate

în nuci de cocos, marfă accesibilă buzunarelor noastre. Sugestie fatală ! O magmă fierbinte de gesturi, de implorări și șoapte pătimașe, de ghionturi nesimandicoase ne poartă împotriva voinței prin dugheni înguste, ne extrag pentru a ne comprima într-altele, dacă nu cumva aceleași, luate de la capăt, îmi pare rău de copiii care ne zîmbesc larg, interesat, mă explic penibil în fața cerșetorilor care atît așteaptă, dispuși la tocmeală, la generozitate paradoxală, fie, se mulțumesc și cu mai puțin, ar trebui să trec nepăsător, să-mi cumpăr blestemata de maimuță și să dispar, dar nu pot, sînt om, și bîigui la nesfîrșit scuze sau blesteme.

Drumul spre Zoo ne poartă prin încîlceala la fel de agresivă a unui oraș bîntuit de contraste, cu grădini și verande somptuoase alături de cocotieri prăfuiți, zgîrciți în colțul străzilor obscure, cu autobuze etajate după moda englezească și Packarduri luxoase între ricșe cu tracțiune umană, cu cartiere rezidențiale și clădiri mucede la poalele cărora, pe rigola fierbinte, inși cu chipuri sumbre bat zarurile șansei sau își urlă gutural virtuțile magice. Polițemani sobri, sariuri aprinse, sarongurile portocalii ale preoților budiști, izurile condimentelor emanate dinspre oalele fierbînd pe tarabe la tot pasul, gesturi patetice prinse în goana privirii, adieri răcoroase și răbufniri de arșiță, vuietul acceleraței mecanice : Colombo. Trecem pe lîngă reședința șefului statului, abia ghicită în spatele lat al unor soldați mustăcioși, parcă prea încotoșmănați pentru zăpușeala zilei, contemplăm șirul nesfîrșit al giuvaergeriilor menite parcă să contrapuncteze, cu strălucirt de briliante, nevoia ascunsă în cele mai explozive forme de miros și culoare, parcurgem torpoarca suburbiilor și iată-ne la poarta grădinii zoologice.

Hazardul opțiunii ne-a adus în fața unei alte ipostaze, cu nimic mai puțin agresive, a orașului dacă nu a lumii

inseşi : forţă şi graţie, masivitate şi inconsistenţă, perfidie şi candoare ; maimuţe macacus zbenguindu-se în aer liber şi semenele lor, captive, cu braţul întins printre gratii aşteptînd mila trecătorilor ; gorile taciturne mestecînd în gol, păsări fastuoase plutind sub cerul plaselor străvezii, flamingo meditativi şi cobre marmoreene lîngă sconcşi, şi bîtlanii melancolici ai bălţilor nostre. Pe o pajişte verde, în mijlocul ei, aşezat pe un fel de soclu, somnola un papagal cît un cocoş aducînd în penele lui toate culorile unui apus oceanic, şi *doc*, sedus de aerul său paşnic, întinde mîna retrăgîndu-şi-o cu o fracţiune de secundă înainte ca ciocul blindat al păsării să execute un racourci spectaculos cu o forţă în stare să perforeze o scîndură. Urmează o înscenare tristă, cu elefanţi ingenuncheaţi la strigătele ascuţite ale cîtorva omuleţi care se agită frenetic pe la picioarele animalelor pretinzînd supunere. Nu-mi place puterea măsurată în unităţi liliputane, şi dacă trebuie să accept precumpănirea inteligenţei asupra forţei elementare nu-mi place neapărat să le văd alături, inteligenţă şi forţă brută cerşind aceeaşi bucată de pîine. Am avut o inspiraţie proastă că am venit aici.

Abia la întoarcere, pe ţărmul oceanului — ciudat, tocmai cel pe care-l doream sfîrşit odată — reuşesc să mă reculeg, pe o plajă bătătorită, în amurgul zilei, acolo unde băieţi de-o şchioapă înălţau zmeie mari, închipuite în păsări negre pe care adierile vîntului le animau scoţîndu-le din aripi foşnete muzicale. Era ca şi cum freamătul intempestiv al lumii m-ar fi împins la margine de unde drumul, secondînd tăcut plaja mohorîtă, umbrită de aripi de hîrtie, mă ducea îndărăt către navă.

*

Am sperat zadarnic că voi reveni a doua zi pentru a-mi pune măcar ordine în impresii. Fiind duminică, şansa

unui *overtimes* i-a adus pe muncitori la bord încă în cursul nopții pentru ca, pe la nouă dimineața, ultimele colete expediate de Metalimport să părăsească puntea. Cu excepția mea, echipajul era satisfăcut, găsca că-și merită odihna după 48 de ore epuizante cu pontări, supravegheri de operații, remedieri și atîtea altele. Porturile nu înseamnă răgaz. Orașul se pierde la orizont. Lunecăm de-a lungul insulei spre sud, însoțiți de coasta împădurită („Ce animale or mai fi și p-icea", zice comandantul scărpinîndu-se după ureche.). apoi ne vom călători spre est delimitînd imaginar Golful Bengal de lărgimea oceanului.

Din tot Colombo, mi-a rămas în memorie, vreau să zic în acea memorie dorită de-o veșnicie, interiorul unei dughene înguste, în a cărui obscuritate se rotunjeau aținători, emanînd odorații carnale, fructele necunoscute ale unui Orient altfel refuzat, zărit din margine ; și poate cedrul uriaș ivit în binoclu, înainte de a pune pasul pe piatra cheiului, fiindcă zărit de aproape era mult mai mic și aproape veșted...

Să mergem mai departe ! Deocamdată alerg în urma mea, avînd atît de rar prilejul de a mă regăsi în consens cu propriile-mi așteptări !

5. Meridianul nostru zero

Dorul țărmului de marinarii săi. Botezatu-m-am în apa Indianului, între Nicobare și Sumatra. Noaptea, pe strîmtoarea Malacca. Port-Kelang sau Vinerea neagră. De ce nu mi-a prea plăcut Singapore. În goană spre golful Siamului după o biată scrisoare. Bangkok, nouă zile dintr-o viață. Rol de abandon în Marea Chinei de Sud. Două săptămîni cețoase pe fluviul Cua Nam Trieu. Vreau să știu pe cine contez. Sărbătoarea memoriei. Timpul n-are alt rost decît să treacă. Așa a apărut Gioni. Haiphong, munci și zile. Seara s-a lăsat tot mai frumoasă, marinarii beau și mai vîrtos. Ancora sus, tovarăși, pornim !

Peste aproximativ o lună, după ce trecuserăm prin Malaezia, Singapore și Tailanda, ne aflam pe brațul cețos al unui fluviu vietnamez, în apropierea Haiphongului. Poate pentru întîia dată de la plecarea în voiaj trăiam acordul deplin, senzorial și sufletesc, cu peisajul înconjurător ; un peisaj lacustru, pulsînd în respirația largă a mareelor, cu cîteva vapoare așteptînd și ele, cu un lătrat de cîine, cu cîțiva delfini albi de o punctualitate omenească, cu un sat mărunt, amestecat printre arbuști verzi,

departe, proiectat pe un fundal montan, sfîşiat de harpii, şi cu infinite jonci tăcute cutreierîndu-ne privirea. Vreau să spun că între deplorabila mea stare psihică şi cohorta negurilor rarefiate învinse de un soare palid, vîscos ca şi ele, se întindea o linie dreaptă şi rigidă făcîndu-mă să vibrez dur, cu amplitudinea măcinantă a acestui deznădăjduitor decor diluvian.

Se schimbaseră multe între timp, oamenii înşişi sau numai părerile mele despre ei, nu sînt prea sigur pe cît sînt în cazul subsemnatului care trăise rigorile unei transformări al cărei capăt n-aveam încă a-l cunoaşte. Farmecul noutăţii se cam spulberase, rezervele de rezistenţă morală luate de-acasă se aflau pe sfîrşite, pierdusem avansul acelei candori care mă făcuse pînă atunci să primesc cu seninătate şi bunele şi relele călătoriei ; mă confruntam, egal cu ceilalţi, solidar fără intenţie din perspectiva îndepărtărilor deformante cu timpul amnezic al acestora şi cu spaţiul lor structural străin de acel fond intim la care ai trudit de-o viaţă. Pînă şi vrerea mea amuţise în faţa vrerii unei călătorii care de-acum se desfăşura singură, fără consimţămîntul meu curent, doar în spiritul deciziei iniţiale, lipsită fatal de cunoştinţă de cauză.

Pe scările umede, printre piclele zdrenţuite ce ne asediau constant, mă întîlneam deseori cu Mihai, ofiţerul doi punte, ai cărui ochi negri, frumoşi, se lăsau învăluiţi tot mai stăruitor în licărul umed al unei stări sufleteşti greu de disimulat. *Încă-i bine*, zicea, şi trecea mai departe. Într-un spaţiu atît de restrîns, cu sărăcia cronică a evenimentelor — dacă n-am socoti eveniment aşteptarea fără capăt a unei şalupe, a unei veşti măcar, — fiecare îşi croieşte un mod de existenţă cît mai sumar, îşi reglează funcţiile vitale la indicele minim de manifestare vizibilă. Un cuvînt, un gest elocvent substituie o persoană pentru

săptămîni de zile, pînă ce viața din nou bogată îi va restitui acesteia cîmpul firesc de replici și atitudini. *Încă-i bine !* zicea Mihai, și trecea mai departe. Știam, încă dinainte de a-l vedea deschizînd gura, că acesta va fi mesajul lui, după cum el știa la fel de bine că eu îi voi replica printr-o retragere grăbită. În monotonie, într-un context sărăcit de stimuli exteriori, oamenii încetează să mai fie frumoși ; afirmația ar putea constitui un elogiu adus vieții fremătătoare, dar mai ales un elogiu dublu adus celor dispuși să-i înfrunte deșerturile cu conștiința unei datorii de împlinit în orice condiții.

Încercat pentru întîia oară de asprimea unei asemenea existențe, încetasem și eu să mai fiu frumos, ba chiar îmi asumam un plus de urîțenie revelat prin jalnicul abandon personal în mijlocul situației, prin frivolitatea cu care cochetam cu acel deznădăjduitor decor diluvian. Japonia era departe, portul însuși în pragul căruia așteptam nu dădea semne să ne găzduiască curînd, vești de acasă nu mai primisem de-o veșnicie. Alții mai puteau spune *Încă-i bine !* și, cu memoria vie a acestor neajunsuri se puteau întoarce acasă ca să plece iar pe mare, supunîndu-se conștient acelorași dificultăți inerente cărora, cu ochii umezi, să le mai poată replica cu *Încă-i bine !*

Ei, bine, eu nu puteam. Redus la o respirație, la un simplu freamăt organic, renunțasem definitiv (credeam) să provoc realitatea exterioară ființei mele la o dispută oarecare în favoarea unei identități onorabile cît de cît. Probabil tocmai pentru aceea, nemaiavînd ce face efectiv, nemaidorind nimic altceva decît să nu mai dau curs vreunei dorințe, sătul pînă-n gît de propria-mi consistență carnală și nervoasă, m-am trezit, într-una din zile, cu creștetul capului sub briciul neîndemînatic al unui bărbier amator...

Sigur că, luată în sensul strict, afirmaţia pare penibilă : m-am ras, adică, pe cap, fiindcă nu mai aveam ce face. Dar penibilă cu adevărat era situaţia în care singurul inedit mi-l mai puteam furniza eu, mie însumi ; singurul şi ultimul, părul fiind, într-adevăr, unicul element aparţinător ansamblului meu organic de care mă puteam dispensa fără durere. Era o încercare disperată, cam suspectă, presupusă utilă, de a mă ghemui complet în mine sub apăsarea unui timp căzut în transă.

Hm, cred că de-aici ajungeam să-mi tai urechea !...

Stăteam pe puntea dinspre pupa cu senzaţia nimicitor de concretă a unui naufragiat care-şi ronţăie ultimul pesmet în largul oceanului, ultimele minute deci înainte de a ajunge să cîntăresc exact cît cuprindea domeniul intangibil al sufletului. Ce-mi mai rămîne, mă întrebam îngrozitor, după ce bărbierul meu va spune *gata,* după ce voi fi aruncat peste bordul nacelei mele acest lest blond, refugiul cel din urmă al candorii ?

Şi-atunci — nu fac literatură, nu suprapun fapte de dragul semnificaţiei lor complementare — tocmai cînd laboriosul meu Figaro se pregătea pentru un perdaf pe cinste, mi-am auzit numele strigat de sus, de pe puntea de promenadă. Comandantul agita în faţa ochilor mei orbiţi de săpun, o scrisoare, vestea dorită de-acasă ! *Încă-i bine !* Mi-am pipăit ţeasta rasă de iluzii şi mi-am dat seama că făptuisem o greşeală discreditînd farmecul vieţii.

Deşi nu acesta-i principalul. Abia acolo, în străfulgerarea unei clipe, am dedus cu o rară — pentru mine — capacitate lapidară, sensul a ceea ce aş putea numi *meridianul zero* al fiinţei mele ; dependenţa înrobitoare şi sublimă de un factor esenţial numit casă sau ţară, familie sau obşte. Reuşisem să dezleg, cu palmele fremătînd pe nete-

zimca pliculuí, fiindcă ochii-mi erau orbiți de săpun și frizerul meu îmi mînca minutele într-o îndeletnicire devenită acum fără sens, reușisem deci să dezleg ceea ce se insinuase pînă atunci, pe parcursul voiajului, ca o dureroasă și incertă stare de spirit.

Încercînd s-o purific de aluviunile personale, îndrăznesc s-o pun — starea de spirit — la temelia sufletească a tuturor celor aflați cu mine, numind-o nevoie, sprijin, sau rațiune de existență : sau *meridianul nostru zero*.

•

După o lungă încăierare cu o ureche refractară la toate tratamentele lui *doc*, căpitanul și-a reluat zîmbetul adolescentin odată cu cheful de viață. Opiniile lui au întotdeauna ceva sentențios, ceva didactic, cu sublinieri orale de cuvinte, cu silabisiri și repetări răbdătoare pentru uzul învățăceilor întruniți în această calitate de îndată ce, în prezența lui, au întrebat ceva sau au dat glas măcar unei mirări oarecare. Nu e revelator, nu-și propune judecăți de valoare paralizante, ci e conștiincios în datoria de a spune tot ce știe într-o chestiune sau alta, astfel încît, ascultîndu-i prelegerea despre *navlosire* — angajarea unui vas pentru transportul unei mărfi anume — te poți declara în cunoștință de cauză și încă apt să-i lămurești și pe alții. Comandantul poate emite consideratii al căror tîlc adeseori se dovedește în stare să-l surprindă pe el însuși ; căpitanul se află întotdeauna în posesia celor ce urmează să le spună ; unul e spontan, iute, isteț, celălalt e elaborat, calm, înțelept, pornit pe deliberări care demarează lent, în acord cu masa lui fizică.

Mi-am exprimat simpatia pentru acesta din urmă, pentru *chiefuł* nostru, dăruindu-i, într-una din zile, un calendar editat de oficiul local de turism conținînd cîteva ilustrate artistice ale stațiunilor noastre litorale. Nu știam,

că, în febra plecării, calendarul cu pricina căzuse sub o greutate care, cu concursul căldurii tropicale și-al vopselii tipografice proaste, făcuse din cele o duzină de file una singură ; dacă aș fi știut, aș fi reflectat mai mult asupra gestului meu. Nu peste mult timp, urcînd spre comandă, îl văd pe căpitan în cabina lui cu ușa larg deschisă, mare, greoi și nedumerit, încercînd cu niște degete potrivite să sfarme zăvoarele infernului, să despartă afurisitele de file ; una dintre imagini conținea hotelul *Perla* din Mamaia dimpreună cu o parte considerabilă din *Satul de vacanță* aflat de-a lungul unei străzi care ducea spre cea mai frumoasă casă din lume : casa *chiefului*. Dacă obiectivul aparatului de fotografiat ar fi zvîcnit puțin spre stînga, căpitanul nostru, oriunde s-ar fi aflat, ar fi fost acasă. Oricum, rămînea sugestia, e frumos să fii în drum spre ai tăi, dar pagina era lipită exact unde nu trebuia, și tocmai asta constituia motivul amărăciunii căpitanului. Mi-am asumat pe loc sarcina — altă greșeală — de a-i degaja calea de acces către Tomis Nord, făcîndu-l să mă urmeze ascultător și plin de speranță — așa cum l-am urmat și eu odată cînd crezusem că mi-a dispărut cabina — spre bucătăria lui nea Meri, acolo unde îmi închipuiam că, pus deasupra unei oale cu apă clocotită, calendarul își va căpăta starea inițială.

O întreprindere ca aceasta nu poate scăpa neobservată. Fulgerător, bucătăria s-a umplut de oameni, martori și consilieri experți în patologia hîrtiei : cambuzierul, torpilat de două ori în tinerețe, consideră că, practic, operația e fără reușită, în timp ce nea Vasile strungarul, ceva mai optimist, zice că se poate dar... nu așa. Altfel ! Cum ? Altfel, nu știe prea bine cum, dar altfel. Nea Meri ne oferă, plin de solicitudine, cuțitul de tranșat carne iar brutarul, cu scepticismul lui piezîș, ne învăluie în aburul

pîinii coapte; fără să știe că dacă n-ar fi piinea aceea minunată ieșită din mîinile lui, nu i-ar mai rămîne multe de făcut pe lume.

Eșec lamentabil ! Paginile s-au înfoiat, s-au pleoștit în bătaia aburului dar n-au cedat decît în mică măsură. Căpitanul și-a luat grijuliu calendarul în brațe, ca pe o pasăre înecată, măcar să-l usuce ; are doi băieți acolo, cam pe la pagina șase a ingratului calendar, și cred că, bosumflați, arată precum originalul de lîngă mine — la scară redusă, desigur. Multă vreme după aceea îl voi vedea concentrat și îndîrjit, ridicînd cu neverosimilă grație colțul filei de deasupra, atît cît îi permitea nedorita sudură, cu aerul că ar dori să se strecoare între file și cu sentimentul că nu depărtarea ci simplul accident al hîrtiei îi blochează drumul către casă.

Meridianul zero ! Evoluții îndepărtate, amplitudini considerabile, bărbătești, dar cu privirea întoarsă peste umăr, acolo unde viața, febrilă, plină de alt soi de neprevăzut, pare să se fi fixat într-o imagine, într-o stare sufletească, în ultimul eveniment dinaintea plecării. Scrisorile sînt mute și tîrzii ; seamănă întrucîtva cu plecările. Nostromul spune că alta e supărarea între soți cînd știi că te întorci la prînz acasă și alta e cea întreținută luni de zile, chiar dacă motivul ei ar fi un moft oarecare. Nu e vorba de un dor nebulos, de o vagă aspirație, formulată îndeobște de către cei ce nu practică profesional îndepărtarea, ci de o năzuință constantă de a-ți satisface identitatea întotdeauna rămasă în urmă față de prezentu-ți necesar. Supranumitul Gipsy s-a căsătorit cu o lună înainte de voiaj și va reveni peste un timp de șase ori mai lung decît scurta-i conviețuire conjugală ; șeful electri-

cian e tată pe nevăzute ; comandantul, și el proaspăt căsătorit, se află în prima sa cursă după moartea mamei ; s-a isprăvit, în ce-l privește, un ritual, descinderea grăbită în fața blocului din Tomis II și fîlfîirea agitată a unei perdele de la etaj divulgînd o așteptare în sfîrșit curmată; băiatul lui nea Meri isprăvește liceul urmînd să apuce un drum în viață, cel al maistrului lemnar vrea să se căsătorească ; sora din Brăila a șefului mecanic e într-o stare gravă iar nea Titi a lăsat la despărțire puțină umbră pe inima iubitei sale ; Vasile, timonierul, n-a ațipit măcar o dată sub acoperișul noii lui locuințe și nea Mitică, fostul tîmplar de mobilă și binale, a hotărît să pună capăt la sosire burlăciei, în ciuda unor păreri defavorabile asupra nevestelor rămase singure.

Meridianul zero, punctul de unde ni se numără milele absenței ! Firește, sînt rigorile meseriei, balansul deliberat, matur al ficcăruia între avantajele și servituțile opțiunii, mai sînt apoi pasiunea, vocația, devotamentul, care se cer justificate oriunde, nu numai pe mare.

Există însă și un revers, apt de a fi perceput abia de-aici, de departe, să zicem din delta cețoasă a unui fluviu sau din staționarea nesfîrșită în fața unui port supraaglomerat, deși acest revers, închipuit într-un sentiment similar dorului de țară, aparține uscatului natal ; dorul țărmului de marinarii lui...

Cîți dintre cei de-acasă și prin ce mijloace pot lua act concret-uman de una dintre cele mai vrednice ipostaze ale constructorului noii societăți concentrînd în sine calitatea de truditor și de ambasador al patriei ? Există, ca niciodată, un cadru optim de manifestare a sentimentului mării, înțeles nu numai ca o recompensă morală adusă celor ce în mod deosebit îl inspiră adeseori cu sacrificii, cu omenească dăruire ; cultivarea publică, în forme eficace, a

acestui sentiment emulativ s-ar adăuga celorlalte dimensiuni ale educației patriotice și cetățenești cu infinite beneficii în devenirea noastră istorică...

17 februarie, marți : între Nicobare și Sumatra

Vîntul de sud aduce miresmele junglei. Ne pregătim pentru botez, cei 13—14 inși nou plecați pe mare, o ceremonie, desigur, mai mult formală cîtă vreme în drumul nostru spre sud nu vom depăși ecuatorul ; de la Singapore, punctul cel mai scăzut al voiajului, pînă la brîul pămîntului mai sînt circa o sută de kilometri, și gîndul că nu-l voi putea atinge mă mîhnește nespus. Cu o decență de fecioară, pămîntul îmi refuză poalele lui sudice, păstrîndu-mă în emisfera natală ca pe un mînz prea crud, lîngă ugerul iepei.

Dar de ce aș fi nedrept ? Altădată m-aș fi mulțumit și cu un drum pînă-n gura portului.

Băieții au instalat pe puntea de promenadă marele pavoaz, asistați de molcoma clătinare a Indianului, au adus sfintele scule de oficiere exprimate într-un polonic și o supieră plină cu apă curată de ocean, și au rămas să aștepte ivirea înalților prelați, bărbile sure ale echipajului. În primul rînd se așază șeful radiotelegrafist, nostromul, bucătarul, mecanicul trei, marinari vechi, dispuși să ducă greul spectacolului, în timp ce noi, bobocii, stăm îngrămădiți pe coridor, gata să răspundem la apel cu creștetele noastre de neofiți într-ale mării. Sînt întîiul chemat și, deși simt gustul parodiei, mă încearcă o emoție ciudată ca în fața unei confruntări cu o ipostază a adevărului. La prima întrebare a comandantului, dau chix : habar nu am cîți metri are vaporul, deși l-am bătut de atîtea ori cu pasul, și roșesc școlărește înaintea asistenței,

magiștri puși pe severă examinare. De ce m-am pornit pe mare ? mă mai întreabă comandantul, îmbrăcat în ținuta festivă și cu mîna pe polonic, gata să dea, parcă, dacă și de data asta încurc răspunsul. Păi, nu știu de ce, cinstit vorbind, întrebarea e prematură sau mai degrabă tîrzie, oricum greșit formulată : de ce *am vrut*, poate, să mă pornesc pe mare. Ca să isprăvesc cu o obsesie ? Să îndur rigorile depărtării de casă astfel încît să mi se taie cheful de a mai plănui peripluri fantastice ? Să asimilez lumea aceleiași viziuni comune căreia i-am asimilat împrejurimile casei și cărările scurte ale existenței mele anterioare și să pot, în consecință, dormi oriunde fără fioruri și nostalgii ? Naiba mai știe de ce ! Mă aflu în situația jenantă, traductibilă copilărește într-o formulă sunînd cam așa : *Ihiii... Vreau acasă !* Nu pot s-o mărturisesc, firește, m-aș trezi cu un polonic în cap, sau cel puțin nebotezat, toți așteaptă o declarație răsunătoare și o bîigui ca atare, nedîndu-mi seama deocamdată cît adevăr pun în afirmația că am plecat ca să-i cunosc pe ei, nu lumea. Lumea capătă înfățișarea noastră.

Mă aplec pentru a-mi lua pe ceafă porția cuvenită de apă, sînt marinar cu document de învestitură, și mă așez alături de ceilalți inițiați dispuși, se vede, să-i primească pe următorii cu mult mai puține menajamente. Întrebările sînt cumplite, cele mai multe nesuportînd literele acestor rînduri, încadrate în ceea ce stagiarul nostru numește *vulgarisme*, pretinzînd nu atît răspunsuri cît replici în măsură să ilustreze gradul de adecvare la brutalitatea limbajului — apanajul marinarului de cursă lungă. Ce-ți mai rămîne bărbătesc în pustietatea asta dacă te mai și sclifosești în fața unei vorbe piperate ?

Florică, un motorist cu chip de băiat frumos, este chestionat asupra raporturilor dubioase cu o macaragiță

care, după spusele unora, ar fi udat cîteva batiste pe chei, odată cu plecarea noastră. Flăcăul nu recunoaşte, are ceva parşiv în nedumerirea lui contrafăcută, e limpede, încît pare mai degrabă să nu ştie prea bine despre cine-i vorba dintre cele mai multe : care, nu-i nici o macara... Hai, hai, zi ce-i făcuşi macaragiţei — îl îmboldeşte masterul luînd supiera în braţe, că acu-ţi pun strachina-n cap!

Nea Titi, cu ochelarii pe nas, deşcă bătrînă, rîde într-un dinte şi slobozeşte un aforism la adresa cucernicei lui Florică în stare să ne dea pe jos de rîs. Vine Niki, marinar cu stare civilă de căsătorit, şi nea Meri, subţiratic şi visător, are să-i pună o întrebare ; îşi agită frenetic braţele pretinzînd audienţă într-o ambianţă din ce în ce mai gălăgioasă la care au contribuit considerabil cîteva sticle de vermut păstrate dinadins pentru această ceremonie, dacă nu cumva ceremonia a fost grăbită de grija de a le vedea golite odată.

— Tăceţi, vreau să ridic şi eu o întrebare !

— N-o ridica prea sus, nea Meri, că măcăne !

— Linişte ! bate comandantul cu polonicul pe scîndura mesei. Hai, nea Meri, odată, ce făcuşi, n-o pusăşi, dar-ar boala-n ea de întrebare, că parcă-i carnea aia de ieri de-o fiersăşi că-şi dădu vaca duhul a doua oară. Zi-o !

— O zic !

— Zi-o odată !

— Aşa, băiatul mieu ! Vezi, cînd ajungi acasă, dă mai întîi un telefon să plece *ciocîrlanul*, că dai de belea. Ăla te şi bate, cum l-a bătut pe unul, dar ăla n-avea telefon. Te-nţelegi cu el să plece. Consternare generală. Asta-i ! conchide nea Meri.

— Şi-ntrebarea ? Sigur, cine-ţi permite să dai buzna aşa în casa ta ? Dar întrebarea, nea Meri, întrebarea !

— Asta-i ! Să nu dea nas în nas cu *ciocîrlanul*.

...Spre seară, sub agonia unui soare fastuos, gonim, patruzeci și unu de marinari încercați, spre strimtoarea Malacca. Îmi termin ziua memorabilă în cabina cu numărul 23, invitatul lui nea Mitică alături de nostrom și de alți cîțiva, băieți veseli (aveau și de ce) și proaspăt ferchezuiți (pentru cine ?) porniți pe confesiuni și pe votcă românească deoarece, ni se explică, odată-i botezul. Cafelele gazdei, tari să-ți țiuie urechile, au puterea de șoc a trotilului, lăsînd în urmă un fel de ceață ; votca vine cu ceața ei, vermutul cu amintirea lui, *încă-i bine*. Vorbim toți odată. Lucică, marinarul, vrea să-și spună păsul său privat în legătură cu o fată cam ciudată, lăsată pe mal să se limpezească, dar cum nimeni nu se află pe recepție înjură și picacă, probabil să se destăinuie oceanului.

— Dom'inginer, dom'inginer ! Dom'le, eu mi-am pierdut buletinul pentru o muiere pe care am îmbrăcat-o, i-am băgat și pe nas și pe urechi. Mata știi să scrii. Să-i trîntim o scrisoare așa, de ocnă, s-o usture lacrimile pe burtă. Atît ! Că eu, la ea, gata ! M-a pierdut de mușteriu ! Credea ea că și-a găsit prostul ! Uitați-vă la mine !, mă smulge nea Mitică, gazda, din propriu-mi soliloc ca să-i contemplu tîmplele cănite. Am îmbătrînit, zece ani de prostologie am făcut pe vapoare, da-mi place Vlaicu, dom'inginer ! Îmi place vulturul ăsta românesc ! Știi ce-i zice lui Bibescu ? „Nu mă grăbesc, anii contează !" Auzi, hoțul, ce i-a spus ? Asta a fost ro-mân, dom'inginer! Păi, eu pentru ăsta mă...

Ceea ce face nea Mitică pentru Aurel Vlaicu e greu de transcris aici, deși înțeleg că este măsura supremă a sacrificiului său. Mă strecor afară, pe punte, sub o ploaie orbitoare de stele, unde altcineva pare să-mi facă o teorie suspect de incoerentă despre raportul dintre un reflector și un soare.

— Sînt și eu un biet reflector, nu, luminez cît pot, n-ajung să le luminez pe toate odată fiindcă nu sînt soare. va' zică : să fiu și-aici, și-acasă, să mai trezesc și broțacii vreunui atol cu razele mele blînde, trandafirii, de dimineață. Unde sîntem ? Pe lîngă Maldive ca' va' zică ! Să vină un atol la mine, s-aude ? Dar atunci nu mai e nea Mitică, e numai atolul. Simplu ! Vrei acasă, nu mai ești lîngă Maldive. Nu poți să fii unde nu ești. Numai soarele e pretutindeni, așa că, la culcare reflector nenorocit !

Prostii ! Spun o droaie de prostii ! *Încă-i bine !* Mă bălăbănesc, cu un ultim rest de precauție, printre stelele Crucii Sudului spre somnul meu, singura șansă de a deveni și eu ubicuu, ca soarele.

18 februarie, miercuri : 08.00 La predarea cartului, în babord, insula Rondo și în tribord coasta Sumatrei. 18.30 Diamond Point. În vedere peninsula Malacca. Cer parțial acoperit, vizibilitate bună, hulă groasă.

Puțină reflecție interesată asupra termenului *hangover*, mahmureală pe englezește ; un fel de „a atîrna deasupra", în traducere liberă. Cum ar veni asta ? A atîrna deasupra ta însuți ? Dacă-i așa, mă simt în măsură s-o certific. (din Jurnalul *meu* de bord).

Acum cîțiva ani, în dreptul Costineștiului, pe o plajă pietroasă și plină de ierburi, a eșuat o navă grecească cu un nume prea poetic : *Evanghelia* ; nu știu din ce pricini, poate dintr-o eroare de navigație, poate dintr-un calcul contabilicesc din care reieșea că suma asigurării

depășește respectuos beneficiile posibile obținute din exploatarea în continuare a hardughiei plutitoare : cert este că *Evanghelia* a devenit o epavă frumos poticnită pe fundul ridicat al mării, la cîteva sute de metri de țărm, între lanurile verzi, unduitoare de alge arătînd și ele, într-adevăr, ca o holdă inundată.

O epavă este o fantomă, un spirit bîntuind dincolo de moarte ; o înconjoară un suflu straniu, îndemnînd la rătăciri de-a lungul coridoarelor, prin cabinele cu ușile vraiște într-un acces de perversă ospitalitate, sau prin magaziile punții învăluite în mirosuri de pitură, de uleiuri minerale și de fibră umezită de parîme încolăcite în penumbră. N-am fost prin orașele aztece, vechile mărturii ale unei civilizații precolumbiene, dar cred că, prin compensație, te poți urca pe o epavă ca să încerci o senzație similară de picat pe o planetă părăsită. Cățărîndu-se pe mal, un vapor nu-și pierde condiția ci și-o transformă, atît, devenind simultan un memento, un reper solid al uscatului, înregistrat pe hărțile de navigație ca atare, și o insulă de iluzii sporite prin însăși brutalitatea care le contestă.

Am ajuns pe bordul *Evangheliei* escaladîndu-i peretele abrupt la poalele căruia valurile scobeau văi verzui între crestele lor molcome, opace în contre-jour și m-am lăsat pătruns de fiorul acelei singurătăți unice, de călător aflat la margine de lume, deși în miezul lumii înseși ; am mai spus-o, sînt o fire prudent — temătoare, nu-mi doresc aventura ci doar succedaneul ei, experimentele morale în măsura în care acestea se pot desfășura în securitatea unui laborator cu ferestrele dînd spre o piață publică fremătătoare. Nici nu știu dacă puțina mea imaginație mi-a stimulat dorul călătoriei sau, dimpotrivă, nevoia de umblet

s-a reflectat în formele infinit mai puțin riscante ale peregrinărilor închipuite ; dar cred oricum că, dacă aș putea să-mi aduc lumea acasă, în doze zilnice suportabile, aș face-o cu cea mai mare plăcere.

Cu *Evanghelia*, deci, puteam trăi în liniște sentimentul unui drumeț îndrăzneț aflat la capătul tuturor călătoriilor ei îndepărtate. I-am sorbit nesățios emanațiile rîncede prin care răzbătea din ce în ce mai puternic, ca o rezoluție finală, izul iodat al mării, i-am cotrobăit cabinele cu mobilierul spart, nimicit de mîini grijulii să nu lase în urmă nici o valoare intactă, i-am colindat punțile mușcate de rugină izbindu-mi sonor timpanele cu lamentații de clavecin în bernă, și cu durere în suflet i-am vizitat comanda ; instrumentele sparte, smulse din locul lor, o iederă de sîrme colorate năpădise spațiul ei încă alb, încă pur, habitaclul descăpățînat tînjea după busolă... Numai geamurile largi se înverșunau spre linia albastră a orizontului cu instinctul unui cal orb ținînd drumurile știute.

În încăperea alăturată, jefuită și ea de proprii-i stăpîni, călcam pe un strat gros de hărți maritime de-acum inutile, purtînd pe ele amintirea călătoare a *Evangheliei*, cu date, ore și rute precise, și mi-am îngăduit să culeg de sub tălpi una dintre ele purtînd mențiunea : *Malacca strait — including Malay peninsula and Northern Sumatra.*

Această hartă a strîmtorii Malacca conținînd de-a curmezișul ei dîra unui creion ca o mărturie certă a unui drum străbătut de semenii mei a ajuns să-mi fie premiza unei îndelungi visări la marginea evidenței ; am citit-o de nenumărate ori, i-am parcurs în unghiurile sugerate, pe carturi și pe ore precise apele de la insula Rondo, de-a lungul Sumatrei, pe lîngă Sigli, Lho Sömawe și Diamond Point pînă jos, la Singapore. Au fost clipe de adîncă desfătare, cînd ghiceam freamătul viu al junglei

în care tălăzuiau turme de rinoceri bicorni, sau, în penumbra verzuie, cum cobre regale își inelau furiile ucigașe; papagali orbitori, păsări colibri, lemurieni cu coada stufoasă îmi mobilau închipuirea, șerpi-bumerang, broaște-parașută, pantere imperiale forfoteau pe țărmul sinuos al strîmtorii mele, printre desișuri de mangrove și manglieri înalți, tari ca fierul. Mă afundam, neștiutor, pe cărările daiacilor, vînători de capete, încercînd să reconstitui peripețiile lui Ilarie Mitrea, românul care prin a doua jumătate a secolului trecut a străbătut curajos o mare parte din aceste locuri.

Nu știam atunci că-mi voi împlini visul ajungînd aici, și că sora geamănă a acelei hărți va poposi pe pupitrul unei cabine de comandă, replică palidă la vecinătatea stufoasă și plină de mistere a Sumatrei.

Noaptea, de pe țărmu-i apropiat, se ridicau, roșiatice, focurile băștinașilor de la instalațiile lor rudimentare în care-și coc cărbunele de pămînt pentru a-l transporta apoi dincolo, pe coasta Malaeziei ; vîlvătăi mute punctînd întunericul și cîte un țipăt fulgurat de pasăre insinuînd depărtarea în accepția ei amară.

Și m-am trezit cu nostalgia hărții mele de-acasă, aceea culeasă de pe bordul *Evangheliei*.

Întîmplarea, care-și are întotdeauna zestrea ei de elocvență, avea să-mi zdruncine serios această penibilă pendulare între două ținte, cea din urmă, abia părăsită și cea dinainte care, pînă mai ieri, îmi hrănea sentimentul unei adevărate frustrări prin aparența ei inaccesibilă mie. La Port Kelang, unde aveam să acostăm a doua zi pentru a descărca negru de fum și o serie de utilaje industriale, urma să mă decid sufletește pentru o direcție sau alta.

19 februarie, joi : Port Kelang.

Plutim lent, aproape insesizabil pe apa murdară a gurii unui fluviu presărată cu bancuri de nisip și de aceea extrem de periculoasă ; o ceață groasă de evaporație ne învăluie făcînd aproape imposibilă evaluarea poziției, ochii scrutează întinderea plumburie, colcăitoare, în căutarea unei insule care trebuie lăsată în tribord, și sirena urlă lupește reverberînd derutant în densitățile inegale ale pîclei ce ne înconjoară. Cincisprezece mii de tone vibrînd surd cu inerția lor uriașă la impactul a două medii la fel de tulburi, aproape egal de fluide ! Aici, marinăria se descarcă de cortegiul ei de achiziții moderne, totul capătă sensul unei confruntări între necunoscut și instinct, îi văd pe oameni încordați în simțuri, fixați în poziții tensionate, receptacule încremenite de semnale, abia vizibili pe laturile deschise ale comenzii.

În sfîrșit, un ghem nelămurit, abătut spre dreapta, ne smulge un oftat de ușurare și, ca și cum totul ar fi fost rezultatul unei înscenări abil regizate, ceața se destramă brusc, dezvelind un peisaj lacustru, cu cîteva case tipic malaeze cățărate pe piloți, cu mănunchiuri de vegetație mustind pe toate limbile de pămînt udate de fluxul înalt al mareei și cu semnele din ce în ce mai evidente ale unui port fluvial în fața căruia ancorăm în jurul prînzului ; un chei lung și monoton, modelat doar de segmentele frînte ale acoperișurilor de magazii dincolo de care, căzută în torpoarea bolnavă a zilei, peninsula Malaya își desfășoară ardoarea ei vegetală.

Între noi doi acum ! aș zice, precum personajul balzacian, neliniștea peregrinului se dovedește în măsură să-mi distragă vremelnic atenția de la dorurile domestice, pînă în orașul propriu-zis sînt cinci-șase kilometri și pînă la Kuala Lumpur aproximativ optzeci, o nimica toată

în fața dorinței și a drumului făcut pînă aici. Dar vom acosta abia mîine, și regretul meu fierbinte se lasă răcorit de îngăduința unei ploi spontane sub rafalele căreia iscodesc, nerăbdător, posibilele drumuri viitoare.

Seara, cu miros de mlaștină și zvîcniri aprinse de arșiță întoarsă iar deasupra capetelor noastre, ne strînge transpirați într-o cabină în jurul nostromului pornit pe destăinuiri.

Nu mă interesează adevărul biografic al evocării lui, deși o mulțime de date culese dintr-o memorie prodigioasă par să reziste la confruntarea cu o istorie recentă, îndeobște cunoscută ; impresionantă este spusa însăși, plină de savoarea detaliilor, populată de fizionomii adesea luminate de încărcătura inspirată a unui singur cuvînt sau a unui gest expresiv, capabil să ducă un biet om, pînă atunci mie necunoscut, în raiul stimei mele ori, dimpotrivă, în focurile veșnice ale gheenei.

„Pe Cuza Vodă, colț cu Mihăileanu — zice — era, ține minte, prin '48, un club *Progresul*, cu acoperiș de olană ca vai de capul lui, că dacă ploua astăzi, înăuntru mai ploua trei zile" ; și-i gata cu ceea ce în termeni de teorie literară se cheamă expozițiune. Sau : „Mă duc eu odată acolo și mă sprijin de unul, se dădea mare *mahăr*, aiurea, dădea simultane la trei țintare, o sugativă, c-a ajuns să-și sugă și degetele de la picioare."

În poveștile lui înflorește viața bogată și capricioasă, tristă experiență a unui june vagabond prin coclaurile unui București mutilat de război, stăpînit de teroarea foamei și a nesiguranței, cu colportori de ziare încălzind noaptea pardoseala de ciment a vreunui adăpost antiaerian, cu tîrfe generoase și proxeneți recuperabili, cu forfota imundă din *Taica Lazăr* și cu troznet greu de babaroase rînjindu-ți a neșansă în lumina cernută a

stelelor ; negura deasă din mintea unui adolescent cutremurat de cîte o palmă de barbugiu mai să-ţi scrîntească falca fiindcă ai dat 3—3, *tu iei numai măruntul*, şi de contrapalma unui comisar fiindcă ai avut curiozitatea să te zgîieşi după o manifestaţie antibelicoasă ; lustragiu pe Viting, vînzător de ziare în Cotroceni, negustor ambulant, băiat de pripas înlesnind aranjamentele amoroase ale fetelor de la *Dunărea albastră*, casier la *Mirador* şi pungaş între două derute, căzînd în prăpăstii incredibile de unde o mînă suavă încearcă să-l salte deasupra suferinţei : Puşa. „Stai jos, de ce nu stai ?". Iar el, vagabond notoriu, forfotind de păduchi, se gîndeşte că ar putea lăsa amintiri mişcătoare pe unul dintre fotoliile elegante ale salonului *Foto-Papacostea* şi nu se aşază, schimbîndu-şi jena de golan cu bun-simţ de pe un picior pe altul în faţa unei frumuseţi divine : venise doar să-şi ia nişte poze făcute din nebăgare de seamă. „Cum te cheamă ?" „Titi". „Şi cu ce ocazie prin Bucureşti ?", „Uite, cu războiul". „Ascultă, Titi, eu am să te ajut, numai să-mi promiţi că mă ajuţi şi tu să te ajut. Dar..."

Şi ea înaltă, rămasă statuar în capul scărilor, emanînd severităţi drastice : „Dar să nu-ţi închipui niciodată că mă mînă altfel de gînduri către tine în afara celor curate, auzi, Titi ? Niciodată !".

Şi totuşi, cîte vorbe se mai irosesc în lumea asta largă ! Urmează un amor nebun printre alarme aeriene, razii şi restricţii de circulaţie, sfîrşit în cele din urmă prin revenirea lui la păduchi şi la cozi de pepeni roase pînă-ţi vedeai prin ele buricele degetelor. Fiindcă nea Titi, încă inapt de trăiri gingaşe, refractar la etuva morală cu chipul Puşei, mai avea de străbătut drum lung pe calea întesată de palme şi ghionturi a înţelegerii.

Va urma. Deocamdată, simultan cu tăcerea, zăpușeala se prăbușește din nou peste noi, grea, insuportabilă ca o lespede coaptă.

20 februarie, vineri : 06,50 Pilot la bord. 06.55 Vira ancora. 07.08 Ancora la post, manevră de acostare. 07.20 Dat legături la chei. 07.45 Coborît pilotul. Acostați cu tribordul la chei, 4 parîme și un șpring la prova și pupa. Început descărcarea la magaziile 3 și 4.

Vinerea neagră. Va să zică, în calitate de *scîrbă turistică*, trepidez o jumătate de zi, animat de speranțe pe care nimeni nu mi le încurajează. În schimb, o forfotă neobișnuită pune stăpînire pe tot vaporul, un soi de horă mustrătoare de oameni și macarale, la adresa legitimelor, în fond, mele dorințe. Sînt beneficiarul unei concepții hrănite de toate peroanele, fără excepție, ale existenței mele, conform căreia, odată ajuns la destinație, te avînți spre ieșire și, doamne, cine-mi poate face o vină din faptul că transfer cheiurilor aceeași turistică funcție ?

Dar văd că aici sînt în contratimp ; un vapor sosind pare că abia pleacă. Mecanicii s-au apucat să demonteze niște pompe de răcire care le dăduseră bătaie de cap în timpul marșului, încît zadarnic caut în ochii vreunuia un licăr de adeziune la celebrarea unei escapade. Vecinul meu de cabină, ajutorul mecanic, trece și el pe lîngă mine cu traista lui de scule, îndreptîndu-se spre cranicele cele veșnic botege cu aerul unui prestator de servicii la domiciliu. Cît despre cei de la covertă, nici vorbă nu poate fi să mă însoțească ; un șir de utilaje de proveniență japoneză, puternice și delicate, s-au instalat de-a lungul bordului nostru pentru a ne prelua încărcătura, se caută foremanul, se deschid magaziile, se formează echipele pentru manipularea scîndurilor și pontarea mărfii, toate

în sălbatica maltratare a unei limbi engleze înțeleasă în chip miraculos de toată lumea. În fiecare port, vaporul își reia funcția de decor în vederea unui spectacol aproximativ același dar cu o distribuție considerabil schimbată. Acum, iată-ne invadați de niște inși scunzi, oacheși și intreprizi, căzuți însă cu intermitențe, în *times-out*-uri neînțelese.

Și, printre ei, eu căutîndu-mi aleanul. Care vrei să te fac un Port Kelang ? Tăcere. Renunț la Kuala Lumpur, am mai scăzut din preț, deși, compromisurile mele rămîn zadarnice, și scormonesc cu disperare drumul prăfos care, ocolind pe la un capăt șirul magaziilor, se pierde în depărtarea verde însoțit de un cortegiu falnic de palmieri în freamăt ; cu ce mi-ar fi mai la îndemînă privit de-aici decît de pe harta mea de-acasă ? Cheiul sprijinit pe piloți de beton lasă să pătrundă pînă la noi miasmele unei mlaștini ascunse undeva, în dosul magaziilor, un miros de mosc atîtător pe care-l inspir dezorientat și singur. Nea Vasile, strungarul, mărunt și îndesat, cu subsuorile albite de talc împotriva transpirației, bîntuie punțile cădelnițînd oral *n-am, nu se poate ;* nimeni nu-i pretinde nimic, nimeni nu-i cere sfatul asupra vreunei posibilități de orice natură, pur și simplu și-a pus în gînd să ne tortureze cu aceste cuvinte întruchipînd ideea refuzului total : *n-am, nu se poate*. O fi absurd pentru ceilalți, dar pentru mine habar nu are nea Vasile cît adevăr grăiește.

Pe puntea de promenadă unde zăbovesc aiurea, ca o muscă prinsă între geamuri, insolitul admirator al lui Vlaicu și făcătorul totodată de cafele ministeriale curăță un tambur de rugină ; are un ibric cu apă alături din care-și umple gura pînă cînd chipul său, altfel supt, ia înfățișarea unei trefle stacojii, ca să stropească apoi abundent axul tamburului înainte de a mi-l pocni cu sete.

Stau, precaut, mai departe, de unde aflu că tocmai apa e dușmanul cel mai inverșunat al ruginei. O fi ! Dar nea Mitică a aflat că de ieri sîntem în Malaezia ?

Și astfel trece dimineața. Masa de prînz, plină de politețuri, ca de obicei, nu-mi oferă nici un indiciu asupra vreunei eventuale operațiuni de desantare. Șeful mecanic scormonește supiera cu aceeași patimă cu care curăța mai devreme filtrul unei pompe, dincolo, la masa mecanicilor, se fac bancuri vis-á-vis de ananasul trecut în specia guliilor, iar șeful radiotelegrafist își mută eterna discuție cu mai tînărul său colaborator, Radu, din salon în careul de-alături. Încerc pentru prima dată față de ei un soi de inaderență la marginea furiei, pornită dintr-un simțămînt de frustrare, deși știu, că, în cea mai mare parte, nu eu sînt îndreptățitul. Dar alături e Malaezia !

Nemaiavînd ce face, îmi prelungesc șederea la masă pînă cînd, din hățișurile decepției, pare să mă scoată personalitatea acoladică, devenită deodată scumpă și indispensabilă, a lui nea Pavel, supranumit *Malaezul* pentru pasiunile lui asiatice. Intră, supravegheat de ochii mei plini de speranță, mormăie ca de obicei un *bună ziua*, apoi un *poftă bună*, după ce face însă turul curios al mesei plonjîndu-și aproape acolada sură a mustății în conținutul fiecărei farfurii ; e damblaua lui, dar astăzi sînt înclinat să-l privesc cu îngăduință. Nu poate scăpa tocmai el șansa de a lua contact cu o realitate care-l obsedează într-atît încît ajunge să-i obsedeze și pe alții. Sigur, e absolut de acord, vom lua autobuzul, vom vizita librăriile, magazinele de antichități, au niște păpuși de piele nemaipomenite, căci știu eu ce catastrofă a însemnat pentru cultura mondială pierderea vechilor manuscrise malaeze, gestul idiot al lui Raffles de a le... ?

Dar mă văd silit să iau act de proporțiile unei alte catastrofe, ireparabilă în ce mă privește : aflîndu-se în

cart, ofițerul trei Pavel a neglijat ridicarea scării în funcție de scăderea mareei, și în consecință i se interzice să părăsească bordul pînă la noi dispoziții.

Și comandantul ăsta... Cine-a mai zis că dragostea dintii nu durează ?

*

După-amiază, tocmai cînd mi se îngăduie în mod excepțional să plec singur, aflu stupefiat că poziția mea de pe rolul de echipaj este cu totul precară cîtă vreme contravin normelor de securitate a navigației ; plutele de salvare de la bord au capacitatea de 40 de persoane iar eu sînt al 41-lea. Soluția ? Înapoi acasă cu avionul sau cu vreun vapor românesc care descinde la Singapore, port de care ne despart doar cîteva ore de marș.

Refuz, firește, să cred, și, ceea ce e mai penibil pentru păcătoasa noastră fire omenească, mă văd blocînd brutal dorul de casă. Nu-mi mai pare o veșnicie drumul pînă aici, la drept vorbind abia am plecat din Constanța, și nu sîntem decît la începutul călătoriei. Cum să mă întorc așa repede, ce explicații să dau celor de-acasă, prietenilor, vecinilor, mie însumi ? Ei, drăcie ! Incepusem că cochetez nepermis cu dorința întoarcerii și iată că ingratitudinea se răzbună.

Mă învîrt, zăpăcit, într-o atmosferă plină de compasiune, iau sub coate o porție bună de miniu de pe tamburul proaspăt vopsit de nea Mitică, nici n-am călcat măcar pe mal, dar puțină demnitate, ce naiba, mai am o Malaezie acasă, voi fi între ai mei și mă voi uita pe harta *Malacca strait including Malay Peninsula and Northern Sumatra.* Trebuie să-mi strîng bagajele, îmi contemplu cabina cu strîngere de inimă, și deschid ușile dulapului... Un pachet de ceai ceylonez, o maimuță dintr-o nucă de cocos și o

mică bîtă arabă din piele împletită cu sîrmă de alamă, toată agoniseala călătoriei mele. Plus o trombă marină și o mare de lapte. Nici n-aș fi știut cît mă legasem de acest interior care părea să-mi fi devenit odios dacă n-ar fi sosit pe nepusă masă această prea grăbită clipă a despărțirii.

Prea grăbită clipă a despărțirii...

Și-atunci mă cheamă comandantul ca să-mi comunice că împreună cu secundul voi face o vizită Căpităniei portului pentru a încerca o amînare, o simplă amînare a deznodămîntului ; un drum pe care-l străbat aproape pe nevăzute, alături de masivul nostru *chief*, în mașina agentului, un indian afabil, omul răspunzător de vapoarele românești poposite în Port Kelang. Nu înțeleg cum e cu plutele astea, și întrebarea mea pică pe generoasa disponibilitate scolastică a căpitanului.

— După cum știi, orice vapor, orice va-por, deci, conform convențiilor în vigoare privind securitatea vieții pe mare, dispune de două sisteme, două modalități, să le spunem așa, de salvare. Bărcile pe care le-ai văzut...

E leoarcă de transpirație, la măreția lui trebuie să trăiască o măreață suferință sub asaltul necurmat al valurilor de căldură, și-și plimbă degetele ude pe suprafața lucioasă a unei mape bleumarin, acolo unde ghicesc că sălășluiește deocamdată tulburele meu destin.

— ... le-ai văzut deci, nu sînt în orice condiții de timp practicabile. Și-atunci siguranța navigației apelează la pluteee... Plutele sînt, nu-i așa, verificate la intervale și omologate, după capacitate. Vaporul se scufundă ? Se scufundă ? Se scufundă ! Buuun ! Se duce la fund ! Ei, bine...

Nu-mi pot stăpîni un zîmbet pe care mi-l îndrept, prin parbriz, către coroanele înalte ale unor cocotieri ghiftuiți de fructe rotunde, inaccesibile. Malaezia ! Căpi-

tanul își continuă alocuțiunea demnă de o catedră, are darul să-ți fixeze pe simpla cale orală cunoștințe pentru întreaga viață, dar cum eu n-am loc pe plutele *Sinaiei*, și nici nu mi se dă voie să-mi disput dreptul la supraviețuire, suprimîndu-mi camarazii mai slabi în spiritul preceptului *dă-te jos după locul tău ca să mă urc eu*, chestiunea puțin mă interesează. Dacă vaporul s-ar duce la fund, buuun, oare cîte zile am mînca din căpitan ?

— .... așa că la Singapore verificăm plutele de rezervă și înainte nu mai e nici o problemă.

— Cum *nici o problemă ?*

— Nici una ! Corespundem, va să zică, normelor în vigoare. Principalul care e ? Principalul e să-i convingem aici să te lase pînă la Singapore, că de-acolo treburile sînt clare.

Nu mai înțeleg nimic. Comandantul, sîcîit de insistențele mele de a călca prin Port Kelang, mi-a jucat o festă, sau nici el n-a înțeles prea bine spusele agentului. Oricum, de-aici pînă la Singapore aș fi ajuns și pe jos de dragul călătoriei. Tot înainte ! Facultățile mele senzoriale își reiau treptat rosturile șocate proiectîndu-mă în spațiul acestei Malaezii atît de capricioase, o simt ca pe un dar, iar pe căpitan ca pe o invenție necesară.

Și cu aceasta îmi reiau lunga cursă a dorului către casă.

21 februarie, sîmbătă : tot Port Kelang fără să fie.

Să recapitulăm deci : Colombo, șase ore de popas plin de zbucium, din care mai mult de jumătate destinate unei grădini zoologice. Port Kelang, douăzeci de minute : clădirea impozantă în alb și roșu a căpităniei, bananierii foșnind în curenții calzi, saturați de miasmele bălții, o alee tăcută printre ierburi înalte ca niște spade flexibile,

ducînd spre cotitura fluviului dincolo de care se desfășoară panorama haotică a unei periferii cu barăci putrede, piloți cafenii mîncați de apă, resturi gelatinoase de bărci și somnolență lacustră ; două biciclete, vapoare în amonte, grămezile de zgură ale unui depou, cîteva străzi pestrițe pe ale căror trotuare își aruncă conținuturile colorate sumedenie de prăvălii, vegheate de tineri mărunți, încurcați în plete, rumegînd chewing-gumm-ul universal (o fi Kelangul ? Unii spun că n-aș fi văzut decît o suburbie.) ; solemnitatea impasibilă a arborilor înalți, cu umbra cît pumnul, rătăcită în învălmășeala rutieră, și setea nepotolită pentru un pahar cu apă. Port Kelang — douăzeci de minute, sumară excitare a retinei, și drumul înapoi în aceeași cutie fierbinte pe roți a Indianului.

La vapor, am grijă mai întîi să închid ușile dulapului. Singurul divertisment în perspectivă e meciul de box Clay — Cooper pe care-l vom urmări la televizorul nostru, și el, alături de multe altele, agonic. În rest, răgazul se lasă pe seama zilelor de marș ; după descărcarea mărfii, oamenii vor trece la spălarea magaziilor de negru de fum, la manipularea cîtorva vagoane de scînduri care au servit la departajarea mărfii și, bineînțeles, la operațiunile de manevră ; abia plecați de-aici, la numai șase ore de navigație dificilă prin strîmtoare, urmează manevra de acostare la Singapore, descărcarea, pontajul, pregătirea pentru marș către Bangkok și din nou limbajul dur al matagoanelor. Pentru cei mai mulți dintre noi, somnul va fi un oaspete rar încă destulă vreme.

Dar cel puțin știu acum că asta mi-am dorit-o.

22 februarie, duminică : 09.00 Aterizare în rada Singapore. Drumuri practice spre locul de ancoraj. 09.08 Funda ancora ; 5 chei babord în rada vest — Singapore. 10.00

Agent și control la bord. 11.00 Terminat controlul. 11.10 Început descărcarea. 22.00 Terminat descărcarea. Cer parțial acoperit, vizibilitate moderată, evaporație.

După o noapte grea pe care comandantul și-a petrecut-o pe comandă de-a lungul unui drum înțesat de o mulțime de vapoare, pescadoare și ambarcațiuni de toate soiurile, capătul strîmtorii se anunță fastuos, printr-o fierbere frenetică. E de neînchipuit cum, sub povara acestui trafic, masa fluidă nu-și pierde proprietățile divulgate cîndva de bătrînul Arhimede, cum de nu se pulverizează în bătaia atîtor elice. Calmă și albastră, emanînd aburi cu care depărtarea își învăluie în clarobscur sinuozitățile coastei roșiatice, zvîcnită în înălțimile orașului, și micile insule debordînd de vegetație, marea se încăpățînează totuși să-și păstreze și aici darurile sale multiple ; e o aglomerație de bazar a tot ceea ce poate respecta consemnul plutirii, de la șampanele viu colorate pînă la mastodonții setoși de sînge negru și la gas-line-urile cocoșate, ghemuite parcă în scăpărarea acelui junghi interior al presiunii din bombatele lor pîntece.

Lăsăm în babordul nostru rada petrolierelor, în mod prudent, cele mai îndepărtate de concentrarea urbană, rămase să-și dispute între ele hidrocarburile pămîntului și scînteile posibile ; ca o nedorită confirmare, un semen de-al lor ne însoțește pînă departe cu aspectul lui sinistru de stîncă fulgerată, proiectîndu-și pe cerul pur al dimineții arabescurile îndoliate ale viscerelor smulse prin mijirea pizmașă a unui singur muc de țigară. Privind turma aceea de uriași în așteptare, pe lîngă care noi înșine părem o plută bicisnică, nu-ți poți stăpîni un fior de neliniște la imaginea elocventă a acestui galop de înstrăinare a omului de propria-i condiție ; părtașe la cîștig, e drept, pînă una-alta, par să-și păstreze dreptul

suveran la pierderi incalculabile, supraumane, mărturisite în incendii de nestăpînit sau în maree negre de proporţii înfricoşătoare. Le-am zărit nu o dată în larg, petrolierele, mîndre şi nepăsătoare, acaparînd o bună parte din orizont cu masa lor liniară, insensibilă la zbuciumul valurilor ; golite, smulse din culcuşul lichid prin însăşi flotabilitatea lor prea satisfăcută, arată ca nişte insule de-a lungul cărora binoclul goneşte gîfîind de la castelul locuit al pupei către îndepărtata provă solitară, ca pe o autostradă pustie. Celelalte vapoare, avertizate asupra trecerii lor, se dau cuminţi deoparte, şi nu ştiu dacă ceea ce le mînă în lături este sfiala sau frica ancestrală în faţa necunoscutului.

Îi lăsăm şi noi în babord, monştri tăcuţi, cu venele deocamdată secătuite şi, ştergîndu-ne de coasta unei insule transformată de Compania Shell într-o uriaşă cisternă, ne îndreptăm cu viteză redusă spre rada de vest, urmăriţi îndeaproape de şalupele serviciilor portuare ; se vede că sîntem aşteptaţi, şi faptul e în măsură să mă nemulţumească cîtă vreme maximă operativitate înseamnă staţionare scurtă. Înţeleg prea bine, avînd în faţa ochilor impetuoasa desfăşurare de flote ale globului, oprite aici la răscrucea drumurilor maritime, că fără această operativitate portul s-ar sufoca urgent, urmat cu credinţă nefastă de tot ceea ce reprezintă astăzi micuţul stat al Singaporelui. Dar nu m-aş considera cel mai îndreptăţit la o grabnică expediere deşi, la urma urmei, cine are timp să mă asculte ? Sînt doar marinar şi marinarului îi şade bine cu drumul.

Abia se stinge huruitul greu al ancorei, că muncitorii au şi năvălit pe coverta odată cu sosirea cîtorva mahoane pîntecoase menite să ne preia încărcătura, aluminiu strălucitor românesc, cu mare căutare pe pieţele lumii. Cranicele se pun în mişcare, pontatorii îşi iau locul lîngă

gurile magaziilor, prezicerile optimiste avizează că spre seară totul va fi gata, și Singaporele, cu relieful său accidentat și proteic așternut înaintea ochilor noștri, tinde să capete sensul unui dumicat oprit în gîtul flămîndului.

*

Am avut deseori neșansa — sau poate e de vină firea mea generatoare de întîmplări asemănătoare — de a nu locui integral într-o singură dorință. Iată că n-am primit nici o scrisoare, și amărăciunea de deposedat mă îmboldește să privesc cu un ochi la Singapore și cu unul invidios la drepturile doveditoare de dragoste civilă ale confraților mei întru așteptare.

De obicei, destinațiile cu numele agenției comerciale dintr-un port sau altul se cunosc de la plecare, momentul escalei aproximîndu-se astfel încît mesajul, socotit și el în viteza lui relativă, să-ți poată precede. Veștile nu pot avea prospețimea trufandalelor dar, oricum, afli ce mai era pe-acasă cu o săptămînă-două înainte, timp revolut, deși asta nu te împiedică să te bucuri, să te înfurii sau să te întristezi de faptele deja încheiate, revenite la făgașul normal sau, dimpotrivă, ieșite ; și invers, aidoma, numai cu deosebirea că perimatele tale vești (în fond, veșnic aceleași) au o destinație, în cele mai multe dintre cazuri, nemișcătoare. Radiogramele sînt festive, îndoliate mai rar, fiindcă nu ți se transmit, și apoi reprezintă un lux, taxîndu-se cu cinci lei cuvîntul ca oricărui client al poștei, apropo de dorul țărmului de marinarii lui ; singura soluție, la nevoie, stă în abrevieri monstruoase, în virtutea unui cod asumat prin consens de-acasă, dar care se răzbună prin fatala lipsă de afectivitate. Primești, să zicem, de ziua onomastică o hîrtie cu *L.M.A.*, ceea ce vrea să spună *La mulți ani !*, dovadă mai degrabă a stăruinței într-o

conveție decît a unei inimoase urări de viață lungă. Căci ce ne-am putea dori aici mai mult decît afecțiunea meșteșugită în cuvinte ?

După ce ne bulucim în jurul celui ce poartă teancul de scrisori, ieșim învingători sau hărtăniți, așteptînd porturi mai faste, nu înainte însă de a mai zăbovi în speranța că vreun amic mai îndatoritor și mai iute de mînă ți-a preluat epistola, urmînd să ți-o dea la prima vedere ; îi cauți, în consecință, pe toți în ochi, dar nimeni nu dă semne... Valentin, timonierul din cartul ofițerului trei, își plimbă cu ostentație pe covertă chipul radios, încununat cu laurii a două scrisori, alții, cu mișcări șerpești, s-au retras în cabine de unde vor reveni transportați, vag aerieni, cu acea înfățișare a oamenilor abia extrași de sub hipnoză. Încerc o imbecilă consolare văzîndu-l pe nea Severin, lupul de mare, cum se mișcă abătut în jurul locului unde s-a oficiat actul distribuirii poștei, ca și cum ar fi vrut să-l prelungească pînă-și va auzi rostit numele ; s-a căsătorit tîrziu, la 45 de ani, din dragoste, așa afirmă, și fără consimțămîntul părinților, e convins că, marinar fiind, nu trebuie să te însori ca să-i încurci pe alții și pe tine deopotrivă, dar în ciuda acestor convingeri, tînjește după un petec de hîrtie cu semnătura olografă a *proprietăresei lui*.

Nu-mi rămîne decît să aștept Bangkokul, întotdeauna va să zică n-am putut locui integral într-o singură dorință, Singaporele inundat într-o baie de lumini a încetat de a mai exista odată cu șansa unei vești de-acasă, și, cu ingrata binecuvîntare pentru superba operativitate portuară, mă cufund în socoteli precipitate : dacă plecăm în seara asta, peste două zile jumătate, hai trei...

— Băi, șoșon ! Băi, coadă de mătură, n-auzișî ? se aude de undeva, din adîncimea coridorului, vocea prea bine dispusă a comandantului, cîinele, are scrisoare, îi

convine — ia, cheamă-l la mine pe frumuseţea aia tehnică ! Să-mi spună la ce oră s-a înţeles să vină mîine ăia cu manovacumetrul.

Frumuseţea tehnică este şeful mecanic. Urmează deci să aşteptăm nu ştiu ce drăcie necesară sistemului de condiţionare a aerului fără de care ne vom coace categoric, să ne bucurăm deci de foloasele tehnicii moderne, frumoasă promisiune fluturată încă de-acasă, în stare să ne mai păstreze vii pînă aici în atacurile furibunde ale căldurii tropicale, dar, încă o dată, întotdeauna mi-a fost dat să fac echilibristică derizorie între mai multe dorinţe...

Cert este că vom călca în oraş, amînînd astfel cu patru zile şi jumătate, hai să zic, cinci, mesajul dorit, dacă nu cumva voi amîna proporţiile funeste ale altei deziluzii. Şi-atunci voi vrea Haiphongul, cu tot simţămîntul penibil că umblu prin lume numai ca să dau de o scrisoare.

Încă-i bine ! ar zice Mihai, cu ochii umezi. Se împart banii pentru a doua zi, se alcătuiesc, pe opţiuni amicale, cele două grupe ce vor ieşi succesiv în oraş, eu avînd privilegiul să le populez pe ambele.

Ne strîngem pe puntea de promenadă, înconjuraţi de luminile vaselor în staţionare şi proiectaţi cu propriile noastre lumini, din perspectiva altora, pe jarul colorat intens al oraşului. Nu ne putem plînge de evenimente fiindcă, în cercul aburos întreţinut de becurile palide ale punţii, îşi face apariţia stagiarul nostru ; poartă un maieu perforat, ud de transpiraţie, pe care şi-l înclină, ai zice, ceremonios, în faţa cîtorva inşi, în căutarea, desigur, cu interes a unei anumite persoane, identificată în cele din urmă în aceea a lui Stelică, întunecatul timonier din cartul ofiţerului doi.

— Aveţi să-mi daţi rest şinşpişănţi — zice, cu coatele proptite în tăblia mesei de ping-pong, aşteptînd răbdător

să se producă revelația interlocutorului. Nu știți ? Aia șinșpișănți !

Dar revelația nu se produce.

— Care... ? Ce... ? Care, dom'le ?

Balaurul e complet străin de contractarea vreunei datorii și rămîne așa, cu o falcă căzută a adîncă perplexitate.

Aia șinșprăzăși șănți ! își bagă stagiarul zîmbetul său îngăduitor și agresiv totodată în nasul timonierului care se bucură, printre altele, de o mobilitate mai lentă, deși sigură, a procesului de gîndire. Ah ! V-am confundat ! aude omul înainte de a se fi adunat pe deplin, și trupul îndesat al stagiarului dispare în umbra coridorului, hotărît să-și ducă afacerile la bun sfîrșit. După cum îl cunosc, și le va duce, chiar dacă va trebui să calce peste cadavre.

De ce mi-o fi fost dat să nu încap integral într-o singură dorință ? Nu mi-ar fi trebuit decît o scrisoare !

*

Nedezmințindu-și punctualitatea cu care ne-a tratat încă din clipa sosirii, portul își trimite șalupele la ora cuvenită, cu precizie de secunde ; accesul pe uscat se face prin rada de est, favorabil prilej de a contempla de pe mare, grație unui lung ocol, panorama măreață a orașului străjuit de coloanele zgîrie-norilor în continuă înmulțire, după cum o dovedesc crochiurile aeriene a încă doi coloși aflați în construcție. La poalele acestora, adevăratul Singapore, cîștigînd în monumentalitate austeră, pare să-și piardă, cel puțin văzut de departe, integritatea sa la care au colaborat zecile de ani ce-au succedat gestului de ctitor al lui Raffles. Ne împărțim privirile între acest conglomerat urban, numai de departe

rece, și silueta *Vrancei* ancorată în pădurea de catarge a radei estice, aflată pe picior de plecare spre țară, pe care personal o iscodesc cu neamenințată nostalgie de pe poziția devenită sigură a condiției mele de mergător înainte.

La Clifford Pier, o învălmășeală de șalupe ce fac legătura între vase și țărm — foarte puține nave acostează la chei, celelalte rămînind în ancoră — sînt preambulul cald al acelei agitații fierbinți pe care, din lipsă de termen comparativ, n-o pot numi decît orientală. Orașul ne ia urgent în primire încă de pe Collier Quai, asimilîndu-ne — pe mine, pe *doc*, și, vai, pe stagiarul gata să împartă cu noi pînă la sfîrșit peripețiile voiajului — asimilîndu-ne deci mulțimii lui febrile și zgomotoase, ca însăși șuvoi în permanentă hărțuială fluidă cu șuvoiul mașinilor, blocîndu-se unul pe celălalt sub ochiul neobosit al semafoarelor, sau chiar îmbrățișîndu-se violent, carne și fier, motoare și inimi, într-o magmă arzătoare acolo, în miezul străzii, ca să ilustreze nu condiția umană, nici condiția mecanică ci pe aceea a totului numit Singapore. Aflat, natural, în posesia unui punct personal de vedere și a unei ținte, te simți buzunărit de ele încă de la primul pas pe chei, redat acestui megalopolis reprezentînd contribuția cinstită a întregii umanități, doar prin instinctul de conservare a propriei materii și, desigur, prin fizionomie. Trebuie să treacă timp ca să te poți reidentifica, să-ți poți regăsi ritmul și orizontul făpturii, dar abia e prea tîrziu, șalupa nu așteaptă și orașul ți se închide în urmă înainte de a ți se fi deschis cu adevărat.

Pornit din buza oceanului, pentru că Singapore, ca și Constanța, sînt orașe venite de pe mare, *Orașul Leului*, pare să-și gradeze tensiunile urbane în sens contrar proporției intereselor care-l mistuie ; sediul marilor afaceri, localizat în vecinătatea țărmului, își asumă demnitatea mai mult sau mai puțin enigmatică a înaltelor edificii cu

firmele societăților bancare de asigurări, de import-export, precum și ale diverselor agenții maritime ; fluviile capitalului foșnesc imperceptibil în briza răcoroasă a aerului condiționat ce răbufnește pînă în pragul zgîrienorilor la rădăcinile cărora veghează indieni masivi cu chip de efigie înfășurat în turbane și bărbi albăstrii. Elisabeth Walk, piața Raffles cu clădirea Parlamentului și cu Victoria Memorial Theater (acolo unde, pe seară, în rătăcirile mele solitare am dat, fără nici o premeditare, nas în nas cu însuși ctitorul urbei, reconstituit în mărime naturală și orbit de reflectoare) se lasă contaminate de aceeași relativă liniște, mai degrabă discreție, apanajul grandioaselor urzeli financiare, mărturisind, prin rarefierea umană și ea relativă, masiva concentrare a beneficiului. Gentlemeni roșcați, cu bustul traversat de bretele, își poartă chipurile impenetrabile ca niște safe-uri între două office-uri, dispărînd în puțurile orizontale ale holurilor sub privirea profesional-amabilă a cîte unei secretare frumoase, locuitoare solitară a unui hectar de pardoseală mozaicată. Reclamele înseși, de proporțiile unei catedrale, proiectează posibilul firesc în ostentație grandilocventă inhibînd dorințele, punînd stavilă opțiunilor banale și îndepărtîndu-le către zonele mai joviale ale orașului.

Căci, dincolo de austeritatea ce domină reședința marelui business, se desfășoară pitorescul exploziv al micilor interese mercantile, răcnite cu toată gura, trăgătoare de mînecă, revărsate în stradă cu minimă vigilență tocmai pentru a te împiedica de ele. Sensul ireversibil al civilizației cu tot cortegiul ei de cîștiguri și de servituți se identifică cu cel al orașului, împlîntîndu-se tot mai adînc în Singaporele de odinioară și cucerindu-i de pe acum, cu desăvîrșire, cerul, prin trufia dominantă a zgîrienorilor. Linia imaginară ce desparte cele două teritorii,

calculul de suris, protocolul de tocmeală, simbolul ezoteric al mărfii de marfa însăși, colorată și gustoasă, masa tratativelor lîncede de tejgheaua chinezului se modelează mereu după raţiunea rece a marilor interese. Orașul chinezesc, malurile rîului Singapore pînă la vărsarea lui în ocean, bîntuit de febra mărunţilor intreprizi, de șampane și tongkane, de traficanţi obscuri — indieni pletorici, chinezi cu feţe pergamentoase, malaezieni subţiri și reptilini —, de aburul condimentat al mîncărurilor fierte pe tarabe și de foșnetul senzual al sariurilor își ajustează marginile sub cuţitul tăios al cerinţelor edilitare moderne, cedînd fără întrerupere. Deocamdată mai are de unde.

*

Primul nostru drum își are la capătul său clădirea cu cîteva zeci de etaje a lui *American bank* pe care o sfidăm oferindu-i spre schimb, în moneda locului, modestele noastre diurne ; o ambianţă glacială la care contribuie aerul condiţionat la temperatura unei zile răcoroase de toamnă, ancadramentele, cromate, mobilierul metalic, redus la o funcţionalitate de-a dreptul indecentă și slujbașii austeri emanînd parcă mahmureala nobleţii princiare căzute în mizerie. Pe mine, personal, mă inhibă acest gen de atmosferă căreia îi acord dintru început, nu știu neapărat de ce, o pornire ostilă ; dar stagiarul nostru dispune de o admirabilă putere de adaptare la situaţie, nu atît ridicîndu-se la înălţimea ei cît coborînd-o la nivelul facultăţilor proprii de înţelegere și acţiune. Are un soi de inocenţă tenace, marcă de colonizator, la urma urmei amuzantă dacă reversul ei nu i-ar viza tocmai pe concetăţenii lui.

În aerul ăsta rarefiat de viaţă vrea deodată un *vișeu public*. Ţine el să-și precizeze astfel raporturile cu dolarul. „Bine că nu vrei un *vișeu* privat", zice *doc* cu năduf

celui căzut în recidivă, fiindcă s-a mai întîmplat și în grădina zoologică din Colombo, și biata noastră călăuză, același *doc*, a trebuit să-i caute pînă la ameţeală instalaţia sanitară cu pricina. În orient, din auzite și din constatările-mi proprii, adepţii lui Vespasian se pot număra pe degete, de unde dificultatea depistării edificiului. Începe un dans buimac pe coridoarele roase de tristeţea morbidă a luminii artificiale, cu tatonări de uși mohorîte, cu priviri piezișe, prepuelnice de cerberi cu barbă, pînă cînd lucrurile se restabilesc și ieșim, în sfîrșit, în lumina sănătoasă a orașului.

După vizita obligatorie la Poștă, iată-ne luînd în piept mulţimea pestriţă a străzilor comerciale către dughenele *Moskva, Nahodka* sau *Novorosiisk* care, alături de bazarul din apropierea cheiului, o cale îngustă, întunecată și lungă de cîteva sute de metri, populată de negustori indieni agresivi și bîntuită de toate ispitele convenabile, constituie destinaţiile familiare ale marinarilor ; atît de familiare, încît nu e deloc surprinzător ca, adîncit în calculele cumpărătorului, să te simţi tras de mînecă cu „Vazili, Vazili, bă, Vazili, ia umbrela, tri giumati...“ Celelalte magazine, adevărate imperii comerciale ca *Peninsula, Eastern* sau *Chinese Emporium,* cu ambiţia aproape satisfăcută a totalităţii și cu aceea cam abuzivă a valorii, sînt doar locuri de pelerinaj pentru cei cu inima tare sau pentru cei ce nu pun preţ pe bunurile pămînteşti. Le ocolim și noi, citadele inaccesibile buzunarelor noastre, și cu tîrguielile făcute ne abandonăm acelei conduite specifice marinarului constînd dintr-o leneșă contemplare a panoramei lumii ; un salut vesel adresat cine știe cărui necunoscut prea curios la vederea fizionomiei tale vremelnic importate, o privire furișă urmată de un gest apreciativ la adresa vreunei fuste incitante, preţăluirea îndelungată

a unui obiect de pe o tarabă pe care n-ai de gînd să-l cumperi...

Ne așezăm pe marginea unui pod care traversează rîul Singapore în apropierea vărsării lui în ocean, avînd dedesubt colcăiala frenetică a sutelor de șampane cînd, deodată, bravul nostru stagiar, hotărît, se vede, să-și impună personalitatea celei a Singaporelui, își duce mîna la buzunar și pălește : în graba tocmelii, la *Moskva*, a lăsat în plus *niști parali*. Urmează un monolog patetic presărat cu făgăduință de *cinsti*, rugi și modulări lăcrimoase, dar nimeni nu se încumetă să apuce drumul îndărăt pe o căldură infernală și mai ales într-o perspectivă cu totul incertă. Cineva îl sfătuiește să considere că *ne-a făcut cinsti*, poftim, cu paralele pierdute, dar stagiarul, sîngeros la pagubă, ne supune unui tir de lamentații atît de violent, încît mă grăbesc să-mi asum riscul peregrinului solitar în adîncimea orașului, buimăcitor caleidoscop de imagini pe care memoria nu mi le va developa niciodată.

Spre seară, sub acoperișul ocrotitor al unei stații de autobuz pe care pîrîiau picăturile grele ale unei ploi torențiale, m-am oglindit o clipă numai, în perechile de ochi codați ai semenilor mei într-o așteptare, întorși instantaneu în direcția contrară privirii mele ; a fost fulgerarea unui intens fior de singurătate și impulsul grabnicei reîntoarceri.

...De ce oare nu mi-au scris la Singapore ? Să mă fi legănat și eu într-o singură dorință.

24 februarie, marți.

Plecăm abia spre amiază, mînați de hărnicia motorului care pare să nu obosească niciodată, iar eu personal îmboldit de fluturarea posibilă a unei scrisori ce m-ar aștepta la Bangkok. Dar cu simțul treaz al cronicarului

înălțat peste micile lui neajunsuri, în măsura în care nu sînt tipic marinărești, încerc să privesc obiectiv evoluția voiajului, departe de a fi simplă goană privată spre dovada poștală a neuitării mele.

Sîntem încă la început ; nostromul afirmă chiar că, practic, nici n-am plecat din Constanța, și totuși ne-am desprins deja de trecutul numit casă, familie, întîmplările de ieri au devenit sentimente, cei de pe țărm au căpătat o neliniștitoare autonomie de mișcare în spații de timp deja nemailocuite decît de memoria închegată a rătăcitorului.

Abolit în primele zile de freamătul recentei despărțiri, prezentul imediat se instaurează despotic, căpătăm identitate de insulari dispuși să ridicăm proporțiile măruntelor evenimente insulare la rangul istoriei planetare și, desigur, va veni vremea cînd, sătui și de el, de prezent, vom tatona marginile viitorului, similar cu trecutul îndepărtat al începutului, demonstrînd și noi, dacă mai era nevoie, suișul ciclic al existenței.

Sărăciți prin însingurare și refăcuți prin solidaritatea celor singuri ! Privirea, reglată pentru depărtări, poposește după un zbucium inutil în cadrul strîmt al vaporului pentru a se împărtăși din ce se găsește la îndemînă. Începi să spui sau să asculți cu nemărginită răbdare, devorezi manii, comportamente, biografii, te descoperi altul în împrejurări insolite, scîlciat prin reducere la dominanta psihică, adăugînd sau scăzînd din stima personală, faci un pas pe covertă și-l aduci alături pe celălalt cu conștiința timpului închis și nepăsător ca oul într-o găină. În asemenea situații se nasc amiciții puternice de durata unui voiaj, fiindcă de multe ori voiajele următoare conspiră la alte combinații, rămînînd doar șansa unei întîlniri pe o stradă în Anvers sau în radă la Karaci, atît cît ține ștergerea unui bord de altul ; se nasc resentimente din

te-miri-ce, fragile dar stăruitoare prin alimentarea lor cotidiană, fiindcă nu poți să nu te vezi, și ochiul e iritabil, eventuala distanță pe care ai pune-o între tine și celălalt fiind doar un prag între două cabine ; se consolidează obsesii colective, unul sau altul căpătînd, grație firii lui aparte, popularități de vedetă comentată pe toate punțile, evocată salvator în clipe de monotonie, mimată cu talent pentru a alunga tristețea... Lui, vedetei, i se consacră uriașe porții de timp a cărui rațiune nu e decît să se petreacă.

Și iar stagiarul. Încerc să n-am nimic mai mult cu el decît cu ceilalți, și nici mai puțin, drept dedus, în fond, din obligația conviețuirii. A fost impiegat de mișcare prin ținutul Fălciului, a urmat o *fără frecvență* a unei facultăți tehnice și a schimbat trenul cu vaporul după un scurt intermezzo didactic ; fără el, încarnarea diafan-îndesată a unei inocențe agresive unice — deși la vîrsta lui de peste patruzeci inocența începe să se cheme altfel — această contradictorie mișcare poziționalã ar părea totuși posibilă și onestă ; odată însă introdus el în ecuație, cu carne și opinii, aceeași evoluție în timp, fără a înceta să fie verosimilă, îmi inspiră sensul amar a ceea ce s-ar putea numi logica compromisurilor. Stagiarul nostru împrumută toate aparențele expulzaților prin ușa din față ; fiecare comisie de examinare din viața lui, sîcîită pînă în străfunduri, i-a dat nota zece la tenacitate, abandonîndu-l înainte cu media aritmetică la limită, incapabilă să mai raționeze că disperata ei mărinimie devine premiza altei pretenții tenace. Rezultatul de pînă acum al acestui lanț de compromisuri, ajuns ofițer stagiar la mașină numai din nevoia acută de personal a Navromului, e vedeta noastră, prilej de amuzament dar și de antrenament moral cotidian.

Ies la pupa, conform unei mai proaspete deprinderi, pentru a vedea cum oceanul înghite lacom ultimele firimituri de pămînt, și dinapoia mea răsare nea Vasile, omul cu *n-am, nu se poate ;* căldura i-a macerat carnea subsuorilor albite din belșug cu pudră de talc, dar asta nu-l împiedică să rămînă volubil în spațiul unor manifestări extravagante de genul celei de mai sus. Pare, uneori, desprins din concepția unui regizor duhliu, cu o viziune proprie asupra figurației dramatice ; iese, de pildă, dintr-un cotlon, mai degrabă mărunt, îndesat, solid, îmbrăcat într-o pereche de pantaloni scurți și decolorați cărora le-a adăugat niște garnituri albastre, și fără ca vreunul, prezent în scenă, să-l îndatoreze cu vreo replică, ingînă : „Am o fată și-un flăcău, măi, dar mai bine servesc eu". Și dispare în alt cotlon, lăsînd în urmă destulă nedumerire.

Acum însă e preocupat de altceva :

— Ce-a făcut stagiarul, am auzit c-a făcut *panaramă*-n oraș, înțelegi ? Dom'le, ăsta nu-i om ca toți oamenii, înțelegi ? Uite, eu, înțelegi, eu-l cunosc pe tatăl dumitale, ia să-l întrebi de nea Vasile, să-ți spună el, înțelegi, că amîndoi am lucrat în aceeași problemă. Eu am ieșit din *meai* fiindcă s-au făcut atunci reducerile alea, nu că... Dar eu făcusem strungărie, dom'le, înainte, înțelegi ? Cînd, ehei, la tinerețe ! Dracu'mai știa să învîrtă de manivele, acolo trebuie cap, trebuie ochi, exercițiu. Unde să mă dea, unde să mă dea, înțelegi ? Hai la *iale*, să mă ocup cu spațiul. Nu mi-a plăcut, înțelegi, să-mi sparg capul cu toți nebunii, să nu faci pentru alții dar să faci pentru el. Că-i șef ! Pace bună ! M-am încadrat la Navrom, hai, zic, să mă apuc din nou de strungărie, ca să mă țină, înțelegi, opt luni pe tușă la serviciul personal. Am făcut o cerere și m-a dat pe *Predeal*. Unul venea *fă asta*, altul alta, înțelegi, eu tămîie ! Am pus animalul la treabă,

înțelegi, munceam și peste program pînă m-am deprins, am învățat. Dar cu ăsta, înțelegi, stagiarul, nu merge, dom'le ăsta-i comod, nu pune mîna, înțelegi, că se murdărește..."

Pe puntea îngustă frontală de la poalele castelului pupa, doi băieți de-ai lui nea Titi foarfecă, între două plesnituri de mațagon, aceleași isprăvi ale stagiarului în vecinătatea lui Chirilă, motoristul, aflat în cartul său liber, care mă întîmpină încă de departe :

— Hello, *raitere*, cum e cu stagiarul ? Vrea pipi la American bank ? He, he ! Am auzit că și-a găsit banii în buzunar, ăia pe care zicea că i-a uitat la *Moskva*, ai, he, he ! Ăsta te bagă-n tribunal, să mor, raitere ! mai zice, și se strînge cît e de mare, se chircește ca să-i facă loc șefului mecanic care apare dinspre babord cu mina omului istovit de rafalele unui ris ce-l anunțase cu mult înainte de a fi văzut

— Ce vorbești, domnule, mi-a povestit *doctorul* toată istoria. Cine l-o fi făcut p-ăsta inginer ? Auzi, știi ce făcea ? Curgea de undeva niște ulei, de la o garnitură proastă, și el, cu stupa în mînă, în genunchi, știi ce făcea ? Ai ? Ha ! Ștergea unde cădeau picăturile, domnule ! A fost el în stare să mă scoale că s-a stricat frigiderul, să mor de inimă, nu altceva, gata, ne-am ras, auzi, și cînd colo... Domnule, ăsta ne bagă la fund dacă nu sîntem atenți, ce mai !

... Și timpul înțelept se scurge, nisip, printre cuvinte deși, oricît de înțelept ar fi, nu poate scăpa fără o scrisoare la Bangkok pentru subsemnatul.

25 februarie, miercuri.

06.48 Defecțiune la giroscop. Se navigă după compasul magnetic (potrivit prilej pentru căpitan de a-mi explica

pe îndelete felurile declinațiilor magnetice și fidelitatea vechii busole, neîntrerupt martor de acolo, de pe puntea etalon, al hachițelor giroscopului care, ca orice lucru modern, e complicat și deci plin de mofturi. La un moment dat, o sonerie inexplicabilă îl smulge pe *chief* din alocuțiune proiectîndu-l spre telefonul în direcția căruia, vai, mă aflam. În ultima clipă am evitat un impact care ar fi putut intra în analele dureroase ale memoriei mele.)

09.30 Înlocuirea a două bolțuri de la cranicul 4 și sudarea vîrfului forfecat al fleșei (prilej pentru același căpitan de a-și demonstra măiestria de sudor căreia i s-a consacrat cîndva cu pasiune ; a fost mai întîi ceremonialul îmbrăcatului — combinezon, șorț de piele, mănuși, ochelari de protecție, fiecare gest distinct ca într-o investitură episcopală, mască sobră, jerbă de scîntei pe pasarela cranicului ; cer senin, vizibilitate bună ; mucul țigării căpitanului cade pe platformă, piciorul masiv îl caută pentru a-l extermina, dar cade alături, pe laba ajutorului mecanic, strîmbat de durere ; sudură excelentă cu jertfele aferente).

Și dacă totuși la Bangkok nu mă așteaptă nici o scrisoare ?

26 februarie, joi : Ar fi imposibil ! Cer senin, vizibilitate bună. 15.34 Funda ancora tribord, 5 chei de lanț la apă în rada portului Bangkok. În așteptarea pilotului.

27 februarie, vineri : 05.00 Pilot la bord. 05.21 Ancora la post. 05.35. Pilot fluviu pe Mae Nam Chao Phraya, drumuri practice spre Bangkok. Control vamal. 11.15 Stop mașina, manevră acostare cu tribordul la chei. 11.25 Începe descărcarea : negru de fum și aluminiu.

Tir concentrat de priviri asupra scării ; dacă agentul va păşi cu dreptul pe covertă, aşteptările mele n-au fost zadarnice.

Ipostaze culese cu inima neştiutoare încă dacă voi primi sau nu veşti de-acasă :

• Mr. Dawood, ship-chandlerul (negustorul care aprovizionează navele) nostru din Singapore, ne-a pricopsit cu o mulţime de calendare de pe paginile cărora, din poziţii studiate, ne privesc o duzină de malaeze încîntătoare. Cea din luna curentă, cu ochi plini de langoare, umeri rotunzi şi sîni iţiţi cu meşteşug din răscroiala veşmîntului, ne contemplă de pretutindeni — din cabine, din careu, club, sală de mese — cu aerul ei multiplu-aţiţător, şi nu ştiu, e adevărat sau îmi place mie să cred, am devenit brusc mai tandri şi mai buni.

• Nea Ion, supranumit răutăcios *Donald* pentru vocea lui cochetînd cu timbrul celebrului personaj aripat, îşi instalează la pupa, călare pe o bintă, nelipsitele-i cercuri olimpice. Discuţia celor din jur continuă netulburată ; pe o mare rea, o sumedenie de pescadoare gemene se zbuciumă teribil, şi oamenii comentează calificat munca ingrată a pescarilor. Nea Ion prinde o clipă de tăcere şi : „Cînd eram odată cu Cutărache...". „Mai dă-l în mă-sa şi pe Cutărache !" îi replică unul, peste umăr, şi discuţia revine pe făgaşul dintîi, în chestiunea pescadoarelor.

• Nostromul şi-ai lui s-au întrecut pe ei înşişi ; din ţăcănit de maţagoane, raşchete şi pensule, vaporul nostru care părea scos din fundul apei începe să arate altfel. Oricare ar fi mulţumit de performanţă : nea Titi nu, fiind victima unor criterii estetice insuportabile. În chiloţi de baie, cu chipiu şi ochelari ridicaţi pe frunte, muşchiulos

și incredibil de alb după atîta soare pîrjolitor (sau poate tocmai de aceea) pare un amiral scos la pensie, întors la îndeletnicirile lui de matelot din junețe. Frumos înseamnă frumos. Dar cînd spui *ssălbatic de frumos* ? Ei ? E altceva. Mă zgîndăre cu privirea, dă să-și reia preocupările, dar îl zărește pe nea Mitică, și un gînd încă nedezvăluit îi face să clipească pleoapele încrețite : „Mitică, băi, Mitică ! Ia fă-te-ncoa, puică !“ *Omul care a speriat vestul* se apropie, precaut, cu țigara stinsă, spînzurînd între buze, gata să pareze unul din atacurile tipice ale nostromului. „Du-te la căpitan și cere-i o țigară pentru mine ! Spune-i că l-am rugat, eu, ai înțeles ? Băi ! îl readuce pe omul pornit să execute. Păi, așa te duci ? Ca un golan, ca un cerșetor ? Nu te duci să dai, nu-i așa ? Te duci să ceri. Fii lord, ce mama dracu' ?“

• Nea Bota, maistrul lemnar, jubilează la prova. A primit la Singapore scrisori cu duiumul ; fata i-a scris că a terminat facultatea și urmează să susțină examenul de diplomă, băiatul cel mic a isprăvit Institutul de Marină fiind repartizat pe *Azuga*, și viitoarea soție... Poftim ? Viitoarea soție, femeia cu care urmează să se recăsătorească îi scrie că...

Oh ! Și ibricul ? Cheia pe care a pus-o sub ștergător la ușă ca s-o ridice tot el cînd se va întoarce ? Măcar compasiunea mea, unde mai este ? Hm ! Pîrdalnica asta de viață !

• Bangkokul ni se anunță de departe cu o groază de suspiciuni mărturisite într-o mie și una de declarații și inventare personale la care lucrăm toți pe întrecute ; ca și cum identitatea noastră de cetățeni ai unui stat socialist s-ar putea rezuma liniștitor pentru siamezi în numărul perechilor de chiloți și al maieurilor de care dispunem. Ce să facem, ne împlinim datoria. Un hitru întreprinzător

ștergpelește foaia vamală a stagiarului care face pe loc inconjurul vaporului : *una tigaie cu coadă uzată ; una pereche papuci de casă uzați*... La ce bun toate aceste declarații de uzură avansată ?

• Din Suez și pînă aici am suferit cumplit de căldură în vecinătatea inertă a sistemului de aer condiționat. Am așteptat Singaporele de unde urma să procurăm un manovacumetru fără de care, ni s-a explicat, ar fi riscantă exploatarea instalației. Iată-ne nădușind la fel de abundent lîngă o instalație dotată și cu manovacumetru. Fără să-mi dau seama de urmări, intrat condamnabil de ușor în postura intrigantului, *mă dau* jovial la șeful mecanic răspunzător, în fond, de soarta mecanismelor noastre termoreglatoare, în prezența comandantului, nu neapărat provocînd, cît mai degrabă catalizînd o mai veche animozitate dintre cei doi *mari*. „Bravo, scriitorașule, bagi fitile la comandant, ai ? " mă mustră amar șeful, și nu regret decît că tocmai atunci bietul om își celebra a nu știu cîta aniversare ; în tăcerea și singurătatea lui, e-adevărat, deși tot aniversare s-ar chema.

Am impresia că *meridianul zero* începe să-și ceară drepturile.

*

Zori cenușii, smulși dintr-o noapte înăbușitoare și umedă vestind apropierea junglei. O baltă întinsă, delta fluviului Mae Nam, ne irosește o bună parte a dimineții pînă cînd în prova se limpezește intrarea năzuită, străjuită de pereții abrupți ai unei vegetații delirante. Plutim apoi, vreme de cîteva ore, de-a lungul unei căi împînzite de bărci suple cu motoare puternice, avînd într-o parte și-n cealaltă perspectiva tulburătoare a junglei tailandeze ; o întrerup mici așezări urbane în miezul cărora

înfloresc superbe temple înconjurînd cu smălțuiri policrome și ornamentație contorsionată ipostaza adîncită în meditație a cîte unui mic Budha.

Bătrînețea este suferință, boala este suferință, să fii unit cu ceea ce nu iubești este suferință, după cum tot suferință este să fii despărțit de ceea ce iubești, să nu-ți realizezi dorința este suferință. Să nu-ți realizezi dorința de a primi o veste de-acasă se numește deci suferință. Care atitudine dintre cele patru propovăduite de înțelept mi-ar trebui împărtășită dacă agentul nu-mi va păși cu dreptul pe covertă ? Negarea, resemnarea pasivă, escamotarea faptului sau lupta ? Lupta împotriva cui ? Cred că marele Budha a ignorat perfidia depărtării.

La Samut Prakan, pe malul estic al fluviului, ancorăm pentru a îmbarca vameșii și ne abandonăm iar, conform tipicului, așteptărilor confuze, cu privirea vlăguită din interior de temeri aprinse ; un mal ticsit de șampane și pontoane locuite își trimite spre noi, prin curenți calzi și lîncezi, izul iute al bucătăriilor orientale, în vreme ce vis-á-vis se desfășoară jungla pe al cărei fundal atipit, o singură înjghebare pare să concentreze mișcarea locului : o construcție dreptunghiulară sprijinită pe piloți, cu acoperișul din frunze de palmier și cu un pridvor încadrîndu-i fațada pe care se agită, întocmai ca pe o scenă, membrii unei familii în febra vieții zilnice. Binoclul are ceva din insolența privitorului prin gaura cheii, detaliind siluete și gesturi, apropiind aparent, pînă la distanța brațului întins, chipul tînăr al femeii ciucită lîngă foc și pe cel concentrat al bărbatului izbind cu lovituri amuțite de depărtare cercurile unui butoi de o formă ciudată ; și ne urnim, în sfîrșit, cu imaginea lor în treptată scădere, pînă cînd clădirile strălucitoare, albe ale orașului încep să se depene în tribordul nostru.

Manevre, marșuri înainte și înapoi, ultima trepidație a motorului și zvîcnetul parîmelor întinse, nu mai există nimic decît cheiul și scara, pîndesc o servietă, un *hello* vesel cu accent tonal și un pas — dreptul sau stîngul ? — apăsat cu nădejde pe fierul covertei. Chestiunea e : va fi sau nu Bangkokul ?

Îl recunosc fără a-l fi mai văzut vreodată. El e omul ! Urcă cu siguranța deprinsului, are servieta obligatorie, și înainte de a călca pe covertă ne aruncă *hello*-ul de rigoare, pășind cu dreptul așa cum trebuia să pășească.

Mincinosul ! Mincinosul !

BANGKOK, NOUĂ ZILE DINTR-O VIAȚĂ

Unul dintre eroii lui Joseph Conrad, poate Conrad însuși, are revelația Orientului călcînd în universul lui, după o groază de peripeții, tocmai pe poarta Siamului ; extenuat, traumatizat psihic și fizic, priveliștea insolită îi pare izbucnită din adîncul său, obiectivarea miraculoasă a unui vis extatic cu șoapte indistincte de eucalipți și arbori de santal, cu soare tropical ricoșînd orbitor în policromia templelor, cu infuzie de arome și de poveri olfactive.

Îndreptățindu-l de atîtea ori pe cuvînt pe acest ctitor al nostalgiilor mele, am avut prilejul de a-l îndreptăți de astă dată în cunoștință de cauză, pășind pe aceeași poartă exact cu senzația eroului său, aceea a unui Orient pe jumătate material, pe jumătate plăsmuit de propria-i somnolență visătoare a spiritului.

Au fost de-atunci nouă zile, timp relativ suficient spre a face lumină în conglomeratul impresiilor de forme, miros și culoare tăbărîte brutal asupră-mi cu complicitatea iluziei ; sfîrșitul, oricît de confuz din pricina atîtor servi-

tuți ce pasc nădejdile de peregrin ale marinarului, mi-a relevat imaginea unui Orient departe de a fi prelungirea fascinantă în realitate a unui vis de juneţe ; plecat într-adevăr din el, din vis, din dorinţa ingenuă de fermecătoare risipă în toate aspectele ei senzoriale bănuite şi nebănuite, Bangkokul răzbeşte în ordinea spiritului ca o deziluzie şi ca o confirmare. Deziluzia îmi aparţine, o merit ; statuia maestrului meu modelator de candori juvenile se clatină ; oglinda misterioasă de cristal adînc a ceea ce, în concepţia lui Conrad, reprezenta chintesenţa Orientului încremenit de-a pururi în forme şi culoare se tulbură sub oxizii unui freamăt eretic. Confirmarea aparţine timpului şi tuturor şi, recules, încerc să mi-o aproprii.

*

Evenimente tulburi care au ţinut oraşul într-o tensiune nepropice hoinărelii mi-au scurtat cărările şi la Bangkok pînă la convingerea încununată de tristeţe că m-am născut sub o zodie proastă ; convingere, firească, egoistă şi întrucîtva trădătoare a unei condiţii asumate voluntar, aceea a marinarului trăitor sub o zodie specială, nici bună, nici rea, pe care cu o ostentaţie, ce-i drept, puţin cam vehementă, mi-o vedeam fluturată prin faţa ochilor de către comandant, cel investit cu puterea de a dispune.

Îmi impusesem să mă tratez ca pe un personaj între ceilalţi, tolerant la opinii, disponibil la schimbări de optică, să nu-mi iau partea niciodată ci doar să încerc să mă explic într-o conduită impusă de lanţul viitoarelor situaţii bănuite imprevizibile. În ce priveşte chestiunile de principiu, îmi propusesem să nu finalizez decît tîrziu, la întoarcere, şi să nu privesc pieziş decît ceea ce-i privit

piezis de către toți fără excepție : numai astfel, gîndeam, aș putea pleda sentimentul mării din intimitatea celor ce-l inspiră, avînd în caz contrar alternativa impostorii și a eșecului.

Cel puțin într-o direcție nu m-am dezis, în aceea presupusă a imperfecțiunii mele. Într-o zi mizerabilă a cărei ceață persistentă mi se rostogolea bolovănos în plămîni, cînd așteptarea unei șalupe promitea să devină veșnică, m-am certat sîngeros cu căpitanul, tocmai cu blajinul nostru *chief*, pornind de la un motiv a cărui inconsistență îmi trezește și acum o nesfîrșită jenă : care-i mai mare, Tom Jones sau Humperdink ? Jenant era că, în ce mă privește, nici unul dintre cei doi guriști nu-mi spuseseră nimic pînă în clipa disputei, deși asta nu m-a împiedicat să-l susțin cu patimă tocmai pe cel contestat de interlocutorul meu. Ce să fac, rațiunea rece și lucidă, mai ales în circumstanțe inconfortabile, nu poate face întotdeauna casă bună cu alcătuirea noastră de carne și sînge. Singura scuză a jenei mele ar fi aceea că și căpitanul s-a certat cu mine, oferindu-mi astfel senzația liniștitoare a unei solidarități în imperfecțiune.

Cît privește adeziunea mea la principii, încadrarea fără crîcnire în normele conviețuirii pe un vapor plecat în cursă, aici lucrurile au început să se complice puțin, și n-am nici un motiv să mă cruț dînd numai pe seama altora vina interpretării după plac a acestor principii. Ar fi trebuit să deduc de la bun început că și în această direcție firea noastră nesuferită ne joacă destule renghiuri, că, adică, tot noi, strîmbii, dăm măsura concretă a dreptului.

Iată-mă deci un imperfect total, irascibil, abuziv, și pe deasupra instalat amarnic în postura de nedreptățit, pretinzînd în fața unei reticențe de la un punct, o socoteam,

inexplicabilă, prețul pe loc al biografiei mele îndelung nostalgice și pe cel al absenței de-acasă, nedomolită nici măcar printr-o scrisoare : am venit la Bangkok, vreau să văd Bangkokul, nu ? Să-ți numeri la nesfîrșit pașii pe o punte limitată la numai o zvîrlitură de băț de necunoscutul proteic și vibrant pe care nu-l vei mai putea călca vreodată mi se părea de-a dreptul monstruos. Celălalt mal al fluviului găzduia fantastica junglă, materia vegetală în zbuciumul ei paroxistic, drojdia aținătoare a atîtor vise și, de ce nu, un reper trainic în universul cunoașterii, în timp ce, pe bord, găzduiam două bărci zdravene, înțepenite în cavaleții lor și trăiam ore inutile în monotonia exasperantă a atîtor așteptări. *Nu se poate !* Interdicția mă apăsa dureros, îmi recidiva senzațiile infantile de frustrare fără motiv. Argumentul cum că *ia să gust și eu viața marinarului*, trezea în mine reculuri furioase, de spontană inaderență la o condiție altfel principial asumată. Pătimaș prin forța împrejurărilor, uitam că patima nu-mi poate oferi instantaneu proba adevărului, și că uneori nici măcar nu-l slujește. Mă însinguram prin apelul la unicitatea mea (de ce n-oi fi pornit de-acasă, mă deziceam eu de bunele-mi intenții, însoțit de scrisori de acreditare ?) și trăiam tristețea acelei însingurări la care mă condamnase un orgoliu stupid din perspectiva căruia încetase să mai existe și refuzul Bangkokului, și al Port Kelangului, adică tocmai ceea ce, în fond îmi stimulase absurda gratuitate ; Tom Jones era mai mare decît Humperdink numai fiindcă eu susțineam asta, spiritul meu scîlciat de împrejurări apelînd în dispută tocmai la măsura lui, vai, atît de scîlciată !

Nu mi-am înăbușit pînă acum, la sfîrșit, regretul omenesc că n-am văzut mai multe, bineînțeles, dintre cele posibile ; dar patima cu care mă opuneam, singular,

acelei atitudini de frustrare considerată exclusiv adresată mie n-a rezistat în mod firesc timpului. Astăzi, întors la raţiunile esenţiale propuse încă de la începutul călătoriei în lume şi în propriu-mi imprevizibil, mă mai întreb totuşi de ce vieţii marinarului trebuie să i se adauge la dificultăţile inerente profesiunii tocmai ceea ce se poate converti într-un privilegiu compensator, acela al explorării fie chiar şi pedestre ; de ce *nu se poate* să te sminteşti din sedentarismul înverşunat al lunilor de zile şi din imobilismul unei cunoaşteri suficiente raportînd-o la o realitate infinit mai bogată decît a celor ce nu-şi plătesc prin îndepărtare dreptul de a-i gusta înţelesul.

Există marinari care, de-a lungul unui voiaj, nu descind decît într-unul din porturi, şi acolo împinşi de cine ştie ce nevoie. Pare să fie treaba lor, marfa trebuie să ajungă la destinaţie şi omul acasă. Dar lipsa cronică a iniţiativei colective, abandonarea unui fascinant exerciţiu spiritual în spaţiul strict al unor decizii de persoană sau în cel al întreprinderii private dacă, din fericire, comandantul nu se arată reticent, continuă să-mi fie de neînţeles. Ancorînd în miezul evenimentelor aprinse, marinarul, mai mult decît oricine, poate sesiza pulsul unei istorii ; nici unul nu-şi poate da seama mai bine decît el, schimbînd mereu un cadru viu cu altul, de la un pol la celălalt al pămîntului, de identitatea sa profund ataşată naţiei sale atît de originală în comportament şi gîndire. Patriotismul marinarului român, spre cinstea lui, nedezmînţit decît cu foarte rare excepţii, devine expresia unei opţiuni în neîntreruptă cunoştinţă concretă de cauză ; privind, ascultînd, trăind deci în atîtea medii diverse, se întoarce cu convingerea că nicăieri nu-i mai bine decît acasă. Raţiunile palpabile care-i păstrează neştirbit dorul de ţară prin confruntarea insistentă cu atîtea realităţi

materiale și sufletești întîlnite, odată cultivate acolo și difuzate aici în forme deopotrivă de eficiente, pot deveni nepreţuite beneficii publice. Conceput astfel, privilegiul explorării devine o misiune lesnicioasă, gata de a fi îndeplinită oriunde cu pasul și cu ochiul măcar, și nu numai apanajul unui orgoliu pretins cum, pătimaș, îmi închipuiam eu pe ţărmul Siamului.

...Deși, la jena postumă, îmi adaug scuza de a fi trăit, vorba comandantului, efectiv marinărește...

•

Tentativa eșuată a unei lovituri de stat, greva violentă a muncitorilor portuari, asasinarea în plină stradă a șefului partiduluii socialist și campania aprigă în perspectiva alegerilor guvernamentale au dat Bangkokului în aceste nouă zile trăite împreună ceea ce, în genere, cred că nu i se ia niciodată : o stare de neliniște, de pîndă, de mundire kaki și de vociferări, de fluturări de pumn și de ziare îndoliate.

Orașul, *sălbatic de frumos*, cum ar spune nea Titi, se zbate în convulsii pe care înţeleptul Budha, prezent ubicuu în aur, jad și ivoriu, le contemplă neputincios din măreţia inerţiei lui meditative ; suferinţa se pare că a încetat să rămînă apanajul gîndirii întoarse către sine, iar eliberarea de coșmarul ei tatonează soluţiile practice ale acţiunii. Faimoasele temple thai, cu cele trei planuri suprapuse, cu cornișele împodobite de chipurile lui Vișnu, Indra, sau șarpelui Naya, izbucnind la colţuri în limbi de flacără încremenite, se lasă zgîlţîite în freamătul altor credinţe aflate într-o dramatică și încă confuză încleștare ; micile edificii înălţate pe piloni la fiecare răscruce și consacrate lui Phra Pum, penatul casei tailandezului, se dovedesc inapte să transfere liniștea înghețată a Nir-

vanei sub fruntea trecătorului grăbit să trăiască ; dragonii, leii, elefanții decorativi ai grădinilor își deplîng solitudinea lor de marmoră și bronz alături de fierberea tot mai solidară a piețelor.

O amenințare mută plutește în căldura vibrantă a *Veneției* Orientului și, fără vrere, te simți învăluit de fiorul ei aspru, gata să-ți sporească pașii pe drumul întoarcerii.

*

Trecător grăbit prin mai multe orașe rămase, vai, nedigerate, luînd sub picioare atîtea caldarîme și în priviri atîtea imagini, m-am trezit deodată posesorul unui unic și nesfîrșit caleidoscop care refuză să intre în zestrea pasivă a memoriei mele ; profitînd de aparențe similare, și fără a fi cîtuși de puțin solicitată, memoria decupează repere din trecutul Colombo instalîndu-mi-le în Bangkok pentru uzul dezastruos al orientării : vechi indicii se împrospătează cu perfidie, ești convins, de pildă, că de-aici trebuie s-o faci la dreapta și o cotești, într-adevăr, dar într-un Singapore imaginar pe care realitatea încăpățînată a orașului real, să zicem Bangkok, ți-l sancționează cu rătăciri penibile. Recunoști un templu pe care nu l-ai văzut niciodată și-i ceri, irresponsabil, oficii de călăuză în labirintul străzilor, sau îl cauți cu îndîrjire pe cel din memoria înșelătoare, depășindu-l dezinvolt pe cel luat, într-adevăr, mai adineaori martor al trecerii tale.

Și asta în vreme ce hărnicia nedorită a memoriei îți recoltează stocul vizual al amăgirilor viitoare.

*

În ordinea spiritului aţiţat de fermenți multipli, la Bangkok totul pare că trebuie să ducă neapărat undeva.

Nu fac profeții, înregistrez doar zbuciumul propriului spirit pasager, biciuit de elanurile paroxistice ale unei materii nebune, nemulțumită parcă de încătușarea formelor prezente. Străzile, cele mai multe înguste, teatrul cotidian al vieții familiale a tailandezului mărunt, sînt victima unui trafic furibund, neîntrerupt zi și noapte, ucigător în dinamism și în emanații otrăvite. Percepi aievea cum undeva, în pîntecele acestui pămînt prea mic pentru o lăcomie atît de mare, răsună gîlgîiala izvoarelor negre din ce în ce mai prefirate, cum se nasc goluri adînci și sumbre sub picioarele noastre numai fiindcă la Bangkok se circulă fără oprire. Încotro ? Inversunarea mecanică, slobozită ca din pușcă la răscruci, și izbindu-se fluvial de lespedea trotuarelor — capote lucitoare, bene, cisterne, ghidoane în loc de tot atîtea valuri — și-a adoptat o îndeminare șoferească fără egal, cu uluitoare evoluții acrobatice, cu depășiri la milimetru, cu vuietul motoarelor substituind total orice comunicare umană între vajnicii matadori ai volanului. Mai mult nu se poate ! Insuportabilul își are și el limita lui, trebuie să urmeze mîntuirea. Dar care ?

Concurînd cu șanse egale galopului său mecanic, ipostaza comercială a orașului se află în aceeași degringoladă a prea-plinului debordant, lacom de spații într-un spațiu fatal indilatabil. Bazare, bucătării ambulante învăluite în mirosul gretos de soia încinsă, de usturoi prăjit, de fiertură de animale marine, uriașe magazine răcoroase prezidate de făpturi înmărmuritor de frumoase încît te întrebi, bine, dar ce-i mai rămîne sublimului, încotro să-l mai cauți, tizic de aur și argint pe tejghele, sufocanta viermuială sonoră a piețelor de alimente întinse pe hectare ; grămezi de fructe, mangustane mari cît para în portocaliul amurgului solar, anone învăscute în solzi

verzi, rambutane cu coada roșie, ghimpoasă, obuzele de ananas, ghiulelele nucilor de cocos, duriane, portocale și papaya izbind aerul cu aromele lor iuțite de căldură ; dincolo, în piața plutitoare, pare că marea și-a răsturnat în șampane căpițele ei de vegetație, maldărele de scoici, crustaceii încă vii, cu mișcări de păianjeni amețiți de lumină, anghilele fluide în somnul dinaintea morții, castraveții și pisicile de mare, caracatițele tentaculare, langustele enigmatice, valurile de creveți, calcanii înnăsturați, broaștele țestoase cu ochi umani, stridiile bolovănoase, melcii, caii de mare și racii pămîntii, doradele și tonii în freamăt lucitor de solzi, peștii de toate neamurile cu palpitația sidefie agonică a pîntecelor. Mai mult nu se poate ! Toți vînd, e o întrecere cumplită de oferte, dar cine cumpără ? Cine va domoli această ascensiune insuportabilă spre zenitul sau spre abisul abundenței parazitare ? Seara, orașul își mașcează pîntecele îndurerat de indigestie acută, și-l va mai masa și mîine seara și poimîine poate, trezindu-se în zori sub povara altei avalanșe de bunuri ale unui pămînt atît de generos, suprapusă celor nedigerate. Dar pînă cînd va putea supraviețui astfel, și care-i va fi tămăduirea ?

*

Lupte de cocoși, de țapi, de pești, de bivoli, lupte de greieri ; boxul celor opt arme, adică mîinile, picioarele, coatele și genunchii încercînd să se proiecteze cît mai dureros în trupul adversarului pe fondul unei melodii monotone, în perpetuă agonie ; catch, partide sîngeroase între cîte două bestii burtoase cu capetele rase, cu cefe de taur și pumni cît cupolele unui observator astronomic, în vreme ce fete în costume fascinante scot din *Ang Kalung*, un soi de liră de mînă, tînguitoare acorduri ; în-

fruntări cu săbii, cu ghioage, tragere cu arcul în ținte cu chipuri omenești, dispute pe patine cu rotile constînd în doborîrea adversarului mai slab pe picioarele sale astfel încît să nu se mai scoale el, să-l scoale alții : *takrau*, să lovești o minge cu orice, chiar și cu trupul altuia, numai cu mîna nu ; spectacole fachirice cu grămezi de jar sub tălpile goale ; pînă și *bamboo dance* pîndește durerea, gata să prindă între două lemne piciorul celui ieșit din ritmul îndrăcit al cîntecului ; icnete și târgi, brațe smulse din articulații, bărbii șiroind de sînge, prăbușiri spectaculoase în convulsii scurte, fulgerate de aleanul leșinului, pleoape măcinate din pumn prin care lumina ochiului își caută bezmetic ieșirea pînă cînd piciorul rival îți umple ringul cu măsele sau îți terciuiește ficatul în apoteoza durerii ; și *Ang Kalung*, tînguioasă, gingașă lăcrimare de sunete.

Prea multă durere de cocoși, de greieri și de oameni aici în Tailanda, și ringurile prea strîmte.

*

Ziarele scriu că Tailanda intră într-o eră a fricii. Dar a fost vreodată cu adevărat în afara ei ? Pridi Buomiong, conducătorul luptei împotriva japonezilor din cel de-al II-lea război mondial a căzut victima unui asasinat. Aici a fost ucis un rege. Din 1932 s-au numărat peste douăzeci de lovituri de stat și numai în ultimii patru ani s-au promulgat cinci constituții. Doctorul Boonsanong, secretarul general al partidului socialist, se întorcea tîrziu acasă de la un *party*, ca să fie întîmpinat de doi motocicliști și trimis pe lumea cealaltă de cîteva gloanțe bine țintite ; în vreme ce regele avansează, în cadrul unui ceremonial fastuos, pe absolvenții unei școli de ofițeri, iar Mc. Donald, la 47 de ani, vine să-și revadă locurile celor

zece ani fericiți petrecuți în Asia, înarmat cu o plasă de prins fluturi, victimă a hobby-ului său de ornitolog la pensie.

Poliția caută niște criminali care au masacrat nouă bărbați și au rănit o femeie. Un autobuz e jefuit de o bandă de tilhari.

Frica se specializează în teroare. Prea multă teroare în Tailanda.

*

Într-una din seri, împreună cu alți cîțiva, reveneam la vapor după o scurtă plimbare prin periferiile orașului. Centrul Bangkokului lasă între el și port o nesfîrșită și confuză derută edilitară cu magazii și siluete tulburi, neliniștitoare, purtate încoace și încolo de vînturile sorții. Flecăream de-ale noastre, grăbiți să abandonăm acest spațiu al nimănui și deopotrivă al oricărui dispus să și-l adjudece oricum, cînd, deodată, din spatele unei înjghebări plasate la rigola străzii, a răsărit o ființă, o făptură agilă care, înainte chiar de a-mi umple cîmpul vizual, mi-a umplut brațele cu căldură și consistență carnală. Abia am reușit să-mi dau seama că nu sînt singurul ambuscat, că fiecare dintre amicii mei se luptă cu cîte un exemplar de aceeași specie răscolind abil și tenace la rădăcina simțurilor noastre. *Only ten dollars* șoptea febrilul meu păianjen smuls din noaptea devenită brusc fierbinte și rea, părea o chinezoaică, înaltă și subțire, cu brațe disperate, fluide și scormonitoare de coșmar erotic, *only ten dollars*, șopteau și celelalte la urechile amicilor mei cu ale căror buzunare întrunite abia dacă am fi putut depăși prețul unei mîngîieri dezinteresate. Le-am lăsat în urmă, noi, învingătorii lor și învinșii noștri totodată, ele patru, siluete triste într-o așteptare fără speranțe, fiindcă se făcuse deja tîrziu și fiindcă oferta amorului este excesivă

în fața cererii, prea multă carne traficată în Tailanda și prea multă frumusețe întristată la rigola străzii.

*

Tot ziarele mai scriu că plecarea americanilor a însemnat 100.000 de oameni fără slujbă între care cel puțin 12 000 soții de închiriat și prostituate cu identități contrafăcute de maseuze, vînzătoare ambulante, animatoare de local, băieșițe etc. În localitatea Nakhon Phanom, de pildă, istoria își verifică evoluția ei ciclică acoperind cu praf ceea ce abia dezvelise cu cîțiva ani înainte ; pînă în 1962 era un orășel adormit în colțul nord-estic al Tailandei, pentru ca apariția vajnicilor flăcăi din Kentuki și Louisiana să transforme locul într-un galop de sănătate numai aparentă, firește, și deci nesigură, întemeiată pe fermentația ocultă a dolarului ; se triplează subit populația, atrasă de mirajul îmbogățirii, răsar ca din pămînt baruri cu fete ghidușe, business-manii investesc capital în industria multicoloră a tentației. Strada mare se umple de fioruri senzuale, orașul întreg se abandonează în brațele unui allegro vivace de unde părea că nimeni nu-l va mai scoate.

Și, deodată, cartiruirea ia sfîrșit, Nakhon Phanom reintră în somnolența lui ancestrală ; terenurile de baschet, altădată pline de larma băieților cu tricourile transpirate ale U.S.Army au devenit maidane pustii, barăcile de lemn privesc cu ferestre golite această nouă înfățișare a lucrurilor, cluburile ofițerilor poartă lacăte indecente, găuri negre, urîte, marchează locul vechilor instalații de aer condiționat. Atelierele foto, magazinele de confecții, de bijuterii, cîndva prospere, devin pretext de sumbră meditație asupra deșertăciunii celor lumești ; la *President's Ladies & Gents Custom Tailors*, un grătar de fier a fost

tras peste ușă ; la *Paul's Gems* stă scris cu litere stîngace : *Whimsical ! For Sale !* uimitor fiind nu faptul că prăvălia e de vînzare ci uimirea însăși a proprietarului prea încrezător în durabilitatea businessului ; în vitrina magazinului *Thai Shoes Centre*, o răutăcioasă pînză de păianjen s-a abătut pe o pereche de bocanci tip Texas pentru care n-a fost găsit un cumpărător pînă în clipa deznodămîntului ; magazinele foto, puse cîndva pe pricopseală, așipesc acum sub năvala amintirilor în alb-negru ce le tapițează pereții : un tînăr soldat în bluza lui de zbor privește mîndru proaspătul spectacol dezolant al străzii, un altul poartă o pălărie de cowboy, epoleți de căpitan, și alături o splendidă fiică a Siamului al cărei zîmbet dințat îi trădează profesia...

Căci cele mai triste au rămas fetele, părăsite fără preaviz de protectorii lor, bravii oșteni rechemați la patria-mumă. Dinspre *Lolita-Bar* bate vîntul deznădejdii ; în prag se îngrămădesc valize, suveniruri, saltele și perini dimpreună cu o colivie mărcată adăpostind mascota aripată a unei duzini de fete care, în pulovere strălucitoare și *slacks* strînși pe pulpe, privesc pierdute, din ochi încercănați, pustiul suiș al drumului. Încotro, oare ? Nu se știe, e ca într-un naufragiu.

Mai robuste sufletește, sau poate mai irresponsabile, afroditele de la *Venus Massage Parlor*, în pantaloni sîngerii și bluze de culoarea pielii omenești, stau încă pe poziție ; par concentrate asupra televizorului, dar e suficient ecoul cîtorva pași sau numai suspinul metalic al clanței pentru ca în sufletul lor să rodească speranța. Dar pașii duc mai departe și ușa rămîne în continuare închisă. Prețul amorului a scăzut la *only ten dollars* și va mai scădea încă ; lupanarele înmiresmate cu lemn fumegînd de santal își revarsă pe trotuare crosul insolvabil iar porturile, singura piață supraviețuitoare, gem și ele

în supraabundența farmecului dispus la penibilă tîrguială.

Pînă unde va merge sacrificiul nevoii ? Bătrînețea este suferință, boala este suferință, moartea este suferință, să fii despărțit de ceea ce iubești este suferință, să fii unit cu ceea ce nu iubești, fie chiar și contra a *only ten dollars*, tot suferință se cheamă.

Căci pînă unde va merge sacrificiul nevoii ? Și cînd își va lepăda speranța solzii ei lunecători de șarpe Naya himeric ?

•

La Palatul Regal, fluturat în toate pliantele publicitare ca obiectiv turistic de primă importanță, am descins, din păcate, într-un moment nepotrivit ; sălile de audiență, de recepție și de încoronare erau închise pentru o severă meditație stimulată poate de același *Quo Vadis* din vocile orașului. O lovitură de stat eșuată — care nu va eșua mai tîrziu — concentrase un batalion de soldați în echipament de război de-a lungul tuturor acelor ziduri ce înconjurau măreața reședință a ultimului Rama. Ne-am fotografiat și noi printre ei, pe fundalul magnetic al Budhei Esmeralda, veneratul națiunii, cel al cărui trup de jad, cățărat pe un tron de aur, își povestește în imaginile alăturate istoria tradițională de la naștere la tentație și iluminare și de-aici la sacrificiu și moarte. Neștiutori ai cărărilor, ne-am trezit întîmpinați de o cască de oțel și de o baionetă scînteind amarnic în soarele tare al amiezii. De-aici începea va să zică domeniul intangibil al puterii.

Hei, încotro ? părea să ne întrebe din ochi de două ori piezișii ostașul tuciuriu, crispat într-o fandare belicoasă. Încotro ?

Ar fi fost întrebarea noastră...

*

Răspunsul vine din același vuiet al străzii. Am văzut răscruci înțesate de oameni, mare de pumni fluturînd, voci scandînd solidar în limba aceea necunoscută, manifestații furioase alături de capetele de bronz ale altarelor cu ochii scobiți în extazul iluzoriu al Nirvanei.

*

Aș vrea să evoc aici figura unui ins care, practic, mi-a rămas neștiut pînă la plecarea din Bangkok dar a cărui impasibilitate de idol mi s-a impus ca o măsură zero a acelor evenimente precipitate ce n-au pregetat să ne învăluie și vaporul în atmosfera de tensiune extremă a orașului : un chinez filiform, descărnat, cu o privire inexpresivă, de orb, cu o față mahonie animată doar de freamătul metodic al buzelor, roșii din pricina betelului mestecat neîntrerupt cu tenacitatea unei rațiuni de existență. Nu l-am auzit niciodată scoțînd o vorbă către ai săi, și mă întreb chiar dacă organele sale vocale se dovedeau apte de cea mai măruntă vibrație sonoră. Bucătar al unei echipe de docheri — care n-au părăsit vasul de-a lungul acelor nouă zile, dormind pe apucate și numai atunci cînd efortul îi ducea pînă în pragul epuizării — își instalase la pupa sculele trebuitoare asupra cărora veghea ghemuit, cu imobilismul privirii lui, cu un imobilism atît de straniu încît părea că nu focul de sub pirostrii ci fascinația adîncă a razei lui vizuale ridică fierbura la punctul său critic.

În fiecare dimineață îl zăream urcînd scara, trup omenesc sau pură convenție hieroglifică agitată în măsurate imbolduri mecanice, tîrînd după el un coș cu verdețuri și un altul mai mic cu carne și ingrediente dospind de mirosuri atițătoare ; punea cîteva vreascuri sub cazanul colectiv umplut cu toată agoniseala, ca să treacă apoi,

invariabil, la exercitarea vrajei lui optice. Nimic, nici o reacție la trepidația contagioasă a împrejurimilor, ci doar freamătul purpuriu al buzelor și laserul nemișcat al privirii întoarse.

Într-una din zile, am fost preveniți în termeni neliniștitori asupra iminenței unei greve portuare, neliniștea provenind din faptul că urma să ne asumăm riscurile toleranței la bord a spărgătorilor de grevă ; se accepta, așadar, eventualitatea unui conflict al cărui teatru de operațiuni ar fi putut deveni și vaporul nostru, și lucrurile deveneau cu atît mai neplăcute cu cît vreo cîțiva polițiști înzestrați cu pistoale și-au împărțit posturile de veghe, luîndu-ne sub păcătoasa lor protecție. La ora declanșării grevei, portul amuțit inspira liniștea aceea periculoasă dinaintea vacarmului posibil, rarcori lăsîndu-se traversat de goana vreunui camion înțesat de oameni și de vociferări frenetice fără înțeles pentru noi, asediații. Docherii noștri, strînși pe puntea de promenadă, și ei neînțeleși în intenții, dacă erau sau nu hotărîți să respecte consemnul grevei, comentau cu aprindere paginile ziarelor, gesticulau pătimaș și se avintau în controverse pe care tonalitatea ciudată a limbii le făcea aproape muzicale.

Numai chinezul, placid, în poziția lui yoghină, își vedea de fiertură, măcinînd cu ancestrală zăbavă între dinți frunza sîngerie a betelului ; așa a intrat, așa a ieșit din precipitarea acelor nouă zile, și n-am nici un motiv să cred că vreun eveniment ulterior îl va fi scos din imobilismul lui statuar, mască contemplativă a resemnării apărută acolo la pupa pentru a-mi ilustra punctul de început al unor teribile prefaceri umane.

*

În rest, în ce ne privește, muncă, așteptare și transpirație. Pe un vapor, treburile nu se isprăvesc, cu adevărat,

niciodată, și răstimpul celor cîteva zile de grevă a însemnat prinderea din urmă a unor datorii mereu amînate. Mecanicii au demontat filtrele de la priza de fund a vasului, înfundate din pricina ambalajelor de plastic aduse de fluviu către vărsare, au reglat injectoare și au remediat sisteme de răcire ; marinarii au vopsit întreg tribordul și coșul pe care strălucesc mai frumos decît oricînd însemnele companiei noastre ; comandantul a mobilizat întreaga suflare ofițerească de la bord pentru înnobilarea colacilor de salvare cu cîte o bandă tricoloră, să se știe că sîntem români, și în consecință, întreaga punte de promenadă s-a transformat într-un atelier de pictură sui-generis în care gem flăcăii cu pensula-n mînă și cu sudoarea șiroind pe față.

Nea Meri, cu pantofii lăbărțați trași peste picioarele goale, prăjește chiftele și smulge fanteziei cele mai abracadabrante formule de producere a iaurtului și smîntînei din lapte praf (ia de-aici, tu ești scriitorașul meu, și-ai să scrii despre mine, așa, că ești ca copilul meu, numai să-mi intre el la facultate, așa, ia și niște smîntînă, numai că să nu mă spui comandantului, îmi faci și-o poză la opt zile și mă pui acolo pe copertă să crape toți bucătarii din Navrom, că eu de zece ani *fac sudul* pe căldurile astea *torențiale*, zău !).

Seara, întreprindem cîteva vizite la clubul marinarilor, un stabiliment bine dotat, ale cărui indicații tipărite ne sfătuiesc amical să nu bem apă nefiartă și să nu discutăm despre familia regală sau, adunați în careu, leoarcă de sudoare, discutăm despre *meridianul zero*. Mihai, ofițerul doi punte, a visat (ce grozăvie !) că ne-a apucat revelionul la Bangkok și că toate soțiile cu excepția mamei lui Nicușor, respectiv fecioru-său, au venit să sărbătorească evenimentul alături de soții lor. Visul, prost, îl aruncă pe Mihai într-un avion spre Constanța numai să-i aducă

pe-ai lui în golful Siamului, cînd ar fi putut să-l mai lase să zăbovească pe-acasă. Nea Titi îmi dezvăluie planurile lui de viitor în centrul cărora, necurmat, stă Ina, ancora vieții lui de nostrom, motivul de atîtea ori supărat al plecărilor grăbite cu orice vapor, numai să plece, și de atîtea ori fericit al întoarcerilor cu sufletul la gură.

Stagiarul pretinde că, indiferent de distanță, are un sistem de *telepatii* prin care comunică la Iași cu consoarta ; e suficient s-o invoce, că restul vine de la sine.

Comandantul i-a dăruit căpitanului un grepfrut în primele zile ale voiajului și cum acesta nu s-a grăbit să-l sacrifice, fructul cu pricina s-a întors pe scrinul posesorului inițial sub motiv că, fiind primit din mîna soției, acumulase valoare memorabilă. Așa se nasc și totemurile.

Și vine noaptea, cu teribila ei dilemă : să lași geamul deschis pentru o cît de vagă agitație a aerului, expunîndu-te în schimb unui roi de țînțari nevăzuți dar dureroși la simțire, sau să te înăbuși de căldură blocînd accesul atacatorilor ? Mai bine lași fereastra deschisă, îți zici, năclăit de sudoare, poți muri sufocat dar mîncat de țînțari n-am auzit, și te transformi pe dată într-un uriaș aerodrom pentru sutele de gîngănii setoase de sînge, pînă cînd te vezi silit să admiți contrariul : și atunci te înăbuși de căldură, așternutul se face frînghie udă, hăpăi în van aburul propriei respirații, coșmaruri populate de ruguri inchizitoriale îți traversează scurtele ațipeli cu capul sprijinit în tăblia mai răcoroasă a patului de unde te proiectezi, sufocat, spre oberlichtul geamului ; dinspre babord, cîrma barjei încărcată pe jumătate cu aluminiu scîrțîie sinistru, și mintea amorțită îți născocește dureri din conștiința amară a singurătății : de ce nu mi-or fi scris nici la Bangkok ? Voi găsi oare un plic la Haiphong ? Dacă nu, trebuie să plec în Japonia după el. Dacă nici în Japonia, oricum mă întorc acasă. Poate-l găsesc acolo...

Escadrilele de țînțari plonjează din nou pe epiderma ajunsă la iritare extremă, cam asta ar fi, va să zică, jungla pe nevăzute, și, vlăguit, închizi fereastra, convins în cele din urmă că nu-i decît o partidă cu noaptea în trecere și că în curînd, cu ultimele puteri, vei putea prefera să mori cu fereastra deschisă.

6 martie, duminică, și următoarele : 17.00 Agent la bord, semnarea documentelor. 17.30 Control vamal. 17.45 Pilot la bord. 18.00 Mola pupa. 18.05 Mola prova, vira ancora. Manevră de întoarcere cu două remorchere. 18.15 Ancora la post. Cu viteze variabile, practic pe fluviu. Cer senin, vizibilitate bună.

Semnele bune ale călătoriei : pufnetul sănătos, la lansare, al motorului, senzația de desprindere lentă, comanda, goală pînă atunci, își recapătă populația aceea concentrată și somnambulă, totul reintră în zgîlțîitul firesc, îmbietor la somn și reverie — am auzit că un pensionar ceferist, fost lucrător la vagonul poștal, nu mai putea articula o literă pe hîrtie decît dacă cineva, o persoană vînjoasă, îi scutura masa *comme il faut* — foșnetul apei albastre tăiată de etravă.

Din dorința de a-mi fixa cît de cît substanța rebelă a Bangkokului într-un semn de aducere aminte, am cules dintr-un bazar o statuetă de mahon reprezentînd bustul unei femei thai de o urîțenie inegalabilă, pe cît de inegalabile sînt frumusețile autohtone ; poartă o legătură de cap ciudată, mă tem că, așa cum este, ieftin produs artizanal, a cochetat cu poncifele artei negre — prezente și ele la tot pasul —, față de care meșterul meu nu nutrește nici un simț critic, dar, oricum, ea va rămîne pentru mine Bangkokul. Niște sîni monumentali par să fie fructul

unui exemplar efort al acestui trup amărît, cu umeri colțuroși, cu brațele subțiri ca niște așchii, cu toracele supt și șolduri anguloase ca și cum ar mărturisi o inaniție dureroasă numai din devotament pentru impudica, abundenta revărsare pectorală : îmi amintește viața plină de renunțări a unei familii cunoscute cîndva, viață pusă la rădăcina unei fete pietroase care, în cele din urmă, le-a călcat în picioare și renunțările și iluziile ; îmi mai trezește analogia cu Bangkokul însuși, dramatic în jurul opulenței sale.

Am așezat-o pe masă, proiectată pe fondul alb al unei coli de hîrtie care îi decupează liniile frînte, vlăguite, menite doar să scoată în relief rotunjimea pletorică a pieptului, voluptuos amestec de materialitate și senzualism erotic ; cei ce mă vizitează o contemplă cu neîncredere, exclamînd cel mult *mamă, ce țîțe,* dacă nu sugerîndu-mi că pentru *only ten dollars* aș fi putut găsi ceva mai acătării...

Înainte, cu constelația Orion deasupra radiolocatorului, pe o mare cu valuri intermitente de ceață de sub a cărui groasă hlamidă ne răcnim existența cu fluiere lungi, aspre de sirenă.

Pe comandă, în cartul lui nea Pavel, siluetele celor doi timonieri abia se disting în întuneric ; cea mai masivă trebuie să fie a lui Valentin, dispusă în dreptunghiul ferestrei, cealaltă, aplecată pe timonă, a lui Mihai, fire adîncă și tăcută care mă surprinde cu vocea lui caldă, înflorind în acordurile subtile ale unui flamenco. Nu știam că poate cînta atît de frumos și, la drept vorbind, ce-aș putea pretinde că știu despre el ? Face parte din categoria celor lîngă care poți trăi o viață fără să obții mai mult decît ce-ai obținut în prima zi de cunoștință.

Dinspre camera hărților vine foșnet de hîrtii și hărți, apoi bodogănitul înfundat al ofițerului trei care pare întotdeauna nemulțumit de rezultatul calculelor sale.

— Mihai ! Băi, Mihai ! Cît ții acolo ?

Melodia se întrerupe, se încurcă în bîzîitul giroscopului.

— 39 !

— Precis ?

— Da, precis ! Un vapor în tribord, la 45 de grade !

— Vine sau se duce ?

— Vine ! zice Valentin care se smulge din fereastră, de parcă întrebarea lui nea Pavel i-ar fi fost imboldul mișcării. N-aveți somn ! mi se adresează compătimitor.

— Nu încă, zic.

Ieri, pe seară, am mai dat ceasurile cu o oră înainte, e ceva absurd în chestia asta, și dacă n-aș ști că nu-i decît o convenție, că la întoarcere voi recupera toate aceste ore luate cu japca vîrstei mele prin drumul nostru spre soare-răsare, ar trebui să mă revolt pentru nedreptatea ce mi se face în fața celor ce-au rămas acasă. Iată, sînt mai bătrîn decît ei cu cinci ore, în Japonia voi fi cu șapte, dar drumul îndărăt mă va ușura metodic, la aceleași fuse orare, scăzîndu-mi un ceas după altul ca pe o condiție indispensabilă a întoarcerii la meridianul meu zero.

— Acasă-i abia șase. Cum să doarmă omul duminică la ora șase ? își divulgă Mihai gîndul adînc, deasupra căruia se grăbește să-și aștearnă flamenco-ul său fredonat cu o surprinzătoare nuanță, și reintrăm în mutenia întunecată a comenzii cu *Orionul* deasupra radiolocatorului.

*

Plicticoasa, altfel, ocupație domestică constînd din spălarea rufăriei de corp, a avut prilejul să se convertească într-o îndeletnicire plăcută numai pentru că se dovedește

de două ori utilă : o dată pentru finalitatea ei curată, a doua oară pentru timpul de care te ușurează.

O călătorie de durată pe mare este în măsură să-ți furnizeze tabloul amănunțit al unor tarife temporale pentru orice acțiune posibilă, astfel încît, aflat în pragul unei întreprinderi, te bucuri anticipat de avansul în vreme al marginii ei celeilalte. E ca și cum ți s-ar pune la dispoziție o casă imensă, pustie, și dreptul de a ți-o mobila pentru a nu mai arăta astfel.

După îndelungi tatonări, caracteristice marinarului fără experiență, am priceput așadar că valoarea unei prestări higienice de genul celei de mai sus este inestimabilă, mai ales dacă reușești s-o faci fără să te gîndești la ea ; este ora trei, de pildă, după amiază, pînă la ora șase a cinei, adevărat stilp de hotar al zilei, se întinde un deșert, somnul îți refuză colaborarea, dar ai trei cămăși relativ murdare. Excelent ! Preliminariile sînt scumpe — în valoarea concepută mai sus, bun, acțiunea propriu-zisă, suplimentată de prețul stîngăciei, te iartă de cîteva zeci de minute, admirabil, ce contează că sînt carne din carnea vieții tale, întinsul rufelor te costă, de asemenea, operație în care zăbovești să înșiri nu obiecte filfiitoare ci clipe chiar, ca niște mărgele pe frînghia de pe puntea de promenadă. Marea, tăcută, îți asistă această afacere păguboasă de Prepeleac, iar soarele tare îți zvîntă cămășile înainte chiar de a i le arăta în întregime.

Mă aflam în această fază a demersurilor mele gospodărești, cînd o sonerie apucată, reluată în intempestive acorduri de către altele asemănătoare, m-a aruncat într-o totală derută. Punțile au început să bubuie sub pași, ușile trîntite cu putere, incapabile să-mi ofere un cît de mic indiciu asupra celor ce se întîmplă, stîrneau ecouri neliniștitoare, contrastînd cu liniștea mării, pînă cînd apariția unui ins sporit în volum de carapacea oranj a

vestei de salvare m-a asociat instantaneu acelei febrile foiri generale.

Rol de abandon ! În acest caz lași totul deoparte, cu excepția sufletului, bineînțeles, și te avînți în căutarea mîntuirii, fără să adăstezi asupra șansei de a fi un simplu exercițiu și nu abandonul însuși.

Îmi las, grijuliu, cămășile pe spetcaza băncii învecinate — întotdeauna procedăm hilar înaintea semnului care marchează definitivul, irevocabilul — mă avînt pe coridor, îmi extrag vesta de sub un strat acuzator de praf, o înnod în locurile presupuse cuvenite după ce, mai intîi, o conving să mă împresoare, și mă înfățișez celor adunați deja pe puntea bărcilor, și ei blindați ca și mine, integrați unei specii bizare de animale oranj cu lămpaș și fluier.

Cinstit să fiu, habar n-am căreia dintre cele două bărci îi sînt hărăzit prin instrucțiunile prealabile, dar asta nu mă împiedică să declar, la scurta chestionare a comandantului, că aparțin celei în vecinătatea căreia am fost surprins cu întrebarea... Comandantului nu-i place rezultatul exercițiului, și nu-i place pe bună dreptate : incetineală și dezorientare. Nici mie nu-mi place, gîndindu-mă, ca un profan ce sînt, că toată tevatura a constat din a ne arăta cît de frumos ne prinde culoarea reflectorizantă în timp ce bărcile au rămas pe talpa lor fără să avem certitudinea că la nevoie ne vom putea descurca în dificila lor manipulare.

Șefului nostru suprem nu-i plac însă mult mai multe în ultima vreme, o fi îndreptățit, se poate, dar n-am avut răgazul să mă întreb de ce trebuie totuși să-și țipe supărările și cît de bine este să-și facă sînge rău pentru o droaie de lucruri care i-ar pretinde numai severitatea măsurilor, nu și suferința privată. Admit, totuși, în sinea mea, că *meridianul zero* îi joacă renghiuri, cît e el de comandant,

și că grepfrutul retrocedat de căpitan nu-i suficient pentru a-l face să se considere acasă. Orice neajuns, orice mică încălcare a normelor regulatoare ale vieții de la bord, ba uneori chiar și numai aparența încălcării, le consideră un afront personal de pe meterezele căruia se zbuciumă în patetice vocalize. Stagiarul nu-și cunoaște locul de pe rolul de abandon. Cuuum ? Ce păzește ? Unde-și închipuie el că se află ? Auziiiți ! De cîte ori să spună ? De cîte ori să-și spargă pieptul ? A fost tocmit femeie de serviciu cu ziua la domiciliul fiecăruia ? Marș la tabel, dacă știe să citească !

Omul nostru se retrage grăbit, poticnindu-se între rîndurile de veste stacojii, multe dintre ele, în fond, la fel de vinovate, și ne lasă nouă, celor rămași, dreptul exclusiv de a audia sfîrșitul briant al alocuțiunii pe care știu. sînt foarte neserios, nu sînt în stare s-o apreciez la măsura ei reală, gravă, cîtă vreme comandantul transpiră într-o vestă cu lampă și fluier. Sîntem smulși, parcă, din imaginația copioasă a unui caricaturist, două duzini de carapace care ne umflă grotesc piepturile și spinarea, uite-l pe nea Ion cu bustul supraabundent, uite-l și pe nea Matei, brutarul, cu două pîini într-un cearșaf, scăpat ca de la foc, cum ne-ar fi putut hrăni la o adică, din două duble. încă-i bine, sîntem nespus de vii, avem fermecătoarea imperfecțiune a vieții, cu o scrisoare la Haiphong aș fi și mai viu, și mai irresponsabil în fața catastrofelor simulate.

Rid în voie abia după ce ne-a dat liber, pe puntea de promenadă, acolo unde-mi reiau ocupațiile domestice, în mijlocul cărora tresar din nou sub bubuitul unor pași năpraznici veniți din interiorul coridorului ; stagiarul, reîntors de la lectura tabelului, înfășurat încă în vesta cu fluierul bălăngănindu-i-se pe coapsă și aflat în tensiunea faptului altfel depășit, consumat, se oprește în dreptul

meu cu priviri febrile în ale căror pupile, al naibii să fiu dacă nu citesc naufragiul însuși.

— *Ci facim* acuma, domnule ? *Ci facim* acuma ?

— La bărci ! îi spun, la bărci ! Și tropotul pașilor se pierde în sus, pe scări, făcindu-mă să mă întreb cu aceeași neseriozitate ce-o face el acolo pînă se dumirește.

Hm ! Nu-mi plac deloc, ar trebui, după o formulă consacrată, *să-mi revizuiesc poziția*. Poziția față de *meridianul zero*...

•

Ochii triști și veșnic umezi ai lui Mihai (încă-i bine !), tăcerea îmbufnată a căpitanului, înverșunarea suspectă, prea suspectă a lui *doc* în justificarea singurătății lui de becher la 33 de ani împliniți zilele astea și stropiți, adică udați cu vișinată de pe Horincea, supărarea cosmică a comandantului, hotărîrea bizară a lui nea Mitică de a degresa într-o noapte toată puntea mînjită de uleiul cranicelor. Cineva îmi relatează istoria mai veche a unui marinar transfug, ajuns cerșetor pe cheiurile Londrei, cu ochii scăpărînd după orice pavilion tricolor. Pe atunci, era prin '58, existau dispoziții drastice de a evita contactul cu orice persoană pribegită, și în consecință un întreg echipaj românesc a tropăit pe punte cît a fost ziua de lungă, evitînd să coboare din pricină că de undeva, din apropiere, îi pîndea cu ochi lacomi nefericitul *gringo*. Mai tîrziu s-a aflat că a fost închis de poliția engleză fiindcă s-a sumețit să fure o bucată de pîine. Cum s-o fi zbătut în el, tardiv, meridianul zero, dacă nici nouă, iată, nu ni se așază tocmai bine...

•

Ședință de învățămînt politic, hotărîtă pentru ora 17.00 în careul marinarilor. Oamenii apar unul cîte

unul, năduşiţi dar plini de voie bună, schimbîndu-şi glumele lor mai mult sau mai puţin piperate, se instalează în jurul meselor, îşi potrivesc piesele următoarelor partide de şah sau de *table lungi*, propagandistul nostru, asistentul medical, îşi verifică textul expunerii, mai sînt cîteva minute bune pînă la ora precisă, şi totuşi se dispune atacarea subiectului. Lîngă uşă, cu mîna pe clanţă, şade însuşi *masterul*, inspiratorul dispoziţiei. Adunarea nu e integrală, dar există motive temeinice să devină pînă ce limba mică a ceasului electric de pe perete va ajunge în poziţia diviziunii marcate cu numărul 5 ; dovadă eloc-ventă, clanţa se înclină uşor sub apăsarea unei mîini din spatele uşii, şi, la drept vorbind, cine se grăbeşte ? Pînă acasă mai sînt cîteva luni bune, şi textul lecţiei nu e în pericol să se răcească sau să se altereze.

Cheia însă se învîrte violent în broască, pe partea noastră, şi iată-ne izolaţi de restul lumii. *Doc* îşi debitează netulburat expunerea dar, personal, mă fascinează disputa de la uşă ; o altă apăsare discretă, bănuiesc, dincolo, pe coridor, cîţiva inşi intraţi în derută, împărtăşind opinii interesate asupra orei exacte, confruntări de cadrane şi ridicări nedumerite din umeri. *Doc* vorbeşte. Şi încă o apăsare pe clanţă, mai insistentă. Cheia se învîrte iar sub mîna supremă, uşa se întredeschide, şoapte iuţi, ascuţite, mai pătrunzătoare decît ţipătul tocmai fiindcă se vor imperceptibile, întrerup oratorul care se uită şi el, semnificativ, la propriu-i indicator de vreme.

Abia acum ar fi momentul să începem, dar poţi să te încaieri cu o dispoziţie celestă ? Uşa bubuie iar în lăcaşul ei, dură ca o sentinţă, iar propagandistul face gestul acela prea cunoscut al povestitorului vremelnic întrerupt, rezumat concludent în vorba : *şi după cum vă spuneam... Şi după cum vă spuneam...*

Dar de data asta bătăi distincte, decise în tăblia chinuitei uși, marcînd trecerea la altă dispoziție sufletească a asediatorilor, întorc capetele întregii asistențe spre locul ostilităților pentru ca, prin crăpătura îngăduitoare, să-și facă apariția ciuful sălbatic al șefului timonier, Eugen. „Ce-i cu dumneata ?" Mai jos de ciuf, o mînă strecurată și ea anevoie prin întredeschizătură agită cu ostentație perversă o cheie măruntă. „Am venit să întorc ceasul", replică simpaticul meu naș, cel ce m-a botezat lîngă Guardafui. Trosc ! abia are vreme să-și retragă creața capilară și mîna de sub ghilotina ușii, cheia se răsucește iar în broască (cred că s-a și încălzit) pe un fond sonor de prelegere morală despre *ordine*, *disciplină*, *punctualitate*, și *doc* suspină pe alte fraze meșteșugite, se pare, de nea Ion, fost cîndva cineva la un cabinet de partid.

Cei întîrziați vor reveni în cadrul unei ședințe speciale, și mă traversează spontan o undă de veselie dulce-acră la gîndul că tot *doc* urmează să le țină expunerea, deși bietul om se afla de față cînd mîna prea-puternică a... cheia...

Eh, *meridianul zero*...

10 martie, miercuri : 13.20 Funda ancora tribord, 5 chei la apă 14.05 Autorități vietnameze la bord. 15.00 Liberă practică. 16.00 Cu pilot la bord, în așteptarea mareei înalte. 19.50 Vira ancora. 20.05 Ancora la post. Cu viteze variabile pe fluviu. 21.20 Funda ancora 4 chei de lanț. Cer acoperit. Ceață. Burnițează.

Două săptămîni de-aici înainte, pe brațul fluviului *Cua Nam Trieu*. Pe un țărm, liniile confuze ale unui peisaj încețoșat, avînd pe fundal crestele zimțate ale munților și

în planuri din ce în ce mai apropiate oglinda unui alt canal — pe care, plutind, probabil din pricina iradierii solare prin straturile de ceață, joncile capătă proporții fantastice, dîndu-ți iluzia apropierii pînă la limitele tangibilului, apoi o lungă fîșie de pămînt verde adăpostind un sat mărginit de grădini și de liniște mută ; pe celălalt țărm, mult mai îndepărtat, mareea dezvelește cu intermitențe o plajă lungă, oxidată, de-a lungul căreia binoclul deslușește cîteva siluete aplecate în căutarea crabilor rămași după potopul zilnic, lăsînd în urma lor dîre mai aprinse de nisip răscolit și seacă nostalgie ; cîteva vapoare girînd ca și noi, lent, ciclic, pe ancore, sus, spre amonte, silueta vagă a farului către care tinjesc privirile noastre, și în rest joncile nepăsătoare lunecînd după voia curenților, cu pînzele lor nemișcate, aripi de reptilă preistorică, înțepînd multiplu atmosfera udă. Două femei, cu pălăriile conice ascunzîndu-le fața, vîslesc cu gesturi monotone, perfect sincronizate, și aerul dintre noi, învăluindu-le într-o claritate plumburie, împrumută tabloului aparența unei stampe de Hokusai în succesivă reluare.

Posesor al unei scrisori căpătate în ceasul al doisprezecelea, îmi exhib, fericit, țeasta mea rasă, dolicocefală, în acest spațiu al diluției planetare, vitregit de orice urmă solară ; ceea ce demonstrează încă o dată că pămîntul, cu bunele și relele lui maniere, se află la cheremul sentimentelor noastre.

Nea Matei a scos piinea din cuptor și miroase mitic, ca-n ograda bunicii, nea Meri mestecă preocupat în ciorba lui de perișoare iar în careu șeful mecanic și Mihai, ofițerul doi punte, își instalează tablele în vederea unei partide lungi, în stare să omoare o veșnicie. Ceilalți, hoinărind fără țintă pe punțile descoperite ale vaporului, îmi dau o senzație ciudată, indefinibilă ; nu-i cunoșteam

în ceață, și acum par să fiu victima complicității lor îndelung chibzuite, ca și cum, purtate în valize atît amar de vreme, noile lor înfățișări mi-ar contraria convingerea orgolioasă a unei cunoașteri definitiv înfăptuite.

*

O zi, de pildă, printre celelalte, lungi și cenușii, cînd, după ce trec 24 de ore din momentul în care te-ai trezit, constați că abia e ora prînzului. Văcuță cu sos de roșii și înghețată la desert, delfini albi, elastici, oferindu-ne un spectacol acrobatic la pupa, *Aventuri la Marea Neagră*, seara, în careu pe nădușeală (fiindcă afară sînt niște gînganii de dimensiunea unor puncte care conțin însă într-o pișcătură cît încape în gura unui cal nărăvaș), o *caſeluță* la nea Titi, reprezentația deprimantă a bagdadiei, lentila măritoare a plictisului, și, în sfîrșit, somnul, dacă vine.

De obicei plouă. Un grup de joncі, ca niște păsări ude, strînse pe apa oțeloasă lîngă satul zgribulit și el, izolat în tăcere.

Doar motorul auxiliar își face datoria să ne păstreze într-o acustică suportabilă. De undeva spre nicăieri, trece nea Severin, cu șlapii lui recondiționați, trași peste ciorapi, astfel încît degetul mare, despărțit printr-o bridă de celelalte, dă impresia că ar fi vorba nu de ciorap ci de o mănușă cu degete ; strungarul, cu o privire chinuită din pricina unei dureri localizate la șale, eliberat de orice refren-obsesie, împreună cu ajutorul mecanic ce-și ține cu o mînă cealaltă mînă reumatică, întărîtată de umezeala locului, îl caută pe *doc*, și pare ciudat că nu-l găsesc, sau poate nici nu vor să-l găsească, insolită procesiune de betegi în depistarea unei soluții cît mai răbdătoare de vreme.

În comandă, ofițerul doi așază în ordine hărțile drumurilor viitoare, și sînt convins că le citește cu sufletul (vai cît de egoist pot fi, mă reconfortează tocmai suferința ochilor lui negri și mereu umezi), iar tandemul radiotelegrafiștilor, cei cărora le convine fiindcă vorbesc în fiecare zi cu țara, chiar dacă numai prin puncte și linii sonore, consumă păreri asupra deșertăciunii unor atitudini umane ; Radu, ajutorul lui nea Petrache, își dramatizează opiniile în maniera mentorului său care mă fixează în ochii lui căprui cerîndu-mi parcă de două ori încuviințarea, pentru adevărul opiniilor și pentru reușita acestui transfer de mandat de factură dialogică în gura discipolului său („De ce-ai făcut asta, dom'le ?“, „Cum de ce-am făcut-o ? Uite-așa !“, „Bun ! Și ce-ai cîștigat ? Nimic ! Și-atunci ? Zi că ai făcut-o degeaba !“, „Uite, poftim, am făcut-o degeaba !“, „Păi, vezi ?“).

La prova, sub peretele pe care stă răstignită ancora de rezervă, nea Mitică, împreună cu Marcu, aflat în primul său voiaj după scurta exercitare dezolată a meseriei de ospătar, amestecă vopselurile în cernerea obsedantă a picurilor mari de ceață condensată. Conținutul alterat al cîtorva bidoane e vărsat cu gîfîieli și zmucituri într-un alt bidon în care, intrate într-o neobișnuit de vie relație cromatică, vernilul pastelat și coraiul miniului de plumb par să se răzbune pe cenușiul adînc, monoton al împrejurimilor. Dar cît poți sta cu capul înfundat în gura strîmtă a unui bidon numai pentru a escamota nota deprimantă a peisajului ?

Undeva, înspre tribord, o barcă s-a sumețit să sfideze nemișcarea, purtînd pînă la noi bătaia ritmică de toacă prin care cei doi pescari, el și ea, siluete compacte, cu mișcări măsurate, vechi, sperie peștele împingîndu-l într-un ocol desemnat de lipăitul lent al vîslelor. Poate că nu-i sfidare, ci doar presiunea formidabilă a vieții com-

primate găsindu-şi în mărunta ambarcaţiune cafenie supapa sau fisura. Ochiul înregistrează detaliile evenimentului, temător să se întoarcă la sine, femeia abia ițită de sub borul larg al pălăriei conice izbeşte ritmic bordul bărcii, desfăşurînd în acelaşi timp de pe braţul celălalt, ca de pe un tambur improvizat, sulul verde al plasei, iar bărbatul, în picioare, se opinteşte în vîsle, mecanic, încît ai zice că face parte din ele. Circuite închise, reluate la nesfîrşit, circumscrise altora, din ce în ce mai largi, în timp şi în spaţiu ; e rotirea domoală a braţului ei stîng sub cercul nemişcat al pălăriei, apoi revenirea iute în tact a mîinii pe copastie, este pendularea arcuită a vîslaşului, giraţia amplă a bărcii, însoţită de aceea cu puţin concentrică a plasei în cădere, şi mai e curba orizontului piclos pînă la consistenţa cleiului care le subliniază pe toate. Noutatea evenimentului se stinge, măcinată de obsesia spaţiului divizat în cercuri, apa fără repere dă iluzia unei zbateri în gol, şi privirea ulcerată se aruncă înapoi, căzînd pe cadranul rotund al ceasului unde tropotul mărunt al secundarului se chinuie de-o oră să-şi încheie minutul...

Seara e o victorie obosită în faţa unei zile ucise, nu trăite, şi *cafeluţa* lui nea Titi abia amorţeşte dorinţa de evadare dar trezeşte alte reacţii dureroase : femeile, zice nostromul, rabdă doi-trei ani de singurătate, apoi o iau razna. Se-nchide un cerc, va să zică, şi undeva, în gardul rotund al fidelităţii, pe care speranţa ta îl face inexpugnabil, se iveşte o spărtură sau se înalţă, perfid, un pîrleaz din două scînduri şi trei cuie, la înălţimea piciorului ei de femeie ; ispita altora, lipsa ta, amîndouă la un loc, ce mai contează ? Treci inconştient, oriunde-ai fi, pragul *post-factumului*, de care bine-ar fi să nu ştii niciodată. Hm ! protestez eu. Dar Ina ? Şi ce dacă ? Sensul pe care-l dă nea Titi doamnei sale nu poate fi atins de îndoială. Ina este cheiul lui, insula lui, motivul necesar

al plecării și al întoarcerii, dreptul lui de a coborî pe horn de două ori pe an ca un Moș Crăciun, cîtă vreme nu poate coborî zilnic cu desaga plină... este savarina pe care o mănîncă cu conștiința că, valoric, asta-i prăjitura ce-l reprezintă. Și zîmbește superior, cu o încetineală ironică, dezvelindu-și gingiile goale, fără să-și dea seama că-l confrunt cu poza de pe perete, de june dansator la Piccadilly-bar, cu ochii scrutînd teribilist viitorul : adică și momentul acesta pe care n-o să-mi spună el că l-a intuit pînă la amănunte...

*

Bine, dar cît poate ține o scrisoare ? Asigurările de sănătate se risipesc ca o moștenire așteptată în speranța căreia ți-ai ipotecat și sufletul. Asiști, neputincios, la tocirea propriei sensibilități ; peisajul înconjurător e pe epuizate, simțurile lacome l-au prizat și l-au instalat în ordinea banalului ; o stare de minimă reacție a rațiunii incapabilă să mai stabilească vreo relație între aceste fumegoase repere mișcătoare ale locului în afara sugestiei unei complexități iritante.

Nu mi-am închipuit niciodată că aș fi un om de acțiune, în măsura în care mai niciodată n-am fost inspirator de impulsuri dinamizatoare ; dar am fost părtaș, că mi-a plăcut, că nu mi-a plăcut, la consecințele active ale spiritelor neliniștite ; dacă n-am creat viața, am reflectat-o ; nu eman, dar pot cataliza o energie deja declanșată. Aici, nimic. Apatie doar — n-am știut că și apatia își are mușchii ei de voință — vacuum de conștiință, dependența înrobitoare de arbitrar, să zicem de o șalupă care întîrzie fără explicații.

Lumina molcomă a becurilor de pe coridoare, preșul de la ușă, soios și rău ca o prevestire de captivitate. Singurătatea cavernoasă a cabinei cu sensul penetrant,

exact al cuvîntului *stenahorie*. Ca să le cunoşti, trebuie să calci pe cuvinte, iar ele să te muşte de călcîiul vulnerabil. Te trezeşti aiurea în miezul nopţii, aprinzi lumina, motorul auxiliar (30 de litri de motorină pe oră !) e singurul semn al acestei lumi, şi cu privirea în plafon te chestionezi asupra caracterului premonitor al viselor. Subconştientul, răzbunător pe ignorarea lui îndelungată, îţi desfăşoară pelicule colorate cu fapte de care te-ai temut întotdeauna dar în umbra unei raţiuni acum abolite. Cîte corăbii-lăzi au înfruntat marea ? Asta nu e-n măsură să mă împace. Te trezeşti mătăhăind pe coridoare în căutarea unui om şi, fericit că-l întîlneşti, îi copiezi gesturile ca-n transă, încercînd parcă să i te substitui fizic pentru a-ţi deruta orăcăielile sufletului bolnav de solitudine.

•

Cu cît trece timpul, spaţiul existenţei noastre colective pare să se tot îngusteze, distanţele dintre volumele noastre mişcătoare să se reducă pînă la sugestia unei făpturi pluricefale şi pluripode, înghesuite în aceeaşi piele. Simţurile dobîndesc un fel de autonomie înţeleaptă ; un element oarecare, o ceafă, un zvîcnet de mînă proiectînd peste copastie mucul ţigării, un mormăit sau strănut dincolo de perete se dovedesc suficiente pentru a reconstitui reflex omul întreg cu chip şi nume. O făptură încremenită în clar-obscurul comenzii îşi divulgă identitatea înainte de a-ţi mai pune în funcţiune freamătul deductiv al raţionamentelor, făcînd apel doar la memoria-ţi mult mai prodigioasă decît ţi-o închipuiai, a unor locuri şi poziţii favorite ale unuia sau altuia dintre noi.

Te trezeşti astfel evitînd un ungher fiindcă nu-ţi aparţine, călcînd cu grijă ca să nu-l disturbi pe cel ce nu e, şi plasîndu-te, în sfîrşit, acolo unde te vor repera alţii

înainte chiar de a ajunge sau după ce ai plecat aiurea, deşi, în îngustimea locului, *aiurea* nu există.

Pare ciudat că, în acest cadru al solitudinii, mulţi dintre noi îşi caută cu înverşunare singurătatea şi cum, practic, această singurătate nu există, nu poate exista, nu ne rămîne decît să ne izolăm fiecare în mijlocul celorlalţi ; îl vezi pe cutare surîzînd unui gînd tainic, cu o undă de rătăcire în priviri, şi-ţi dai seama că e departe ; adeseori ţi se întîmplă să zăreşti unul dintre acele gesturi simple pe care nu le faci decît cînd ai credinţa că te afli în afara oricărei observaţii.

Suprasaturat de fluxul senzorial al aceloraşi făpturi care-i traversează drumurile în miniatură, unul sau altul se dedă instinctiv unui fel de joc de-a v-aţi ascunselea ; nu mai vrei să-l vezi pe nea Cutărică, ţi s-a acrit de aceeaşi formulă stereotipă prin care semnalează prea repetatul fapt al întîlnirii pe coridor, de pantalonii tărcaţi ai acestuia şi chiar de propria-ţi imagine oglindită în ochii camaradului ; îl depistezi din capul coridorului şi fugi ştiind că, odată ajuns alături, îl vei auzi rostind invariabil : *Ei, cum e ?*, dacă nu, depistîndu-te acesta mai întîi, îţi va întoarce el spatele, sătul pînă-n gît de *merge-merge*-ul tău interogativ. Ce să-ţi mai spună şi ce să-i mai spui ? Îmi povesteşte Radu, radiotelegrafistul, că într-o împrejurare similară de aşteptare îndelungată în rada unui port, trece pe lîngă un coleg mai în vîrstă, altfel om respectabil, cu un *Să trăieşti, nea Gogule,* ca să aibă surpriza unei riposte prea vehemente : *te bag în.* Toate încercările făcute pe loc de a lămuri situaţia, că nu i-a făcut nimic, că ce are cu el, au primit aceeaşi replică înrăită a omului sîcîit probabil de aceeaşi urare zilnică.

Frumos este că, constrînsă deocamdată la acorduri suspinate, viaţa bate cu pumnii în piepturile noastre.

Sărbătoarea memoriei. Developări mai mult sau mai puțin spontane îmi furnizează imagini *de dinainte* pe care nu le-aș fi crezut sădite atît de adînc în cămările memoriei mele.

...Îmi amintesc valea în fum a Rucărenilor, un sat mărunt, cuibărit sub un clin al munților Vrancei. Cînd mareea înaintează aici în amonte, prova îndreptată spre așezarea vietnameză pare un fel de promontoriu tăcut, mîntuit de zgomotul auxiliarului și de bătaia necontenită a mațagoanelor. Fluturi imenși, cafenii, strecurîndu-se printre mecanismele înremenite de pe prova, inspiră o liniște de pădure prin luminișul căreia, pe fundalul stîncos, dar îndulcit de faldurii pielei, memoria, slujită de aparențe, îmi umple ochii cu satul depărtării de pe plaiurile Mioriței.

Nu știam că e atît de prezent în mine. Coboram în marginea Sovejei, traversam un pîriu pe scîndura putrezită a unei punți înguste, apoi luam pieptiș o culme împădurită cu brazi falnici, sonori, pentru ca în vîrful ei să mi se deschidă deodată splendidele plaiuri vrîncene, pe fondul munților albăstrii și undeva, sub un clin umbrit de alte păduri, Rucărenii, așezare melancolică la care n-am ajuns niciodată tocmai pentru ca să mă pot bucura etern de posibilitatea de a ajunge.

Strîngem în noi atîta lume fără a-i cunoaște prețul... A trebuit să străbat un ocean și cîteva mări ca să pot gusta cu adevărat valea în fum a Rucărenilor...

*

Să revin în balta fluviului Cua Nam Trieu : apă, joncі, ceață, nisip, pămînt în diluție. Din cînd în cînd, pîcla se sparge în vîrfurile de silex ale insulei *Cac-Ba* din apro-

piere pentru a face loc ploii, nesfîrșite cisterne de apă răpăind pe covertă și pe acoperișurile magaziilor. Și atunci, pe cei mai puțin robuști îi apucă o silă de viață iar pe cei înzestrați cu știința răbdării, o adevărată frenezie în scotocirea unor puncte de interese oricare-ar fi, numai să fie. Ne salvează, de cele mai multe ori, *stagiarul*, a cărui inventivitate în inspirarea unor litigii se întîlnește fericit cu setea de divertisment a oamenilor. Motive de o grețoasă puerilitate în spatele cărora deslușești umbra gheboasă și rînjindă a plictisului ; *Măria-Sa Urîtul*, cum mi se pare că îi zicea Smull, ridică temperatura spiritelor la gradații de-a dreptul amețitoare, promovînd nedreptățiți și îndreptățiți la fel de pueril precum motivele înseși.

Rezultatele se înșiruie ordonat pe masa comandantului sub chipul unor plîngeri semnate de stagiarul de la mașini, întotdeauna parte autonomă și solitară pornită împotriva tuturor. Cu o voluptuoasă aversiune față de un titlu considerat neonorat decît doar prin declarație, oamenii îi stîrnesc tocmai accesele autoapologetice ca să aibă apoi prilejul de a se indigna și de a umple vaporul cu comentarii a căror utilitate primordială se exprimă în măcinarea unui timp și așa condamnat la obscură trecere. Calculată astfel, la capacitatea sa de diversiune, istoria combinezonului s-a dovedit inestimabilă.

Cu cîtva timp în urmă, stagiarului nostru îi dispare combinezonul, cel puțin pretinde că i-a dispărut, fapt mărturisit abia în clipa cînd afirmă că l-ar fi regăsit în cuierul altuia ; rodnică afacere în care se avîntă frenetic o groază de lume — afară plutesc neguri adînci, tenebroase, știri de-acasă nu-s, munca de rutină îți lasă gîndul gol, nici un alt eveniment nu te mai solicită — primii antrenați fiind, desigur, presupusa victimă și presupusul împricinat. Ultimul neagă violent, susținut de majoritatea, stagiarul

cere audiență oricărui întîlnit exhibîndu-și lenjeria intimă onorată de inițialele numelui său, cusute stîngaci cu ață de papiotă, aceleași ce puteau fi găsite, zice, pe combinezonul disputat, dacă vrei, *pi controlati*.

Zadarnic însă ! După cîteva zile de intense preocupări deductive, obiectul e smuls din mîinile stagiarului, existînd opinia răutăcioasă că monograma doveditoare a fost căznită ulterior, adică după ce combinezonul a fost sustras din cuierul vecinului. În plîngerea înaintată comandantului, finalizată printr-un *Trăiască R.S.R. !*, omul nostru califică faptul ca *penal*, atentat la *suveranitatea* lui, întrucît, e limpede, el s-a semnat în *dreptul încheieturii* (citește *prohab*), sus, *lîngă cel de-al treilea nasture*.

Personal, aceste diferende bizare îmi trezesc o curiozitate de psiholog amator, suficient de inabil, cită vreme, ce să fac, sînt și eu marinar, îmi petrec propriu-mi timp îngrozitor de disponibil oricărei oferte afective. Și-apoi, ceea ce se dovedește în măsură să-mi întunece obiectivitatea este capacitatea exemplară de replică, oricît de precară în fond dar viguroasă în manifestare a *stagiarului*. Oricine altul în locul lui ar ceda strivitoarei majorități, culegîndu-și pînă la urmă apărători din oficiu din rîndul celor ca mine, aplecați cu înduioșare asupra asupriților ; el însă, nu. Resursele lui potrivnice, demne de o cauză mai bună, fac uneori să mă adauge celorlalți, să-i majoreze handicapul pînă la unanimitate contra unu. Are tenacitatea unui boxeur care se trezește din pumni, și aproape-mi vine să cred că tocmai apele tulburi îi slujesc condiția de luptător amarnic, senin în încăierare precum altul în tihnă. Constatarea mă îndepărtează deci, în ciuda regretului de a-mi trăda condiția de martor, de scotocitor imparțial prin documentele umane, și iată-mă cîrcotaș și gîlcevitor, ostil necavaler într-o dispută inegală și mai ales nu întotdeauna cu dreptatea majorității.

Un loc aparte în tot acest joc al trecerii timpului îl joacă *doc*, fire inteligentă, dublată de o capacitate fără egal de a disimula, singurul care-şi permite incursiuni amicale în sufletul şi în intelectul stagiarului de unde se întoarce cu prăzi bogate, hrana gălăgioasă a orelor noastre de ceaţă. Cum am fi putut afla altfel care-s motivele ce fac din limba română cea mai dificilă limbă de pe glob ? În primul rînd, fiind singura (?) care se citeşte cum se scrie, vorbitorii străini sînt dispuşi s-o abordeze după legea lor, şi de-aici pronunţia greşită pînă la neînţelegere ; şi-apoi, chestiunea vocalelor care... Rîdem, sîntem răi, firește, nedrepţi, dar ce alt preţ putem oferi împrejurărilor, vidului în care pare să ne fi înţepenit pentru totdeauna ?

Într-una din zile, în careul ofiţerilor, *doc* şi cu ne amuzam copios în poziţie de audienţi ai unei prelegeri la fel de trăznite despre caracterul stimulativ al şahului *(pi cuvint di onoari, mi-a' spus un academician)*, cînd între noi îşi face apariţia comandantul. Nici comandantul nu mai e cel de odinioară, a devenit irascibil, are intransigenţe pătimaşe, se burzuluieşte din te-miri-ce, semn îmbucurător că e şi el om, la urma urmei. Prelegerea se desfăşoară cu şi mai mult patos, *masterul* ia un aer de atenţie încordată care nu prevesteşte nimic bun, e clar că se află pe o altă lungime de undă de pe care orice inepţie rostită pare un afront la calitatea lui supremă. Şi deodată izbucneşte :

— Ia mai lasă-mă-n pace cu prostiile-astea, să-ţi bagi minţile-n cap, să nu mai... Umbli cu galenţii ăia, trosc, trosc, pe coridoare, trînteşti uşa, cine te crezi dumneata, mai bine ţi-ai vedea de treabă, faci baie de două ori pe zi, aici nu-i sanatoriu de odihnă pentru...

Şi dispare, lăsîndu-ne pe noi mofluzi, pe stagiar năuc de amploarea incidentului : dom'le, nu mai pot să mă-n-

țeleg cu dînsul — zice omul oftînd, și iată-ne reintrați — dintr-un capriciu — ce se-ntîmplă în fond dacă ne mai jucam și noi puțin, în mărăcinosul spațiu al neuitării.

*

În urma unei tranzacții realizate în limbajul universal al gesturilor, am obținut de la stăpînul jovial al unei jonci un ghem viu de păr și de mișcări incerte care cu îngăduință se poate numi cîine. Înclinații spre sadism afirmă că ar face parte dintr-o specie comestibilă, dar cei mai mulți care-și amintesc de ogrăzile copilăriei lor, populate de javre generoase cu o ereditate imposibilă, resping cu oroare sugestia. Se va numi Gioni, adăugîndu-se celorlalte 41 de suflete dimpreună cu grija unanimă de a nu fi călcat în picioare. Deocamdată e un simplu obiect, manipulat cu sfințenie de către toți cei ce-l întîlnesc în orbecăiala lui scincită pe coverta vaporului. Un hîtru, mecanicul trei, se pare, l-a subnumit *stagiarul de la punte*, corespondentul stagiarului de la mașină, în fond, tot un prilej de a înșela cu un zîmbet negraba ticăloasă a timpului.

*

Așteptări. Așteptări lîncede, dureroase, înfrigurate, solitare, colective, vidate de gînduri sau dimpotrivă, îmbîcsite de ele, pline de speranță la apariția unui punct în mișcare pe orizontul tulbure al fluviului sau dezolate cînd punctul se mistuie, așteptări indolente cu ochii în bagdadie sau asurzite de liniștea umedă sub clopotul căreia tînjești după o sirenă de remorcher... Cine le mai poate ține evidența ? Fără atributul deplasării, vaporul e

un fier monstruos, lins de tirișul infinit al clipelor. Așteptări :

• Din ceața lăptoasă, prăbușită asupră-ne ca o Valhală sudică, se desprinde, cu efortul ezitant al unei condensări de pulberi lichide, silueta enigmatică a unei jonci purtată de curent în neclintirea ei de-a lungul bordului nostru. Cîmpul binoclului se umple de cafeniul trist al lemnului, se lasă zigzagat de aripile dragonice ale pînzelor și se umanizează apoi, acaparînd partea dinspre pupa a bărcii, doi metri pătrați de viață, casă, bătătură domestică, grădină, loc de joacă al copiilor, orizont și margine tangibilă. Bărbatul ține strins bățul cîrmei, e aspru și încordat, îi pot număra firele bărbii cărunte, alături e fiul sau ginerele, nemișcat și el în cerința nemișcării locului, cu cotul suspendat deasupra unui coș cu nuiele pe fundul căruia, unică pată vie, scapără două mîini de verdeață ; ghemuită la picioarele lor, femeia, mai degrabă sugestia ei — o pălărie conică și arcuirea involtă a gîtului alb, tînăr (sau poate mi-aș dori să fie astfel) — își rostește discursul ei vechi, mut și înfiorat, făcînd să-mi zvîcnească timpanul în ritmul accelerat al sîngelui. Nu știe, biata, că mă bîntuie ancestrale porniri piratерești, nu știe că nu mai e acolo, ghemuită la picioarele unor bărbați necunoscuți și aspri, adînciți în grijile lor. O conduc spre celălalt perete opac al cetii, cerșind îndurarea timpului, tandru deci și bolnav de așteptare.

• Mi-am făcut un obicei seara, după cină, să străbat coverta spre prova și să mă întorc pe bordul opus pentru a o lua de la capăt, și asta de cîteva zeci de ori, dintr-o pricină pe care n-am chef s-o mărturisesc nimănui : e jocul meu cu speranța. Prova vasului e îndreptată spre port, dincotro tot se va ivi odată și odată șalupa jinduită. Cale ca un orb, la ducere, spațiul strîmt al tribordului, cu

ochii pironiți în adîncimea depărtării tot mai umbrite, pînă așteptarea-mi naște lumini imaginare ; apoi fac un ocol pe lîngă containerul albastru închipuindu-mi că, în spatele meu, se va zămisli neapărat, în ritmul pașilor, ceea ce aștept cu atîta ardoare. Întoarcerea, pe sub peretele comenzii, e gîfîită, nerăbdătoare, își cere recompensa micii absențe tensionate, privirea plonjează din nou în depărtarea seacă, dezolantă, dar cine știe, cine știe, poate că la următoarea tură...

• Fluturi mari, cafenii împodobesc mecanismele provei, și filfiitul aripilor lor împrumută serii melancolii pioase. Ies la vînătoare, împreună cu comandantul, călcăm pe teuga umedă, tăcută, cu pași hoțești, flexibili, dinspre sat răzbate freamătul indistinct al unei armonici, e dificil să-i prinzi, fluturii, au un zbor greoi dar derutant, și o știință specială a ispitei în stare să te atîțe mereu, unul mi-a atins obrazul cu filfiitul lui și s-a dus să se așeze pe tabla etravei, dedesubt, firimituri de viață pe o enormă banchiză metalică... L-aș ierta dacă mi-ar sustrage vreo cîteva zile din existența mea inutilă dar îl iert și așa fiindcă nu se lasă.

— Butterfly ! Vino-n... rostește comandantul întreaga formulă sacramentală marinărească, bîjbîind prin tribord, și rîd, cît rîd, acolo, cîteva secunde, deși oricum mă bucur văzîndu-le odată duse, secundele.

• Nea Bota, maistrul lemnar, se ceartă cu Mitică, fostul tîmplar de mobilă și binale care cică i-ar fi luat o scîndură fără să-l întrebe. Sînt proiectați pe peretele magaziei unu, mînjită în toate culorile, paleta de probă a vopselelor nostromului, încît par distribuiți într-o piesă cu scenografie groasă. Nu pun patimă-n replici, nu gesticulează debordant, pur și simplu stau față-n față jonglînd cu supărarea, numai afișată ; cînd Mitică, sătul de mizeriile

păgubașului, aruncă scîndura jos, o abandonează, nea Bota, împăciuitor, i-o pune la subsuoară, acum s-o ia dacă are nevoie, nu-i nimic, s-o ia, s-o ia, e o scîndură bună ; apoi e rîndul marinarului să arate îngăduință și al dulgherului să se indigneze, redevenit păgubaș, putea să-l întrebe, nu s-o ia așa, ca de la gard, și-atunci Mitică o abandonează, scîndura, pentru ca nea Bota să i-o împingă iar în brațe cu cele mai generoase cuvinte,

Chestia poate dura o veșnicie, și-i invidiez că au găsit o soluție de a se eschiva așteptării.

• O șalupă ! Vine o șalupă ! Mă cuprinde o înfrigurare beată, dimpreună cu senzația egoistă că șalupa îmi aparține, și de aceea tac, lipit de parapetul comenzii, cu degetele reglînd la nesfîrșit distanța focală a binoclului ; e cel mai frumos continent pe care-l descopăr, nu știu dacă, cățărat în gabia *Santei Maria* aș fi strigat *Pămînt !* cu mai multă fervoare decît aceea de acum la apariția unei biete șalupe. Are prova pusă pe noi, e limpede, sfîrșitul calvarului, mă atinge o vagă mustrare retroactivă pentru atîtea lașități adolescentine, pentru dorința de atîtea ori trădată de a cutreiera lumea...

Ei, drăcie ! Papucul ăsta mizerabil virează spre dreapta noastră, acolo unde se află *Mojaiscul*, mai traversez un spațiu de îndoieli voite, poate că e o manevră mai complicată, în funcție de nu știu ce curenți, vizîndu-ne în final tot pe noi, dar gata, tristă certitudine, aud fluierul șalupei și răspunsul grav, vibrant al vaporului sovietic. Singura consolare e că-mi regăsesc decepția pe fețele celorlalți care, ca și mine, tăcînd, și-au adjudecat exclusiv fructul speranței.

Și cu aceasta, așteptarea-și revine scîrbită în drepturile-i vremelnic ignorate.

• Pauză de prînz, a încetat bocănitul maţagoanelor, timpul s-a oprit, blocat parcă de lipsa oricărui zgomot şi a oricărui reper vizual ; ceaţa cerească, presantă, lasă urme pretutindeni, îngreunîndu-ţi pasul şi reazemul. Cei mai mulţi somnolează în cabine, cîţiva inşi, strînşi la pupa, înghit găluști de aer supraumed între două vorbe evazive, ştiute dinainte, lăsate nepăsător să treacă, să cadă în mijlocul lor ca nişte bureţi de sunete. Mă încaier copilăreşte pe comandă cu Mihai, ofiţerul doi punte, şi cotul acestuia, manevrat imprudent, cade o fracţiune de secundă pe clapa sirenei. Un muget scurt, răsunător, ne face să vibrăm pînă-n tălpi, şi aproape instantaneu vaporul se umple de viaţă : greşeală ireparabilă, am trezit speranţa, ar trebui să o zbughim dar e prea tîrziu, cineva urcă în goană scara tribordului, şi înainte de a mai schiţa cel mai mărunt gest de fugă, dăm piept în piept cu comandantul ; are un demaraj, trebuie să recunosc, formidabil.

— Ce-i ? Ce s-a-ntîmplat ? A venit şalupa ? Unde-i ?

Vinovăţia noastră e îndeajuns de manifestă. Trăsăturile *masterului* cad de la înălţimea extazului în rictus şi primim, pocăiţi, mizeriile cuvenite. Vaporul se instalează din nou în apatia obişnuită, e atîta linişte încît auzi cum cad pe puntea etalon picăturile grele de ceaţă condensată şi mai ales paşii încărcaţi de regret ai comandantului în drum spre cabină. De peste apă, parcă batjocoritor, latră la neguri cîinele *Mojaiscului.*

• Umblu pe coridoare în căutarea unui suflet pe lîngă care să mă aciuez. Parcă au fugit toţi lăsîndu-mă doar pe mine să păzesc această zestre mohorîtă de fier în ceaţă. La comandă nu-i nimeni, *doc* doarme, la pupa e pustiu, în club de asemenea. Mă las, totuşi, să cad pe un scaun în încăperea pe ale cărei mese zac în dezordine tablele şi piesele de şah după cum au fost abandonate de

parteneri la capătul ostilităților. Scrumierele de lemn, pline de mucuri și de scrum, emană un miros greu, persistent în atmosfera umedă a clubului. Cîte un maraton de-a lungul fiecărei secunde, aștept, nu știu ce aștept, și deodată niște pași pe care dorința mea îi călăuzește spre locul unde mă aflu. E Mitică T., un marinar simpatic, bun sportiv, învins însă și el înainte de limită la capitolul *răbdare*. Se așază lîngă mine și tace, o tăcere în doi e mult mai suportabilă, și tăcem, așa, ca doi bătrîni într-o fotografie, pînă cînd, în pragul încăperii, se ivește nea Severin, mecanicul trei, care se așază și el, tot tăcut, pe al treilea scaun. O tăcere în trei este și mai suportabilă. Se aude un zăngănit de cheie jos, sub punte, mormăitul inciudat al celui ce-a scăpat-o, apoi treptele gem sub pașii unui ins greu, trebuie să fie Predică, așa îl cheamă, el este, apare în ușă și ne chestionează cu privirea, adică dacă ar fi bine să se așeze și el sau să-și plimbe așteptarea personală mai departe. Muțenie absolută, cu motoristul sprijinindu-și antebrațele pe usciorii ușii, respirăm în ceață ca prin bronhii de pește, e prea puțină tăcere pentru a fi distribuită la patru trupuri vii, și cel ce-și dă primul seama de asta este ultimul sosit.

— Ce faci, nea Severine ?

— Ce să fac, uite, stau și eu la priveghi...

• O șalupă ! Vine o șalupă ! De data asta nu mai încape nici o îndoială. Virează corect, spre noi, se angajează în babord, încetinește și semnalează sonor cerînd coborîrea scării de pisică. Certitudinea ne aduce, întreagă, oboseala chinuitoarei așteptări. Ne strîngem buluc pe puntea de promenadă, gesticulăm aprins, scrutăm cu lăcomie detaliile acostării, căutăm înfigurați în spațiul ușilor deschise chipul de aur și argint al pilotului. Hm ! Este cineva acolo dar nu seamănă cu un asiatic ; deschide gura

și ne adresează un salut de bun-venit în românească cea mai pură stîrnindu-ne o ingrată deziluzie cîtă vreme ar trebui să ne bucurăm, nu-i așa, de întîlnirea unui concetățean, reprezentantul nostru comercial din Hanoi. Dar noi voiam pilotul !

19 martie : Vor mai trece patru zile de pustiu și de ceață!

Memoria, onestă, harnică și tăcută, mi-a restituit ulterior prețul acelor așteptări de două săptămîni în jonci fermecate. Le-am contemplat îndelung (fiindcă n-am avut încotro) în agresiunea lor meditativă, intrate în suflet prin pori și prin gene, izbindu-se continuu în hublouri, în cadrul ușilor pentru a-mi făuri colecții unice de goblenuri umede și triste cu ceață împrejur și cu ele, dragoni fabuloși și cuminți, pîlpîind în mijloc. Le-am văzut posomorîte, plutind pe spinarea largă a fluviului umflat de mareé, cu zimții nemișcați ai pinzelor mușcînd orizontul, le-am văzut dure în lumina apoasă a zorilor, călătorindu-se în cercuri rotitoare, solitare sau în formații ciudate ce păreau să încifreze mesaje de sorginte astrală ; cu pupa săltată nefiresc ca într-o derută a centrului de greutate, poartă fiecare destinul lacustru al unei familii, case-cutii de culoarea brunului-amar mărturisind suferința lemnului îndelung încercat de tenacitatea apei. Nimic nu le-ar adora, nu le-ar găzdui cu mai maternă grijă și ardoare decît acest peisaj, tălmăcire dramatică a unui vis colțuros și umed, realitate paradoxală, întocmită din inconsistențe suprapuse în care se caută, orbecăind, omul și peștele.

Citeodată se ridică pîcla, și lumina nouă, nesigură ca un mînz nou-născut, își denunță creditatea-i fumegoasă, venind parcă de undeva, de dedesubt, filtrată prin straturile plumburii ale apei ca să învăluie scrupulos, cu un nemaipomenit simț al detaliului, oameni, bărci și lucruri. Atunci, joncile de pe canalele îndepărtate îți răsar miraculos în preajmă, calcă pe iarba ostroavelor sfidînd legile firii, răsturnînd proporțiile planurilor, amestecîndu-se haotic cu apropiatul ca într-o genială gravură naivă tăiată în apele tari, monocrome, ale acidului lacustru ; atunci, forfota de pe fluviu, mișcarea pescarilor prelungiți în visle — succesiuni de efigii, de nemișcări infinite, articulate doar prin bunăvoința acelui fluid al luminii — te transportă în spațiul unui soi de transă pe care o bănuiesc a fi duhul creației traficat pur și simplu din duhul locului. Fiindcă aici, între jonci, pești cafenii cu aripi de păsări, semnificații ezoterice handicapîndu-ți orice putere imaginativă, natura condensează virtuți de geniu, și nu-ți rămîne decît să le sorbi, fericit, în ritmul respirației.

Pășești încet, neauzit, la căderea serii, pe spinarea suprainălțată a provei, printre colaci de parîme, vinciuri, roți dințate și capete încremenite de lanțuri, respiri în pumni să nu te audă fluturii mari, cafenii, ce par să zdrențuiască cu aripile lor rigiditatea mută a metalului, e susurul slab al marcei, scîrțîitul vreunui scripete, greu, distonant, lipsit de scuze, și plesnetul moale al fluturelui speriat micșorîndu-se, filfiitor, în crepuscul. Regretul că l-ai pierdut, o privire peste umăr, și deodată, fascinantă, mitică, spărgînd flagrant dimensiunile firii, jonca, la fel de tăcută precum amintirea ei de astăzi, acoperindu-mi orizontul, speriindu-mi geamătul îndepărtării de casă, turnîndu-mă în conturul ei ca într-o matrice năzuită. Se duce, se lasă supță de pînzele lumii saturate de apă,

miluindu-mă arar cu șopotul lamentativ-melodic al unei limbi care-a declinat prea mult cuvintele suferinței pentru a nu le trece odată și odată în cîntată bucurie.

Sînt fericit că, revenit la *meridianul meu zero*, îmi pot număra, la răstimpuri meditative, joncile memoriei mele.

24 martie, miercuri : 01.30 Manevră intrare în port. 3.22 Funda ancora tribord. 04.35 Terminat manevra, în așteptarea descărcării (zgomotele dulci, izbăvitoare, ale marșului ; pufnetul eliberat al motorului principal, soneria telegrafului, pașii grăbiți ai marinarilor pe coverță, o ultimă opintire mecanică și explozia luminilor de la bord, semnul acostării ; sînt fapte pe care le înregistrez cu o ultimă zvîcnire de conștiință înainte de a mă azvîrli într-un alt somn. Haiphongul, nu-i așa, mă poate aștepta pînă mîine, precum l-am așteptat și cu atîtea zile).

Haiphong, douăzeci și șase de zile.

...Seara s-a lăsat tot mai frumoasă,
Marinarii beau și mai vîrtos...

Cel ce îndrăznește să afirme că, după două săptămini de captivitate în neguri, un bărbat-marinar care mai are motive să poarte pantaloni, descins pe uscat, se apucă să bată mătănii, ar trebui să fie pus în aceleași condiții ; și depun garanție propriu-mi suflet înecțoșat, bolnav de doruri, că puritanul declarat se va opri în fundul primei circiumi de unde nu va ieși decît după ce va constata că nu-i mai sună nimic nici în cap, nici în buzunare. Alcoolul nu-i o răsplată, e o răzbunare îndelung gestată, panaceu

universal în schimbul căruia sarea mării, depărtarea, singurătatea și abstinența n-au mai inventat nimic de la începutul lumii și-al marinăriei.

Stăm strînși, cap în cap, deasupra unei mese, și boncăluim de cîteva ore, cuviincios pe cît se cere, eu, șeful mecanic, mecanicul unu, nea Titi, nostromul, și... cine mai știe cine este ? Votca vietnameză are un gust confuz dar e sprintenă la urcat, și timpul, victorios atît amar de vreme, încearcă zadarnic să muște din rîndurile noastre compacte, de o solidară bărbăție.

...Seara s-a lăsat tot mai frumoasă.
Marinarii beau și mai vîrtos...

Primul drum apucat cu nădejde pe pămîntul matern, un drum scurt dar întortocheat printre fiare și lăzi, printre baloturi masive și containere, agregate ursuze, brațe de macarale și țevărie, a fost acesta, spre clubul marinarilor ; o încăpere vastă cît un stadion, o tejghea, pereți ornați în spiritul localului cu colaci de salvare, darul diferitelor echipaje în trecere, o candelă aprinsă sub cele patru poze ale marinarilor polonezi uciși *during american bombaing* aici, la cheiul Haiphongului. Nemți scunzi și blonzi, greci de pe *Kitti*, sîrbi și ruși, români și polonezi amestecați într-o grotescă, babilonică chindie pe care, sobru și uscat, cu ochelarii căzuți în barbă, o prezidează *senior Antonio*, mai marele tejghelei.

...Marinarii trag din pipă,
Beau mereu și se agită,
Alegîndu-și fetele pe rînd...

Mai am exact trei țigări *Peony ;* mă jurasem, într-o clipă de irresponsabilitate, să le păstrez neatinse cît voi putea, și acum, în vacarmul din jur, încerc să mă conving

că nu mă dezic defel fumîndu-le, din moment ce nu mă mai pot abține. Nu știam atunci, în clipa jurămîntului, că petrecerea noastră va fi o petrecere mixtă, și trădarea mă incită multiplu : băieții de pe *Boțman Zotov* au venit cu femeile, comandantul de pe *Kitti* e secondat de nevastă, o frumusețe oacheșă, suplă, către care aruncăm toți rafale de priviri fumegînde, mai sînt două nemțoaice trecute și fetele de la bar surîzînd asiatic, profesional, sub supravegherea austerului (de ce i-o spune așa ?) *senior Antonio*. La masa noastră există, vai, numai arahide către care întindem mîna cu ochii duși la, să spunem, arahidele altora.

...Și în clinchet de pahare,
Sus pe mas-o dansatoare,
Joac-o melodie-a negrilor...

Amarnice naivități juvenile ! O orchestră compusă dintr-un saxofon, o tobă și o vioară atacă melodii străvechi, deprimante, potpuriuri din toate îngînările pămîntului, pe cînd fericiții privilegiați își string la piept connaționalele traducînd orice ritmică în pasul cazaciocului ; niște biete femei devenite prințese, unice prin raritate, leoarcă de transpirație, rulate pînă la istovire de ocrotitorii lor care le păzesc de alții cu ochi de cerber.

...O fetiță joacă tarantela,
Arătîndu-și pieptul ei frumos...

Pe dracu, de-un milion de ori pe dracu !

— Uite-o pe-aia cum îi saltă țîțele — zice cineva, și ochii noștri neîndurători o caută printre perechile agitate, o repercază pe vinovată iscodindu-i farmecele, ce-i drept, cam îndoielnice.

— N-are țîțe, sînt cîrpe !

— Bă, țiț ! Cîrpele nu saltă !

Cădem din nou în pahare, copleșiți de demonstrație. Nea Titi s-a făcut praf, împarte țigări *Winston* la toată lumea, salvîndu-mi ultimele două *Peony* de la execuție imediată. Gică, motoristul, s-a întors dintr-o tentativă nereușită de a pune mîna pe o parteneră ; rușii au făcut zid în jurul ei și au făcut-o dispărută, și acum se lasă să cadă pe scaun cu tot năduful lui de băiat frumos și singur. Mai practici, grecii dansează între ei, singurul pakistanez de pe *Kitti* și-a dezgolit, insinuant, genunchiul, și țopăie nebun încurcîndu-i pe ceilalți, e o fumăraie de nedescris, un sîrb fluieră haiducește ca-n pădurile dalmatine, smulgînd, de surpriză, mușțiucul din gura saxofonistului, dar nu-i nimic, draperiile sînt trase, scuzele sînt primite cu bătăi pe umăr, e solidaritatea celor veniți de pe mare, la masa vecină se bea Bruderschaft, limbile se împuținează, se strîng într-una singură...

...Și toată seara-i plină de mistere...

— Cît e ceasul ?

A venit ora acrelii.

— Acum a urcat *ciocîrlanul*, seara, să nu mi-l vadă vecinii. Borfașul ăla mic s-a culcat, că la șapte trebuie să fie la grădiniță. Așa că ciocîrlanul pleacă mai devreme, săracu, îl scoală nevastă-mea cu noaptea-n cap !

— Taci !

— Măcar să știu cine e, să-l îmbrac gigea, să nu mă facă de rîs. O fi vreun...

— Taci din gură că-ți...

Ne ridicăm greoi, fețtila candelei pîlpîie mai aprins în obscuritatea localului, ce naiba caut aici, la capătul lumii, și la urma urmei cine sînt eu de pretind atîtea lucruri de la mine ? Marinar modern, pentru care s-au

surpat de mult palatele lui Moctezuma, aurul aztec s-a mutat în muzee, tahitiencele au învățat ce înseamnă morala ipocrită a lui dumnezeu, și nici o insulă n-a mai rămas nebotezată.

Să vină Cortez, Magellan, s-o luăm de la capăt!

E o noapte dinadins înstelată, iar eu un închipuit orgolios, frumos și inteligent. Alcoolul scurtează drumul spre autorevelație, în alcool e adevărul, mîine va fi mahmureala, mustrarea dureroasă a viscerelor, dar pînă mîine voi înțelege deplin că toată viața am făcut pe deșteptul. Am să mă-mbăt mai tare, ca să aflu mai multe! Urcăm scara vaporului și ne înfundăm în apartamentul mecanicului unu în aceeași formație la care se adaugă, pe rînd, nea Severin, Vili, motoristul de fier cu suflet de aur, nea Pavel...

...Marinarii trag din pipă.
Beau mereu și se agită.
Alegîndu-și fetele pe rînd.
Ele parcă înțeleg,
Se apropie, se reped
Și le sar marinarilor de gît
Și toată seara-i plină de mistere...

Cîntă șeful mecanic: ori de cîte ori ia cîte o acută nevinovată, se scuză că nu poate sta în picioare; apoi se ridică, emite alte falsete, scuzîndu-se că nu poate cînta tare fiindcă se aude — și-și trimite, explicativ, privirile spre plafon dincolo de care, acolo sus, există cineva care nu-l iubește. Nici el nu iubește pe nimeni, dar din pricină că n-are sentimente, sau poate și le ascunde prea bine; celălalt de sus are destule, slavă domnului, însă și le administrează haotic, deși nu-i treaba mea, n-ar trebui să mă bag, unii s-au băgat și au pățit-o.

— Scribule, băi, scribule, ia ascultă : „Cînd cu gene ostenite, sara suflu-n lumînare... Doar ceasornicul...“

— Sînt un cîine vagabond !...

— Doar ceasornicul...“ cum p... Don' şef, don' şef, taci, dom' le, puţin, să-i arăt eu scribului...

— Ce rătăcesc printre amaaaruri...

Mă bucur de simpatia lui nea Severin, mecanic veteran, uns cu toate alifiile pămîntului, bun în grad pentru ofiţer trei pentru că n-are şcoală, deşi cu deşteptăciunea lui nativă ar putea umple trei universităţi şi un gimnaziu. Se îndoieşte că ar avea copii, şeful mecanic zice că i-ar fi mîncat, şi duce, oricît ar disimula el, dorul *proprietăresei*.

— ...Să-i arătăm noi că nu sîntem nişte vagabonzi. Îl mai ştim şi noi pe Eminescu.

Don' şef nu-l aude, şi-a dat drumul la foale, fie ce-o fi, şi nea Severin, suferind, se apleacă la urechea mea, şoptindu-mi cu aerul confidenţial cu care ai colporta secrete guvernamentale :

— „...sara suflu-n lumînare... va să zică, aha... doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare.“

Mecanicul unu a dat drumul casetofonului şi, uitînd de sciatica lui afurisită, zvîcneşte ritmic din genunchi şi din coate în atmosfera supraîncărcată de fum de ţigară, iar nea Pavel îşi aminteşte de ceva dureros din istoria neamului ; lumea zice că-i rău la beţie şi are dreptate, bate cu pumnu-n masă de sar paharele, impunînd tuturor o linişte nedorită, seacă, greţoasă, în care numai el urlă şi geme şi înjură de Paştele mă-sii.

Mă strecor afară, în tăcerea nopţii Haiphongului. Sînt lucid ca o sticlă goală, deci incompatibil cu uitarea.

*

Escala noastră a găsit oraşul în pragul acelui eveniment care avea să consemneze reunificarea ţării ; un oraş

tăcut, dar tenace, exercitîndu-şi funcţiile lui industriale şi portuare cu aceeaşi lipsă de ostentaţie cu care acest popor-erou şi-a adjudecat victoria ; un oraş revenindu-şi la sine, recăpătîndu-şi suflul după atîtea încercări dramatice, căutînd să remonteze dar nicidecum să uite, păstrînd mereu nestinsă flacăra speranţei pe care am văzut-o înfloritâ, în sfîrşit, în uriaşe panouri roşii, incendiar luminate, ce marcau apropierea sărbătorii ; un oraş fără mari înălţimi, încă umbrit pe alocuri de trista amintire a vicisitudinilor, dar cu copii mulţi şi frumoşi în a căror privire limpede se deslușesc proporţiile viitorului trăit cu siguranţa păcii.

Căci, din perspectiva, o recunosc, puţin emfatică, pe care mi-o asumasem deja în calitate de globe-trotter, de călcător al atîtor metropole, nicăieri nu mi s-a părut viitorul mai aproape, mai viu decît pe străzile Haiphongului, mărturisit în cete uriaşe de copii, în adolescenţi cu inima pe buze, în perechile tandre pedalînd alături de-a lungul aleilor, seara, în răbdarea înţeleaptă cu care munţi întregi de balast sînt mutaţi cu palmele din drumul propăşirii.

Părul fetelor este neasemuit de frumos, cascadă neagră cu luciri albăstrii, pe fondul căruia deslușeşti uşor şi aproape fără excepţie fire albe, lungi cît virsta suferinţei ; chipul bătrînelor ciucite lîngă pragul uşii, cu buzele roşii de betel şi privirea stinsă atinge culmile expresive ale dramatismului. Undeva, într-un magazin universal, sub geamul aceleiaşi vitrine nesofisticate, am găsit expuse alături de obiecte de podoabă lucrate în os cu minuţiozitate de artist, securi şi topoare, mărturie clară a unei concepţii care vitalizează prezentul, şterge urmele trecutului şi edifică viitorul.

Dacă, în chip miraculos, dezlegarea de acel trecut care a modelat dramatic chipurile bătrînelor şi a albit prematur

pletele fetelor, s-ar denunța sonor, aici, în Haiphong, ar răsuna un scrișnet prelung, pătimaș, făcînd să vibreze adînc undele fluviului.

*

Descărcarea se desfășoară lent, cu poticneli pricinuite de capriciile ploii ; capacele magaziilor abia se dau în lături și norii pizmătăreți încep să se scuture pentru ca, de îndată ce, cu bubuituri metalice, se închid magaziile, cerul să-și regăsească pașnicele sale reflexe albastre exact pînă la următoarea tentativă de reluare a lucrului. Sîntem așteptați în Japonia, apoi în China, în niște porturi nordice (necunoscute mie), așa sună o telegramă a Navromului, și noi mocnim aici, sub cele mai fanteziste forme de precipitații atmosferice ; cînd nu e ceață, e bură de ploaie, sau vine un ropot năpraznic de șuvoaie împletite-n șase, și resturile pînă la potop se instalează, pe cerul vremelnic stors, sub formă de neguri călătoare, făcînd, în sfîrșit, loc soarelui încoronat de halouri colorate, care suge apa fluviului răspîndind-o în vapori deasupra capetelor noastre.

Nea Titi, în consens melodic cu acest Sfînt Ilie prea năbădăios, tună și fulgeră în imposibilitatea de a-și continua opera de înfrumusețare a vaporului rămas pe jumătate vopsit, posomorît și jilav. Cei ce nu se arată stînjeniți de împrejurări sînt mecanicii care au trecut după un plan metodic la vopsirea mașinii din fundament pînă în capul cilindrilor într-un verde primăvăratic, încît ai zice că a dat iarba pe articulațiile complexe ale agregatului.

Pe covertă, e deprimant ; în răstimpurile prielnice descărcării, cîteva camioane se sumețesc să se înfrunte cu cele cîteva mii de tone de marfă, cranicele valsează lent sub cerul pîclos care pare să ne amenințe și acest ultim favor, încît e firesc să te apuce sila de viață. Oamenii se

mișcă cu greutate și privesc neliniștiți în sus, așa cum își privesc țăranii postața de cer suprapusă postației lor de pămînt. Cum, necum, măcar să rămînă așa. Dar se strică un cranic, parîma metalică se buclează în apropierea palancului și nu mai poate fi rulată. Ofițerul de serviciu constată chestia, înjură în termeni adecvați și trimite după ajutorul mecanic aflat cine știe unde, cu alte treburi. Pînă vine omul, trece o jumătate de oră și macaraua zace ca o enormă barză rănită. E nevoie de o daltă și un ciocan, ajutorul mecanic scuipă în concluzia expertizei, plecînd din nou după sculele necesare.

Poate, totuși, n-o să plouă. Departe, în prova, la magazia unu, se descarcă negru de fum, vălătuci de pulbere îndoliată se ridică anevoie în aerul umed, replica noastră la năbădăile cerului, în vreme ce, pe chei, un singur camion tremurînd uman din toate încheieturile ne mai ține inima bărbată. Mț ! Dalta adusă se dovedește prea mică pentru sîrma groasă cît brațul unui copil. Florică ! Unde-i Florică, mă ? Unde s-a mai dus, că era aici ! E nevoie de dalta cu coadă. Du-te tu, Marcule, după nea Bota, și spune-i să ne dea dalta cu coadă ! Marcu pleacă legănindu-se, îl mai mîngîie pe Gioni, și dispare după obstacolele punții la o clipă după ce se consideră că n-ar fi stricat nici barosul aflat tot în custodia lemnarului. Pleacă altul, dar mai întîi scuipă.

Bine-ar fi să nu plouă ! Se înjură gratuit, molcom, așezat, preț de o țigară, și iată-l venind pe Marcu cu mîinile goale. Nea Bota nu-i de găsit, dar celălalt, trimis în urma lui, mai perspicace, îl găbuiește pe maistrul lemnar, aducînd, bineînțeles, numai barosul. Acum ce să faci cu barosul fără daltă ? Așteptăm. Macaraua pare mai gîrbovită decît oricînd, un ochi iscoditor se îngrozește de mulțimea butoaielor stivuite de jos, din cală, pînă sus, în gura magaziei, proiectîndu-te într-un timp fără spe-

ranță, și bucla parîmei, încă netăiată, șerpuiește mustrător la picioarele noastre.

Numai de n-ar ploua ! Vine, iată, și dalta cu coadă, se măsoară, se icnește ca la spart buturugi, capătul proaspăt se potrivește pe tamburul cranicului cu cele mai prietenești invective la adresa celui care habar n-are să patroneze o parimă, să-i stringă, adică, pletele... dar dacă-i prea scurtă ? Dacă n-o să mai ajungă acum pînă-n fundul magaziei ?

Oh, numai să nu plouă ! Hurducindu-se și făcînd să se buluccască scîndurile șubrede ale cheiului, un camion frînează în dreptul nostru. Asta înseamnă că ne-ar rămîne diferența dintre vreo șapte mii de butoaie și douăsprezece, cîte încap în bena camionului. Minunate perspective ! Merge, e-n regulă, palancul ajunge pînă-n cală, s-au făcut probe pe unul din borduri, și mecanicii își string sculele simultan cu primele picături mari plesnind pe covertă. Cu un zgomot asurzitor, capacele se petrec peste gurile magaziilor iar camionul își ia valea, ceea ce înseamnă că din șapte mii de butoaie nu scădem nimic deocamdată...

*

Timp de peste douăzeci de zile, diagrama noastră psihică s-a călăuzit cu fidelitate după graficul descărcării ; enormă fixație, priviri reflexe spre fleșele rotitoare sau înghețate ale cranicelor, istovitoare calcule, căderi și relansări în speranțe în funcție de numărul camioanelor alăturate bordului și de starea vremii, bucatele mestecate cu ochii pe fereastră, patrulări necontenite de-a lungul punții pentru a constata nivelul mărfii în minimă, deprimantă scădere... L-am văzut pe nea Meri, cu acrul lui de ascet solitar, întinzîndu-și gîtul peste parapetul ma-

gaziilor, gata să-și piardă ochelarii în hăul acestora, și murmurînd în barbă descîntece, poate, de dezlegare de chei.

Cînd lucrurile stagnează, se înmulțesc abcesele, sciatica face mai mult victime, echipa de fotbal a vaporului pierde necugetat meciul cu *Boțman Zotov*, nea Titi îmi face mizerie că nu înțelege nimic din tot ce-am pus eu pe hîrtie, iar Șucuri hotărăște solemn să se lase de vapoare angajîndu-se, firește, într-un post pe uscat unde banii nu i-ar face cu ochiul. În tăcere, somnul nu ni se lipește de gene ; vrea zgomot, demarări de camioane, freamătul butucilor șubrezîți ai cheiului sub roți, bîzîitul cranicelor stopat de vocea foremanului, clinchetul butoaielor metalice potrivindu-se de la sine în coțadă, semne, în genere, liniștitoare, că nu vom dormi zadarnic.

Pînă și istoriile nostromului își pierd inéditul, succesiuni stereotipe de chefuri monstru, adeseori pornite din nimic, dintr-o zăbavă la o țuică bătrînă și-o măslină în bodega din colț, pe drumul casei. Știu prea bine că responsabilul îl va privi în ochi stăruitor pînă cînd nea Titi, destul de grăbit, va recunoaște în el pe bunu-i prieten, complicele lui de năzbîtii juvenile la *Dunărea albastră* sau la cafeneaua de pe Viting („Titi !“, „O, Aurică, băi, Falcă-strîmbă, băi, Cargobot cu pînze“ : ochi în lacrimi, sărutări bărbătești în mijlocul asistenței înduioșate, smulgeri din brațe pentru contemplări de la semidistanță, alte virtoase îmbrățișări, evocarea galopantă a anilor, băi, n-am timp, sînt în trecere, nu se poate, ești al meu, băi, puță, ia cheamă șeful de sală la mine...). Sigur că nu mai arș unde pune coatele pe masă, responsabilul plînge, și sigur că, din cînd în cînd, își mai atinge cu latul palmei prietenul regăsit pentru a-și spulbera eventuala iluzie. Și cum să nu-l cunoască pe șeful orchestrei cînd nu-i altcineva

decît băiatul celui cu care a făcut el, nea Titi, armata la Slatina sau la Rîmnicu Vîlcea, cînd l-a scos de urechi dintr-o încurcătură cu... că era... („Nea Titi, vreau să cînt numai pentru dumneata în seara asta, să dea dracu', dacă ar ști bătrînul, mi-ai făcut cea mai mare bucurie..."). Hop, la masă, cîteva *pocnitori,* de undeva, din sală, sosesc două sticle cu șampanie, nu se știe cine le-a trimis, personaj deocamdată misterios care în cele din urmă se divulgă în persoana lui Niki, ei, cum, tocmai' tu, Rinocerule, fostul lui om de încredere într-o afacere bănoasă, chei, cînd erau la preț gulerele de celuloid și chiloții de milaneză. Vine și el la masă. („Dacă nu mă recunoșteai mă spînzuram cu curcaua, nea Titi, să mor, mi-ai făcut o mare bucurie"), se trag obloanele, vine și orchestra, birjarul bărbos care-l știe de cînd era copil stă neclintit la ușă, și, doamne, dacă n-aș ști că vor pleca în alai nocturn, cu pipițele pe genunchi la un local bîntuit de insomnii unde Niki a auzit că s-au adus niște hanuși cu căpățîni uite-așa, ca de ciine !

Fără camioane, fără biziitul craniilor ghiftuite de încărcătură, imaginația nostromului bate, obosită, aceleași meleaguri.

O, dar cînd coverta vibrează sub toate zgomotele posibile, atunci lucrurile se schimbă, capătă aspectul unui marș glorios către casă ! Bolnavii se simt, mulțumesc, mult mai bine, abcesele de măsele se mai ogoiesc, Luci, băiat frumos, îi duce lui Ghiță, timonierul, o ceapă învelită în hîrtie roz, în dar de consolare pentru blestemata lui de apă contractată la genunchi care-l ține în pat de cîteva zile, nea Petrescu, meșterind la o formulă proprie de radioemițător, își reia monologurile dialogate („Păi de cînd cîntați cîntecul ăsta, mă ?" „Păi, de vreo șase sute de ani !". „Și tot mai aveți de gînd să-l cîntați ?" „Încă vreo mie

de ani, pe puțin, că-i al nostru", „Mai schimbați-l și voi, mă, mai dați-l după lume !") ; echipa noastră de fotbal cu Valentin în frunte repurtează victorii răsunătoare pe terenul desfundat din centrul orașului, și chiar comandantul suferă mai puțin de ingratitudinea subordonaților ; nea Meri zburdă, fericit că la *fum de negru* au terminat coridorul, iar jos, în cabina lui nea Titi, așezată la nivelul punții principale, de unde operațiile de descărcare își etalează ca nicăieri pozitivul, încurajatorul lor sens, istoriile își recapătă farmecul pierdut. Reînvie o lume, o faună ciudată a Constanței de ieri, cu Jean Falcă Strîmbă, cu Tarzan și cu Sifiliticul, cu comisarul Sufletel, înalt, sobru, înfășurat în pelerina lui prinsă sub gît de limbile încrucișate a doi șerpi de aur, cu nea Costică Neamu, prietenul de chef al nostromului, cu Suleiman și Braia, patronii *Alhambrei* și cu Titi M., stăpînul de ieri al lui *Maxim Bar*, unii duși pentru totdeauna, alții împletind azi pulovere, cîntărind trecătorii sau vînzînd loz în plic ca Iozefina Poloneza...

Cînd cranicele își desenează pe cerul tolerant voluptuoasele lor cercuri, iar camioanele tresar animalic sub greutatea încărcăturii slobozite din cîrlig, am impresia că însăși coada lui Gioni flutură cu mai multă demnitate.

*

Sîntem fericiți beneficiari ai întoarcerilor, deși drumul nostru este încă înainte, străbate Marea Chinei de Est, gustă din periferiile vestice ale Pacificului, pătrunde în Marea Japoniei, traversează Marea Galbenă spre golful Pô, urmînd ca abia apoi să coboare din nou, de-a lungul Filipinelor, către Singapore. Printr-o curioasă extensie materială, marele port de la extremitatea strîmtorii Malacca, ultima escală la înapoiere, coincide în geografia

noastră sufletească cu Constanța însăși, chiar dacă pînă acolo vor mai fi 13 zile de marș continuu. Prima jumătate a fiecărui voiaj, cea a indepărtării, stă sub auspiciile spațiului, pe cea de-a doua o domină timpul, nerăbdarea, deși nimeni nu ne-ar putea opri să vedem încă de pe acum, în fiecare port odată depășit, semnul bun al întoarcerii.

Zăngănitul metalic vibrant al magaziilor golite, în sfîrșit, răsună în timpane cu acorduri de harfă ; ultimele butoaie de la 2 se leagănă în cîrligul macaralei, la 1 pereții au rămas negri, prăfoși, ca în urma unui incendiu lacom, mai sînt cîteva legături de țevi la magazia 4, asta ne-o spune nea Meri, clămpănind fericit din trofii lui de-a lungul bordului, plutește pretutindeni o bună dispoziție deasupra căreia un soare festiv, circumscris de halouri colorate, ne mai aduce aminte că este. Adio, joncі, așadar, adio, fluturi cafenii, adio, despletiri de neguri !

O lăudabilă prezență de spirit a mecanicului unu ne-a izbăvit de prelungirea staționării la cheiul Haiphongului ; umezeala persistentă a redus rezistența izolației electrice a pompelor pînă în apropiere de zero. Mi se strînge inima, retroactiv, desigur, la gîndul că, gata de drum, acționarea primei pompe ar fi dus instantaneu la scurtcircuitarea electromotorului ei, și de-aici la alte așteptări fără termen. Le-au trebuit două zile mecanicilor să ridice, cu ajutorul razelor infraroșii, rezistența izolației la indicii potriviți de funcționare, și acum...

Ancora sus, tovarăși, pornim...

Eroul se mișcă țeapăn pe punte, și-a scos, săracul, sciatica la soare, distribuindu-și zîmbetul de fericit beneficiar al întoarcerii celor nu mai puțin fericiți. Poate că tocmai iminența plecării mi-i face pe toți mai dragi, îmi

întărește garanția contractării unor prietenii durabile, de ce nu, eterne.

Iată-l pe nea Pavel, mai acoladic decît oricînd, împărtășind frenezia generală, dispus chiar să-mi ofere un *Litoral* pe care-l iau bîlbîindu-mă de surpriza gestului.

— Va să zică, mergem în *Nihon*.

— *Nipon*, pareă, replic imprudent, și am prilejul să aflu etimologia cuvîntului, tribulațiile istorice ale unor biete sunete, cum i-a zis Marco Polo Japoniei și ce-a ieșit pînă la urmă, cine-au fost Izanaghi și Amaterasu și cum se face harakiri : aplicînd deci cuțitul pe partea stîngă a stomacului, tai către dreapta, cu doi centimetri deasupra buricului ; apoi, ruda cea mai apropiată, martor la oficiere, îți retează capul fără a ți-l despărți complet de trup. Un fel de cusur...

Îi deplîng pe toți acei care, hăcuindu-și propriile burți, n-au mai cunoscut frumusețea adevăratelor plecări, dreptul de a ți le reînnoi chiar și prin nerăbdare suferindă.

Fericiți cei care, ca Ulise...

Numitul Saulă amarează bigile de greutate sub privirile exigente ale nostromului, nea Bota sondează, ca un fîntînar, adîncimile întunecate ale tancurilor de combustibil, iar comandantul s-a instalat într-un punct de unde le vede pe toate.

Mă zărește mai întîi pe mine tîrînd în extaz niște papuci sunători pe tabla coverții :

— Îmi umflași capul cu galenții ăștia. Speram să-i pierzi p-icea p'în Vietnam !

Apoi, cînd operația de închidere a magaziei 4 este deja în curs, în timp ce doi marinari verifică poziția buloanelor de prindere, răcnește spre a fi auzit peste huruitul capacelor :

— Verificați buloanele de prindere ! Hei, tu, dă-te jos de-acolo, să-ți fie rușine ! Lîngă mine te urci pe capac ? Bă, coadă d...

Nea Titi nu-și mai vede capul de treabă.

— Nostromule ! Hei, nostromule ! Cînd termini cu *sapanele* astea împuțite le-arunci la baltă ! M-auzișî ?

— Știe Titi, zice evaziv nostromul, dînd să se îndepărteze și luîndu-l în piept pe nea Mitică, omul care a speriat vestul, care-și întinde bărbia albă, proaspăt rasă, spre urechea lui într-o destăinuire scurtă dar, vai, nu îndeajuns de scurtă pentru a nu fi sesizată de către cel-ce-le-vede-pe-toate.

— Ce-i acolo ? Hei, băi, bidon ! Ce-i zisăși nostromului ?

— I-am spus și eu ceva !

— Zi-mi și mie ce-i zisăși ! Ce-i zisăși ?

— Ei, despre o cafea ! îngaimă omul, prins la strîmtoare. Ziceam că...

— Nu vă mai lăsați de cafea ! Ia, uite-l și pe nea Meri ! îi alunecă ochiul necruțător pe bordul celălalt unde, departe, oricum, de picioarele masterului, cu camilafca lui albă pe cap, bucătarul dă să se facă nevăzut după o ultimă inspecție la magazia din prova. Băi, moș Briceag ! La cratiță, că asta ți-e meseria, *nu te mai încurca printre picioarele mele !*

Departe, la capătul punții superioare, se zărește doar spinarea șefului mecanic săltat în chip ciudat, ca într-un dans pe brînci, și mă bucur că nimeni în afară de mine — vorbesc, desigur, de cei eventual interesați — nu realizează motivul acelui țopăit punctat de chicoteli înfundate. Altfel :

— Băi, frumusețea aia tehnică ! Lasă cățălu-n pace, că vin la tine, m-auzișî ? Lasă cățălu !

15 aprilie, joi : 14.15 Control la bord. 15.05 Pilot. 15.40 Mola tot. 16.00 Drumuri practice pe fluviu. 17.22 Coborît pilotul. Toată viteza înainte. Cer (bineînțeles) acoperit. Vizibilitate (desigur) redusă.

Pentru că la Haiphong am încărcat prima partidă de marfă — cîteva tone de compot de ananas — documentele vaporului consemnează debutul celui de-al 34-lea voiaj al său.

6. Voiajul 34

Considerații profane asupra deosebirilor dintre avion și vapor. Japonia, de pe mare. Un *golden week* pluvios. Pricina inadereței mele întristate în fața orașelor japoneze. A dispărut Gioni ! La Kobe am regăsit Sinaia. Osaka în patru ore. Tokio printr-un parbriz. Cum n-am văzut Nagoya. Direcția China. Ambasadorii României la Chinvangtao și Hsinkang. Vira ancora, căpitane! Plecăm spre casă, era și timpul. Purtăm în fiecare por cîte o mare.

20 aprilie, marți : 16.00 În babord, coasta japoneză. 23.20 Se reduce viteza. Drumuri practice spre locul de ancoraj — Kobe. 23.25. Funda ancora babord, 4 chei de lanț. Cer acoperit, vizibilitate moderată.

Pentru un marinar, Japonia este, înainte de orice, capătul de drum, punctul maxim al îndepărtării, plăsmuirea materială a miilor de ore de marș, de priviri scrutătoare, învîrtituri de elice și unghiuri de cîrmă, de așteptări și de întîmplări dorite sau nedorite. Străduința de a o atinge pe mare cu viteza unei biciclete dimpreună cu interesele exclusiviste ale voiajului o storc considerabil de ineditul ei multiplu dar o îmbogățesc nespus în calitatea sa de cîștig moral obținut prin trudă și veghe solidară.

Geografic, pentru marinarul care a năzuit-o cu mîna pe timonă și cu privirile ațintite asupra cadranelor mașinii, Japonia rămîne adeseori un simplu țărm instalat și el, avar, în durata limitată a operațiunilor de rutină ; sufletește, ea capătă însă amploarea unui continent clădit zile și nopți de-a rîndul în consensul unanim al unei mîini de oameni.

Se afirmă că trăim în secolul vitezei, și cerul pe care l-am străbătut pînă aici zgîriindu-l cu vîrful catargelor noastre s-a ostenit destul să mă convingă de evidența acestei afirmații ; uriașe nave aeriene fulgerînd argintiu sub cupola transparentă a zilei sau scintilînd enigmatic în adîncimea nepătrunsă a nopții oceanului ne-au percutat timpanul cu bangul lor trufaș de dimensiunea unei secunde, atît cît le dura trecerea de la un punct cardinal la altul ; nimic, o undă sonoră cît bătaia unei pleoape, cît un zvîcnet al inimii, apoi iar nimic, decît poate senzația neputincioasă a melcului bîntuit uman de orgoliul infinitului. Pulsul nostru mecanic, uniform și răbdător, se dilata dincolo, sus, în amplitudini succesive, concurînd fiecare dintre ele cu îndelunga zăbavă a unui voiaj maritim : poate că — și de ce *poate că*, mai mult ca sigur — deplasarea noastră de la un țărm la altul acoperea în timp serii de curse aeriene, de plecări și de reveniri între aceleași două țărmuri, după cum la fel de sigur era că amintirile noastre de pămînteni incorigibili aveau vreme să se închege în sfidătoarea și înmulțita șansă a celor ce zburau de a se reîntoarce la pămîntul însuși.

Cît ar fi durat, în fond, o raită pînă pe acoperișul casei ? Un salut fierbinte și o fugă îndărăt, în cabină, pentru a nu ți se fi observat absența ? Cîteva ore, echivalentul a o sută-două de mile pe o mare lungă, bătută

cu pasul elicei nespornice a vaporului care, privit de sus, trebuie să pară înduioșător în tenacitatea lui de furnică.

Mi-am procurat deseori acest irresponsabil fior, urmărind cu privirea și cu gîndul acei monștri devoratori de spațiu pe care-i vedeam înainte de a-i auzi și-i auzeam numai după ce se pierdeau în ceea ce numai noi, cei de jos, puteam numi imensitatea cerului. Ghiceam în trupul lor fusiform, cu o firească invidie, boși bărboși și apatici, mînați de afacerile lor din Tokio la Singapore sau Colombo, bătrîne scrintite, trimise în voiaje incerte de rubedeniile lor bogate, diplomați meditativi ațipind pe valizele lor secrete, tehnocrați în criză de timp răsfoindu-și cu gesturi nervoase filele ultimului contract, militari superiori cu umeri rigizi și poate chiar o Miss Polinezia cu ochii dilatați de spaima primei ei ascensiuni aeriene. Apoi mă întorceam între ai mei și încercam un fel de absurd fior de regret la gîndul că, purtat prin lume cu viteza sunetului, s-ar fi putut întîmpla să n-ajung a-i cunoaște vreodată. Ce m-aș fi făcut oare fără nea Titi, nostromul, fără inteligentul și capriciosul meu comandant, sau fără nea Meri, bucătarul? Ambalați într-o etanșă cutie zburătoare la Constanța, cățărați la înălțimea lipsită de relief a stratosferei și basculați pe un aeroport al Japoniei, abia dacă am fi reușit să ne aflăm culoarea ochilor. De-acolo, de sus, pe unde ne-am fi mișcat aparența divinei noastre invulnerabilități, solidari doar prin gravitația pămîntului, am fi putut deduce cel mult că lumea e măruntă și trecătoare.

Nu-mi dau seama cît de folositor ne este să ne privăm de senzația de nemărginire a propriei noastre planete, nemărginire înțeleasă în sensul acelui infinit de obstacole inerente vieții, care ne solicită clipa și pasul. Sînt convins însă că a învinge prea lesne o distanță, slujit de

performanța tehnică a unui supersonic, înseamnă să cedezi din umanitatea-ți potențială, să-ți atrofiezi funcțiile memoriei, tot mai păgubită de evenimente stimulatoare, și să te claustrezi în singurătatea vitezei tale de proiectil carnal între celelalte.

Un vas în furtună, privit de sus, e în măsură să redea expresiv doar impasibilitatea unui imaginar dumnezeu : pare un obiect zbuciumat de mînii absurde. Privit de pe covertă, din comandă, sau vegheat din sala mașinilor, același vapor legitimează furtuna prin nevoia vitală de a învinge, prin însăși condiția solidară a oamenilor : apele blînde ce se vor întinde mai apoi înaintea etravei vor fi recompensa luptei și deznodămîntul unei memorabile istorii colective.

Țărmul atins din zbor își aparține, în vreme ce pasul marinarului, primul său pas pe uscatul jinduit, să zicem Japonia, calcă apăsat cu sentimentul proprietarului de planetă.

*

Dar pentru un marinar, țara Soarelui-răsare este mai întîi succesiunea golfurilor ample, aprinse în vîlvătăile fosforescente ale apei și mărginite în adîncimile lor nocturne de risipa fără egal a luminilor mărturisind o la fel de inegalabilă sete de mare ; este tăcerea sacră a muntelui Fuji, călăuzindu-l de-a lungul coastei golfului Sagami spre Yokohama, și aceea matinală, rece, a digurilor joase ce străjuiesc intrarea porturilor bîntuite de traficul furibund și asurzite de zgomotul șantierelor navale din care ies necontenit, anonimi, mastodonții plutitori ai oceanelor ; este înverșunarea orgolioasă a zveltelor remorchere înfipte în coca noului sosit și curățenia pedantă a cheiurilor, mai apoi acea cădere în sine, relaxarea dictată de

conștiința efortului mîntuit și zvîcnirea proaspătă, neînduplecată în fața teancului de plicuri nedeschise.

Este apoi setea de culoare a orașelor, hoinăreala pe străzi, prin bazarele kilometrice, adevărate galerii de cîrtiță pe sub terasamentul căilor ferate acumulînd mărfurile de mîna a doua de care, cu eleganță și demnitate, se scutură marile magazine *Daimaru* sau *Mitsukoshi*, este păienjenișul năucitor de *hy-uri* și *sub-way-uri* supraaglomerate de-a lungul cărora marinarul încearcă o paradoxală solitudine în agresiunea indiferentă a mulțimii ; este răcoarea de piatră a templului shintoist, e ușa întredeschisă lăsînd să se zărească un interior domestic cu tatami, strada nocturnă, îngustă și incitantă, mărginită de spelunci cu firme cosmopolite, și mai este drumul îndărăt, după reperele știute, către chei, de unde șalupa îl va readuce la vaporul din mijlocul bazinului ; valuri găunoase, derutante, săltînd mica ambarcațiune cu intenția aparentă de a o cățăra pe povîrnișul abrupt al bordului alăturat, cîngile de fier scrîșnind precum în abordajele medievale, jocul elastic al scării, pulsul accelerat al trupului suspendat o secundă între apă și cer și suișul bucuros, flămînd, al treptelor.

— Ce, nu vă dădură să mîncați în oraș ? va întreba invariabil comandantul, și din clipa aceea, pînă în ziua următoare, marinarului obosit de impresiile zilei îi va fi indiferent unde se află Japonia.

*

Întîmplarea, fericită doar în intenție, a făcut să descindem la țărmul Japoniei odată cu primăvara, anotimpul cireșilor înfloriți și al marilor sărbători naționale în miezul cărora însuși bătrînul Hirohito consimte să se arate mulțimii din veranda palatului său, înconjurat de

sacra familie : consoarta sa imperială, Akihito, prințul Coroanei, prințesa Michiko, prințul Hitachi și prințesa Hanako. Personal, nu l-am văzut pe împărat și pe ai săi deși, practic, n-ar fi fost imposibil ; el se arăta oricum supușilor săi, ca în fiecare an, iar eu mă aflam în ziua acelei celeste îngăduințe la distanța ce ne despărțea Yokohama de capitală, pe un vapor plouat care nu mă pretindea cu necesitate. De cîte ori în viață putem avea prilejul să vizionăm un împărat ? Prilejul acesta mi-a scăpat, ca multe altele, printre degete. În ce privește spuma albă și trandafirie a *sakurei*, rămîne să-l creditez mai departe pe marele Hokusai cîtă vreme (personal) n-am zărit decît un singur pom înflorind timid între două *buildinguri* cenușii, undeva, în apropierea Stadionului Olimpic din Tokio ; cerșea îndurare și lumină unor trecători grăbiți, lucind în pelerinele lor de ploaie, și, aflîndu-mă fără treabă în acea după-amiază pluvioasă, i-am adresat, peste gardul ce ne despărțea, singura binețe cunoscută pre limba sa :

— Ohayo gozaimasu !, însemnînd *bună dimineața*, în speranța că-mi va primi și scuzele anacronismului.

Suflet de poet, încît te întrebi din ce s-o fi născut Pearl Harbourul și tot ce mai știm fiecare despre spiritul sîngeros al samuraiului, japonezul și-a masat sărbătorile în cea mai tandră săptămînă a anului ; de la 29 aprilie, ziua de naștere a împăratului, pînă la 5 mai, închinată copiilor, insulele nipone se umplu de o larmă festivă căreia, luată în sine, îi e mai greu să legitimeze înclinarea spre sobrietate și cumpătare a japonezului. Acum, în acest *golden week* popularizat prin toate mijloacele publicitare, templele își glorifică zeii, alaiuri multicolore de costume și măști tradiționale din era Edó inundă străzile, bărci fastuos împodobite împînzesc țărmurile, orașele își aleg campioanele frumuseții, purtîndu-le în triumf gălăgios

pe care alegorice, iar crîngurile înflorite își scutură petala în zarva petrecerilor cîmpenești prelungite pînă tîrziu, pînă sub streașina lunii pline, cînd raza acesteia, în impact cu staminele florii, declanșează fiorul sacru al sufletului.

De ce să mint, n-am văzut nimic din toate acestea. Preocupat să-și regizeze desfătările paradisului său de o săptămînă, japonezul își lasă grijile pe umerii săptămînilor viitoare, încît *Sinaia* noastră girează în ancoră, uitată în fața porturilor, sau ațipește la cheiul pustiu și ud sub aversele unei ploi care-ți taie cheful de promenadă. Unde să te duci pe o vreme ca asta cînd nici pe Gioni nu-l poți lăsa afară ?

Există, ce-i drept, orașul subteran cu care se mîndresc mai toate urbele mari ale țării ; acolo nu plouă niciodată, horbota florilor de sakura și umé supraviețuiește primăverii zîmbindu-ți de pe panourile foto gingaș colorate, soarele nu scapătă dar nici nu răsare, declinul sau ascensiunea orei ți-o mărturisesc doar cadranele ceasurilor electrice de la răspîntii, iar viața ți se dăruie în accepțiunea abundenței stăvilite numai prin cotele ridicate ale prețurilor.

În *Santika Town*, deasupra căruia orașul Kobe își deapănă netulburat existența de zile și nopți, am zăbovit îndelung, contemplînd cu neostoită curiozitate rîndurile amarnic tăcute ale cumpărătorilor, unica, în fond, contribuție a naturii-mamă într-o ambianță de beton, nichel, lumină artificială și aer condiționat adus prin țeavă. Era în preajma sărbătorilor, dar vocile nu se ridicau peste șoaptă, nici un ghiont amical, nici o surpriză sonorizată nu spărgea aluviunile compacte de umeri și de capete, nici un greiere nu țîrîia în crăpătura vreunei rigole ; părea că întreaga vitalitate a acestui torent uman se con-

vertise în culoare și în cele mai fanteziste alcătuiri de colete, ca și cum legea de aur a acestui univers contrafăcut ar fi fost aceea de a nu confunda un ambalaj cu altul. Era atîta ordine, atîta bunăvoință și politețe, atît vid de natură între semenii mei încît, refugiat de averse în măruntaiele aseptice ale pămîntului, m-am trezit dorind să dea și-aici o ploaie binecuvîntată, să crească iarbă sub pași și puțină mirare eretică în suflete.

Unde să te duci, deci, cînd afară plouă iar dedesubt nici măcar nu burează ?

Trebuie să admit că un *golden week* petrecut pe un vapor rămîne o soluție dintre cele mai mondene...

*

Mi-am petrecut destule răstimpuri meditative încercînd să înțeleg pricina acelei inaderențe puțin întristate cu care mă raportam la ceea ce mi se oferea sub numele generic de Japonia. Nu i-am străbătut, e adevărat, interioarele insulare ; condiționat de o identitate de marinar, de veșnic mărginaș al pămîntului, nu mi-am putut da seama dacă, într-adevăr, în sudul insulei Honshu natura nebună își păstrează drepturile primare și dacă în Hokkaido zăpezile abundente și gerul trasează pîrtii largi între așezările umane.

N-am ajuns, n-am ajuns ! Nu pot fi peste tot, nu-i așa ? Iată-mă instalat, înțelept, în admirația față de nemărginirea lumii ; a fost un beneficiu nescontat al acestui voiaj, și el ivit din șansă, un remediu pentru călătorul bolnav de atîtea renunțări silite și, dacă vreți, capătul unuia dintre firele epice ale acestor însemnări care sînt și ale mele. Ajuns aici, mă pot socoti privilegiatul călcător al atîtor orașe, fiecare dintre ele putînd constitui o destinație exclusivă : Kobe, Osaka, Yokohama, Tokio Nagoya...

Fie chiar și cu conștiința că n-am făcut decît să calc în perimetrul lor și să le părăsesc exact în clipa în care pricepeam unde mă aflu.

Nu din asta ar porni așadar acea inaderență puțin tristă, puțin melancolică de care vorbeam.

Comandantul nostru, a cărui savoare oltenească se întîlnea pitoresc cu intransigențe momentane greu de înțeles, îmi hărțuia pătimaș instinctele pasagere :

— La ce-ți mai trebuie Tokio, domnule ? Nu văzuși Yokohama ?

O puneam pe seama acrelii lui de călător îndelungat pentru care, de la o vreme, e firesc să privești lumea ca pe un produs al unei imaginații limitate ; dar, oricît de adevărată i-ar fi fost convingerea, era cîștigul lui, nu al meu ; în călătorie, spuneam, nu-i poți da altuia mandat să te reprezinte. El văzuse, va să zică, Tokio, văzuse și Yokohama, și de-abia de-aici putea să le compare. De ce nu le-aș compara și *eu*, în termenii *mei* de referință ?

Am străbătut deci orașele ce mi s-au dat progresînd cu fiecare dintre ele, în inaderența *mea* puțin întristată care, în perspectiva teoretică a unei vocații călătoare, ar putea deveni dezabuzarea *mea*, similară cu aceea de azi a comandantului.

Apropiindu-și interesele vitale pînă la concurență acerbă, năzuind spre una și aceeași stea a eficacității absolute, a confortului absolut, a sistematizării absolute, silite să dea o rezolvare ideală exploziei demografice care le zgîlțîie pîntecele într-o perpetuă naștere, orașele lumii au început să semene între ele. Și nicăieri în altă parte constatarea nu te umple cu mai multă tristețe decît aici, în Japonia, reper necontestat al evoluției contemporane. Privită de pe meterezele metropolelor ei, orașele lăsate în urmă par să-și divulge pitorescul și ineditul ca pe niște simple boli ale creșterii, vremelnice compromisuri în

marşul răsunător spre uniformitatea seacă dar maxim-eficientă ; accidentalul, frumosul gratuit, sublimele capricii ale naturii devin ţinta înverşunării nivelatoare, a universalei rigle de calcul, soluţiile abolirii lor diferind doar prin capacitatea de a o manipula, rigla, cu mai multă sau mai puţină pricepere.

Firește, această goană spre ideal e departe de a suprima idealul însuşi, patologia urbană se întrece în forţă constructivă cu clocotul raţiunii umane replicînd cu ambuteiaje colosale, cu grămezi de gunoaie înalte cît zgîrienorii citadelelor moderne, cu stresuri de claustrat între ziduri vibrante şi cu gaze otrăvitoare eşapind neîntrerupt din nările milioanelor de cai-putere.

Evidenţa acestor calamităţi trăite pe propria-mi piele, suprapusă certitudinii acelui progres nivelator de spaţii şi sărăcitor de suflet, mi-a bătut în poarta inimii cu îndoită tristeţe. Aici, în Japonia văzută de mine, Japonia marilor ei oraşe, natura e privită ca un obstacol în faţa mulţimilor cotropitoare, a cărui consistenţă primordială e sfredelită, spartă, nivelată deasupra şi denivelată dedesubt, străpunsă de tuneluri şi proiectată în văzduh prin arcuri de beton, păgubită de vegetaţie şi mistificată prin grădini artificiale, stoarsă de oxigen şi smulsă din agonie de puritatea îndoielnică, cu miros de ventil, a aerului condiţionat, extrasă infinitelor capricii pentru a fi supusă unanim şi catastrofic unui scurt-circuit sau unei defecţiuni de pompă aspiro-respingătoare. Unicitatea soarelui concură cu centralizarea absolută a surselor de căldură şi lumină ; nicăieri aiurea n-am putut constata o atît de gravă dependenţă de un şaltăr, o prăpastie atît de netă între două alternative. Copleşitoarea grandoare a unui Tokio se aseamănă întrucîtva cu aceea a unui gigantic supersonic purtîndu-şi atît de aproape de forţa-i divină reversul nimicniciei lui fragile.

La Osaka, o încîlcitură de străzi subpămîntene mi-a sustras busola aceea cu care, de bine, de rău, mă orientam de-o viață ; nu era o simplă derută de rătăcit din nebăgare de seamă ci un refuz al ființei mele de a evolua într-un spațiu străin pînă la esență, în primul rînd fără cer, fără înălțimi, fără reliefuri accidentale în absența cărora memoria îmi patina în gol, neputincioasă. Coridoare profunde, centre comerciale, săli de așteptare, peroane, ramificații tentaculare de scări, reluări nesfîrșite, pînă la obsesie, ale aceloraşi elemente constructive mă făceau să recunosc ceea ce nu mai cunoscusem niciodată, sau să ezit în fața deja văzutului. Pare o lume nouă căreia nu-i lipsește nimic decît inventarea unui zeu din nichel și faianță care să vegheze la fragila ei temeinică zidire. La Tokio (Păi, nu văzuși Osaka ? ar zice comandantul), în străfundurile lui aș fi jurat că timpul, devenit reversibil, m-a tirît înapoi în galeriile subpămîntene ale Osakăi.

Călătoria e un chip de a-ți procura amintiri ; astăzi, din tot ce mi-a oferit atunci subsolul urbanizat al Japoniei, memoria mea nu reține decît propria-i neputință și zvîcnetul animalic al ființei în căutarea bunului soare.

Deasupra ! Nu orașul, ci o parte din structura lui pe care pietonii, preferînd circulația subterană, au cedat-o, în majoritatea zilei, mașinilor. E împotriva firii — deși, zăbovind pe aceste meleaguri, începi să te întrebi ce-o mai fi aceea fire — dar oamenii și-au instalat aici trupurile în chip de soclu de carne pentru acele herghelii interminabile de cai-putere, oferindu-le acestora, cu generozitate sinucigașă, aerul natural, lumina naturală, pentru a-și întreține propriul fir al existenței cu neon și oxigen de conservă. Există anumite momente ale zilei cînd magistralele gem sub povara traficului auto în timp ce trotuarele îți inspiră pustietatea dezolantă a unui oraș cu-

cerit de motoare. S-a instaurat o atît de gravă lipsă de stimă pentru pieton încît, ca să treci de pe o parte pe alta a străzii, trebuie să urmezi adeseori un itinerar complicat prin măruntaiele pămîntului, fiindcă numai timpul *moto* contează înaintea eternității. Prosternați înaintea acelui zeu formăitor care trasează ziduri inexpugnabile de-a lungul străzilor și căilor ferate, care se smulge vuind de pe aeroportul Haneda dislocînd succesive peșteri de aer, sau învolburează furtunatic, în chip de uriași plutitori, apele oceanului, pămîntul și cerul nu știu ce să mai facă. Sînt înălțate autostrăzi peste acoperișuri de parcă solul însuși coboară în subteran, monoraiurile spintecă liniștea și așa relativă a caturilor superioare dîndu-le impresia spontană că au căzut la nivelul pămîntului, marea e atrasă în capcane de rocă sau, dimpotrivă, împinsă de promontorii, de cheiuri, moluri, dane și piste de aterizare. Sufletul se vede prins în rețele dense de tensiuni flămînde, susține, cu onestă candoare, arcada socotită prea îndrăzneață a unui pod, sare nechemat în ajutorul trenului ce șchioapătă pe o singură șină, pune umărul său fragil la descongestionarea traficului și suferă.

Sigur că te obișnuiești cu toate, dar tocmai asta-i nenorocirea !

Incercat dureros de această inaderență întristată, mi-am ispitit deseori rațiunea cu argumentul izvorît din evidența atîtor remarcabile performanțe tehnice cu care se mîndrește Japonia de astăzi. Dar nu pot să nu remarc că cele mai multe dintre acestea descind dintr-o acută nevoie de spațiu netratată preventiv care, proiectată în poduri, străzi suspendate, tuneluri subacvatice, acvapolisuri etc. tinde să se înstrăineze de ea însăși. Cînd va înceta această goană monstruoasă între nevoie și satisfacerea ei ? Întrebare retorică, desigur. Niciodată !

Și întrucît va aparține ea viitorului comun al planetei ? Răspuns nedecis, și un supliment de tristețe la inadereța mea față de cele văzute.

Dar, încă o dată, este vorba de sentimentul *meu*, întemeiat pe constatările *mele* de călător care refuză să primească mandatul cuiva, din cele mai generoase considerente umane...

21 aprilie, miercuri : Ancorați radă Kobe, babord 4 chei de lanț. 09.00 Control sanitar. 9.15 Liberă practică. 09.20 Pilot la bord. 09.30 Vira ancora. 10.00 Manevră cu un remorcher, legare la geamandură cu lanțul ancorei în bazinul portului Kobe.

Insula Honshu ne întîmpină cu o ploaie măruntă, rece, care estompează orașul așezat la poalele culmilor domoale ale muntelui Rokko ; o ploaie care face parte categoric din destinul meu. Echipele de descărcare s-au înfățișat la bord împreună cu două mici autostivuitoare, dar magaziile rămîn închise, oamenii se împrăștie care-ncotro, pe sub streșinile punților superioare, vine Emigration, pleacă Emigration, agentul ne surîde mecanic, salutat de nea Severin cu *Să trăiești, Nicușoare,* au sosit scrisorile, cabinele duduie cît duduie în frenezia lecturii, se anunță acel gen de așteptare confuză care poate dura zece minute sau o veșnicie, cînd, deodată : *Unde-i Gioni ?*

Întrebarea răstoarnă miraculos regimul de pace într-un vacarm de pași, de uși trîntite și de acuzații reciproce. Ne-a dispărut cîinele ! Toată lumea îl caută pretutindeni. Din Haiphong și pînă aici, favoritul nostru, devenit mascota vaporului, s-a emancipat pînă la obrăznicie și, ceea ce e mai urît, dispune de o curiozitate în stare să-l bage-n boale pe orice ins necunoscut ai cărui pantaloni devin

pe loc ținta unei numai aparente agresiuni ; dar de unde să știe bietul om, și cum să-l previi că e vorba doar de un proces de inventariere olfactivă, e adevărat, cam brutal, cam lipsit de menajamente, la care trebuie să se supună orice intrus pe bordul nostru ?

De la înălțimea autorității lui, comandantul ne ordonă să-l găsim sau să ne facem cîine, alternativă dificilă, dar soarta ne surîde în cele din urmă îngăduindu-ne să rămînem bipezi. Animalul e depistat în clubul marinarilor, lipit literalmente de piciorul unui japonez ; urmașul glorioșilor samurai îl privea fascinat ca de o cobră regală, neîndrăznind să se miște chiar și după ce Gioni e luat pe sus și purtat ca un trofeu, demonstrativ, pentru liniștirea spiritelor. Urmează un scurt consiliu de bord care dispune izolarea preacuriosului într-una din cabinele libere din tribord, ocupată de obicei de șeful echipelor de operațiuni, animalul se zbuciumă tăcut în mîna cuiva, ar vrea și el să cunoască Japonia în maniera lui ciinească, și mai are vreme, pînă la închiderea ușii, să se strecoare printre picioarele gardianului său ca s-o zbughească iar în direcția incitantelor, se pare, mirosuri nipone. *Prinde-l, arde-i vreo două, ia-l de ceafă*, panică printre pantalonii gazdelor, zvîcniri prudente din calea acestui minibuldozer păros pus pe mirosit care e readus în cele din urmă în captivitate, însoțit de toate dojenile celor ce-l iubesc. Peste cîteva minute, Gioni flutura ca un steag cafeniu, pe trei sferturi scos dincoace de fereastra celulei sale, hotărît, se vede, să-și ducă la îndeplinire misiunea lui de cîine.

A fost singurul incident într-o zi altfel monotonă dacă am socoti că ploaia, nepotolită pînă spre seară, a intrat în ordinea firească a lucrurilor.

* *

Şi totuşi, cîteva zile faste ne-au îngăduit deplasări lungi, memorabile — în funcţie de interesul care ne mîna dar şi de ora tîrzie a şalupei de întoarcere — de-a lungul străzilor oraşului şi în periferiile acestuia, aţipite în răcoare şi linişte montană.

Oraşul Kobe îşi dozează savant spaţiile de zgomot şi de tăcere, de piatră seacă şi de vegetaţie umbroasă, păstrîndu-şi, în ciuda aerului său de metropolă, o uşoară reticenţă în faţa civilizaţiei cosmopolite ; nu neapărat încercînd s-o conteste ci mai degrabă acordînd-o la tonul puţin nostalgic al mărturiilor trecutului care-i populează copios perimetrul, astfel încît să te vezi smuls din trepidaţia străzii pentru a te lăsa instantaneu transportat în muţenia rezonantă a unui templu sau măcar în izolarea unei sugestii confuze pornită dintr-un gest ritual, dîntr-o podoabă de cornişă, despre cum a fost cîndva Japonia.

Motomachi, denumirea generică a bazarelor adăpostite sub terasamentul căii ferate, închipuie un babilon comercial care irită ochiul oricît de antrenat cu dinamica formelor şi aţiţă spiritul achizitiv pînă la dureroasă resemnare ; decupată însă din vacarmul înconjurător, imaginea meşterului mărunt şi miop, aplecat cu minuţie de artizan oriental asupra unui casetofon de mîna a doua, devine o enclavă de linişte sub cerul căreia eşti invitat să zăboveşti înainte de a te avînta din nou în caruselul oraşului. Surescitat de dezmăţul electronic al marilor magazine *Daimaru* sau *Sannomya,* poţi descinde cu infinite foloase recreative pe *Tor Road,* printre circiumioarele patriarhale pardosite cu tatami şi învăluite în miros de tempura, lăsîndu-te gratulat cu temenele adînci de patroni fără vîrstă, aparent la fel de fericiţi dacă le calci pragul sau treci zîmbitor mai departe. Sacred Heart Church, Chinese Mausoleum, Moslim

Mosque, biserici protestante, catedrale catolice, moschei mahomedane, temple shintoiste sau budiste, mărturisind o înțeleaptă toleranță și o năvală de rituri îți oferă, între două ambuscade mecanice, ipostaza nemărginirii în efluvii de santal ars sau emanații de orgă uitîndu-se în prelungi vibrări sonore. Cucernicie și patos eretic, febră și reverie, răcoare sacră de ziduri medievale și pufnetul de föhn al eșapamentelor însumate, fluxul năucitor al unei tehnici de avangardă alături de refluxul eteroclit al micilor anticariate în penumbra cărora picotește japonezul între obiectele unui trecut ireversibil : brelocuri din ivoriu, bibelouri palpitînd carnal, bronzuri mucegăite de vreme, cupe irizate, mătăsuri, săbii de samurai, evantaie și păpuși de ceramică, măști noh și sculpturi în lemn ale zeului norocului cu pîntecul revărsat prin roba sa budistă și fața jovială, prea jovială pentru întunericul ce i se dăruie.

Seara însăși e un refugiu al orașului care se culcă incredibil de devreme în pilpîitul neobosit al reclamelor sale luminoase, lăsîndu-se păzit de insomnia automatelor de la răspîntii și de ochiul ciclopic al televizoarelor abandonate la rigola străzilor. Atunci, forța potențială a molohului urban se abate neliniștitor doar asupra noastră, o mînă de călători singuratici în pustietatea piețelor inutile, sporindu-ne pașii către chei și strecurîndu-ne în suflet aburul inconsistent al unei triste planetare.

*

Pe același *Tor Road*, în sus, spre muntele Rokko, trăiești, cu ușoară îngăduință, beneficiul nescontat al unei întîlniri cu Sinaia noastră în dublă ipostază : drumul șerpuind printre vile elegante și garduri de fier înflorat pare să ducă spre *Furnica*, și de-aici spre răcoarea pădurilor, pentru ca, odată ajuns în creștetul celei mai apropiate

culmi, să descoperi undeva dedesubt, pe placa încorsetată de diguri a oceanului, silueta încremenită în ancoră a navei noastre cu același nume. Am găsit-o ca o recompensă a celor cîțiva întreprinzători printre care m-am numărat și eu, dispuși să înfrunte cărările montane spre *Futatabi Pare*, refugiul de duminică al locuitorilor orașului.

E de neînchipuit ce sete de casă ne mistuie ; inspirăm, transfigurați, aerul umed al pădurii de pini și arțari, ale cărei poteci, năpădite de frunze moarte și mărginite de ferigi, ne transportă subit sub tîmpla Bucegilor ; hîrtii de popas, hămăitul înalt al unui ciine, fîlfîitul greu al unei păsări așternu o lespede mincinoasă de liniște pe neastîmpărul lucid al conștiinței ; întoarcem spatele oceanului ca să nu mai fie, ocolim voci repezite și călcăm cu talpa goală și grea pămîntul bun al drumului de țară. La capătul lui ne întîmpină zei străini de piatră, blocuri rotunde și pure modelate în lumina cernută printre frunze ; cu ochii plecați, cu palmele întoarse a implorare mută, învăluiți în singurătatea ce iradiază perpetuu din propria lor masă, ritmează aleea mărginită de arbori deși și negri ce duce spre templul închinat zeiței Maya ; o statuie de bronz cu privire nirvanică, pironită parcă pe masa sfintei jertfe, pereți lăcuiți în roșu purpuriu, bolboroseli rituale dinspre porticul altarului de-a lungul cărora alunecă spiritul nostru contrariat, doritor de altă matcă. În vecinătatea templului, înălțat pe piloți de lemn, beat de liniștea pădurii, dormitează un clopot enorm cu buza înflorită în caligrafii necunoscute, și unul dintre noi slobozește țipătul aramei, un bangăt sinuos și cald ca o vatră, reverberînd în pleoapele noastre lăsate dinadins, pentru a ne fi Putna mai aproape...

Trenul rapid ce leagă Kobe de Osaka în numai 28 de minute nu părăsește, practic, nici măcar o clipă spațiul urban. Cele două orașe s-au strîns într-unul singur, lăsînd totuși să se străvadă îmbucarea fruntariilor lor de altă dată. Coșuri afumate de fabrici, case îngrădite în bătătura cărora se zbenguiesc copii de o curățenie îndoielnică, revărsări pletorice de materiale de construcții, de deșeuri industriale și de resturi menajere mărturisesc o ipostază mai puțin pedantă a japonezului, dacă nu chiar mai puțin supusă rigorii, deși, oricum, la fel de laborioasă ; se trasează străzi largi, sînt demolate clădiri, aruncate poduri noi peste ape, curțile uzinelor cu aer sumbru și demodat sînt rase sub lama buldozerelor, gropi uriașe se consolidează cu betonul proaspetelor fundații sugerîndu-ți perspectiva unui urbanism închegat sub zodia căruia cîndva va sta probabil întreaga Japonie. Treptat, peisajul se concentrează din nou, începe să țipe în chinga celor trei dimensiuni posibile, suprasaturate de planuri, de înălțimi suprapuse și de încrucișări aeriene, pentru ca în apropierea centrului Osakăi să devină insuportabil.

Explorarea unui asemenea spațiu capătă sensul unei aventuri existențiale, trăită cu tragismul incomunicabilului ; instinctul refuză structural vagabondajul pe verticală, geme sub povara opacă a succesivelor bolți subterane, vrea cer adevărat, dar și cerul, în sfîrșit, atins, abia se lasă ghicit printre buildinguri și autostrăzi suspendate.

Ies ca o cîrtiță în lumina zăbrelită a orașului. Un pod tentacular din vecinătatea gării mă ispitește, cinic, cu o mulțime de posibilități de a mă rătăci, și optez pentru una dintre ele, socotită mai îndurătoare ; e capătul unei magistrale largi, ritmată, în adîncimea ei necuprinsă, de arcadele podurilor săltate peste rîul Yodo-gawa a cărui deltă, se

spune, face din Osaka un fel de Veneţie a Orientului. N-am îndrăzneala să verific această afirmaţie şi, desigur, nici răgazul ; e vorba doar de îmblînzirea acelei specii de vulgară lăcomie pedestră în stare, pe unii mai puţin, pe mine mai mult, să ne bîntuie existenţa de relative plante. Tradus cine ştie cînd în faţa unei eventuale instanţe intime, să pot replica măcar cu memoria zbuciumului meu sub cerul Osakăi, dacă nu voi putea cu amintirea Osakăi înseşi.

Două ore înainte cu pas harnic dar măsurat, asigurîndu-mi timpul retragerii, refractar la orice sirenă-ispită a străzilor laterale dispuse oricînd să-ţi macine minutele în defileele lor înguste şi întortocheate ; intermitente priviri întoarse peste umăr, prudenţă la răspîntii, dozarea judicioasă a popasurilor sub poarta unui templu, pe malul unui braţ al riului, acolo, unde oraşul îşi îngăduie să coboare la nivelul minusculei peluze înflorite sau la poalele unei clădiri vetuste, inspirînd nu ştiu ce parfum nostalgic de eră dusă. Pe stradă sînt trecători puţini, cei mai mulţi forfotesc pe dedesubt, le calc aşadar pe creştet, o bătrînă stafidită tîrîie după ea un cîine ciudat care zvîrle simultan din toate cele patru picioare ale sale, cîţiva elevi în uniforme urîte negru-albastre se împung strengăreşte cu mînerele rachetelor de tenis, făptuind o eretică abatere de la monotonia străzii ; trebuie să ţin minte că toate acestea se petrec în Osaka şi nu în altă parte, mai am o oră, o jumătate de oră de mers înainte, ziduri dense în culori compacte, un edificiu cu faţada în renovare, acoperită de prelate cafenii, încă un sfert de ceas, virful semeţ al unui building purtînd pe frunte emblema argintie a electronicii japoneze, *Sony*, şi iată, poruncitor, gîndul întoarcerii. *Am fost la Osaka !*

Schimb trotuarul, cîteva zeci de oameni înconjuraţi de poliţişti impasibili reiau în marş, la intervale egale, acelaşi

strigăt răgușit și aspru, și protestul lor mă însoțește pînă departe, îl aud, e ca o materie fluidă respinsă de zidurile pastelate ale clădirilor, răsucită pe spiralele scărilor ducînd spre panglicile late de beton ale cerului și laminată de tunelurile înguste ale străzilor laterale în gura cărora, păcat, nu voi pătrunde niciodată ; birturi pe roți, miros grețos de soia prăjită, taverne, chinezi îndatoritori, pește pe jăratic, saké oțețit ; aș putea spune că le-am întîlnit, le-am lăsat să palpite în jurul meu, deși n-am nici un alibi, nici măcar pentru cele într-adevăr văzute. Dar pe cuvînt de onoare că am fost în Osaka !

Marinarul n-are firul Ariadnei, el trebuie să se împace cu civilizația rectilinie, searbădă, cosmopolită... Hm ! Mă așteaptă lacomă intrarea în măruntaiele foarte civilizate ale pămîntului, acolo unde dumnezeu mai știe cît voi orbecăi în căutarea trenului cu destinația Kobe !

Cîteva precizări de culoare pentru cei ce se vor întreba ce mai fac ceilalți oameni ai vaporului înainte de a pleca spre Yokohama.

• Nea Titi, nostromul, împreună cu ai lui, strînge scîndurile din magaziile golite și le depozitează pe coverta. Seara, cu ochelarii pe nas, în cabina sa de la nivelul punții, însăilează rulouri pentru vopsit din blana sintetică a unei scurteici reformate și povestește filmul *Regina și regele țiganilor* în varianta lui antebelică, sau încearcă să-l convertească la filatelie pe bravul nostru căpitan. Îmi comunică cu un surîs misterios care mă îngheață că n-am plecat încă în voiaj și că mă va anunța el la vreme asupra evenimentului. Bine, dar atunci unde naiba sîntem ? îl întreb. Rîde în gingia lui seacă, și pune consolator de-o *cafeluță* dintr-aceea vietnameză, tare ca un pumn între ochi primit pe nemîncate.

• Nea Ion susține morțiș că a văzut un pod strimb în portul Kobe, ceea ce demonstrează că mai greșesc și japonezii.

• Stagiarul de la mașini lunecă tot mai spectaculos în străfundurile bunei lui credințe. Cineva i-a jurat că a văzut odată un piston sărind din cilindrul său și de-aici pe coș în sus, ca un proiectil dintr-un tun de mare calibru. *Si poati, si poati,* încuviințează el după o clipă de meditație adîncă. *A fost arderea prea puternicî. Altfel nu existî !*

Mai deunăzi, profitînd de îngăduința unei după-amieze senine și calme, picoteam pe puntea bărcilor, cînd îl zăresc apărînd din mașină în costumația lui insolită care, între altele, îl face pe comandant să vadă roșu înaintea ochilor ; pantaloni tăiați sub genunchi, flenduriți, maieu perforat și o batistă în cap, înnodată cochet în patru colțuri. *Stați, ci vă pasî ? Și eu, cînd eram profesor di desen stăteam tot așa. Cravatî, costum... Păi aișî agregatu aista dezvoltî o temperaturî di patrusutî di gradi ! Vă-nchipuiți ? Patru sutî ! Sî usuci sudoarea pi tini ! Trebui sî ti speli di dou ori pi zî. Vă-nchipuiți ? Nu o datî !* zice, și-mi cere compasiunea pentru această higienă căznită peste poate.

Cînd intră în camera de baie îngustă cît o celulă, *doc* îi strecoară înăuntru cîinele care nu-l poate suferi, și dacă nu mai am cu ce mă amuza mă gîndesc ce se întîmplă acolo pînă cînd unul dintre ei, om sau cîine, trebuie să părăsească locul.

• Comandantul nostru își macină neastîmpărul său temperamental în irascibilități zgomotoase. Suferă, ca noi toți, de boala îndepărtării, dar și-o exprimă altfel, la nivelul poziției sale ierarhice. S-a instalat și aici un fel de echitate naturală, exprimată în înțelepte compensații : cînd nu mai suportăm singurătatea cabinei, noi, ăștia mărunții, fiindcă sîntem mai mulți, ne putem adresa fără prejudecăți primului întîlnit pentru un priveghi în doi.

vorba mecanicului trei. Comandantul, în schimb, unic prin forța împrejurărilor, își poate găsi interlocutor numai exercitîndu-și prerogativele. În cursul unei promenade nedecise și solitare, vede cîțiva inși fericiți, strînși în jurul unei cafele : Ce-i aici, cafenea ? O să dați foc la cabină ! Marș la masă ! N-o să stea cambuzierul în picioare pînă veniți voi ! Că nu-l tocmirăți sluga voastră !

La masă, n-a apărut încă Șucuri cu felul doi, și ochii masterului aflat în așteptare alunecă iscoditor de-a lungul și de-a latul salonului. Nici o șansă ! Hai, băi, Șucuri, băi, Acai, adu troaca aia de fasole ! strigă nea Severin. Dar-ar dumnezeu să-i crească aracul cît telegraful și-un bob numai, sus, să nu-i ajungă de sămînță ! Ei, ei, Severine ! Aici e salon nu-i birt ! intervine prompt comandantul, și în ochi îi citești mulțumirea de a-și fi găsit în sfîrșit rostul autorității. Intră Gigi R., simpaticul mecanic doi, cu pantalonii încinși decorativ cu o fringhie. Hei, băi, bidon ! Tu plecași de-acasă fără curea ? Asta-i ținută de ofițer ? Am slăbit, dom'comandant ! zice băiatul, și dă să se așeze. Ai slăbit la bunul simț ! Du-te după curea ! Acum șezi dacă veniși. Dar data viitoare... Hai, băi, Șucuri, că-mi dădură lacrimile-n ochi după tine. Stătuși să scuipi în fasole, ce făcuși ? îl mai întreabă pe proaspătul intrat pe ușă, uitînd că aici e salon, nu-i birtul pieții.

Omul care-i mai alină această singurătate e *doc*, chemat la orice oră de oriunde, de pe orice, printr-un apelativ prelung, auzit în tot vaporul ; trebuie să bată la mașină paginile unei viitoare cărți de meteorologie marină a comandantului, să-l secondeze la masa de prînz devreme, înaintea tuturor, și să-și frigă limba cu ciorba aia luată de pe plită sau să-l asiste la cum își dă în cărți probozindu-le în același timp pentru impertinența lor de a nu se lipi cum trebuie.

Într-una din zile, luîndu-mă în sumarul lui alai, dă buzna în apartamentul lui *doc* care-şi lua şi el, săracul, somnul de după-amiază : Ia, uită-l-ăi ! Doarme ca o valiză ! Scoal', băi, coadă de mătură ! *Unde te trezeşti ? Doc* se scoală, buimac, în capul oaselor, deşi rămîne în somn, nu vede pe nimeni, are somnul greu, dar atitudinea lui e interpretată ca un afront, desigur, mai mult în glumă, ca un afront la autoritate. Îmi cam închide uşa şi ăsta ! Hm ! Hai să-ţi dau un whisky, îmi zice, resemnîndu-se în ipostaza autorităţii care nu poate decît să ordone sau să dăruie...

28 aprilie, miercuri : 17.00 Terminat încărcareu. 17.15 Agent la bord. 18.25 Îmbarcat pilot. 18.38 Liberă prova şi pupa. 18.48 Debarcarea pilotului. 20.00 În babord, coasta sudică a insulei Honshu. Cer acoperit, vizibilitate redusă (Vreme păguboasă, dar *Tot înainte !* „Elicea e o datorie şi datoria ni-i elice" cum scria un mecanic-poet amator, într-o clipă socotită de *elevată plictiseală*. Se insinuează, din ce în ce mai insistent, un soi de pelerinaj teatral, în maniera trupelor ambulante ale secolelor trecute : tragem căruţa la marginea oborului, instalăm butaforia, ne executăm numărul conform distribuţiei ştiute, aruncăm din nou calabalîcul în căruţă şi dăm bice cailor mai departe. Întotdeauna însă ne pricopsim cu cîte ceva în plus de făcut după fiecare spectacol ; magaziile goale sînt învelite într-un strat gros de ulei sau de negru de fum, şi oamenii care le curăţă îşi etalează încă multă vreme chipurile dramatic machiate, orbitele adîncite ca nişte tunele, şalele scîlciate de umezeala dură a fierului. Dar *Tot înainte !*)

Golful Osaka ne înconjoară cu luminile lui dense. bate un vînt tăios, fluieră printre sarturi, spulberînd cres-

tele valurilor fosforescente și îngreunîndu-ne pînă la neputință debarasarea de gunoaiele adunate în timpul staționării. În comandă, în cartul de seară al lui nea Pavel, masterul însuși supraveghează navigația dificilă în interiorul golfului, iar în aripa din tribord două siluete tăcute se mai sumețesc să înfrunte rafalele vîntoase, reci ale acestei *săptămîni de aur ;* a mea și a stagiarului de la mașini. N-am nici un chef de comunicare ; știu că sînt abominabil, că mă dezic în ceea ce socoteam cîndva a fi deschiderea mea către lume, dar aș dori să rămîn singur, bătut de vînt și șfichiuit de picăturile sărate stîrnite de valuri.

— Acela-i un far ?

— Mț ! zic cu dinții strînși.

— Da ce-i ?

— O fi și el ceva, dracu'știe !

— Mergeți la Tokio ? Că-i aproapi di Yokohama. E un tren cari pleacî la șasi șî opt minuti și altul la opt și jumatati (care i-o fi spus monstruozitatea asta, cred că aici e mîna lui *doc*, n-are nimic sfînt băiatul ăsta !). Dom'le, japonezii ăștia au un stil de arhitectură *foarte simpatecă*. Ați luat niști plianti di celea ?

— ...

— Pacat ! Erau pisti tot niști plianti foarti simpatece. Îi far, dom'le, uiti că clipești ! Ha, ha ! Clipești, vedeți ?

...Ar trebui să-mi revizuiesc condiția, să mă întorc la aceea cu care am plecat în voiaj — dacă am plecat, într-adevăr, vorba lui nea Titi. Dar uite că nu pot. Stau la comandă, bătut de vînt și de ploaie, încerc dar nu pot !

29 aprilie, joi : 08.00 În babord, Mikimoto. 16.00 Yokohama, cu pilot la bord. 16.34 Funda ancora babord, 3 chei de lanț pe punte. 16.50 Vira ancora. 16.54 Pilot la bord.

Manevră intrare în port. Acostați cu tribordul la chei.

Măreţul Fuji în babord, cu povîrnişurile înzăpezite. Se spune că dacă vîrful îi este vizibil, urmează vreme bună. Nori cumulus, aducători de ploaie, îi încununează creştetul. Nu-i nimic, mi-ajung şi versanţii ; după atîta ardoare idolatră cu care este înconjurat, mi se pare, nu ştiu cum, ciudat că-mi mai rămîne şi mie ceva de văzut din muntele sacru. Puzderie de pescadoare cu vele verzi, la pupa, yole cu spinacker în croaziere îndrăzneţe, departe de coastă, care mă duc cu gîndul la modestele noastre peripluri nautice pe apele strîmte ale Siutghiolului ; se leagănă mîndre pe valurile roşii-tulburi ale oceanului mînjit pe hectare întregi de rezultatul spălăturilor stomacale ale marilor tancuri petroliere. Radiotelegrafistul de serviciu a reţinut avizul de *om la apă* al unui pachebot, lucrurile par să se fi petrecut cam prin vecinătatea noastră, şi privirile tuturor scormonesc fără speranţă întinderile roşiatice bîntuite de tristeţea fără egal a unui atentat la natură.

Cine va salva oceanul ?

La intrarea în golful Tokio, forturile celui de-al doilea război mondial îşi exhibă măruntaiele dinamitate mărturisind o altă suferinţă planetară ; sînt planşee imense, smulse ca nişte coli de hîrtie şi suspendate într-un echilibru precar, fiare răsucite, ambrazuri ferfeniţite, orbite de întuneric, clipind încă sub şocul exploziei ; oceanul le atinge precaut, cu buze de sînge.

30 aprilie, vineri : plouă.

Ajuns la Yokohama, reporterul se lansează în cele mai triviale ocări la adresa acestei interminabile ploi care-l păstrează la vapor ca într-o colivie cu zăbrele de apă.

Are promisiunea solemnă a reprezentantului nostru comercial că va da astăzi o raită prin Tokio, aflat la numai

40 de kilometri distanță, dar orele dimineții se duc și tovarășul reprezentant nu mai vine. Un ocean vînăt, răscolit de hulă, bătut de averse, este răzbunarea postumă a taifunului Lily care, neputîndu-ne ajunge din urmă, s-a spart furios de stîncile Okinawei.

În amintirile lui, scrutate cu deosebită sîrguință, reporterul nostru nu depistează urma vreunei făpturi purtînd acest nume, a cărei eventuală dezolare să se exprime atît de tîrziu și atît de sălbatic. De aceea speră încă, iscodind pînă la împăienjenirea ochilor adîncimea cheiului pustiu pe care ajunge chiar să-l populeze cu mașini imaginare care n-au altă treabă decît să-l ia și să mi-l ducă la Tokio.

Tokio, prin parbriz.

Și iat-o, în sfîrșit, mașina reală, udă, cu ștergătoarele zbîrnîind, oprită la poalele scării. Cobor furtunos, nu am decît patru ore la dispoziție, prin voia comandantului, timp suficient să cotrobăiești într-o valiză, nu în cel mai mare oraș din lume. Nu-i nimic, alții n-au nici atît ! Cîteva viraje, șiruri strălucitoare de containere, prezentările de rigoare, el, șoferul, eu, reporterul, cîteva impermeabile negre în dreptul porții, ocolim o turmă de turisme *Toyota* mînate la export, un avînt de vreo cinci sute de metri și gata ! Prin parbrizul tulbure, stopurile roșii ale mașinii din față licăresc batjocoritor și vor mai licări multă vreme. Motorul icnește, face un tur de pistoane, rulează o circumferință de pneu și sforăie iar domol, scos din sarcină. Perdeluirile ploii lasă să se zărească înainte-ne un convoi compact de vehicule cățărate pe strada în pantă ca o macaroană multicoloră din care un semafor deocamdată nevăzut mușcă fără chef, la intervale seculare.

Chestia cu cele patru ore Tokio dus și întors devine dramatică sau amuzantă, în funcție de temperament, și cum sînt o combinație de sanguin cu flegmatic, chicotesc amar în calmul imperturbabil al șoferului ; e un luptător încercat în bătăliile rutiere ale locului, și apoi doarme în Tokio. nu se grăbește.

Încă un centimetru cîștigat, dar n-are rost să mă mint. l-am furat din spațiul minim ce ne despărțea de cel dinainte. Următorul, un camion *Nissan*, procedează aidoma băgîndu-ni-se în suflet ; sîntem sudați, vibrăm la unison. reptilă mecanică pe mii de roți, rostogolindu-ne imperceptibil de-a lungul cartierelor periferice ale Yokohamei. Abia peste o jumătate de oră ne desprindem din înghesuială. escaladăm *hy*-ul, o panglică de beton suspendată care urmează linia golfului Tokio, ne plătim dreptul de folosință dar și tributul de timp necesar pentru a ne smulge din altă ambuscadă ; piciorul apasă pe accelerație, și aproape instantaneu farurile roșii ale celui din față se dilată fantomatic de parcă toate aceste carapace metalice, după o atît de intimă vecinătate, au ajuns să-și joace renghiuri ; un turn amărît zace la aceeași distanță la care l-am zărit acum un sfert de oră și asist, placid, la traducerea lui în mit, în reper crucial al existenței mele. Odată ajuns acolo. în dreptul lui, voi fi, de bună seamă, altul, trecut prin lunga experiență a răbdării.

Peste alt sfert de oră gonesc pe lîngă el mai nerăbdător ca niciodată.

E aproape unu și abia am ajuns la Kawasaki, important centru industrial, dar pentru mine nimic altceva decît o grămadă de acoperișuri lucind în rafalele neostoite ale ploii. Linia paralelă cu noi a monoraiului, aeroportul Haneda, în dreapta — cîteva muște metalice pierzîndu-se în zările plumburii ale oceanului, — un tunel ca o baie de lumină, o ascensiune cu motorul dudnind sub capotă.

pe panta unui *Free-way* de la înălțimea căruia mi se deschide, în sfîrșit, panorama mohorîtă a orașului ; pare imobilizat în țesătura unduioasă și harnică a *hy*-urilor, printre care, cu creștetul acoperit de piele, răzbește, ca un Fuji în miniatură, Tokio Tower și, mai departe, spre nord, clădirea cu 36 de etaje de pe culmea Kasumigaseki. Trecem în trombă — fiindcă ne grăbim, nu-i așa — pe lîngă clădirea Dietei Naționale, dominată de un turn masiv de granit, Palatul imperial trebuie să se afle în spatele acelor ziduri negre, înconjurate de canale, reședința prințului moștenitor Akihito se ascunde în spatele unui șir dens de copaci lăcrimînd abundent din coroanele lor suprasaturate de apă, înapoi, Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Finanțelor, edificii posomorîte, nu din cauza lor, derulate rapid pe ecranul aburit al parbrizului.

Aici să dea o înghesuială ca aceea din periferiile Yokohamei !

Uite că nu dă ! Ne croim un drum prin cartierul Meiji, pe lîngă pereții de fortăreață ai Stadionului Național, —arbuștii decorativi ai unui parc al cărui nume îmi va rămîne pe veci necunoscut s-au murat sub ploaia care se cerne continuu, fără pic de imaginație — ajungem din nou, după un lung ocol, lîngă Palatul imperial, străpungem în viteză cartierul Marunouchi, Bussines-Centre-ul orașului, și iat-o și pe Ginza street la capătul căreia un stop generos ne reține atît cît să pot înregistra fluxul amarnic al mulțimii tălăzuindu-se între pereții alpini ai blocurilor deasupra cărora cerul lăcrimos pare o șosea întoarsă, rece și pustie.

Ginza street ! Aici zace cel mai scump pămînt din lume, de parcă s-ar vinde pînă-n pirosferă ! Dacă ai norocul să moștenești zece metri pătrați vis-á-vis de teatrul Kabuki, să spunem, a numai zece mii de dolari metrul, asta ar însemna dintr-o bucată o sută de mii de dolari. Ia, să

vedem ce aș face eu cu atît bănet, plus un dolar și douăzeci de cenți, contul curent la buzunarele mele ! Cred că aș vizita Japonia, iar restul l-aș investi într-o fineață cu pruni la poalele mănăstirii Sucevița, acolo unde orice dulău sănătos se poate întinde preț de cîteva mii de dolari, cît i-ar cere, adică, lenea lui însoritâ...

Trebuie să întoarcem, e două și ceva, dar o nevoie imperioasă, jenantă, imposibil de satisfăcut în condițiile prezente mă obligă, musai, să iau contact cu cel mai scump pămînt din lume. Unde ? Șoferul se scarpină, dezorientat, după ureche, sîntem în întîrziere, crede că mint, și ne precipităm prin păienjenișul unor străzi înguste, mărginite de case tradiționale din lemn și grădini minuscule, către reprezentanța noastră economică de a cărei ospitalitate am prilejul să mă bucur în chipul cel mai insolit posibil : cîțiva pași pe solul Tokioului, o ușă, siluete confuze grăind românește dincolo de ecranul solzos al unui glasvand, altă ușă, un perete de faianță, o răsucire pe călcîie și, din nou, captiv în mașina care demarează în forță gonind spre Yokohama.

S-ar putea spune așadar că reporterul, în ipostaza sa de colecționar de orașe, și-a însușit și mărețul Tokio.

*

În orice călătorie pornim încărcați cu un bagaj de cunoștințe ce urmează a fi supuse verificării. Rezultatul personal al acestei confruntări, nu-l ascund, s-a instalat de cele mai multe ori pînă acum în limitele decepției ; supralicitarea de-acasă, născută din dorință, din candori juvenile, grevată de ipoteca prejudecăților de tot soiul, nu corespunde la măsurile comune ale lumii. Chiar acolo unde există cu adevărat, monumentalul, magistralul, genialul, tulburătorul se țes în ordinea firescului activ, fremătător al locului, își pierd, adică, ceva din elocvența solitară,

aceea presupusă de departe, multiplicîndu-se la nesfîrșit, pentru uzul clipei și nu pentru cel al eternității.

Zici : *acesta este Fuji,* și acel Fuji care ți-a aparținut pînă atunci își refuză replica reală, vie, de munte între munți, copie palidă a doritului. Zici : *Iată Tokio, acesta este chiar Tokio,* și imaginea glorioasă la care ai trudit ani de zile încearcă zadarnic să escaladeze cuprinsul vremelnic al simțurilor, se poticnește într-o răspîntie congestionată sau se voalează în orbecăiala mulțimilor subterane. Rațiunile conservatoare, edificate în timp, se feresc de năvala percepțiilor imediate căutîndu-și cel mult indiciul oricît de mărunt al confirmării într-un univers profan, colcăitor, suspectat de trădare, de obscură contrafacere.

Există două lumi, a ta și aceea care încearcă să ți-o profaneze.

Am muncit la o Yokohamă îndepărtată, am localizat-o pe meridianul unui climat rebarbativ, dur, meleag de marinari vînjoși, cu brațe albăstrite de tatuaje, cu pipe mocnind în barbă, i-am umplut străzile cu rugete de scandinavi beți, căzuți la antipod, clătinați în clar-obscurul felinarelor ; cu adieri de catran și lunecări șerpești de bonzi singuratici, cu gheișe cîntînd la șamisen, i-am parfumat amiezile...

Am zărit, la Yokohama, un singur marinar beat, într-adevăr, dar fără barbă, fără tatuaje, vărsîndu-și prea-plinul alcoolic al stomacului în șanțul rigolei. Era în China Town, o lume multicoloră, refractară la închipuirile-mi naive, și numai silueta lui subțiratică, nesigură, zgîlțîită de convulsii și scuzată de indiferența grăbită a trecătorilor părea să-mi crediteze, cu foarte multă îngăduință, fiorul acelei Yokohame la care, personal, am trudit cu de-o viață.

4 mai, marți : 20.00 Manevră ieșire din portul Yokohama cu pilot la bord. Nava rulează pronunțat. Cer acoperit, vizibilitate moderată.

Cadru general : seara, rafale de vînt în creștere ; luminile golfului se îndepărtează, devin o spuzeală albă, rece ; fosforescența violacee a oceanului.

Acțiunea se petrece pe comandă, în cartul ofițerului trei.

Protagoniști : comandantul, ofițerul trei Pavel, Nae, șeful electrician, cei doi timonieri, Valentin și Mihai, pilotul, izolat în limba lui.

Figuranți : subsemnatul și *doc*, prezenți mai întotdeauna la marile manevre, și stagiarul, precaut, dincolo de raza de acțiune a mîniei comandantului.

Comandantul : Ofițer trei !

Nea Pavel : Prezent !

Comandantul : Ia, treci și umblă la alidadă. Ce, oi vrea să-ți ia pilotul poziția ?

(Nea Pavel se precipită spre tribord încotro se repede și superiorul său, o mică busculadă care se lasă cu țîțîituri și cu bombăneli de : *vezi că mă calci în picioare* și *iar ți-ai pus ciorapu-n cap.* O scurtă pauză, traversată de țiuitul girocompasului și de pulsul bolovănos al motorului).

Comandantul : Unde pusăși lampa Aldis ? Timonier !

Valentin : E-aici, dom'comandant !

Comandantul : Pune-o-n tribord, dracu' s-o ia, și mama, săraca, știa că din tribord se evită abordajele. Mișcă-te mai repede, parcă ai plumb în picioare.

(Ne apropiem de forturile aruncate în aer de americani, marcate de o pereche de lumini scîntilînd, una verde și alta roșie.)

Tot comandantul: Nae! Pilotul zice că avem două grade eroare la giro. Știuși ?

Nae : Nu, dom'comandant !

Comandantul : Mă și miram ! Ofițer trei, de ce nu făcuși corecția erorii de la giro cînd ai plecat ? Să ți-o facă mama-mare ? Ce latitudine ai ?

Nae Pavel (căzut pe alidada din aripa tribordului) . 32 !

Comandantul : O să iau giro cu mine în cabină. Degeaba stă aici ! V-am spus de atitea ori. De cîte ori să vă spun ? Navromul mă plătește să vă spun o dată. (Îl sîcîie ușa prost închisă care zbirnîie zgomotos în ritmul motorului, și cu un picior bine plasat o reduce la tăcere.) Hai, de două ori...

(Ne apropiem de farul care indică ieșirea din golf ; în curînd, în dreapta noastră, muntele Fuji, ei, și ce dacă.)

Pilotul : Starboard ten !

Valentin : Starboard ten !

(În prova, luminile de poziție ale pilotinei.)

Pilotul : Slow ahead !

Valentin : Slow ahead! (Țîrîitul telegrafului, motorul se domolește, sforăie în surdină.)

Comandantul : Tovarășe timonier liber ! Îl iei pe pilot, îl duci prin babord, că în tribord sînt scîndurile-alea de nu le ridicarăți, să nu-și rupă gîtul. Și-l treci apoi la scara din tribord. Înțeles ?

Mihai : Înțeles ! (Dispare împreună cu pilotul.)

Comandantul (din urmă) : Vezi, să nu-l miroasă Gioni, că am încurcat-o !

(Peste cîteva clipe, Gioni se lansează într-un lătrat furios, semn că a adulmecat pantalonii japonezului.)

Tot comandantul : Poftim, asta ne mai trebuia ! (Pe *doc* îl apucă rîsul.) De unde-ai mai apărut și tu, băi, c... bătrînă ? Minca-l-ai fript, că tu ne-ai pricopsit cu el. Ofițer trei ! Ce tot îndrugi acolo ?

Nea Pavel : Îi ziceam dumnealui (adică mie) că și Graur zice să nu-i spunem *sextant*. Să-i spunem *astrolab*, ca înainte.

Comandantul : Mai bine te-ai ocupa de navigație, nu de limbă ! Acuș să-i spună astrolab, auzi ! Astru-n labă ! Și scoate-ți ciorapul ăla din cap ! Fii atent că măgarii ăia de la ultima întîlnire Y.M.C.O. dădură lumini scintilante la remorchere ca la faruri, de nu mai știi care vine și care stă. (Pregătiri de plecare.) Hai, luați-vă catrafusele și la culcare ! S-a terminat reprezentația ! Nu ardeți gazul pe-aici să-mi încurcați timonierii. Dădurăți mîncare la căței ?

Subsemnatul : Dacă l-a mîncat pe japonez, i-ajunge trei zile.

Comandantul : Și tu erai p-icea, băi, bidon ? Aveam o căței, Margareta, unde opream, fire-ar a dracu', pînă nu-i urca pe toți pe antena radio nu se lăsa !

(Țîrîitul nervos al telegrafului, toată viteza înainte, direcția Nagoya. Memoria zeloasă a taifunului Lily ne scutură cu nădejde. Carul mic deasupra radiolocatorului. În prova, spre dreapta, Casiopeea, navigînd și ea printre valuri de nori, se joacă cu stagiarul de-a v-ați-ascunselea.)

6 mai, joi : Nagoya. Foileton în două părți.

După o zi petrecută în fața portului, acostăm la chei sub cele mai însorite auspicii. E un cer albastru, surîzător, incitant la drumeție, orașul se ghicește undeva, dincolo de acareturile portuare, dispus să ne primească provocarea și, practic vorbind, nimic n-ar părea să zădărnicească vocația memorabilă a acestei zile, ultima dintre cele cu care ne gratifică Japonia.

Ba da ! Nu sînt de încărcat decît vreo cîțiva snopi de țevărie. Asta înseamnă că pînă-n prînz putem închide magaziile, amara bigile și chiar pune pe drum în direcția Chinvangtao, China. Asta înseamnă că putea la fel de

bine să plouă. Tropăim nerăbdători și amăriți pe coverță, cochetînd în special cu împrejurimile scării, muncitorii n-au apărut încă, semn încurajator, dar n-a apărut nici agentul cu pasurile noastre. O să vină la zece și treizeci. Adio, deci, Nagoya !

Dispoziții contradictorii, șoapte contrariate, unii, mai strînși la pungă, au încă vreo cîțiva yeni de cheltuit, alții mai au energie, comandantul trece, enigmatic, printre noi și cineva se jură că l-a auzit spunîndu-i vardiei să facă înscrieri pentru învoire.

Vardia e Mihai, timonierul, băiatul cu fire calmă și glas frumos ; nu i-a spus, dar stricã o foaie din registru pentru speranțele noastre. Mai e cineva neînscris ? Stagiarul ! strigă Șucuri. În ultimul timp, ocolit de toți, stagiarul nostru l-a găsit companion *pi ospatar* ; calcă amîndoi, în tăcere, străzile Orientului. Există însă o indicație expresă a comandantului cum că vreo cîțiva inși, printre care și stagiarul, nu pot pleca nicăieri înainte de a da ochii cu cel-ce-le-hotărăște-pe-toate...

— Cu dumneata nu discut ! se-aude, intempestivă, vocea autorității. Ce, după atîta vreme nu înțălăsăși că nu poți să pleci așa, singur, de capul dumitale ? Nu vezi că nu te-nghesuie nimeni cu dragostea ?

Audiența se desfășoară la vedere, pe punte, lîngă ușa care duce spre careul marinarilor.

— Păi, Șucuri, răzbate, în replică scîncită, vocea stagiarului.

— Ți-l găsișI ! Altul mai breaz n-ai ?

— Atunci, pi tovarășul Floricî !, e aruncat în joc numele celui din pătărania cu combinezonul. O zis că mergi cu mini.

— Aha, ăla cu care te certași că-ți calcă suveranitatea-n picioare ! Oi vrea să-i faci și cinste, te pomenești ? Ia, lasă-mă-n pace cu prostiile dumitale !

...Şi comandantul se retrage. Şi minutele se duc, minute însorite la poarta Nagoyei. Ce rost are să-mi aduc aminte ce înseamnă Nagoya ? M-ar amări înzecit.

Bursa veştilor funcţionează febril, dacă vine agentul la zece şi treizeci se zice că la ora unu trebuie să ne întoarcem la vapor. Ne expunem feţele lungi, elocvent mîhnite, la trecerea îndărăt a comandantului care încearcă, categoric, voluptatea autorităţii, plăcuta gîdilătură a sentimentului că de el depinde ce şi cît o să ne amintim despre Nagoya de azi înainte ; nu însă cînd e vorba de stagiarul căruia se pare că nimeni nu-i poate sta împotrivă. Dispăruse, mînat de un gînd, şi acum iată-l din nou cu aerul iluminat al celui stăpîn pe optima soluţie. Gifiie :

— L-am găsit ! Merg cu tovarăşul Munteanu, Sauli, de la punti !

— Nu mergi cu nici un Munteanu ! Să-nvăţaţi mai întîi ce-i ăla vapor ! Că amîndoi abia vă urcaraţi pe el !

Pauză. O fi el grozav stagiarul, dar şi-a găsit naşul. Ne încrucişăm ochii tot scrutînd întinderea monotonă, bătută de cel mai frumos soare japonez, a cheiului. E zece şi douăzeci şi cinci ! I s-o fi întîmplat ceva agentului, o fi scăpat pasurile-n apă ?

— Permisionarii la club !

Ne bulucim în careul din pupa unde masterul, instalat deja la masa de lîngă uşă, cu cascheta pusă, ca un memento al autorităţii, alături de lista învoirilor, ne supraveghează critic mărşăluirea spre scaune.

— Ho, că nu dau turcii ! Aştia sînteţi toţi ?

— Nuuuu ! rostim în cor, cu însufleţirea speranţei.

— Să vină mai întîi toţi, că n-am să-mi răcesc gura pentru fiecare-n parte. Că acu nu mai pleacă nimeni ! Va să zică, vreţi să mergeţi în Nagoya.

— Daaa !

— În Nagoya ! V-am mai spus, tovarăși marinari, și văd că... Ce-i asta, *tovarășe marinar ?*

Reacția interogativă e provocată de apariția în ușă a lui nea Mitică, fostul tîmplar de mobilă și binale. Invitația la perdaf l-a surprins în timp ce spăla puntea murdară de uleiul cranicelor, și cum și-a închipuit că învoirea în oraș e condiționată de prezența la săpuneala preventivă, a dat buzna, să nu piardă ocazia : combinezon încins cu sfoară, ghete scîlciate, pantaloni gen pescărese și căciulă cu clapele abandonate precum urechile acelor ciini melancolici din pînzele lui Goya.

— Asta-i ținută de oraș, tovarășe marinar ?

— Nu, că... păi... Nea Mitică e de o hărnicie sălbatică, dar n-are reacție. Să ve... să ve...

— Ieși afară ! Dumneata rămîi la bord !

Nea Mitică clipește, ca lovit între ochi, e desigur, o neînțelegere, deschide iar gura să se justifice într-un adevăr altfel evident pentru toată lumea, nu putea să spele uleiul în redingotă și lavalieră, nu... Dar e dat la o parte din ușă, aproape catapultat spre masa comandantului odată cu intrarea stagiarului, radios pe cît se poate.

— Merg cu tovarășul șef mecanic ! Dînsul zice că mă ia !

— Tovarășul șef mecanic are treabă la vapor !

— Atunci cu tovarășul Munteanu ! Saulî !

— Munteanu nu merge, băi, omule, nu-ți spusăi ? Rămîi și dumneata la bord ! Gata ! Îmi umflași capul ! Și dumneata ?

Torpile de priviri reîntoarse spre ușă. Nici nu mă mai interesează Nagoya. Apare Mitică T., un marinar priceput, cu examenul de nostrom în buzunar dar deocamdată fără funcție. Face parte din categoria acelora pe care i-ai putea numi, cu admirație, dați dracului. Nu rămîne dator niciodată.

— Vreau și eu să merg în oraș. Sînt în tură liberă.

— În halul ăsta ? Ia să te mai tunzi mata !

— Mă tund în oraș, au scule mai bune ! A venit și agentul.

— N-a venit și cu pasul dumitale ! Rămîi la bord, să-mi ții de urît ! Mai e cineva de venit ? Închide ușa ! Aștia sînt marinarii români ? Ambasadorii? Faceți țara de rușine în fața străinilor ! Unde vă treziți ? Sînteți în Japonia ! (Oare ?). Nu mai pleacă nimeni de-acum înainte, pînă nu dă ochii cu mine, să văd eu ce hram poartă dumnealui.

Priviri vehemente ne țintuiesc pe scaune. Unda unei vagi mulțumiri, deci, ăștia care sîntem aici purtăm un hram tolerabil.

— Bun ! Învoire pînă la ora două. La ora trei plecăm, băgați de seamă, nu întîrzie nimeni, altfel plătește staționarea vaporului și șalupa dus-întors pînă la ancoră, că-n port nu ne ține, că n-om fi noi frumoșii pămîntului. Lista învoiților !

— E pe masă, e pe masă !

— Și să nu care-cumva să-mi intervină vreunul pentru ăia dați afară ! Ia să vedem ! Tovarășe secretar de partid, treci lîngă mine, că acu se cam încurcară grupurile dacă unii nu mai merg. Ce să le fac ? Să știe să se poarte, ne vede lumea ! Uite, ăsta ! Marcu ! A rămas singur ! Mergea... cu cine mergea ? Ia să vedem, va să zică, cu... Uite, săracu ! Cu Mitică !

— Lăsați-l să meargă și pe Mitică — intervine nea Pavel, fulgerat instantaneu de privirile comandantului. Venea de la treabă...

— Scoate-ți ciorapul din cap ! Am să-mi înfig eu odată degetele și-n chica dumitale ! Mai bine-ai învăța engleza decît să te prostești cu ma-la-eza aia, că ești ofițer, nu malaez !

— Adevărul e... hm ! tușește stingherit secretarul, ajutorul mecanic al vaporului și vecinul meu de cabină. Adevărul e că Mitică e omul cel mai harnic. Tocmai pe el să-l nedreptățim ?

Zbatere morală prelungită.

— Păi, aia-i ținută ? Mț ! Eeeee ! Uite cum mă împiedici dumneata cu inima dumitale să rezolv lucrurile. Bine, atunci să plece Mitică cu Marcu.

— Și Munteanu ? întreabă unul.

— Ce-i cu Munteanu ? Cine-a zis de Munteanu ? Dacă-i în tură liberă, treaba lui, poate să plece. Va să zică Mitică, Marcu și Munteanu. Dar cine răspunde de grup, cine-a mai fost dintre ei în Japonia ?

Tăcere semnificativă.

— Cine, bă ?

— Nea Mitică !

— Na, că acum îl pusăi și șef, și-adineaori nu pleca. Marinarii trebuie să învețe să se poarte, ei reprezintă o țară, să fie disciplinați, să știe că nu oricine merită să plece pe mare.

Îmi vine în minte o istorie amuzantă, citită nu știu unde, cu un copil pedepsit pentru o năzbîtie cu suprimarea tainului de ciuperci din hrana favorită a familiei ; fiindcă a fost obraznic, a supraviețuit celorlalți, morți în chinurile otrăvii, ciupercile dovedindu-se necomestibile.

— Tu ce mai rîzi, băi, bidon turistic ?

Îi povestesc snoava. Numai cei obraznici rămîn să se bucure de uscat. Cuminții se otrăvesc pe mare.

— Și eu va să zică mîncai ciuperci. Marinarul rabdă multe, asta trebuie să scrii acolo ! Nu toate prostiile ! Rabdă multe !

— Multe, zic și eu, cu tendință.

— Păi, daţi-i drumul ! Care te duci după ăia doi. Mitică şi Munteanu, treci şi pe la stagiar ! Să meargă şi ăsta ! Haide, adunarea la scară ! Vă-ntoarceţi la trei !

E douăsprezece fără un sfert. Unde să te mai duci ? Stagiarul şi-a pus balonul, şi-n mînă poartă nedespărţita-i servietă cu burduf despre al cărei conţinut se consumă cele mai prăpăstioase supoziţii. Nea Mitică şi-a încheiat toţi cei trei nasturi ai sacoului său albastru şi Marcu, ocazionalul său subaltern, îl ia peste picior cu *Şefule, şefule, vezi că ai un nasture-n plus !*

Numai Mitică T., dintre cei ce l-au supărat pe comandant, nu primeşte *pasul*. Coborîm, în grup compact, nea Vasile strungarul zice că ştie el încotro e oraşul, şi ne luăm după el, încrezători, sărind căpreşte succesiunea nesfîrşită a terasamentelor de cale ferată. În apropierea şoselei, unde ne oprim derutaţi, între două puncte cardinale, ne ajunge din urmă şi ultimul Mitică. Cică se tunde tot în oraş, a convenit cu comandantul...

*

Dezorientare generală. La stînga sau la dreapta ? Pretutindeni conducte de petrol, rezervoare argintii, coşuri de vapoare, antrepozite, utilaje destinate exportului. Vădit afectat de remarcile răutăcioase ale celor ce-l suspectează de lipsa oricăror virtuţi de călăuză, nea Vasile se instalează în fruntea plutonului îndreptîndu-se spre stînga. O coloană gălăgioasă de ambasadori în tropot inegal, lăbărţată pe buza şoselei de-a lungul căreia se hurducăie imense autobasculante, gata să ne calce pe picioare. După zece minute ne înfundăm într-un spaţiu fără orizont, populat de magazii mahmure, de rampe cenuşii şi smocuri de iarbă ofilită printre mormane de zgură. Unde dracu' ne-ai adus, nea Vasile ? Mergem la Nagoya, sau facem cizmărie pe genunchi ?

Apostrofări inutile ! Nici o ţipenie de om. Sînt în măsură să dau crezare serialelor de simbătă seara cum că, în mijlocul unui oraş arhiaglomerat, poţi trage cu tunul, poţi goni după urmărit cu o întreagă bandă şi un pluton de mitraliere preţ de două cvartale, fără să te întrebe cineva cît e ceasul. Zărim, într-un sfîrşit, trei poliţişti jovialí care, din păcate, nu ştiu o boabă englezeşte dar ştiu în schimb să zîmbească. (Am constatat că, în genere, bunăvoinţa solicitaţilor creşte invers proporţional cu capacitatea lor de a-ţi fi utili). Plecăciuni, surîsuri fermecătoare din ambele părţi. Nagoya ! Ha ! Tora, Tora ! Lăsaţi prostiile ! Sînteţi ambasadori ! Nagoya, Nagoya, ze taun, ze taun ! Ha ! Ze taun ? Yes ! Ha !...

Exact în partea opusă ! A doua stradă la stînga ! Cei din urmă au ajuns primii : stagiarul, călcînd gospodăreşte, cu servieta în mînă (unii zic că ar conţine dicţionare englezeşti, deschide servieta, scoate cărămida bilingvă, scuipă-n degete, răsfoieşte, pune arătătorul pe cuvîntul căutat şi i-l bagă sub nas interlocutorului, să se descurce el) alături de Şucuri. Grupul, tot compact, este în măsură, cred, să trezească suspiciunile japonezilor. *Doc* nu-şi pierde hazul şi, în ritmul pasului vioi, cîntă : *Fetiţele vesele de la cabaret nu fac din dragoste o tragedie...*

Nici noi din această joacă de-a v-aţi ascunselea cu un oraş de două milioane de locuitori. Trebuie să existe el undeva ! Nea Ion, cel care văzuse un pod strîmb la Kobe, mai vede un pistol în apă. Este viziunea lui !

În sfîrşit, o stradă mai acătării ; cîteva magazine alimentare, o cutie poştală în gura căreia ne aruncăm pe rînd salutările din Nagoya (?), o tutungerie... Nea Ionică, cambuzierul, vrea ţigări moi, fără filtru şi ieftine ; e pericol, tot aşa, în Haiphong, a vrut să-şi lipească o ramă de ochelari şi nu s-a lăsat pînă nu şi-a istovit interpretul ocazional, adică pe mine, rămînînd să privească lumea

mai departe prin aceeași ramă fracturată. Îl depășesc spectaculos, împreună cu mecanicul unu, intrînd în trena servietei stagiarului (secrete de stat, pantofi de schimb, un elicopter demontabil, sau arhiva notariatului din comuna natală ?). Ne-am mai rărit, dar nu ne despărțim, bătînd strada lungă evident periferică, în speranța unanimă că la capătul ei ni se va revela orașul.

Papetării mărunte, standuri cu pantofi expuși în rigolă, coșuri de papură cu moluște colcăind în cochiliile lor sidefate... O răspîntie mai largă ne îmbie cu un alt punct cardinal, deschis printre cherestele și depozite sumbre ; nici un indiciu de înălțime urbană, nici o putință de înțelegere cu puținii trecători sau cu negustorii zîmbăreți, ieșiți la ușa strimbelor lor dughene ca să ne contemple în marșul nostru voinicesc spre nicăieri. Uite-un pod ! Hai pîn' la pod !

E ora întoarcerii ! Răspîntia asta pare mai pricopsită, oricum ; de dinapoia unui parapet de beton răzbate pînă la noi rumoarea unor tribune înțesate și miros iute de grajd, trebuie să fie un hipodrom, ne dăm cu părerea, bine, dar unde e orașul ? Hei, mister, where is the town ? Ha ! Două babe care vînd niște prospecte hipice — ne dăm cu părerea — rîd pînă la leșin de limba noastră. Hei, mister ! The town ! clădim, expresiv, edificii înalte cu brațele. Nagoya ! Toți ne zîmbesc, ridică din umeri și se grăbesc să dispară în direcția din care vine un puternic miros de urină de cal și, din cînd în cînd, cîte o rafală de răcnete.

Hai, că-i tîrziu, să nu plătim șalupa, că n-om fi noi frumoșii pămîntului ! Hai, că am văzut și Nagoya !

Înaintea noastră mărșăluiește stagiarul. Măcar să fi aflat ce poartă în servietă. Garaje, cherestele, depozite, uite-l și pe nea Petrache, umblă agale prin Japonia, cu mîinile la spate, cufundat în conversația sa eternă cu mai

tînărul său colaborator, alte garaje, poarta, cheiul, scara, foamea...

— Ce, nu vă dădură să mîncaţi în oraş ?

Epilog : ora 20.00 Pilot la bord. Comandantul mai zise că de ce ne grăbirăm aşa. Cer senin, vizibilitate bună, dar degeaba. N-am aflat pînă astăzi, cînd transcriu aceste rînduri, dacă s-a petrecut atunci vreun accident geologic cu vechiul oraş imperial Nagoya, încît nu l-am putut găsi acolo unde trebuia să se afle.

*

Printre armele monstruoase pe care disperarea combativă a japonezilor le inventase spre sfîrşitul războiului trecut exista aceea numită *bakka* ; nimic altceva decît un proiectil de vreo cinci metri, înzestrat cu minime posibilităţi manevriere, cu cinci rachete apte să dezvolte o viteză de 1 000 de kilometri pe oră şi, precară încărcătură, cu un suflet de om. Un avion sălta proiectilul uman deasupra obiectivului, de rest avînd grijă rachetele activate de cel dinăuntru.

Mă gîndesc la acel trist cavaler al florii de cireş cu numai trei petale ; ce-i trecea oare prin minte în clipa cînd, ghemuit în strîmta-i carlingă, lăsa să i se petreacă deasupra creştetului fragila trapă care urma să-l despartă de lume pentru eternitate ? Mă mai gîndesc că astăzi, omul acela care şi-a împrăştiat mărunţaiele pe puntea de oţel a unui portavion american ar fi avut vîrsta unui tînăr bunic printre ceilalţi întorşi cîndva la vatră şi rămaşi să înfrunte consecinţele înfrîngerii.

Nu ştiu şi nici n-am căutat să aflu ce procent din populaţia oraşelor prin care am trecut numără anii celui uitat prin propriu-i sacrificiu atît de inutil, dar nimic nu mă împiedică să admit că mulţi dintre cei ce mi-au tăiat

drumurile au cîntat solemn *Kimi Ga Yo* și, cu răcnete de *Banzai*, s-au aruncat, sinucigaș, asupra inamicului.

Cu acest fior în suflet am contemplat trecătorii, i-am iscodit în adîncul privirilor, am zăbovit asupra gesturilor și comportamentelor umane, încercînd să deslușesc, pentru uzul propriu, cît anume din Japonia de astăzi răspunde zilei de ieri : deșartă ambiție pentru cel ce nu putea confrunta decît o sumă de lecturi, și acelea întîmplătoare, cu o avalanșă haotică de percepții nemijlocite. Nu pot să nu confirm, totuși, în calitate de martor vizual, evidența unui patos al muncii în care se va fi convertit, în mod salutar, ca urmare a unei amare experiențe istorice, ceea ce a rămas la mulți dintre cei dispăruți un concept fanatic al datoriei ; perpetuarea spiritului prolific inventiv, trecut din temutele arme în unelte pașnice, regăsite pe mai toate cheiurile Orientului ; acea forță productivă a inteligenței în stare să ridice o țară fără însemnate resurse materiale la rangul marilor potentate electronice ale lumii, s-o ilumineze din belșug în condițiile în care 98% din cantitatea necesară de petrol provine din export, s-o populeze cu cele mai reputate șantiere navale cînd puținul cărbune extras din subsolul insulelor nipone nu este cocsificabil ; nu pot să nu mai confirm prezența acelui imbold care, hrănit de o ancestrală modestie individuală, betonează mulțimile și le avîntă într-o direcție sau alta ; țara surîsului, a cireșilor în floare, a ceremonialurilor ezoterice și a politeței și-a traficat farmecul său inedit de-a lungul unui război pustiitor, asta e fără putință de tăgadă din moment ce, iată, îl regăsesc și eu astăzi, supraviețuind în asaltul mai mult decît feroce al civilizației cosmopolite.

N-am putut identifica așadar, cu puținele-mi mijloace de investigație, în rîndurile celor întîlniți, pe vreun vechi

camarad de-al inutilului erou. Sînt sigur însă că el există printre cei ce se culcă devreme, își macină orele libere în fața jocurilor mecanice și-și împachetează, cuminte, gunoaiele menajere în folii de plastic pentru a le depune în pragul ușilor de unde vor fi luate, în zori, de salubritatea orașului.

Nu vreau să fiu tendențios cu orice preț, poate doar scrupulos în relatarea constatărilor ; într-un bazar din Kobe, printre multiplele obiecte de papetărie ce-și declamau în fața cumpărătorilor candida lor utilitate, am zărit un breloc cu emailul zgîriat de semnul nefast al zvasticii însoțite de o postumă urare adresată celui ce-a aruncat-o huliganic între roțile istoriei ; se vindea cu prețul echivalent unui dolar, trecătorilor, ceea ce înseamnă că, totuși, nu toți cei ce se culcă devreme se culcă pe perna celor mai bune gînduri...

*

Am întîlnit demnitatea într-o accepție austeră, impunătoare de respect, pe străzi, în magazine, în metrouri. În trenul de seară ce gonea către Kobe, două fete cu trăsăturile late, groase, trădînd specia gingașelor gheișe cu care prejudecățile noastre umplu întreaga Japonie, dormeau, răzbite de trudă, sprijinindu-se una în cealaltă. Aveau spinări robuste, mîini bătătorite în care țineau cu o grijă trecută și-n somn agoniseala zilei, dar nimic din ființa lor nu iradia altceva decît noblețe, acea noblețe princiară cîștigată cu prețul muncii.

Există însă și un revers pe care japonezul, mai discret, ce-i drept, decît alții, îl învăluie în clar-obscurul șantanurilor și micilor localuri de perdiție cu firme de *Texas*,

U.S.A., *Rose Blanc* sau *Dream*, unde demnitatea fetelor frumoase se cumpără la tarife nenegociabile. *Sexy*-ul, mai domol decît *porno*-ul occidental, populează librăriile cu imagini de fecioare nude, marcate ici și colo, prin punctele esențiale tocmai pentru a se vedea nevăzutul. agrementează dughenele de mărunțișuri cu plastoizi erotici și cu suplinitori sintetici pentru tot soiul de autoprestări amoroase, încarcă programul T.V. cu documentare ce demistifică și precizează pînă la obscen ceea ce îndeobște știm fiecare în parte...

*

Am întîlnit și acea notorie politețe japoneză, atît de elocventă încît m-am simțit esențial dator s-o întorc pe măsură, înclinîndu-mă de nesfîrșite ori în fața plecăciunilor unei vînzătoare căreia nu-i cumpărasem nimic dar o făcusem în schimb să răvășească o jumătate de magazin pentru a-mi satisface cerința. Zîmbetul acela fermecător, deschis, mi-a secondat peregrinările, și tocmai lui îi datorez acel sentiment de confortabilă siguranță cu care am călcat zile de-a rîndul într-un univers pe cît de străin pe atît de ospitalier...

Ospitalier sau mai protocolar ? Nu știu. Nu știu întrucît zîmbetul și plecăciunea, gestul amabil, invitația de a mai trece pe-acolo, solicitudinea aproape agresivă ies din calculul profesional sau din normele formale ale conduitei civilizate pentru a-ți ilustra o minimă dăruire afectivă. Curățenia, amabilitătea, îngăduința sînt semne de respect adresat, dar și indicii unei autoprețuiri, ai unei mîndrii naționale care, la japonez, nu se căznește întotdeauna să-și ascundă rațiunile exclusive ; pe acestea le comentez, nu le contest fiindcă, din perspectiva lui, a japonezului destul de susceptibil la servituți umilitoare, gestul e onorant.

Există localuri, instituții, oficii unde restricții formulate categoric : *Only for japonese, Prohibited for foreign, Foreign mail non accepted here*, îi favorizează pe gazde ; restricții inversе n-am găsit în peregrinările mele decît, în mod tacit, în dughenele de pe lîngă sălile de așteptare ale cheiurilor populate de marinarii străini, acolo unde politețea niponă e mai răstită iar curățenia trăiește din amintiri. Abundă pliantele în limba japoneză, veneticului rămînîndu-i adeseori șansa unei gimnastici înflorite pentru a se descurca într-un spațiu altfel străin pînă la caracterul literelor de pe indicatoarele rutiere. Adeseori zîmbetul și gestul de neputință se însoțesc derutant, temeneaua adîncă și refuzul, încîntarea extremă și iscodirea rece, abrazivă, a privirii de dindărătul ochelarilor.

Pe peronul gării Sannomya din Kobe am încercat o clipă senzația că sînt destinatarul unui zîmbet, în sfîrșit, adevărat, expediat de pe buzele unei fermecătoare fete ; tocmai împrospătam, trudnic, cunoștințele de limba engleză ale unui tînăr al cărui chip de intelectual îmi trezise speranța obținerii unor informații utile ; l-am văzut părăsindu-mă cu o plecăciune grăbită, exact în mijlocul așa-zisei conversații, pentru a se îndrepta către cea așteptată, al cărei zîmbet îi fusese adresat lui, păcătosului, în exclusivitate.

*

Am urmărit cu încîntare munca docherilor japonezi, migala și priceperea lor de a supune tehnica adecvată complicatelor operațiuni de încărcare. Totul se desfășoară în conformitate cu un flux tehnologic prestabilit, e un ritual izolat în muțenie, în fluturări convenționale de mîini și zumzet de agregate ascultătoare. Aparatul de fotografiat înregistrează în detaliu calitatea mărfii, echi-

pamentul de protecție previne orice incident posibil, amarajul mărfii merge pînă la cochetăria coletelor zărite în Santika Town în preajma sărbătorilor. Cooperarea membrilor echipei e ireproșabilă ; capătul unei bare de oțel relativ ușoare trebuie deplasat cu cîțiva centimetri mai încolo, și șeful echipei face un singur gest, autostivuitorul intră în sarcină și deplasează capătul barei exact atît cît e nevoie... Opt ore — numai să nu dea un pic de ploaie — de caligrafie tehnică în care însă mi-aș dori, ca orice ins de spiță latină, puțin năduf, puțină grabă că-i tîrziu, măcar, acolo un : *Pune mîna, Vasile, că nu-ți cade galonul...*

*

Dacă, prin forța împrejurărilor, n-am putut deslușI, personal, decît amănunte insignifiante ale unui prezent în fierbere, cu atît mai puțin aș fi putut ghici premizele viitorului japonez, dimpreună cu liniștile și neliniștile lui. Am văzut că omul e împins în subteran, că orașele capătă tot mai mult aspectul unor garaje cu etaje încîlcite ; am văzut o manifestație de protest și șiruri interminabile de obiecte de larg consum scoase în stradă, reformate timpuriu de lăcomia productivă a industriei ; am văzut că o sută de grame de carne bună costă un dolar, și-am mai auzit că tinerii, mai înalți decît părinții lor cu cîțiva centimetri, s-au îndulcit la ea, la carne ; importul ei din Australia amenință însă capitalul reproducției determinîndu-i pe cei mai mari să declanșeze largi campanii de slăvire a tradiționalei moderații japoneze, întemeiată pe orez și pește ; am deslușit, pe cît mi-a fost cu putință, politica chibzuită, întemeiată pe înțelepte anticipații, în domeniul mării-mater, dăruitoare de toate, pînă și de pămînt...

...deși nu într-atît dăruitoare de acest ultim element încît să n-avem pe ce pluti noi, cei ai *Sinaiei*, în drum spre țărmurile estice ale Chinei.

Spre China ! ! !

„Bine, bine, va spune, sătul peste poate, călătorul acestor însemnări. Și cît mai durează ? Oare n-au fost deja spuse (dacă vor fi fost) toate lucrurile fundamentale despre acest voiaj și despre oamenii lui ? Ce efecte inedite, demne de atenția mea, vor mai putea fi smulse dintr-o ambianță atît de strimtă, cotrobăită pînă la amănunt, și ce revelații mi-ar mai putea produce invocarea la nesfîrșit a acelorași personaje cu aceleași preocupări și apucături de la dublarea farului Constanței și, categoric, neschimbate pînă la dublarea lui inversă ? Ca să punem capăt acestei mizerabil de stereotipe stări de lucruri în care și marea parcă și-a pierdut farmecul, și porturile au ajuns o goană gîfîită încît nu mai vreau să aflu nimic despre ele, n-am putea sacrifica un artificiu epic... ?“

Înțeleg ! Cu expresul de la Hsinkang pînă la Pekin și de aici cu un supersonic, dacă se poate, pînă la aeroportul Constanței, via Moscova ; cîteva ore, o stewardesă drăgălașă, fraze cu *uriașa pasăre de oțel*, imaginea înduioșătoare din nadir a unui cargou în furtună, bomboane, pregătiți-vă pentru aterizare...

Dar nu se poate, cu cea mai mare părere de rău nu se poate. Subsemnatul ar fi fost cel mai îndreptățit decît orice prezumtiv călător al acestor însemnări (care, oricum, se poate opri oriunde, fiindcă tot pe lîngă casă rămîne) la o soluție supersonică. Și dacă acest călător, ajuns cu mine pînă aici, în Marea Chinei de Est, se va declara deja sătul de voiaj, mie nu-mi rămîne decît să merg mai

departe, cronicar fidel, încurajat astfel în sentimentul că sînt pe calea cea bună.

7 mai, vineri, și următoarele.

Nagoya ; drumuri practice cu pilot de pasă în Ise Wan, farul intrare Nagoya, capul Kami-Șivo, 220° Sud.

Maistrul lemnar dă cu lac ușile de pe punțile ofițerilor. Marinarii vopsesc brațele cranicelor într-o culoare galbenă, iute, în care clipește pînă și soarele, un soare bun și cald, în stare să scoată din noi toate negurile trecutului.

La prova, adîncit în meditație, nea Titi spală bidoanele golite de vopsea pe care trebuie să le dea în primire la întoarcere. Sînt vreo cîteva sute înaintea lui, dar nu se sperie, avînd el o vorbă intranscriptibilă aici relativ la experiența de viață ; toarnă cu zgîrcenie dizolvant, freacă cu peria de sîrmă și rîcîie cu un cui petele refractare, apoi își contemplă opera trecînd-o în dreapta, acolo unde de astăzi dimineață s-au mai strîns vreo șapte.

„V-a fost dor de mine ?“ mă întîmpină, rămas în preocupările lui. „Da“, zic sincer. „Cum vă mai simțiți ?“ „Foarte bine !“, mint. „Ați trimis vorbă să vi se scrie în China ?“ apucă, cu minuție de entomolog un cheag de vopsea de pe buza bidonului și, după o clipă de chibzuială, își șterge degetul pe căpătîiul unei aschii pe care o proiectează milimetric peste bordul de sub vînt. „Da, zic, dar mai degrabă sper să mi se scrie la Singapore. Vreau să fiu liniștit pe drumul de întoarcere.“ „E bine“, zice, transferînd conținutul îngălbenit al unui bidon în altul. „E foarte bine ! Se întîmplă cîte o chestie care te întoarce îndărăt cu o sută cincizeci de ani !“

Nu știu ce spune, dar intuiesc. Tăcem amîndoi, doar foșnetul apei tăiate de etravă cade între noi ca o cascadă.

Iau o scîndură albă mirosind a pădure, o stabilizez pe un colac de parîme, și mă așez lîngă el, lîngă nea Titi. Oricum, cu clipele astea trebuie să fiu foarte grijuliu, vor rămîne, cîndva, unice.

„Sspuneți-mi ceva ssălbatic de frumos !", sparge tot el tăcerea. „Aleea mărginită de zei care ducea la templul zeiței Maya, acolo sus, pe muntele Futatabi", îi spun, deși știu că nu mă ascultă, riciie mereu, freacă și clătește. Are unghiile mîncate pînă-n carne. „Aha ! Vă plac cranicele așa vopsite ?" Ce-i drept, sînt cam prea galbene, dar cu vremea vor păli și ele, mă gîndesc, și zic „Da, îmi plac", acordînd un credit viitorului. „Ai să vezi ce frumos o să fie cînd o să vopsim și magaziile, și fals-bordurile. O să fie ca acasă. O să fie ssălbatic de frumos !"

Apoi, ca și cum ar fi recepționat un impuls interior, referitor la nu știu ce compensație obligată, își întinde brațul alb, musculos, în direcția soarelui, pistruiat de pe urma nenumăratelor pete de vopsea adunate de pe atîtea bidoane cîte i-au trecut prin mînă.

„Și de la Singapore o să fac și cu puțină plajă, să dau jos un rînd de piele."

Schimbare de drum Fuku-Ura (provincia Gokinai). Navigație în curentul Kuro-Șivo.

Staționare forțată, pricinuită de o defecțiune la motorul principal. Trebuie înlocuită garnitura de la conducta de evacuare de la cilindrul 4. Ajutorul mecanic nădușește abundent în emanația fierbinte a celor 400 de grade, scoțînd șuruburile unul cîte unul și rotindu-și invariabil bustul, aflat în echilibru sumar, pe articulațiile denivelate ale agregatului, pentru a i le înmîna mecanicului unu. Dar în mănușa de azbest care-i protejează palma lui Toni nu încap decît două șuruburi incandescente, ajutorul

mecanic se coace degeaba pe plită, și stagiarul trimis după o cutie de motorină nu mai apare. E ocupat să-i dea indicații lui nea Severin, cum să taie cu *iconomii* garnitura proaspătă din placa de clingherit. Învață cum s-ar zice, peștele să înoate. „Hai, măi ! zice Toni, mișcă-te odată", și stagiarul se supără, are timp să se supere. Șuruburile sfiriie în motorină, Florică e trimis să le *plimbe* puțin, ajutorul mecanic e numai o apă, coboară amețit de pe conducta de evacuare și trece dedesubt, unde-i mai suportabil, arătîndu-ne creștetul brobonit de sudoare.

Acum e rîndul lui Vili să se coacă deasupra, apărătorul masiv al echipei de fotbal care, zic unii, mănîncă înaintașii adverși cu ghete cu tot ; fixează garnitura nouă, o potrivește din șuruburi, transpiră și strînge piulițele, le strînge pînă plesnesc, fără să aibă nevoie de prelungitor ; gata, toată lumea e mulțumită, numai stagiarul nostru e ursuz, îl acuză pe Toni, mecanicul unu, pentru afront la personalitate, că de ce i-a zis *mă*.

Îmi pare rău că nu mai am un *Peony* să cinstesc gestul frumos cu care șeful mecanic pune din nou pe goană herghelia vaporului.

„Punem de-o ciorbă ?" se consultă reciproc, asta înseamnă *de-o cafea*, își toarnă unul altuia motorină, să se spele, trebuie să fie minunată senzația că ai rezolvat o treabă, și, contemplîndu-i, așa cum sînt, jenant de curat, le fur cîte un dram de satisfacție pentru uzul propriu. Sus, pe coridoare, răzbate dinspre bucătărie o adiere ademenitoare de cocă prăjită, și-i iau urmele dînd piept cu nea Severin care, mai perspicace, plimbă deja dintr-o mînă-n alta o coșcogea scovergă fierbinte. „Ți-a plăcut cum am reparat drăcia ?" întreabă și mușcă. „E-n ordine", zic, îl dublez și-l caut pe nea Meri. „Ia de-aici, tu ești ca copilul mieu, să scrii acolo că-s cel mai bun bucătar. Eu fac toate modele de mîncare, așa, să știi ! Altul nu-ntinde

foaia cu mine ! Ca la Tănase ! Mata nu l-ai văzut, că erai copil. Eu am fost la Tănase !"

Stă o clipă cu fața încremenită sub ochelari, știu ce urmează, crește în el nivelul unui rîs deocamdată imperceptibil, îi ajunge la sprîncene, și brusc izbucnește aplecîndu-se de șale și pocnindu-se cu brațele pe coapse în privirile piezișe, întotdeauna critice, ale lui nea Matei, brutarul.

Capul Satanomiseki, 242° în miezul nopții, strîmtoarea Osumi, apoi, spre dimineață, 308°. În tribord, strîmtoarea Coreea, în adîncime insula Tsușima.

Marea Chinei de Est își dezminte mai departe reputația de mare ciufută întinzînd oglinzi albastre nemărginite în a căror limpezime scapără cîrduri jucăușe de pești zburători și, din cînd în cînd, spinarea lată a unui delfin în trecere.

Scurt interviu luat lui nea Mitică ; e cățărat pe ferma metalică a braței unui cranic pe care o vopsește, bineînțeles, în galben aprins, folosindu-se de un bot de cîrpă muiat cu intermitențe în cutia agățată la nivelul umărului. „Cum mai e, nea Mitică ?", „Prost, domnuuu... inginer ! Eu am lucrat 14 ani tîmplărie de lux, mobilă și binale, și știu cum se face treaba. Mă las de meserie, am fost un fraier cînd m-am apucat de ea". Frămîntă, ca pe un lut, cîrpa îmbibată de vopsea, și tresare, cu ochii duși pe întinderea mării : „Uitați o mingie roșie, care-o fi scăpat-o... Da, domnuuu... inginer ! Prost ! Îmi iau concediu și compensație, și prost să fiu dacă mă mai întorc pe vaporul ăsta ! Păi, la 41 de ani neînsurat, pe cine mai găsești ? O femeie serioasă nu stă ea singură ca să te aștepte cinci-șase luni de zile. Se tot duce, că sînt la hăndrălăi, oho !"

Are o gură mobilă, expresivă, în stare să spună mai mult decît ochii şi, după ce şi-o pungeşte a amărăciune, şi-o lungeşte pieziş, în direcţia provei unde nea Titi, şeful lui direct, îşi spală bidoanele, reluînd cu voce şoptită, semn că trece la lucruri mai delicate : „Asta nu-i treabă ce facem noi aici. Vopsim degeaba. Trebuia să dăm mai întîi două mîini de miniu, să curăţăm puntea asta de ulei, şi după aia veneam cu galbenul. Altfel rugineşte, e ca omul ! Dacă nu-i femeia aia cumsecade, dom'inginer, geaba ! Să ştie să te-aştepte cu mîncarea ta, nu cu una pregătită pentru cine-o veni ! Asta-i ! Mai treceţi pe la 23, să mai bem o ministerială !"

Trage o diră lungă de vopsea pe mai vechiul galben al metalului, semn că întrevederea noastră e terminată.

Insula Quelpart în radar.

Mare calmă, evaporaţie puternică, abia se zăresc cele două pescadoare albe ca nişte păsări de baltă în prova babord. Lansăm din două în două minute semnale groase de ceaţă. După o scurtă staţionare prilejuită de înlocuirea altei garnituri la evacuarea motorului principal, ne deplasăm prudent, cu jumătate viteză, şi cu masterul pe comandă. „Unde-i al doilea timonier ?" „S-a dus să facă un ceai". „Hm ! îl doare-n... de siguranţa navigaţiei. Cine l-a trimis ?" „Eu, dom' comandant", zice nea Pavel stingherit. „Şi pe dumneata te doare-n... de siguranţa navigaţiei, precizează masterul scurt, cu aplomb de diagnostician. Ţi-am mai spus să-ţi scoţi ciorapul ăla din cap !"

Rîd, uit de sirenă, şi fluierul izbucneşte sălbatic în urechea mea, revărsînd în mine vibrări atroce, de parcă aş fi încastrat într-o buză de clopot.

Capul Şantung, 306° N—V, golful Hwang.

Un promontoriu stîncos, bătut de soare, care pare să ne adulmece fragilitatea, smuls, din depărtare pentru a se refugia din nou în pîcla ei albastră. La prova, picură liniște peste pereții ondulați ai containerului și peste cascheta lui nea Titi, proiectată pe interiorul magaziei din a cărei obscuritate răsar bidoane, parîme, schele și efluvii de tot soiul. „Cum o mai duceți ?" „Bine", mint. Se oprește din rîcîit și mă măsoară de jos, de unde se și află, pînă sus, în creștet, cu aerul că nu m-ar crede. „Atunci e bine ! Dacă-mi mai spuneți și ceva frumos, e și mai bine." „Să zicem, o minge roșie, pe Marea Chinei de Est. Nu-i ssălbatic de frumos, dar o să fie, cînd o să mă gîndesc de-acasă."

De data asta mă privește cu neîncredere totală și se ridică silit, ținîndu-se cu o mînă de șale și cu cealaltă de gheara ancorei răstignite pe oglinda provei. „Mă doare mijlocul, iar l-am băgat în boale cu curentul ăsta." „Înseamnă că nici n-ai dormit azi-noapte." „Ba da ! Uite, m-am odihnit ! Acum vreo zece-cinșpe ani aveam insomnii fiindcă mai aveam ceva de pierdut. Acum, ce-i de rezolvat în gînd, am timp berechet să rezolv ziua. Noaptea o dorm și eu ca toți găinarii."

Face efortul să-mi zîmbească și se apropie de peretele magaziei unu, acela încercat cu toate culorile, pentru a-și aprinde la adăpostul lui o *Mărășească* găurită de gîngănii încă din balta Haiphongului ca scoarțele unui molitvenic de mănăstire ; își scoate cascheta de unde extrage chibritul, apoi, cu un gest expert vădind o îndelungată experiență, proiectează cutia îndărăt în vreme ce cascheta e deja pe cale să-i acopere creștetul. „Da, conchide, nu mai am gînduri."

Are maniera lui inimitabilă de a spori efectul spuselor prin minime tăceri intermitente, un fel de bolți sub care se zbenguie ecourile inteligenței lui deosebite, și el o știe și și-o respectă ca pe singurul lui bun, rămas după o scuturătură de-o viață. Dar acum, efectul scontat e ratat de apariția lui Marcu care vine să ia vopsea neagră pentru soclul magaziilor.

„Nicușor, tată, dă-i tu o palmă peste bord la mizeria asta din butoi, că pe mine m-a damblagit curentul", arată spre un hîrb de tablă plin cu cheaguri de vopsea și pulbere de negru de fum provenită din ultima mătură a coridorului de la magazia unu. Pentru cine nu știe, negrul de fum e o materie diabolică, fluidă ca apa și statornică precum pecinginea ; cu un vîrf de ac poți mînji o catedrală, nu înainte de a ajunge să rivalizezi la chip cu cel mai tuciuriu boșiman din pădurile Africii.

După ce se asigură că vîntul bate travers dinspre babord, Nicușor saltă butoiul peste parapetul tribordului, lansînd o perdea neagră și urîtă către capul Șantung, pierdut în zare, dar, vai, în același timp către capul comandantului aflat mult mai aproape, în chip miraculos, și încă împodobit cu o imaculată coafă albă...

Îmi recunosc lașitatea : am zbughit-o de-a lungul celuilalt bord lăsîndu-l pe bietul nea Titi ca, îndoit de șale, să înghită hapul amar al unui perdaf *de culoare*...

Strîmtoarea Pohai, 223°, golful Liaotung.

Și, în tot acest timp, Gioni, *stagiarul punții*, nebunia vaporului ; pupat în bot, ghiftuit, alintat, dojenit fără pricină, iertat fără motiv, smuls ca o valiză din drumurile lui, încurajat în tot soiul de năzbîtii, inclusiv în antipatia

bizară pentru omologul său mecanic ; are o blană groasă, ca de cîine siberian, parcă independentă de trup, şi ne întrebăm îngrijoraţi care va fi raportul său termodinamic cu viitorul tropice. Dar deocamdată, în mintea lui de cîine nu încape decît prezentul ; nici măcar nu-şi dă seama că dragostea noastră ne-o recompensează crescînd.

Chinvangtao

Trei zile de aşteptare în radă pe o mare ostilă, verzuie, cu dantele albe de spumă. Soarele, rar, apune dincolo de promontoriile stîncoase decupîndu-le din contre-jour crestele cafenii, vitregite de vegetaţie ; ceaţă groasă, ruliu adînc sau ploaie turbată cu fulgere revărsate pe cerul nocturn care-ţi inspiră, în zvîcnirile lui electrice, zilele veşnice ale unei planete albastre. Mă reîntîlnesc cu senzaţia de abandonat între ape, întind frînghii imaginare către toate şalupele ce ies din portul nevăzut pentru a le trage la scara vaporului nostru, purtîndu-le, cînd nu vin, între blestem şi adoraţie primitivă.

Apoi manevra de intrare în port şi fluierul nostalgic al locomotivelor vreme de şapte zile şi şapte nopţi cu marea aproape, dincolo de fîşia de piatră a digului, şi cu vagoanele de minereu răsturnate în pîntecul curat, spălat ca pentru grîu, al vaporului ; remedieri la maşină, drumuri la clubul marinarilor, votca chinezească pare mai bună decît surata ei vietnameză, profunzimea ciudată a amurgurilor, de catifea sau de placă poroasă, avidă de sunete, sub care ne întoarcem cîntînd *Şi-aseară ţi-am luat cercei*, euforia blajin-zîmbitoare a lui Toni, aceea extatică a lui nea Titi şi exuberanţa cîntătoare, de băiat de Brăila, a

șefului mecanic... bucurii de oaspeți îndrăgiți ca nicăieri, prietenii noi, după patru luni de zile, mola pupa, mola prova...

Hsinkang

Încă zece zile de radă cu scrutarea năucă a orizonturilor reci, nesimțitoare la chemările noastre de întîrziați acasă. Refugiul în muncă, în somn și-n speranță ; bunul cel mai de preț, acela al unei preocupări în stare să te scoată la limanul timpului oricum condamnat la anonimă trecere, șansa unui interes circulînd anapoda printre noi, întronînd o inechitate monstruoasă între cei egali dar nu cu totul, nu în răbdare, nu în șansa de a găsi hrană minutului.

(Colinzi bezmetic și singur coridoarele vaporului în căutarea unei *preocupări* ; numeri navele din radă, sînt tot douăzeci și nouă, ca și ieri, la club nu-i nimeni, pe comandă fluieră tristețea staționărilor ; trei inși pe copastie, în dreptul scării, te sfidează de departe cu aerul lor concentrat de flămînzi la un ospăț de vorbe, încerci să li te adaugi, strecori o observație de bun-simț, dar ai sosit tîrziu, au treaba lor în trei, timpul li se înnoadă în cuvinte, pe cînd al tău te doare-n tăcere silită ; dincolo, la pupa, alți doi aristocrați ai preocupării își dau ghionturi, Gioni însuși, preocupat, trece chelălăind în căutarea celui ce l-a provocat la o partidă de-a v-ați ascunselea, l-ai deturna dar nu se poate, nu se va lăsa pînă nu-l va găsi pe cel ce-l caută ; ai juca un șah cu oricine, iată-l pe stagiar, ești bogat, stăpîn pe uneltele de exterminare a următoarei ore, mîndru cumva că, de undeva din periferiile preocupării tale răsar plebeii, vitregiți de interes.

dispuși măcar la un chibițat în beneficiul propriei lor existențe mocnite.)

Și alte șaisprezece zile la chei — încărcăm minereu și mărfuri generale —, alte prietenii și bucurii de oaspeți sub sprînceana tot mai îngăduitoare a timpului în scădere.

*

La Chinvangtao, în drumul nostru cotidian spre Clubul marinarilor, l-am zărit deseori pe directorul general al portului pedalînd grăbit pe bicicleta sa către unul sau altul dintre punctele cardinale ale grijilor sale. În accepție chineză, Chinvangtao, cu o populație de peste 200 000 de locuitori, este un oraș mic, dar cu toate șansele să crească mare ; portul, clitorit în pragul acestui secol, se dezvoltă necontenit, cucerind noi pămînturi din mare, îmbogățindu-se cu instalații de chei, specializîndu-și spațiile pe soiuri de mărfuri, iar directorul lui aleargă pe bicicletă prin hărmălaia șantierelor, zorit, dar avînd totuși timp pentru concilieri însuflețite cu colaboratorii săi sau pentru îndelungi, afectuoase strîngeri de mînă. Nu era vorba de un marș electoral, ci de un drum de rutină, de un act încăput în ordinea lucrurilor, pe care directorul general îl exercita cu atîta naturalețe încît, cu firea noastră meridională, ne vedeam ispitiți uneori să-i suspectăm identitatea...

Situat în relativa vecinătate a Tientsinului și ceva mai departe de capitala însăși, Hsinkangul este socotit plămînul maritim al zonei, crescînd și el, vertiginos, pe măsura importanței ce i se acordă ; nedispunînd de un oraș propriu sau de împrejurimi pitorești, portul își compensează lipsa atributelor turistice cu imaginea grăitoare a unei expansiuni febrile aflate în consens, dealtfel, cu tot ce-am întîlnit pe puținele — cîte am străbătut —

drumuri ale Chinei. La Clubul marinarilor, o clădire impunătoare și ospitalieră, unde am contractat prietenii memorabile, am avut prilejul să discutăm îndelung cu studenții Institutului de limbi străine din Tientsin, veniți aici să-și satisfacă practica în producție ; suplineau vînzătorii diverselor raioane comerciale, și chestiunea, pînă la un punct, n-ar putea să exprime decît înscrierea în cadrul unor obligații didactice ale viitorilor profesori. Dar solicitudinea, mărturisirea în fapt a conștiinței utilității lor, aerul degajat și cu totul lipsit de prejudecăți cu care-și asumau atribuțiile vremelnice, denotînd o lungă practică a modestiei, ne aduceau pe noi, cei cu fire meridională, pînă-n pragul ispitei de a le suspecta identitatea!...

Există un firesc al muncii, o înțelegere superioară a rostului fiecăruia în ansamblul unei misiuni operative, fie ea edificarea unui port de talia Hsinkangului despre care vă asigur că vom auzi cu toții cîndva, autoutilarea unei uzine de mașini-unelte la Tengu sau perfecționarea tinerelor talente actoricești la Școala de artă din Tientsin, pe unde ne-au purtat binevoitoarele noastre gazde.

În drum spre Marele zid chinezesc, pe care am avut nesperata șansă să-l contemplu dinspre începutul său de pe țărmul stîncos al golfului Liaotung, am străbătut un peisaj plin de ape și de culturi rodnice ; m-am bucurat de imaginea pinilor tremurători în bătaia molcomă a soarelui de amiază, de foșnetul platanilor, gravuri decupate în catifeaua sinilie a zilei, și m-am lăsat înfiorat pînă-n nadirul necunoscut al ființei mele de tălăzuirea dragonică a Marelui zid ca de cea mai fericită plăsmuire a propriului spirit. Dar peste toate, am deslușit sensul măreț, eliberator și firesc al acelei munci de fiece zi, în stare să schimbe relieful pămîntului, reîmblănit cu soluri fertile, udat și mîngîiat cu dragoste de greble și sape.

N-am văzut nimic, recunosc, din splendoarea vechii civilizații chineze, palate imperiale, parcuri solemne vegheate de monștri buhăiți de argilă, pagode cu acoperișuri din faianță și email, ibiși de jad, roșul sanguin al mătăsurilor de Șantung, albastrul cobalt sau verdele tropical al porțelanurilor care fac faima marilor anticării ale lumii. Am văzut, în schimb, migala de artizan transferată din spațiul îngust al broderiilor epocii Ming pe infinitul miilor de hectare, integrate astfel aceleiași genialități laborioase și răbdătoare.

De-a lungul unui drum șovăitor printre perdele diafane de pomi și pete aspre, lutoase de pămînt încă neîmblînzit, am zărit o ceată de copii pășind într-o ordine fără cusur, cu unelte miniaturale pe umeri, către un șantier învecinat, la fel de miniatural dar deopotrivă de apt ca oricare altul să lumineze valențele morale ale muncii.

*

La Chinvangtao, ca și la Hsinkang, descind vapoare multe, marinari de nații felurite care, în numele unei sincere ospitalități, sînt încadrați numaidecît în formele multiple de activitate ale cluburilor gazdă ; excursii, competiții sportive, spectacole, vizite la diverse întreprinderi, mese rotunde, toate menite să creeze o ambianță caldă celui venit de pe mare și, în același timp, să înlesnească un contact cît mai elocvent cu realitățile Chinei contemporane.

O afirm cu sinceră emoție : dacă există un înțeles real al atributului de *ambasador* conferit marinarului prin îngăduința unei asimilări de funcții, nicăieri nu l-am trăit cu mîndria și răspunderea aferente acestui titlu ca aici, în China. Nicăieri n-am încercat, în țările la al căror țărm am poposit, o mai vie ospitalitate, dezbărată de

protocoluri inutile, justificată de idei și simțăminte comune, trecută spontan în prietenie statornică. La Chinvangtao și deopotrivă la Hsinkang, echipajul nostru s-a bucurat, între toate celelalte, de privilegiul acelor relații frățești care leagă popoarele chinez și român ; am fost întîmpinați pretutindeni cu brațele deschise și, expresie nedezmințită a acestor sentimente, pretutindeni ne-a fost dat să constatăm că bucuria realizărilor noastre, cunoscute aici pînă la amănunt, hrănește în mod sincer bucuria însăși a gazdelor.

La Tengu, oraș de mărimea Clujului, invitați ai unui liceu cu o populație școlară de peste două mii de suflete, am trăit onoarea unui miting sărbătoresc — impresionantă manifestație de simpatie — noi, băieții *Sinaiei*, adică bravul nostru căpitan, Anton, ajutorul lui nea Meri, nea Titi și toți ceilalți. La Tientsin, elevii Școlii de artă au pregătit un spectacol de gală și ne-au aclamat la plecare făcîndu-ne să străbatem, tulburați, un coridor lung, viu, de urale și de fluturări de batiste. La fabrica de mașini-unelte am fost invitați să luăm prînzul împreună cu muncitorii într-o atmosferă care în limbajul comunicatelor oficiale diplomatice s-ar putea califica drept *cordială, prietenească*, cu insatisfacția, totuși, de a nu reuși să cuprindem totul despre prea-plinul sufletesc care ne-a inundat inimile și chiar despre bunătatea bucatelor puse dinainte...

Recepțiile oferite în cinstea echipajului *Sinaiei*, e adevărat, ieșite din sfera oricăror rigidități protocolare, dar intrînd oricum în cronica nescrisă a relațiilor internaționale, n-au afișat ostentații decît aceea, dacă poate fi astfel numită, a dragostei întemeiate pe o profundă înțelegere reciprocă. Întîlnirile sportive, nici ele consemnate ca atare în gazetele de specialitate, s-au desfășurat sub

semnul aceleiași prietenii sincere ; și indiferent dacă am învins sau am pierdut, am rămas cu satisfacția de a fi reprezentat într-un colț îndepărtat al Chinei *fair-play*-ul și combativitatea românilor atunci cînd împrejurările le-o cer s-o dovedească.

N-am închinat nicăieri *Marsala*, pe unde-am fost am băut doar ceai neîndulcit de iasomie, găsind în subtilitatea parfumului său corespondentul exact al toasturilor acelor oameni abia cunoscuți dar știuți încă de departe ca prieteni și tovarăși ; am fumat *Golden deer*, ba poate chiar prea mult, împinși de solicitudinea fără egal a gazdelor, și deși n-am încheiat protocoale sub flashurile fotoreporterilor, am împrospătat, prin viu grai, acordul de durată al bunelor noastre sentimente reciproce.

Am lăsat în urmă țărmul Chinei ca pe un țărm al prieteniei reale, și numai nerăbdarea de a ajunge acasă ne-a copleșit regretul de a nu mai fi zăbovit, ca demnitari sui-generis, la Hsinkang sau la Chinvangtao.

*

La bord, în tot acest timp, viața se desfășoară normal, cu munca și cu intemperiile sufletești pe care le presupune o conviețuire exclusiv bărbătească îndelungată. Mecanicii au revizuit compresoarele, au reparat caldarina, ajutorul mecanic se luptă în continuare cu cranicele, puntiștii au trecut la vopsirea magaziilor după ce au dat a doua mînă de alb pe frontul comenzii, astfel încît, grație lor, *Sinaia* n-ar mai putea fi recunoscută de către cei ce au văzut-o ieșind cîndva printre farurile Constanței.

Trăim pe un vapor plin de demnitate.

Seara, sau în celelalte ore libere, Măria Sa Urîtul ne bîntuie cabinele și ne îndreaptă unii către alții, împodobind careul sau cine știe ce alt ungher al covertei cu

adunări tăcute, intens fumigene. Altfel, fiecare se descurcă după cum îi e firea, silindu-şi forţata singurătate la exerciţii de dresură care, în orice altă parte, ar părea cel puţin ciudate.

De pildă, nea Pavel şi-a cumpărat din Chinvangtao o puşcă de tir şi, cu o solicitudine pe care nu i-a pretins-o nimeni, stă la pîndă necurmat cu dorinţa expresă de a ne scăpa de cei cîţiva şobolani paşnici, pricopsiţi printre parîmele pupei. Comandantul suferă şi el de otrava monotoniei, dar de o monotonie ierarhic-superioară, de la înălţimea căreia se vede îndrituit să considere pornirile cinegetice ale ofiţerului său trei drept un pericol public ; şi atunci se purcede la o operaţiune de dezarmare, ingenioasă formulă de diversiune duminicală, în care sînt antrenate forţe multiple, fericite şi ele să scape o clipă de sub obrocul plictisului. Nea Pavel nu ştie că sus, în cabina comandantului, s-a strîns o comisie constituită din cei mai reprezentativi oameni ai bordului care au decis în unanimitate sechestrarea vremelnică a puştii. Dar o va afla îndată. Sigur că se putea proceda şi altfel, de pildă să i se interzică verbal exploatarea sculei cu pricina. În acest caz ar fi fost prea simplu şi, esenţial, chestiunea ar fi cerut un timp infim din stocurile supranormative aflate la îndemînă.

Soneria autorităţii lasă cinci dire prelungi în acalmia coridoarelor, semnul de cod al lui Şucuri, fiindcă mai întîi e chemat maserul pentru a da suficientă greutate afacerii. Şucuri îl va căuta pe nea Pavel care e alături şi care îşi tîrîie paşii, mai acoladic decît oricînd, spre încăperile superioare. Să-şi scoată mai întîi ciorapul din cap, să respecte, adică, comisia. Care comisie ? Onor comisia care, nu, hm, a hotărît să-şi preia puşca din necesităţi de securitate umană. Aha, ştie el cine i-a făcut-o, zice nea

Pavel, înjură senin, resemnat, de pastele mă-sii, privește pătrunzător înainte, se îndreaptă de mijlocul beteag, și ocupă scaunul vacant din încăpere ca și cum ar fi uitat că el nu face parte din stimabila comisie. O s-o dea, încuviințează, dar mai întîi s-o greseze ; sau poate vrea comisia s-o... nu, bine, o s-o greseze el. Pleacă bombănind pe motivul preponderent al pastelui mă-sii, să caute vaselină, lăsînd în urmă o adunare sincer amărîtă de încetarea subită a prerogativelor ei în fața unui consimțămînt atît de grabnic. Vom duce, așadar, șobolanii acasă.

Nea Meri își ucide și el timpul inventînd un nou soi de borș din pîine prăjită, dospită în drojdie, sau împănînd gulii de pe urma cărora zadarnic așteaptă recunoștința consumatorilor. Noroc cu găinile, ronțăite pînă mai ieri în tăceri resemnate, pe care aceeași monotonie le ridică la rangul de obiecte frenetic disputate, prilej pentru bucătar de a-și trăi cu folos atribuțiile în zona dreptei împărțeli pe aripi, gîturi și copane. Conflictele ajung pînă în instanțele supreme, conduse de același spiriduș al abaterii timpului de la mocăiala lui grav-gînditoare, și se desfășoară, cu variațiuni, astfel :

Comandantul (la masa din careu, cu cascheta alături etc. etc.) : Ia, să vedem dacă mai sînt și alte probleme.

Nea Meri (care, invariabil, onorează ședințele cu un șervețel roz, strecurat cochet sub cordonul șorțului) : Eu, dom'comandant !

Comandantul : Nu, *domnule ! Tovarășe !*

Nea Meri : Da, tovarășe comandant, în legătură cu dom'stagiar al nostru, cică...

Comandantul : *Tovarășul* stagiar ! Îți zisei o dată. *Tovarășul !*

Nea Meri : Da ! Tovarășul stagiar, dom'comandant ! El zice că e satisfăcut de mîncare, așa zice !

Comandantul : Ei, şi ce-i cu asta ? Foarte bine, dacă-i mulţumit ! Alte probleme ?

Nea Meri : Nuuu ! El zice, adică, că nu e insatisfăcut de mîncare, dom'... tovarăşe comandant. Asta zice (incearcă să imite moftul stagiarului) dă la mine numai reziduri. Păi, ce, eu de cinşpe ani mă coc prin căldurile astea *torenţiale*, eu am servit şi la generali, dom'... tovarăşe comandant, şi să-mi zică el mie asta ! Adică nu mi-a zis mie, da'am auzit şi eu, ce, eu n-am urechi ?

Stagiarul : Nu-i adivarat ! N-am zis aşa ! Eu sînt mulţumit di mancari ! Dar mă persecută, tovarăşe comandant, dou zili la rînd mi-o dat numai pept. Ci, găina aşeea ari numai pept ?

Nea Meri (i se zguduie şervetelul roz de indignare) : Ba da, ba da, dom' comandant !

Comandantul : Tovarăşe !

Nea Meri (in derută) : Ce tovarăş, dom' comandant ! A, da ! ((luminat) tovarăşul stagiar...

Comandantul : Nu, tovarăşe comandant !

Nea Meri (in ilaritatea generală) : Ce am eu cu dumneavoastră, păcatele mele ! Eu am cu dom' stagiar al nostru, că minte, tovarăşu... dom'comandant ! Minte ! Că i-am dat şi pulpe ! O găină are numai două picioare, dom'comandant, să zică şi Şucuri. Am opt găini, şaişpe picioare, trimit opt sus, la ofiţeri şi opt...

Comandantul : Dă-le-ncolo de picioare, că-mi făcuşi coteţ din cap ! Alte probleme !

Nea Meri : Nu le dau, dom'comandant, de ce să le dau ? De-acum am să trimit zece picioare sus şi şase jos, uite-aşa ! Am să i le dau şi pe-ale mele cînd îmi vine rîndul la copane, uite-aşa...

...Nea Matei, brutarul, mîrîie la ciine și umple vaporul de mireasma pîinilor lui minunate, răzbunîndu-și mohoreala înăcrită pe bietul Gioni, pe colegul său bucătar și pe cine-i mai vine la îndemînă. Un înalt oaspete român care ne-a onorat într-una din zile îl cheamă să-l felicite pentru bunătatea cornurilor lui umplute cu marmeladă. Moment festiv, zîmbete deschise, satisfacție generală, smulsă din ceea ce ar fi trebuit să fie satisfacția lui nea Matei, care privește însă lucrurile cu gura oablă și cu ocheade piezișe. „Ne facem și noi datoria, tovarășe, ce să facem, datoria, așa cum ne-a-nvățat partidul !" Își frămîntă mîinile sub șorț, gata să plece. „Ei, îl mai reține oaspetele, dacă ai fi făcut și niște plăcinte ca la simigeria aia din colț, de pe Cuza-Vodă...". „Care Cuza-Vodă, care plăcinte ?" „Mă rog, ca la Constanța, plăcinta aia dobrogeană", dă omul să evite cu delicatețe precizările discutabile, mai ales că brutarul nostru privește și mai piezîș această presupusă eroare a interlocutorului : „Care Cuza-Vodă dom'le, acolo nu-i nici o plăcintărie ! Ce plăcintărie pe Cuza Vodă ? Ha ! Plăcintărie pe...". „În sfîrșit, pe-acolo..." „Nu-i nici o plăcintărie pe Cuza Vodă, tovarășe ! Îmi spune el mie, om bătrîn, că acolo-i plăcintărie..." bodogănește nea Matei, în ciuda insistențelor noastre șoptite că nu asta ar fi problema și pleacă neîmpăcat, cu buzele pungite a reproș, uitînd să-și ia cu sine meritatele laude...

...Băieții, cu Valentin în frunte, se antrenează în vederea întîlnirilor fotbalistice viitoare care, odată consumate, stîrnesc comentarii contradictorii ca la gura stadionului. La Tengu, în fața unei echipe de juniori, flăcăi cu privirea limpede și gesturi sfioase, am îndurat o bătaie zdravănă care ar fi putut căpăta îndoite proporții dacă arbitrul-gazdă n-ar fi smuls literalmente de pe teren golgeterul

refractar la orice îndemn de temperanță protocolară. Și asta după ce comandantul ne sfătuise să aderăm la o tactică răbdătoare, cavalerească, pentru a menaja slăbiciunile adversarilor... În frunte cu căpitanul, nejucătorii, instalați comod la tribuna improvizată, în chip de oficialități, plini pînă la refuz cu ceai neîndulcit de iasomie, ne-am ascuns sub borul pălăriilor de pai, date în vremelnică dotare, jena învinșilor fără drept la apel ; dar am recoltat atunci atîtea impresii pe care timpul, prea încăpător, ne-a oferit răgazul de a le întoarce pe toate fețele și încă de a le lua de la capăt !

Pînă într-o zi :

Miercuri, 16 iunie, ora 6.37 !

cînd, de-aici înainte, fiecare milă măcinată în elice va însemna *acasă*. Era și timpul, o declar cu mîna pe inimă, dețin în fiecare por cîte o mare, în fiecare gînd o speranță de întoarcere eroic-obosită. Mă încadrez, solidar, între ceilalți patruzeci în acest marș triumfal către casă, bîntuit ca și ei de nădejdi, de bucurii nedeslușite, de vagi temeri care-și așteaptă dovezile neconcludenței. Pe patruzeci și una de străzi, toate sărbătorile nesărbătorite se vor răzbuna într-una singură.

Voi fi mai bun, mai înțelept, în urma acestei călătorii ? Îmi dau asigurări de schimbare la față privind la băieții lui nea Titi care amarează bigile de greutate și potrivind în cabluri metalice palancurile grele ale cranicelor. Magaziile vibrează surd, îndestulate pînă la refuz. Sîntem bogați ca un pom plin de roade.

Voi fi oare mai generos, mai prețuitor de trudă asudată, mai apt decît pînă acum să deslușesc îndărătul unui chip frumuseți altă dată ignorate în grăbită trecere ?

— Vira ancora, căpitane ! Hai acasă, căpitane, că ne-apucă iarna prin hăle coclauri ! strigă comandantul către prova, și vaporul se dezlipește de țărm, ascultător, încărcat cu patruzeci și unu de suflete incandescente, nesocotindu-l pe cel al cîinelui.

06.45 Ancora la post. 07.00 Drumuri practice pe canal spre mare cu doi piloți la bord. 8.00 Coborît piloții. 8.14 Toată viteza înainte, spre Singapore.

7. Viața e ca un vapor?

De-a v-ați ascunselea cu taifunul Sally. Spre Singapore, cu sufletul la gură. Reîntîlnire cu orașul leului. Furtună în Indian. Răgaz de tihnă în Lacurile Amare. Mediterana. Sîntem ca acasă. Egee, Dardanele, Bosfor, Marea Neagră. Farul Tuzla ! Pilotajule, vă cheamă *Sinaia !* Patruzeci și unu de suflete se alătură patriei-mumă. Ultimele declarații smulse de reporter.

„Nava gîrează ușor în ancoră, în așteptarea pilotului. O Constanță solară ne întîmpină..."

Gîndul că voi ajunge să scriu aceste cuvinte mi-a fript degetele încă de la plecarea din Hsinkang, dar a trebuit să-mi mai amîn bucuria cronicii încheiate cu încă o lună de zile ; o lună întreagă care a ținut să-mi dovedească că și întoarcerea aparține mării cu toate atributele acesteia de ființă suverană, împărțită între agresiuni pătimașe și dăruiri extreme.

Căci dacă ar fi să impun o logică anume acestui neastîmpăr albastru care m-a încercat vreme de aproape șase luni, aș înclina să cred că am fost supus, cu scolastică rigoare, unei reciclări sufletești și unui profund examen de conștiință.

Am trăit, va să zică, solitudinea spațiilor nemărginite odată cu nevoia acută a solidarității, teama nocturnului haos foșnitor, bătut de elice, dimpreună cu graba revenirii între ceilalți, monotonia lacustră a radelor și gustul de miere al unei vorbe rostite alături ; am înțeles cît de abraşe pot fi stîncile sterpe, țîșnite vertical din țesătura oceanului, și cît de dragi îmi sînt cele înnobilate de un far clipind omenește dincolo, hăt, de fruntariile lumii civilizate ; mi-am închipuit un tipar al pămîntului văzut dinspre mare în chipul unui pachebot luminat luînd în etrava promontoriilor lui vînturile, valurile ; am subtilizat urcușul fumegînd al unei trombe marine, forfotul galopant al grenurilor, tălăzuirea perfidă a negurilor pentru a le opune lucirea calmă, opalescentă a unui ochi de busolă încadrat de două brațe gînditoare ; m-am legănat într-o mare de lapte, sub un asfințit nebun de soare tropical, simțindu-mă infinit mai fermecat atunci cînd le puteam arăta cuiva cu degetul.

Veți înțelege încă o dată că nu sînt un Ahab, temîndu-mă nespus de moartea îndrăznelii solitare, că și așa mi-a fost destul de greu să-mi consum rația personală de aventură nautică rezultată din dreapta împărțeală pe patruzeci și unu de capete.

Vaporul reprezintă o relație concentrată de munci și zile, de anotimpuri în ordine arbitrară și de caractere ireductibile, spre lauda lor, la o fire comună ; eu l-am înțeles ca pe o metaforă subtilă a umanității, relevînd în esență marele adevăr al solidarității în datorie ca imperativul patetic al existenței înseși. Dedicînd dintru început aceste însemnări sentimentului mării, nu știam că tocmai ea, marea, mi-l va amenda pe parcurs, punîndu-mi-l atît de categoric sub semnul profan al voințelor umane.

...„*Nava girează ușor, în ancoră, în așteptarea pilotului. O Constanță solară ne întîmpină dincolo de fișia albastră a mării, infimă parte ce ne-a mai rămas...*“

Mi-am fript degetele la flacăra acestui gînd mult prea timpuriu pentru a fi transcris cu acordul evidenței. Fiindcă, în spiritul acelei logici riguroase de care vorbeam mai sus, ucenicia mea marinărească și omenească era încă departe de a se fi isprăvit, marea păstrîndu-și dreptul de a mă chestiona pînă-n pragul casei și dincolo de prag chiar, prin neștearsa ei memorie. Ea, făcînd probabil bilanțul încercărilor de tot felul la care am avut onoarea să mă supună, și-a dat seama către sfîrșit că lipsește furtuna și mi-a oferit-o, de la Maldive mai încoace ; adică o masă lichidă rea, spumoasă, tînjită cîndva cu candoarea copilăriei din pricina unui instantaneu fotografic de unde, într-adevăr, a început totul.

După cum aceeași mare, dilatîndu-mi monstruos ultimele minute dinaintea debarcării, mi-a probat tăria reculegerii după acea puțină moarte care ne costă îndeobște despărțirile.

*

Dar deocamdată abia plecasem din Hsinkang și, timp de o lună de zile, întocmai personajului lui Camus, aveam să trudesc la cizelarea unei singure fraze care se voia mai elocventă decît o epopee. Ne așteptau vremuri incerte ; pompa de ungere a motorului principal se defectase lăsîndu-ne nădejdea în pompa de rezervă, cel puțin pînă la Singapore, în condițiile în care trebuia să traversăm zona frecventă în furtuni a Luzonului din nordul Filipinelor.

Şi, într-adevăr, plecarea noastră a coincis cu semnalarea unei depresiuni tropicale la 600 de mile est de Filipine, a cărei deplasare spre vest ne promitea o buclucaşă pasă la întîlnire.

Grupul insulelor Makau în babord, pe o mare vîntoasă cu mici creste de spumă. Schimbare de drum lîngă insula Sô Kokuzan, Marea Galbenă, insula Quelpart, în radar, în vreme ce depresiunea, cu făgăduinţe de taifun, se apropia de Filipine după cum ne apropiam şi noi, ajungînd la 240 de mile. Drum spre Okinava, prin Kuro-Şivo. Exerciţiu de rol de abandon, bal mascat pe puntea bărcilor cu Gioni lătrînd, nebun, printre cocoaşe portocalii, busculadă, cîteva cucuie, mustrări şi sancţiuni severe dar vremelnice... De dincolo, dinspre Filipine, furtuna e hotărîtă să ne aţină calea luînd drum nord-vest către gura Luzonului.

Nordul Taivanului, ne apropiem de linia tropicului, zăpuşeală, dar furtuna rămîne suspendată undeva în vecinătatea arhipelagului filipinez, adunînd probabil puteri depresionare pentru a ne izbi cu mai multă sete. Şi nu avem decît o pompă de ungere. Insulele Sakishima în babord, cu Cemetery Point pe care băieţii localizează un imaginar cuib al piraţilor întru mirarea sinceră a stagiarului. Ne mai arde de glumă tocmai cînd, lîngă capul Luzon, a doua pompă de ungere dă semne de oboseală săltînd peste limitele admise temperatura uleiului, iar furtuna porneşte din nou în întîmpinarea noastră. Ruliu puternic, fulgeră greu în babord, se înmulţesc cefaleele. Vom depăşi furtuna ?

Canalul Bashi, liniştea apăsătoare a oceanului dinaintea dezlănţuirii, cu un potop de stele şi cu însăşi Crucea Sudului în calmă agonie boreală. Am scăpat ! Balaurul,

trecut din depresiune în furtună tropicală și de-aici în taifun, se va numi *Sally*, spărgîndu-se ceva mai tîrziu de coastele Okinavei. Ziua lui *doc* ; zaiafet în apartamentul *certified for doctor*. (Nea Petrache întrebînd cu candoare : de ce o fi lumea așa de rea ? Căpitanul : ca orice materie, și lumea se constituie din laturi pozitive și nega... Tive, zice nea Petrache. Așadar, continuă căpitanul, negative și pozitiveee ! Bun ! Toate structurile atomice, după cum știți, dispun de negatoni și pozi... Tivi, zic eu. Troni, domnule, pozitroni ! mă las fulgerat de ochii albaștri ai *chiefului*. Pozitroni ! Ei, bine, și în materia noastră sufletească...)

Paralela 12°, ploaie furibundă, fulgere intermitente, vînt puternic din prova și hulă groasă, biciul îndepărtat al numitei *Sally*. Stagiarul a fost trezit noaptea să vadă, chipurile, insula Balenelor (*Puni farul pi dînsa !*). Mare de un albastru-cobalt în apropierea Singaporelui. În babord, arhipelagul Riau al Indoneziei, în tribord faleze prelungite, insule debordînd de vegetație, coastele Malaeziei cu pămînturi roșii, feruginoase, strîmtoarea Iohore, clădirile orașului zvîcnind pe un cer lilă, ancoraj în rada de est pentru remedierea pompei de ungere.

Plăcuta reîntîlnire cu orașul, vacarmul bazarurilor, hăul răcoros al băncilor păzite de indieni bărboși, gentlemani dezinvolți, sariuri unduioase, freamătul obscur al șampanelor pe rîul Singapore, mirosuri iuți de ingrediente necunoscute. *Siri Mariaman Temple*, febră mistică indiană, palanchinuri fastuoase cu ipostazele lui Buda surîzînd eteric, domuri bulboase, arcade dantelate, *gopuramul* de la intrare, piatră modelată în spiritul unei credințe frenetice și confuze unde nu deslușești care-i îmbrățișarea

erotică și care lupta, ciorchini de trupuri învălmășite, Siva, distrugătorul, mîntuitorul Krishna, Surya, lumina zilei. Laksmi, iubirea, Sarasvati, știința, oribila Kali, moartea sau uitarea, cele zece încarnări ale lui Vishnu, zeița Durgas înfruntînd geniul rău. Ashtabuiam, zeul cu opt brațe, Lolitha, frumoasa frumoaselor, Kameswari, nimicitorul dorințelor și al plăcerilor. Nu mai e loc pentru nimeni ! Chipul dezolat al vînzătorului de reproduceri colorate și de fleacuri miniaturale din pragul templului la refuzul meu de a-i spori deverul. *Thian Hock Keng*, templu chinez, cules din fugă ; lemn imens, cioplit în mase viguroase, aer recules, de moarte universală, efluvii de santal, plafoane afumate, cu hieroglife aurii, stinse, dale de piatră, liniște vesperală, gonguri dulci, inscripții-sentințe, mese sculptate purtînd vase liturgice, printre care se strecoară, desculț, un chinez cu un șorț de ziar și pleoape plecate. *Tiger Balm Garden*, uluitor parc chinez împodobit cu grupuri statuare ilustrînd o mitologie fertilă în monștri, tritoni, dragoni, grifoni, gripsori, șerpi și balauri ; zeități grosolane dospind de forță elementară, mînjite în culori păstoase, grele, fără tonalități tranzitive și plăsmuite dintr-o materie care nu se supune ușor modelării, căzînd în falduri, de lavă sau de brocarturi ; vîrfuri de dinastii, filozofi, celebrități antice, luptători de Smô, cele zece curți de judecată ale infernului, inundații catastrofale, naufragii, albii de rîuri sorbite în palpitul gîlgîitor al monștrilor marini, războaie istorice, scene din viața domestică cu accidente, jafuri, răpiri, incendii, violuri ; violență, sînge închegat în șuvoaie de piatră, pacea grotelor violete, sirene ademenindu-și victimele, bătălia șoarecilor, atmosferă irespirabilă de forme năs-

cute dintr-un coşmar al lumii deasupra căreia tronează silueta încremenită a tigrului, cel al cărui balsam pare a fi oferit ca panaceu unic al acestei existenţe dureros contorsionate.

People's Park, vast cartier nou al oraşului, *Clemenceau Avenue*, magistrală modernă cu clădiri impozante în stilul neutru ieşit din ritmul rapid al edificării urbane. *Teatrul Naţional*, îndrăzneaţă alcătuire arhitectonică *Van Kleef Aquarium*, unde sîntem sfătuiţi să ne păzim buzunarele, cu peşti electrici ca nişte cabluri de înaltă tensiune, rechini apatici, carete cu capete dramatice, castraveţi de mare, corali luminoşi şi peşti drapaţi în voaluri fascinante. Şi iar *Clifford Pier*, îmbulzeala ordonată a şalupelor, imaginea elegiacă a lui *Lady Singapore*, pasager interbelic, uitat între docuri, cu tenzile rupte, cu balustradele scîlciate şi emanaţii amare de rugină, aerul pînditor al marilor remorchere salvatoare, gata, la un singur strigăt, să te scoată din mare şi să te înece în datorii, balansul, scara, foamea, şi din nou „Nu vă dădură să mîncaţi în oraş ?“, urarea de bun venit a comandantului. *Călimăneştiul*, în drum spre ţară, ştergîndu-se de bordul nostru, cu strigăte frăţeşti din ce în ce mai îndepărtate, răsunînd peste apa radei de est, şi cu tristeţea unanimă învăluindu-i suprastructurile tot mai estompate. Verificarea pompei. Nea Meri i-a cumpărat feciorului un disc de jazz simfonic şi o casetă intitulată parşiv *Temptation*, masterul şi-a adjudecat un tricou cu chipurile a doi îndrăgostiţi giugiulindu-se într-un amurg perpetuu sub palmierii unei insule, iar stagiarul un radio-casetofon pe care-l poartă extatic pe puntea de promenadă.

Şi iar : *Vira ancora !* Dar pentru ultima dată ! În tribord, zgîrie-norii oraşului. Ocolim insula Singapore, ana-

foare mari din pricina puzderiei de ostroave, campinguri roșii pe plaje liniștite, St John's, Sekijang, The Sisters Islands, sate de pescari malaezi, ispita fugară a unui popas, insula Sentosa, rada de vest, Compania Shell, aviz de furtună : meteorul de Madras semnalează presiune joasă în nord-vestul golfului Bengal cu vînt puternic de sud-vest și ploi în rafale. Insula Raffles în tribord, dincolo arhipelagul Riau, smaralde pierdute într-un albastru de nesfîrșite nuanțe, petroliere în avanportul Singaporelui și cîte un vapor zăbovind la un țărm, animal uriaș aruncînd rotocoale de fum în puritatea cerului. Solitudinea tainică a bărcii trase la debarcaderul unei insule cu o casă din bîrne și frunzar de palmier. -Toată . viteza înainte ! Comandantul, purtînd în premieră un șort albastru cu dungi roșii, își recuperează ochelarii de pe pupitrul comenzii și, cîteva clipe, nimeni nu înțelege motivul orbecăielii lui buimace ; își schimbase ochelarii cu ai mei aflați alături, și-și închipui că dădu în orbul găinilor. Depărtarea violacee, pătată de dungile verzi ale insulelor. Indonezia...

Insula Great Karimun, nea Pavel ia relevmente și înjură de paște în timp ce eu și Mihai, timonierul, schimbăm priviri complice. The Brothers, două insule gemene plesnind de sănătatea fecundității, bancuri perfide de nisip prelungindu-se dinapoia babordului, insula Sumatra, strîmtoarea Malacca, Diamond Point, mare montată, ploaie brutală, învîrtejită pe geamul comenzii, vizibilitate redusă la zero, tocmai cînd radarul indică apropierea unei nave care-și întîrzie alarmant apariția reală ; în sfîrșit, un pachebot demodat, cu două coșuri, răsărit ca din apă la traversul nostru.

Haloul luminos al unui mare oraș de pe coastele Sumatrei ; soare tropical, spectacol pe puntea de promenadă : stagiarul face gimnastică, maimuțărit cu gravitate aparentă, de alți cîțiva, în timp ce ofițerul doi îi încuie cabina și-i strecoară cheia în buzunar ; omul n-o știe, se revoltă, pleacă să reclame *mai departi,* e sfătuit să se caute bine și în cele din urmă se retrage grăbit, cu conștiința unei erori inexistente. Parcă dacă ar fi fost reală, eroarea, și-ar fi scuzat-o !

Mare rea, plumburie, ruliu și tangaj puternic. Spre vest, pe lîngă capul Sumatrei. Insula Rondo. Ploaie ciudată, orizontală. *Dragoste la Las Vegas* cu Elvis Presley și Ann Margret, *Asta-i tot ce s-a-ntîmplat,* filme uzate, fără început și sfîrșit, lăsînd loc celor mai abracadabrante deducții. Valuri mari și *încă-i bine !* Toate ușile devin grele sau imponderabile, pereții se apropie nechemați și se îndepărtează la simpla atingere, puntea se cabrează, ușa cabinei se zgîlțîie ca apucată în cîrlig, perdeaua foșnește și se învolburează, cămășile proaspăt spălate, agățate pe pereții, par suspendate pe un plafon imaginar.

Sudul insulei Ceylon, haloul farului Dondra. Valuri imense se sparg în prova. *Bocșa,* mineralierul întors din prima cursă spre Australia și *Călimănești,* aflate înaintea noastră, se plîng de același tratament ingrat al oceanului. Mersul devine un zbor de lilieci la lumina zilei, îți poți reconstitui mărunțele deplasări după înălțimea vînătăilor căpătate. Între Maldive și Laccadive, pete verzi ca niște prăpăstii pe albastrul imens, agrementat de spumă.

Minicoy, insula leproșilor ; schimbare de drum spre calmul ecuatorial. Ciocane în prova oprindu-ne literalmente și hărnicia motorului (bine că am reparat pompa !)

reluînd cu vibrații ample tirîșul de vierme de-a curmezișul valurilor. Vînt forța 8—9, vizibilitate moderată. Dar m-am grăbit cu lauda ! Scăderea presiunii uleiului în sistemul de ungere al motorului principal ; de vină este furtuna care a agitat uleiul din tanc, trimițînd impuritățile spre filtrul răcitoarelor. Cadranele consemnează indici de alarmă tocmai acum pe furtuna asta, fiindcă nu numai în literatură se cultivă suspansul. Relief sălbatic pe care vaporul se răsucește cu voluptate, zbîrnîind din sarturi ; nivelul apei, la benzi mai puternice, crește în ferestre pînă la panică, senzație de alpinist cățărat pe o pantă abruptă, trosnetul cadențat al valului răzbind prin intervalele regulate ale sabordurilor ca o slavă de tunuri grele.

Containerul din prova joacă în legăturile slăbite (ca și cum eu aș juca altfel !) ; pe coverta pustie bîntuie cîteva butoaie roșii, prost amarate, scara de pilot și o găleată, toate izbindu-se bezmetic de pereții magaziilor. S-a spart o sticlă în salon, se zice, de sos Worchester, ce sos o fi fost, că pute înțepător a oțet pe toate coridoarele ; prînzul e o pîndă, cu mîinile căutînd să prindă farfuriile în zbor pe planul înclinat al mesei ; nea Meri e supărat că nu l-au lăudat la ședință și-l mustră pe comandant, amenințîndu-l că de acum nostromul, cel ridicat în slăvi, o să ne facă eclerurile, dar dacă totuși, primește ordin să le facă, atunci pune gălbenușurile în ecleruri și albușurile în crema de vanilie ; că face și cremă de vanilie...

Nimeni nu știe dacă au fost închise trombele de aerisire ale magaziilor ; comandantul și Valentin, căpitanul echipei de fotbal, descind pe covertă în bătaia valurilor ce ridică perdele albe de spumă pînă în geamul comenzii, acoperindu-i intermitent și dezvelindu-i, spre ușurarea noastră, agățați de cîte un reper solid al punții.

Şucuri suferă cumplit de rău de mare, şi stagiarul însuşi este cam *beldîsît*, după diagnosticul moldovenesc al lui *doc*. Corpul, refractar, la atît balans, se agită spasmodic, cere un reazem ferm în această lume nesigură şi scîncește cu ceea ce mai e omenesc în el sub steaua speranței. *Călimăneştiul* luptă şi el undeva, rămas în pupa noastră, avem viteză superioară, în vreme ce *Bocşa* se alintă, în sfîrşit, în adierea Mării Roşii.

La miezul nopții, încercare zadarnică de a schimba drumul spre nord-vest, o bandă violentă şi proiectarea din somn a subsemnatului sub masă, împreună cu scaunul şi cu statueta din Bangkok în a cărei îmbrățişare lemnoasă mă trezesc relativ, aşteptînd o vecie să ne revenim pe verticală. Dacă nu ne mai revenim ? Am fi putut să nu ne mai revenim ! Mătăhăială somnambulă, gustul liniştitor al adunării nocturne la poalele scării interioare sub semnul tranchilizant al ţigării, bufnetul orb al valului travers cu panica măcinată în vorbe de circumstanță. (Mihai, timonierul, aflat la timonă în clipa tentativei de schimbare a drumului, ne povesteşte mai tîrziu că, la ordinul de *bandă dreaptă*, s-a văzut între cele două scaune metalice, al timonierului şi al comandantului, şi a revenit la direcția inițială după ce a încercat senzația că ar fi putut atinge cu brațul nivelul apei din tribord). Targa infirmeriei se zbuciumă în chesonul ei de pe coridor şi-şi iţeşte, la intervale, măciuliile mînerelor ca un animal pus pe joacă ; o închid la loc, o pocnesc, o înjur, abia plec şi iese iar.

Schimbare de drum, cap insula Socotra. Ruliu suportabil, aşa mai merge ! În vedere, coasta Somaliei. Putem ieşi pe covertă după ce, în cea mai mare parte a lui,

vaporul nu ne-a aparţinut de cîteva zile. Containerul are amarajul ferfeniţit, o balustradă e ruptă, un pontil al bigii de greutate s-a îndoit ca o lumînare, puntea e rasă de valuri ca de o materie abrazivă. Nairobi anunţă în urma noastră vînt forţa 9, *rough sea*, dar pentru alţii.

Guardafui ! Golful Adem, calm sărbătoresc, staţionare pentru curăţirea răcitoarelor în timp ce un avion militar ne iscodeşte stăruitor din straturile albastre ale cerului ; trupuri goale, năclăite de sudoare, un picior tatonînd reazemul unei conducte, unde-i lanterna mea, ace lungi cotrobăind orificiile filtrelor, Vili strînge piuliţele, toarnă-mi şi mie, pulsul înviorat al motorului. Adenul, perete stîncos, infinit, bătut de soare ; insula Abu Ali, arhipelagul Zubair, strîmtoarea Bab-el-Mandeb, Marea Roşie sub cerul căreia bate harmatanul antrenînd văluri semitransparente de nisip în drum spre Suez, canalul, sîntem în judeţul nostru, popas în Lacurile Amare... (în faţă, prelungirea Ismailiei ; o dungă verde, punctată de acoperişuri sărace şi, mai încolo, o barieră de rocă în ceaţa roşcată a nisipului agitat de vînt, pe fundalul căreia zace cuminte, înfundat pînă la copastie, un vapor lovit pe vremea ostilităţilor din zonă. Nea Petrache moţăie în careu pe un fotoliu, cu picioarele rezemate de un scaun, insensibil la virajele îndemînatice ale unei muşte care pare trimisă să-i controleze profunzimea somnului. Adiere uşoară — a fost cumva furtună ? — păcănitul calm al motorului auxiliar, risul de ambreiaj uzat al lui Şucuri, chipul pergamentos, viclean al unui barcagiu arab, şi ciorapul lui nea Pavel oprit, dezorientat, în faţa uşii careului ; îşi pipăie buzunarele, nu găseşte ce-i trebuie, *sictir, tu-ţi paştele mă-tii*, şi se întoarce din nou spre propria-i cabină.

Liniște. Și deodată, bubuitura năpraznică a unei uși : e stagiarul nostru care-l caută mereu pe *doc* să tragă cîteva melodii la casetofonul său și pînă atunci umblă cu unealta-i self-cîntătoare îmbălsămată în ambalajul original fiindcă a auzit că altfel *vibrează*. „N-o mai trînti așa, domnule, pastele mamii ei de ușă !". Ăsta-i nea Pavel, așa e el, înjură. „Dar n-o trîntesc, domnule, unde-ai văzut c-am trîntit-o ?" Ăsta-i stagiarul, contestă evidența oricît ar fi ea de evidentă atunci cînd îi slujește: „Păi, cum n-o trînțești ? Ce dracu, sînt nebun ? N-am dormit azi-noapte !" „Dar n-o trîntesc, domnule, unde-ai văzut mata că am trîntit-o ?" Musca își face datoria, ba chiar din ce în ce mai obraznic, acum îi cutreieră chelia lui nea Petrache și, după un scurt ocol aerian, aterizează pe buze în apropierea tunelului nării. Ar da s-o inspecteze. A fost oare vreo furtună ? De data asta cel ce trîntește ușa cu îndoită putere e *doc*. Nea Petrache renunță la somn, două uși bubuite, o muscă și o dispută aprigă în urechile lui sînt prea mult, chiar și pentru un om de mare.

Deplasare lentă, în convoi, de-a lungul canalului intrat în operații de extindere, Port Said, Marea Mediterană încrețită de hulă, colorată într-un albastru metalic, sîntem în cartierul nostru. Musaca de cartofi la prînz („Cu sos sau fără ?" întreabă Șucuri. „Fără, zice nea Petrache, reluîndu-și monologul de factură dramatică originală. Aici e răcoare, înseamnă că acasă e și mai răcoare. Și dacă le spui : domnule, a fost foarte cald pe Marea Roșie. Care, domnule, că și la noi e tot vară. Bun, vară, vară, dar să tot fie cu vreo 15 grade mai puțin ca dincolo. Fugi, domnule, de-aici, tot aia-i ! Și nu te crede.")

Marea Egee, ceață însorită. Insula Icaria la tribord, schimbare de drum, printre Chios și Psara. Mitilene și

Strati, Tenedos și Limnos la nivelul Dardanelelor ; un banc de nisip purtînd pe hartă numele *Sinaiei*, în semn de cinste pentru nava care l-a descoperit cîndva. Capul Helles, am cotit-o pe strada noastră. Întîlnire cu *Tg. Jiu*, în drum spre Africa. Un splendid apus roșu pe oglinda strîmtorii, succesiune de dealuri împlîntîndu-și, ca niște bivoli, grumazurile în apă, saluturi frățești din sirenă adresate *Căciulatei*. Ceanacalè, ultima seară, ultimul pachet de țigări, mă grăbesc să trag ușa cabinei și mîna, versată, o potrivește în cîrlig cu ușurință ; mi-au trebuit pentru asta șase luni de exercițiu.

Fericit cel care, ca Ulise...

Marea Marmara, Bosforul matinal cu un soare incandescent deasupra Scutarî-ului. Mai avem de dat colțul și sîntem acasă. Moscheea Albastră, Sfînta Sofia, pădurea minaretelor, turnul Leandru, Caravanseraiul cu ferestre zăbrelite, cetăți în ruină, Dolmabahce la nivelul apei, Cornul de Aur, podul transcontinental, pescari somnoroși, ceață sinilie învăluind în enigmatic orașul abia trezit, cu mașini solitare lunecînd pe curelele umede ale șoselelor. Coline dulci coborînd ca o cortină peste un spectacol variat și dinamic. O Mare Neagră, verde, tristețe fericită, iată-ne în poarta casei, Gioni e puțin apatic, capul Șabla, farul Tuzla, hotelurile Eforiei, mulțimea vapoarelor din radă, am ajuns în prag, dar ceea ce mă contrariază este faptul că băieții lui nea Titi trec la deschiderea magaziilor, fiindcă nu există deznodămînt decît doar pentru mine.

Invidiați-mă, totuși !

Ancora huruie, și ne unim bucuria într-un fluier prelung de sirenă.

*

14 iulie, ora 17.20

— Pilotajule ! Pilotajule ! Vă cheamă *Sinaia ! Sinaia* vă cheamă ! Pilotajule !...

*

Ei, bine, da : *„Nava gîrează uşor în ancoră, în aşteptarea pilotului. O Constanţă solară ne întîmpină de dincolo de fişia albastră ce ne-a mai rămas din drumul miilor de mile pornit astă-iarnă.“*

Dar atunci, de ce condeiul nu dănţuie fericit sub imboldul evidenţei ?

Să-mi reamintesc : frenezia plecării, volbura de lumini a oraşului în progresivă îndepărtare şi şocul acelui sentiment grav, apărut tocmai în clipa cînd nimic nu mai părea să-mi împiedice împlinirea unei vechi năzuinţe ; şi-acum, o ingrată strîngere de inimă în faţa celeilalte împliniri, năzuită pas cu pas vreme de aproape şase luni de zile.

Sîntem alcătuiţi din paradoxuri. Nu există altă explicaţie decît că sufletul nostru creditează fără întrerupere şi că, părăsind bordul *Sinaiei,* vorba poetului Gheorghe din Moldova, *Am venit întreg aice şi-am plecat pe jumătate.*

— Pilotajule ! Pilotajule ! Vă cheamă *Sinaia ! Sinaia* vă cheamă !

Tăcere aurită.

Cîţi ştiu oare că o populaţie bărbătească de patruzeci şi unu de suflete se alătură astăzi patriei-mume şi că acest eveniment tulburător, istoric, în proporţii variabile ca număr, desigur, se repetă de zeci, de sute de ori pe an ?

Mă plimb zăpăcit prin comandă, încercînd să mă împart echitabil între casa din dreptul farului nou și ceea ce mai calc încă sub picioare cu sentimentul că abia de-aici înainte va trebui să-l explorez sub zodia calmă a faptului dus pînă la capăt. Pe puntea de promenadă, stagiarul a cutezat să-și desfețe radio-casetofonul și, nu e fructul ficțiunii mele, — a sosit momentul să declar că n-am spus decît adevărul, orice neconcordanță cu realitatea fiind absolut întîmplătoare, produsul stîngăciei mele de reporter în creștere — cu aerul transportat al melomanului, lasă să se întindă deasupra bordului mrejele divine ale *Rapsodiei* lui Enescu. Nu mi-aș fi putut închipui că ne poate oferi un asemenea dar înălțător, și mă mustră gîndul că mi l-am păstrat mereu departe. Ar fi trebuit să-i deslușesc resursele acelei tenacități cu care a stat netulburat împotriva tuturor, dacă nu măcar pricina căderii în resemnare sedentară după ce mai întîi păruse hotărît să nu lase, pe unde ajunge, vreo cale nebătută ; să-i luminez impulsurile obscure către acel gen de perfecționare morală care l-a determinat să-și ia cu sine în voiaj, ca bagaj de lectură, doar titluri ca : *Rețeta tinereții veșnice, Stressul psihic. Șocul viitorului* sau *Hatha Yoga* ; și să mai înțeleg dacă semnele de întrebare puse cu cerneală, metodic, la sfîrșitul fiecărui îndemn la probitate morală din această ultimă carte (să încerce neîncetat să iubească, să iradieze iubire ; să privească cu bucurie realizările semenilor ; să respecte omul respectîndu-se astfel pe sine), dacă deci aceste semne de întrebare exprimă o simplă nedumerire sau o certitudine în scandaloasă mizantropie. Știu doar că astăzi dimineață, nădușind abundent, și-a extras de sub pat șase lăzi cu sticle de apă minerală pentru a le oferi consumului public abia după ce nimeni

nu mai avea nevoie de ele. Acum o săptămînă-două, fiecare sticlă ar fi valorat o comoară.

Dar de ce n-aș uita aceste mici accidente de relief ale naturii lui umane socotindu-mă invitatul său la ospățul regal al *Rapsodiei* ?

— Pilotajule ! Pilotajule ! Te cheamă *Sinaia ! Sinaia* te cheamă !

Armoniile nostalgice, de sirene ademenitoare, ale corepetitoarelor. Nu știu cum de mai pot încăpea într-un suflet prea plin de depărtări, și totuși...

— *Sinaia, Sinaia !* Nu vă aud bine ! Treceți pe 14 !

— Pilotajule ! Am trecut pe 14 ! Ce se-aude, intrăm în port, nu intrăm ? Bun ! Rămînem pe recepție !

Gioni se gudură tăcut la spinarea bunului său prieten, Ghiță, adulmecă ceva apocaliptic cu intuiția lui de cîine, în timp ce supranumitul Gipsi, ghemuit într-o aripă a comenzii, își taie unghiile cu o lamă de ras în perspectiva întîlnirii iminente cu mireasa lui prea rapid abandonată ; suferă de anemie, are apă la genunchi, îl doare mijlocul dar se-ntoarce acasă biruitor al depărtărilor.

— Mă gîndeam la nevastă-mea, zice, și rîde, măturîndu-și de pe genunchii subțiri resturile cornoase ale gestului său higienic. Mi-a scris că a rămas însărcinată. Voiajul trecut, cine mă întreba unde mă gîndesc, la Mița. mă gîndesc. Găsisem și eu o fată la Bîrlad, Mița, că așa era, trăgeam cu vaporul la Galați, și n-o văzusem decît o dată. Da-mi plăcea ! Ne cunoscusem prin corespondență, aveam eu un coleg și-i spuneam ce să scrie, că omu-i dădea bine cu bățuț, cum era ! După aia am stat o lună la Karaci, în Pakistan, și ea ce-o fi spus, că eu nu am nici un gînd, rudele, că marinarii-s niște golani, și cînd m-am întors i-am dat un telefon, zexe, că-i logodită. Ce

să fac ? L-am întrebat pe unchiu-meu dacă nu știe vreo fată mai cuminte, cică una de la Textila din Constanța. S-o vedem, că așa, cu sacu-n cap... Fată orfană, nouă copii... Hai la un film ! Mi-a plăcut. Am glumit, chestii... Eu plec la Odesa, stau vreo două săptămini, zic, m-o fi uitat. Cînd mă-ntorc, ea la poartă ! Bun, fetițo ! Și m-am însurat !

Și rîde iar, cu aerul că a făcut o șotie ; se îndepărtează odată cu Gioni, ținîndu-se de parapetul comenzii și făcîndu-mă să mă întreb de unde atîta vitalitate la acest băiat firav, bătut de toate bubele pămînului. Regret, n-am s-o mai pot afla niciodată.

Uite-l și pe nea Vasile, strungarul : *fata paște vaca, vaca dă lapte.* Își plimbă mai proaspăta-i obsesie printre cei strînși la comandă în jurul căpitanului, proiectîndu-mă în spațiul aceleiași nedumeriri în care m-a aruncat de la primul său *n-am, nu se poate ;* o fi el, oare, mandatarul absurdului printre noi ? O fi altceva ? Cum aș mai putea s-o aflu dacă n-am aflat-o pînă astăzi ?

— *Sinaia, Sinaia* cheamă pilotajul ! Pilotajule ! Recepție !

Am ajuns acasă ! E o zi minunată de vară, spre crugul ei, și tovarășii mei nu par a fi conștienți că într-adevăr am ajuns, sau poate inerția celor aproape șase luni, sau poate numai înțelepciunea... Sînt sigur însă că de mîine, ba chiar din această seară, regimul sufletesc al atîtor familii se va schimba cu desăvîrșire, fiindcă a venit soțul, tatăl, fiul pentru cît va fi venit înainte de a pleca iarăși.

În apropierea coșului, Radu abia a isprăvit cu vopsirea acumulatorilor stației ; nu-și dezminte zelul nici în această ultimă zi, după cum nu se dezminte în calitatea de veșnic interlocutor al șefului său, nea Petrache ; iată-i discutînd

și acum cu însuflețire, și mă mustră gîndul că n-am putut da, după atît amar de vreme, de rostul acelei conversații care, practic, n-a încetat niciodată. Ce materie de viață fisionabilă la nesfîrșit le solicită opiniile plimbate, cu mîinile la spate, prin piețele Orientului, sau numai șoptite în cabina stației radio de-a lungul monotonelor traversade ale oceanului ? Nu știu, un vot de blam pentru reporter !

La pupa, nea Severin vrea să pescuiască vreo cîțiva guvizi pentru Safta, *proprietăreasa* lui, chibițat de nea Matei, brutarul care, culmea, are cuvinte de laudă la adresa unei rusoaice văzute la clubul din Haiphong.

— Ehei ! Avea un *buncăr !* Uite-așa !

Și desenează în aer, lîngă undița mecanicului trei, două volute generoase, gust paradoxal de bărbat mărunt pentru femei trupeșe, în timp ce gura lui care nu s-a deschis decît pentru ocară se modelează în premieră a profundă încîntare. Ce știu eu despre nea Matei ? Că-i victima unui naufragiu, că face pîine bună și că nu poate suferi cîinele. Puțin, foarte puțin !

— Nu mi-ați mai scris scrisoarea aia, dom' inginer, fir-ar mama ei a dracu de muiere — mă surprinde, din flanc, nea Mitică. Să fi venit să mai bem o ministerială de-aia, să ne crape timpanele. Eu nu mă egalizez cu dumneavoastră care aveți o cultură generală foarte bogată, dar mai învățați și de la ăștia cu șapte clase de prostologie. Să vă spun eu de *Hunedoara,* la capul Matapan, în Egee, că ne-a zgîlțîit de ne-a luat toți dracii pînă s-a rupt și elicea și-am așteptat trei zile-n furtună, talanga-balanga, să vină *Reșița* să ne ia la remorcă. S-a rupt remorca de trei ori, bătu-o-ar dracii, de două ori chiar lîngă Mangalia. Că și Marea Neagră-i drăcoasă în octombrie-noiembrie, ca fe-

meile. Gata ! Să găsesc şi eu o femeie a lui dumnezeu, că pe mineraliere stai cinci zile acasă şi pleci trei luni. Care-i proasta aia să stea ? Că toţi sînt cleptomani, oameni răi, să-ţi facă ceva rău. În ce femeie să te-ncrezi ?

Nu ştiu, nea Mitică, îmi pare rău că nu ţi-am putut fi de vreun folos, poate din pricina acestui voiaj prea scurt pentru o datorie atît de mare.

Am ajuns acasă !

Ceilalţi, strînşi în jurul căpitanului, rîd pe-ntrecute ; sînt acolo Tony, mecanicul unu, Floricã, motoristul, nostromul, îmbrăcat festiv într-un costum subţire de culoarea cafelei cu lapte, cumpărat din China (pozele din cabina lui nea Titi, cu el contemplînd, conştient că contemplă, muntele, sprijinit în umbrelă, alături de Ina, cu el tînăr, privind viitorul cu obrăznicie de apaş, cu el păşind pe trotuar, evident, la braţ cu doamna Ina, puţin dramatic, puţin misterios precum şi-ar dori oricînd să fie), şi nea Pavel, supranumit Malaezul pentru interesul acordat unei limbi de la capătul pămîntului şi deopotrivă pentru reacţia disproporţionat de alergică la carnea de vită, socotită tabu prin acele locuri (*bună ziua,* zicea, volubil, la intrarea în salon, *poftă bună,* adăuga mai puţin volubil, adulmecînd miresmele eventuale ale cărnii sfinte, *să ne fie de bine,* rostea mahmur, instantaneu cu descoperirea sacrilegiului şi *să-i f... paştele mamii ei de viaţă,* completa la ieşire deşi, ca să fiu sincer, cu explicaţia de mai sus nu depăşesc sfera prezumţiilor amuzate. Şi aici declar că mi-am pierdut vremea de pomană.)

...În Genova, reia căpitanul, pe *strada di putane,* un marinar îi dă tircoale unei *bambine* pricopsită cu nişte *plămîni* uite-aşa, şi-un picior, *mama-mia,* băgat sub nasul marinarului care făcea din ochi flaşuri-flaşuri. (Şi masivul

nostru *chief* își împinge un genunchi înainte rămînind astfel și cerînd, din privirile lui albastre, adeziunea tuturor la caracterul mai mult decît provocator al acestei ipostaze jucate.) *Una partida d'amore ?* întreabă fata, tot cu piciorul înainte. *O, si, si ! Vengti mille lire !* Cum ? Douăzeci de mii de lire ? Pentru dumnezeu ! se îngrozește marinarul. Cu zece mii de lire pot să... *Bene, bene, ma guarda che gamba !* zice căpitanul în locul fetei și se bate autoadmirativ pe genunchiul său împins înainte, trebuind să sugereze gamba ispititoarei afrodite. (Am ajuns acasă, de cîte ori trebuie să-mi repet ca să înțeleg că am ajuns acasă !) *Ma costa un occhio !* Costă o avere ! *E tanto troppo !* se plînge marinarul. *Si, si, e tanto troppo, ma guarda che gamba !* O.K. ! consimte în sfîrșit băiatul, merită sacrificiul, *andiamo,* o ia de braț și dă să plece, el grăbit, ea... Și *chiefful* nostru se urnește, greoi, șchiopătînd, în rîsul general. cu piciorul beteag împins, chipurile, provocator înainte. Rîde și nea Pavel, arătîndu-ne la încheietura brațului un tatuaj albastru cu numele unei femei care nu răspunde nicicum în memoria mea. Ce-oi fi păzit atîta vreme ?

— *Sinaia ! Sinaia !* Recepție !

— Da, *Sinaia,* ascult. Recepție !

— Peste o oră vă așteaptă pilotul în radă. Veniți ușor spre intrare. Aveți dană liberă la 55 !

— Mersi ! zice comandantul, îmbrăcat în ținută festivă. și duce trei degete la buze ca să schițeze apoi un pupat în direcția radiotelefonului.

Dacă mai exista vreo îndoială, acum nu mai există. Am ajuns acasă !

...Ce-ar mai putea adăuga reporterul acum, în ceasul al doisprezecelea, ca să fie cu conștiința împăcată în fața

adevărului ? Mi-au rămas atîtea necunoscute și încă atîtea altele nespuse ! Aș mai putea vorbi despre tăcerile așezate între tăcerile noastre fundamentale, despre tăcerea șefului electrician, de pildă, rămas mie aproape inaccesibil, despre aceea a lui nea Bota, maistrul lemnar, izolat în durerea lui, ale cărui glume, poate tocmai pentru că erau rare, căpătau un iz de agresivitate, despre tăcerea umedă a ochilor negri ai lui Mihai, reîntorsul, după o lungă perioadă, în grațiile schimbătoare ale comandantului. Dar de ce aș mai răscoli lucruri trecute, anulate prin însăși această triumfală întoarcere ? Totul e bine cînd se sfîrșește cu bine !

Mr. Dawood, ship-chandlerul nostru din Singapore, ne-a dăruit, odată cu calendarul agenției sale, imaginea lunară a cîte unei malaeze nurlii care ne-a vegheat feminin, din cele două dimensiuni ale lor, evoluția monahală prin lumea Orientului. Malaeza lunii iulie e foarte urîtă, am consimțit unanim, nu-i acordăm nici o dispensă, și o abandonăm fără remușcări la jumătatea misiunii ei calendaristice. Am ajuns doar acasă...

Mă îndrept, sedus de un gînd, spre extremitățile provei și, în trecere pe lîngă ușa bucătăriei, mă întîmpină un nea Meri necunoscut, frizat, pus la cravată, pe fundalul întristător al unei plite reci fiindcă, nu-i așa, am ajuns acasă.

— Săru'mîna că n-ai fost pretențios. Așa, să fii popular, că ești ca copilul *mieu*. Și să știi că *carnivolii* nu trăiesc mult, să știi de la mine ! Li se pune cancerul pe mațe, și gata ! Ăștia, *vegetalii* ca mine, o duc mai mult ! Să scrii despre mine așa cum sînt, nu chițibușuri de-alea ! Și ăla, ce credea el ? Că nu știu că mi-a turnat bicarbonat în rulădă ? Așa să scrii !

Bine, nea Meri !

Tăcerea molcomită a provei ; ancora de rezervă, răstignită pe oglinda proaspăt vopsită, sulurile de hîrtie cerată, cele două binte — bancul improvizat al atelierului lui nea Bota, dinspre care mirosea a pădure — panoul vopsit în toate culorile de probă ale nostromului. Pe-aici au zburat cîndva fluturi cafenii uriași ca niște păsări, în balta Haiphongului, iar prin nările largi ale punții, pe unde trece lanțul ancorei, mi-am proiectat umbra nostalgică pe tonul de cerneală al apelor sudului.

Containerul albastru ! Zace într-o rînă, buimăcit încă sub loviturile furtunii trecute, cu legăturile frînte și cu încheieturile ruginite. S-ar putea spune că nu s-a comportat exemplar. Dar eu ? Mă mînă către el o indecisă afecțiune, poate fiindcă nici el și nici eu n-am servit deocamdată nimănui, creditați în consecință de minunata gratitudine a oamenilor, sau fiindcă am trecut amîndoi, cu urmări mai mult sau mai puțin vizibile, prin încercarea de foc a marinăriei. În curînd vom descinde pe țărm, eu și el, singurii debarcați pentru totdeauna, condamnați irevocabil la uscat după ce ni s-au desfășurat în prova revelațiile unei lumi fără zăgazuri în sine...

Și gata, vine pilotina, ultima dintre cele așteptate și, poate, în iresponsabilitatea unei clipe ingrate, cel mai puțin rîvnită.

A sosit momentul să-mi mărturisesc o meteahnă esențială care, împărtășită, îmi va deveni, sper, o povară suportabilă ; incapabil, adeseori, să săvîrșesc actul trudei pentru a mă oglindi fericit în rezultatul ei, i-am invidiat urît pe cei ce-și cîștigau prin trudă dreptul de-a-i trăi urmările. Gospodărindu-mi timpul mai totdeauna după opțiuni personale, punînd odihna acolo unde mi-am dorit-o, am privit mereu cu neloială încruntare vacanța altora obținută cu prețul răbdării îndelung chibzuite. Născîn-

du-mă pe un țărm, cu ochii atrași necontenit spre nenumăratele întoarceri albastre, m-am căinat nedrept pentru frustrări imaginare, ignorînd voit sau nevoit dificultatea depărtărilor prealabile. Am îndrăzneala s-o mărturisesc fiindcă, iată, consider că merit, în sfîrșit, întoarcerea, că sînt, de la început pînă la capăt, părtaș la trudă, la răbdare îndelung chibzuită, singurele zămislitoare de adevărată vacanță.

Fericit cel care, ca Ulise...

— Vira ancora ! Hai, căpitane ! Hai, că ne-așteaptă acasă ! Dă-i drumul, n-auzi, căpitane ! strigă comandantul către prova prin walkie-talkie-ul său cu bateriile pe sfîrșite, și nea Bota declanșează huruitul vinciului, îi privesc pe toți cu o mîndrie ciudată, de egal cu ei în simțiri, sînt prea bogat ca să mă mai înfrunt din dumicatul lor de învingători ai mării. Desigur, sînt prea patetic, dar iată, nu mai încerc jena de odinioară, din timpul meu fără scadențe, fiindcă există, într-adevăr, patetism viabil, dar numai pentru cei ce pot să și-l adjudece.

— Dă-i drumul, căpitane ! strigă comandantul. Pregătește remorca, să ajungem diseară acasă !

Și căpitanul, bravul nostru *chief* cu ochi albaștri, le pregătește pe toate cu socotită grabă fiindcă acolo, la circa patru sute de metri de marginea calendarului dăruit cîndva de subsemnatul, așteaptă doi flăcăiandri rotofei după chipul și asemănarea lui, care vor neapărat să mestece *cingu ;* ochii negri ai lui Mihai se vor zvîntați în privirile *mamei lui Nicușor ;* Vasile, timonierul, vrea să doarmă în casa lui nouă, veche de șase luni, Nae, să intre în drepturile-i vizibile de părinte de fată, Gipsi își dorește nevasta lăsată singură atît de curînd după cununie, Șucuri vrea să-și boteze băieții după cum visa pe scaunul

din oficiu iar nea Titi vrea să bea o bere cu aleasa inimii lui la Mamaia, după ce îi va fi înmînat reverenţios, în chipul cel mai elocvent reverenţios, un coşuleţ plin cu cele mai frumoase chibrituri japoneze.

Îl întreb dacă am plecat în voiaj, şi-mi răspunde filozofic, întrebîndu-şi eşarfa viorie dacă, într-adevăr, vom pleca vreodată.

Şi-atunci, cum s-ar numi acesta din care sosim sărăţi de atîtea mări ale pămîntului ?

Epiloguri

Consimțisem la o călătorie a cărei durată efectivă n-am cunoscut-o decît în ajunul plecării ; la înregistrarea ei, nu mi-a venit mai întîi să-mi cred urechilor, apoi mi-am mușcat buzele. 180 de zile, reflectam, reprezintă echivalentul unei vîrste, asupra căreia trebuie să decizi cu convingerea că ea poate adăposti evenimente capitale, procese sufletești cu finalizarea lor dorită sau nedorită.

Iar eu decisesem deja, nu atît în sensul acordului exterior, cît în forul meu intim, bîntuit amarnic de sete de ducă. Îngrozit de perspectiva unei absențe atît de îndelungate, aș fi putut contraria pe oricine printr-un refuz în ultimul ceas, puțin mi-ar fi păsat, la urma urmei fiecare dispune de viața lui ; pe mine, însă, mi-ar fi fost absolut imposibil.

Uns cu destule alifii ale resemnării, îmi escamotasem, precaut, elementele certitudinii pînă la formularea lor categorică într-un carnet de marinar, un certificat de sănătate și o dată calendaristică. Atunci cînd m-am văzut în posesia acestor bunuri care anulau, chipurile, reversul oricărei surprize, am aflat durata probabilă a voiajului : 180 de zile ! A fost un șoc, o răsucire dureroasă a neputințelor mele domestice, și dacă am îndrăznit să-mi sugerez mie însumi o eventuală amînare pînă la un prilej mai rezonabil — care lesne s-ar fi putut transforma în

niciodată — m-am văzut covîrşit de forţe superioare sufleteşti, ceea ce demonstrează, dacă mai era nevoie, că sîntem mai mult decît ştim noi că sîntem.

Nu mi-a rămas decît să-mi suplimentez bagajul şi proviziile de răbdare (ce se vor dovedi, vai, atît de inconsistente, poate fiindcă răbdarea nu suportă planificări, nu are criterii prealabile de măsură) şi, evident, să împărtăşesc alor mei dificultatea mai mult decît gravă a unei întreprinderi pornite dintr-o aparentă joacă. Chestiunea era că numai eu aveam nevoie de această plecare, deşi nici eu pe de-a-ntregul, în vreme ce consecinţele ei priveau o groază de lume începînd cu subsemnatul.

Îmi burdusisem ultima valiză gîndindu-mă la toate astea, sperînd totuşi că pînă voi ajunge s-o închid voi realiza moral grozăvia unei absenţe de şase luni de zile, punînd astfel capăt acelor impulsuri obscure care-mi dădeau ghes spre dana 55.

Zadarnic ! Valiza era gata. I-am cercetat îndelung închizătorile, am săltat-o vertical, nimic, nu mă lăsam convins în nici un chip, am aşteptat cu laşitate prăbuşirea vreunui trup deznădăjduit în calea mea, degeaba, şi cu o năvalnică ură întoarsă împotrivă-mi, încărcat ca un hamal, înţelegînd că nu mai pot da înapoi, m-am repezit spre uşă. O mică eroare de orientare mi-a deviat pasul spre un colţ proeminent al holului de la intrare şi valiza, însufleţită pentru o clipă, a muşcat din el o bucată de tencuială lăsînd în urma mea zidul ştirb, aşa cum aveam să-l regăsesc la întoarcere, deşi dintr-o cu totul altă perspectivă sentimentală ; semnul acela al slăbiciunilor mele domestice, atît de greu învinse, a avut vreme să capete, pe parcursul absenţei, virtuţi nostalgice de stea polară, pentru ca, odată reîntîlnit după o ultimă goană

precipitată pe străzile Constanței, să certifice simbolic reintegrarea mea în universul casnic.

Și pentru ca totul să reintre în armonia inițială, inclusiv zidul știrbit al căminului, am adus din peregrinările mele un dinte mărunt din tencuiala Marelui zid chinezesc, replică voită la eroarea temerilor nejustificate în fața unei atît de fructuoase absențe ; nejustificate nu numai pentru că n-au fost confirmate prin cine știe ce evenimente nedorite, viața mergînd normal înainte, cu bune și rele, dar și fiindcă am văzut în jurul meu firescul exemplar al atîtor alte absențe, și încă dispuse la perpetuă repetare.

Dintre cei ce m-au însoțit, numai nea Meri, bucătarul, a rămas pe chei pentru o perioadă nedeterminată. Ceilalți, chiar și cei hotărîți să abandoneze odată pentru totdeauna buclucurile meseriei în schimbul unor preocupări care să-i aducă zilnic acasă cu ziarul curent în buzunar și cu vești proaspete pentru uzul liniștitelor întrevederi familiale, s-au răzgîndit fără ezitare. *Cine bea apă sărată n-o mai uită niciodată.* Concediile lungi, suplimentate de compensații, nu i-au putut vindeca de neastîmpăr, nopțile neclătinate în care s-au trezit cu amintirea rebelă a obligațiilor de cart li se vor fi părut insuportabil de lungi, zilele fără năzuința unui țărm, nesfîrșite. Da, au spus că se lasă, dar cîte nu spune omul la năduf ?

Nea Titi a rămas să colide mai departe lumea, purtînd la gît eșarfa viorie a statorniciei lui între două afecțiuni, marea și stăpîna nedezmințită a inimii sale. Va apărea la fel de tăcut-enigmatic pe comanda vreunui vapor sau, cu aceleași cuvinte sucite *(fă mișto de melamina asta, cînd mă-ntorc s-o văd ca neaua*, sau, *dă-i o palmă la găleata asta cu gunoi)* își va onora calitatea de doctor de suflete cu licența vieții purtată sub nedespărțita-i caschetă de nostrom pe viață. În urma lui, orice vapor va arăta altfel, regretîndu-i coborîrea.

Căpitanul e astăzi comandant, într-un timp aducea portocale pentru toată lumea și, desigur, *cingu* pentru băieții lui de-acasă. Lupii de mare, înrăiții în marinărie navigă mai departe și din ce în ce mai neliniștiți de promontoriile stîncoase ale apropiatei pensii ; nea Petrache trudește la un emițător electronic cu intenția de a-l lăsa amintire *Sinaiei*, nea Severin își calculează cu gînduri contradictorii timpul cît i-a mai rămas pînă cînd se va preda *proprietăresei* lui pe nume Safta, cu arme, bagaje și sete de hoinăreală albastră, iar nea Bota, maistrul lemnar, tot își mai caută echilibrul pierdut prin moartea consoartei ; fiindcă femeia aceea în care își pusese mai proaspăt nădejdile ca într-un liman de bătrînețe nu s-a dovedit la înălțimea așteptărilor.

Nici nea Mitică, fostul tîmplar de mobilă și binale, nu și-a găsit mireasa, rămînînd, după cîteva experiențe nerodnice, să mai pribegească, în scurtele interludii de pe țărm, după steaua îndepărtărilor sale viitoare *(Ce să fac, domnuuu... inginer ? Cum găsești una cumsecade și-o îmbraci din cap pînă-n picioare, cum găsește poarta !).*

În schimb *doc*, inteligentul meu prieten, după o teoretizare elocventă a libertății lui totale, complotînd tăcut la un destin pe care formal îl contrazicea cu suspectă patimă, s-a înhămat, harnic, la carul căsniciei. Dintr-o mai mult decît o obligație profesională de a desluși deznodămîntul epic al personajelor lui reale, reporterul i-a dansat la nuntă și i-a urat rodnicie-n prunci, fapt care, nu neapărat din pricina urării mele, n-a întîrziat să sosească. Și acum, proaspătul tată al lui Victor-Petru, iubitorul de mai ieri al călătoriilor îndepărtate, coboară pe țărm cu sufletul la gură, așteptînd cu și mai mare emoție, lîngă primul telefon întîlnit, să i se răspundă *Hello*-ului cu un alt *Hello* la fel de fierbinte.

Și Radu, mai tînărul coleg al lui nea Petrache, și-a statornicit o familie ; l-am zărit în treacăt pe străzile Constanței, cu brațul petrecut tandru după mijlocul subțire al alesei lui, și o clipă am încercat senzația orgolioasă, cu totul arbitrară, de mare creator care-și vede plăsmuirile însuflețite... Și Șucuri a plecat în alte voiaje, după ce și-a botezat copiii, rămînînd să-și întărească pe scaunul altor oficii legănate convingerea cîntată că *banii n-aduc fericire.*

Comandantul și-a isprăvit cartea de meteorologie marină la care a trudit de-a lungul voiajului, punînd astfel un vîrf posibil ambiției lui de excelent tehnician, a cărei savoare oltenească se dăruie acum altor echipaje pe aceleași drumuri ale sudului ; fiindcă e nemaipomenită nevoie de cărți marinărești, nemaipomenită nevoie de oameni pricepuți, devotați mării și flotei noastre care în curînd va împlini 2.000.000 de tone.

Uitasem de Gioni ; a pierit, spre întristarea tuturor, în apele Mării Roșii.

Firește, viața merge înainte, multe dintre relațiile mele prezente despre foștii-mi tovarăși fiind supuse în mod normal schimbării ; ceea ce rămîne viabil e tributul conștient și statornic al prietenilor mei la edificarea acelui sentiment înălțător, de dimensiuni naționale, pe care l-am numit *al mării.* Îi regăsesc, în dureroasă pentru mine trecere, prinși în graba următoarei plecări spre Hong-Kong sau Brazilia, spre Durban sau Liverpool, forfecîndu-mi nostalgiile retrezite cu numele acestor destinații îndepărtate, tîrînd după ei către poarta numărul unu a portului valiza altor absențe.

În ce mă privește, urmaș nelegitim al lui Ulise, îmi caut, în prelungită taină, un propriu Tiresias, profet dorit de neliniștea dorințelor mele :

...Iar după ce din lance vei ucide
Cu-nșelăciune ori în luptă dreaptă
Pe peţitori acasă, ia-ţi o vîslă
Îndemînată, și apucă drumul
Și mergi..."

Constanța, 5 decembrie 1977.

Lector : GABRIELA IOAN
Tehnoredactor : AUREL BUCUR

Apărut 1979. Bun de tipar 2.09.1978.
Tiraj 60 000 ex. broșate. Coli tipar 13.

Comanda nr. 60 322
Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

FERICIT CEL CARE, CA ULISE...

Clepsidra

constantin novac

EDITURA EMINESCU

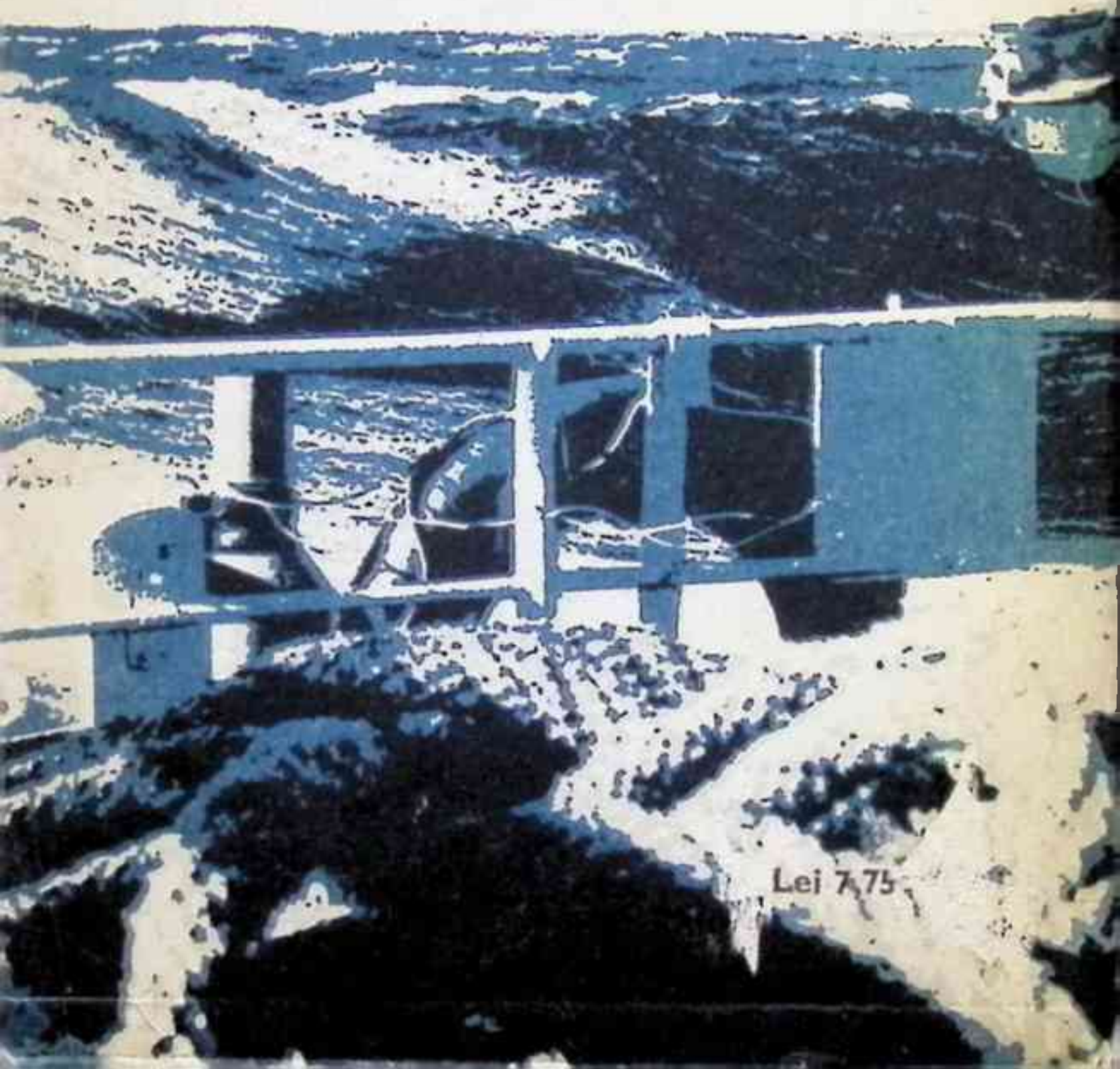

Lei 7,75